

BILL BRYSON

CONTINENTUL UITAT

AMERICA MICILOR ORAȘE

BILL BRYSON

CONTINENTUL
UITAT
AMERICA MICILOR ORAȘE

Traducere de Anacaona Mîndrilă-Sonetto

POLIROM
2019

Bill Bryson, *The Lost Continent. Travels in Small-Town America*

Copyright © Bill Bryson 1989

All rights reserved

© 2019 by Editura POLIROM, pentru ediția în limba română

www.polirom.ro

Editura POLIROM

Iași, B-dul Carol I nr. 4; P.O. BOX 266, 700506

București, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A, sc. 1, et. 1;
sector 4, 040031, O.P. 53

ISBN ePub: 978-973-46-8628-5

ISBN PDF: 978-973-46-8629-2

ISBN print: 978-973-46-7814-3

Coperta: Carmen Parii

Foto copertă: © mrdoomits/Depositphotos.com

Această carte în format digital (e-book) este protejată prin copyright și este destinată exclusiv utilizării ei în scop privat pe dispozitivul de citire pe care a fost descărcată. Orice altă utilizare, incluzând împrumutul sau schimbul, reproducerea integrală sau parțială, multiplicarea, închirierea, punerea la dispoziția publică, inclusiv prin internet sau prin rețele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informației, altele decât cele pe care a fost descărcată, revânzarea sau comercializarea sub orice formă, precum și alte fapte similare săvârșite fără permisiunea scrisă a deținătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislației cu privire la protecția proprietății intelectuale și se pedepsesc penal și/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

Lectura eco - un supererou al lumii moderne!

Versiune digitală realizată în colaborare cu Libris.ro

BILL BRYSON, născut în SUA, a lucrat ca jurnalist și a fost rector al Universității Durham din Marea Britanie. La Editura Polirom, de același autor au mai apărut *Acasă. O istorie a vieții private* (2012, 2017), *De cealaltă parte a lumii. Călătorind prin Australia* (2014), *O plimbare în pădure. Redescoperind America pe cărările Munților Apalași* (2015), *Călătorii prin Europa* (2015), *Despre toate, pe scurt. De la Big Bang la ADN* (2015), *1927. O vară care a schimbat lumea* (2016), *Însemnări de pe o insulă mică. O călătorie prin Marea Britanie* (2017), *Drumul către Little Dribbling. Noi însemnări de pe o insulă mică* (2018) și *Însemnări dintr-o țară mare. Visul american văzut de aproape* (2018).

Tatălui meu

Mulțumiri

Aș vrea să le mulțumesc următoarelor persoane pentru amabilitatea lor și ajutorul pe care mi l-au oferit sub diferite forme pe parcursul pregătirii cărții de față: Hal și Lucia Horning, Robert și Rita Schmidt, Stan și Nancy Kluender, Mike și Sherry Bryson, Peter Dunn, Cynthia Mitchell, Nick Tosches, Paul Kingsbury și mai ales mama mea, Mary Bryson, care are tot cele mai frumoase picioare din Des Moines.

Partea I

Estul

Capitolul 1

Mă trag din Des Moines. Cineva trebuia s-o facă și pe asta.

Când te tragi din Des Moines, fie accepti fără discuții realitatea și te așezi la casa ta cu o fată din partea locului pe nume Bobbi, te angajezi la fabrica Firestone și rămâi acolo pentru totdeauna, fie îți petreci adolescența tot plângându-te că e o fundătură și abia aștepti să pleci, după care te așezi la casa ta cu o fată din partea locului pe nume Bobbi, te angajezi la fabrica Firestone și rămâi acolo pentru totdeauna.

Foarte rar se întâmplă să plece cineva de-acolo. Iar asta pentru că Des Moines e cel mai puternic somnifer de care s-a auzit. La marginea orașului e un panou mare pe care scrie BUN VENIT ÎN DES MOINES. AȘA ARATĂ MOARTEA. Ei, nu există un asemenea panou. L-am inventat eu acum. Dar locul ăsta chiar te prinde în mreje. Oameni care n-au nici o legătură cu Des Moines ies de pe șoseaua interstatală și intră în oraș ca să pună benzină sau să-și ia niște hamburgeri și rămân aici pentru totdeauna. Mai sus de casa părinților mei locuiesc doi soți din New Jersey pe care îi vezi rătăcind când și când fără țintă, cu un aer ușor nedumerit, dar ciudat de senin. În Des Moines, toți sunt ciudat de senini.

Un singur om am cunoscut în Des Moines care nu era senin: domnul Piper. Domnul Piper era vecinul părinților mei,

un idiot roșu la față, cu o căutătură răutăcioasă, care se îmbăta mereu și intra cu mașina în stâlpi de telegraf. Oriunde mergeai, dădeai de stâlpi de telegraf și de indicatoare rutiere înclinate într-un unghi periculos, ca martori ai obiceiurilor la volan ale domnului Piper. A lăsat asemenea urme în toată partea de vest a orașului, cam așa cum marchează câinii copacii. Domnul Piper era cel mai apropiat echivalent uman posibil al lui Fred Flintstone, însă mai puțin fermecător. Era membru al societății Shriners International și republican – din tabăra lui Nixon – și considera, se pare, că misiunea vieții lui era să jignească cât mai mult. În afară de îmbătat și boțit mașina, îi plăcea să se îmbete și să-și insulte vecinii, mai ales pe noi, pentru că eram democrați, deși era dispus să insulte și republicani dacă noi nu eram prin preajmă.

În cele din urmă, am crescut și m-am mutat în Anglia. Asta l-a înfuriat din cale afară pe domnul Piper. Era mai grav decât să fii democrat. De fiecare dată când eram în oraș, domnul Piper venea și mă lua la rost.

— Nu pricep ce cauți acolo, printre toți englezii ăia, zicea el provocator. Nu-s curați.

— Domnule Piper, nu știți ce spuneți, îi răspundeam cu accentul meu britanic afectat. Sunteți un cretin.

Puteai să-i vorbești astfel domnului Piper pentru că (1) chiar *era* un cretin și (2) nu asculta niciodată nimic din ce i se spunea.

— Am fost cu Bobbi la Londra acum doi ani și camera noastră de la hotel nici măcar n-avea *baie*, continua domnul Piper. Dacă-ți venea să te ușurezi în toiul nopții, trebuia să mergi vreun kilometru pe hol. Nu așa se trăiește curat.

— Domnule Piper, englezii sunt modele de curăţenie. Se ştie foarte bine că ei folosesc mai mult săpun pe cap de locuitor decât oricare alţi europeni.

Iar domnul Piper pufnea dispreţuitor.

— Simplul fapt că sunt mai curaţi decât nişte nemţălăi şi nişte macaronari nu înseamnă nimic, băiete. Doamne, până şi un *câine* e mai curat decât nişte nemţălăi şi nişte macaronari! Şi să-ţi mai zic ceva: dacă nu-i cumpăra tăticu' Illinoisul, John F. Kennedy nu ar fi fost ales în veci preşedinte.

Trăisem în preajma domnului Piper suficient de mult timp ca această bruscă deviere de la subiect să nu mă deruteze. Furtul alegerilor prezidenţiale din 1960 era una dintre vechile lui nemulţumiri, pe care o aducea în discuţie la fiecare zece-douăsprezece minute indiferent de direcţia în care evolua conversaţia. În 1963, în timpul funeraliilor lui Kennedy, pe când domnul Piper se afla în barul Waveland Tap, cineva i-a tras un pumn în nas pentru această remarcă. Domnul Piper s-a înfuriat atât de tare, încât a ieşit imediat şi s-a izbit cu maşina de un stâlp de telegraf. Domnul Piper nu mai este acum în viaţă, una dintre situaţiile pentru care, bineînţeles, te pregăteşte Des Moines.

În copilărie, credeam că partea cea mai bună a faptului că eşti din Des Moines e că nu te tragi din altă parte din Iowa. Potrivit standardelor din Iowa, Des Moines e o Mecca a cosmopolitismului, un centru dinamic al bogăţiei şi educaţiei, unde oamenii poartă costume din trei piese şi şosete de culoare închisă, adesea în acelaşi timp. Pe perioada campionatului anual de baschet între echipe de liceu din Iowa, când mocofanii din tot statul inundau oraşul timp de o săptămână, obişnuiam să-i acostăm în centru, oferindu-ne în

bătaie de joc să le arătăm cum se merge cu scara rulantă sau cum să se descurce cu o ușă turnantă. Și nu eram întotdeauna departe de adevăr. Când avea vreo 16 ani, prietenul meu Stan a trebuit să stea la vărul lui într-un cătun îndepărtat și prăfuit, numit Urinești sau Tâmpești, sau într-un alt loc la fel de neverosimil – tipul de localitate în care, dacă un câine e călcat de un camion, toată lumea se duce să-l vadă. În a doua săptămână, înnebunit de plictiseală, Stan a insistat ca el și vărul lui să meargă cu mașina cale de 80 de kilometri până în orașelul reședință de district, Țâțești, și să găsească ceva de făcut. Au jucat popice într-o sală cu piste strâmbe și mingi ciobite, apoi au băut un suc cu sirop de ciocolată și au frunzărit un *Playboy* într-o drogherie, iar în drum spre casă vărul a oftat cu o imensă satisfacție și a zis: „Mersi mult, Stan! Nu m-am mai distrat niciodată așa de bine!”. Așa e.

A trebuit o dată să merg cu mașina la Minneapolis și am luat-o pe o șosea secundară tocmai ca să văd peisajul. Dar nu era nimic de văzut. E doar plat și dogoritor, plin de porumb, soia și porci. Când și când dai de o fermă sau de un orașel mort, unde cele mai animate chestii sunt muștele. Îmi amintesc de o porțiune de drum lungă, încinsă, cu vizibilitate la vreo trei kilometri distanță, și de un punct maro la marginea drumului. Apropiindu-mă, am văzut că era un bărbat șezând pe o ladă în fața curții sale, într-un sat cu vreo șase case care se numea Țuțuroi sau Plosca sau așa ceva, și urmărindu-mă cu nemăsurat interes cum mă apropiam. S-a uitat după mine cum am trecut ca vântul pe lângă el și l-am văzut în oglinda retrovizoare continuând să mă urmărească cu privirea până când în final am dispărut în vâlul de căldură.

Toată treaba a durat vreo cinci minute probabil. Nu m-aș mira dacă s-ar mai gândi și azi la mine din când în când.

Purta o șapcă de baseball. Îți dai seama întotdeauna dacă un bărbat e din Iowa pentru că poartă o șapcă de baseball cu logoul de la John Deere sau de la o firmă producătoare de furaje și pentru că are pe ceafă șanțuri adânci și bine conturate de anii în care a tot condus un tractor John Deere sub soarele arzător. (Activitatea aceasta nu-i face prea bine nici minții lui.) Cealaltă trăsătură distinctivă a sa e faptul că arată ridicol când își scoate cămașa, pentru că are gâtul și brațele ciocolatii, iar trunchiul, alb ca burta unei scroafe. În Iowa, asta se numește „bronz de fermier” și este, cred, o distincție de onoare.

Femeile din Iowa sunt aproape întotdeauna senzațional de supraponderale – le vezi sâmbăta la mallul Merle Hay din Des Moines, nădușite și cărnoase, în șort și maiou, aducând puțin a niște elefanți îmbrăcați în haine de copii, țipând la copiii lor și strigându-i pe nume ca Dwayne și Shauna. Dintre toți oamenii, Jack Kerouac s-a găsit să considere că femeile din Iowa sunt cele mai drăguțe din țară, dar nu cred că a ajuns vreodată la mallul Merle Hay într-o sâmbătă. Trebuie să recunosc totuși un lucru – și e ciudat, foarte ciudat: ficele adolescente ale acestor femei grase sunt întotdeauna absolut încântătoare, catifelate, cu forme splendide și cu același miros proaspăt și natural ca un coș cu fructe. Nu știu ce li se întâmplă, dar trebuie să fie îngrozitor să te însori cu o asemenea frumușică nubilă conștient fiind că în ea ticăie o bombă cu ceas care o va face, nu se știe când, să se umfle, transformându-se în ceva enorm și grotesc, probabil dintr-

odată și fără vreun preaviz, ca o barcă de salvare care se umflă singură după ce i-ai scos siguranța.

Chiar și fără acest motiv, nu cred că aș fi rămas în Iowa. Nu m-am simțit niciodată cu totul acasă acolo, nici măcar când eram mic. Prin 1957, bunicii mi-au dăruit de ziua mea un stereoscop Viewmaster și un pachet de discuri intitulat „Iowa – statul nostru glorios”. Îmi amintesc că și atunci m-am gândit că grupajul de splendori era cam subțire. În lipsa unor forme de relief remarcabile, a unor parcuri naționale, câmpuri de luptă sau localități celebre datorită unor personalități care să se fi născut acolo, cei de la Viewmaster au fost nevoiți să-și solicite la maximum talentele creative în materie de imagini tridimensionale. Când duceai Viewmasterul la ochi și acționai maneta albă, te alegeai, din câte îmi amintesc, cu o imagine a localității în care s-a născut Herbert Hoover, impresionant de tridimensională, urmată de cealaltă mare comoară a statului Iowa, biserica Little Brown din Vale (ce a inspirat o melodie pe care nu prea și-o mai amintește nimeni), podul rutier de la Davenport peste fluviul Mississippi (toate mașinile păreau să se grăbească spre Illinois), un lan unduitor de porumb, podul de la Council Bluffs peste Missouri și iar biserica Little Brown din Vale, dintr-un alt unghi. Țin minte că și atunci m-am gândit că viața trebuie să însemne mai mult decât atât.

Apoi, într-o după-amiază cenușie de duminică, pe când aveam vreo zece ani, am urmărit la televizor un documentar despre producția de film în Europa. Într-una din secvențe, Anthony Perkins mergea pe o stradă în pantă dintr-o metropolă, seara. Nu-mi mai amintesc dacă metropola era Roma sau Parisul, dar strada era pavată și lucea de la ploaie,

iar Perkins, purtând un trenchi, mergea adus de spate, și mi-am zis: „Hei, *c'est moi!*”. Am început să citesc – nu, am început să devorez – *National Geographic*, cu imaginile sale reprezentând laponi cu fețe luminoase și castele învăluite în ceață și orașe antice infinit de fermecătoare. Începând din acel moment, am vrut să fiu un băiat european. Voiam să locuiesc într-un apartament cu vedere spre parc, în inima unei metropole, și de la fereastra dormitorului meu să admir o panoramă cu dealuri și acoperișuri înghesuite unele în altele. Voiam să merg cu tramvaiul și să înțeleg limbi ciudate. Voiam prieteni pe care să-i cheme Werner și Marco, care să poarte pantaloni scurți, să joace fotbal pe stradă și să aibă jucării din lemn. Nici în ruptul capului n-aș putea să spun de ce. Voiam ca mama să mă trimită să cumpăr franzele lungi de la un magazin cu un covrig din lemn atârnat deasupra intrării, voiam să ies pe ușa casei mele și să *fiu* undeva.

De cum am ajuns la o vârstă suficient de mare, am plecat. Am lăsat Des Moines și Iowa și Statele Unite și războiul din Vietnam și scandalul Watergate și m-am stabilit în cealaltă parte a lumii. Iar acum, când m-am întors acasă, am găsit o țară străină, plină de criminali în serie și de echipe sportive în orașe nepotrivite (Indianapolis Colts? Toronto Blue Jays?), și un moș simpatic pe post de președinte. Mama l-a cunoscut pe moșul simpatic pe vremea când era comentator sportiv și i se spunea Dutch Reagan, la radio WHO din Des Moines. „Era un tip amabil, prietenos, ușor prostuț”, spune mama.

Iar asta, dacă tot am ajuns aici, e o descriere destul de corectă a majorității populației din Iowa. Nu mă înțelegeți greșit. Nu sugerez nicidecum că oamenii din Iowa sunt deficienți mintal. Sunt fără îndoială inteligenți și raționali și,

în ciuda conservatorismului lor înnăscut, au fost întotdeauna dispuși să aleagă un liberal inteligent și onest în defavoarea vreunui conservator cretin. (Asta obișnuia să-l scoată din minți pe domnul Piper.) Și sunt mândru să vă spun că locuitorii statului Iowa au cea mai mare rată a alfabetizării din țară: 99,5% din adulți știu să citească. Când spun că sunt ușor prostuți vreau să spun că sunt încrezători, amabili și deschiși. Sunt puțin înceti, desigur – când îi spui un banc cuiva din Iowa, între creierul și expresia lui are loc un fel de cursă –, dar nu pentru că ar fi incapabili de activitate mintală foarte rapidă, ci doar pentru că nu e prea mare nevoie de ea. Mintea le e amortită de credința simplă și sănătoasă în Dumnezeu, în pământ și în semenii lor.

Mai presus de orice, locuitorii din Iowa sunt prietenoși. Intri într-un local ciudat din sudul SUA și se face liniște deplină și îți dai seama că toți ceilalți clienți se uită la tine ca și cum ar evalua cât de riscant e dacă te omoară ca să-ți ia portofelul și îți lasă trupul într-o groapă nu prea adâncă, pe undeva prin mlaștini. În Iowa ești în centrul atenției, cel mai interesant lucru de care a avut parte orașul de când o tornadă l-a luat pe sus pe bătrânul Frank Sprinkel cu tot cu tractor în mai anul trecut. Fiecare om pe care îl întâlnești se poartă ca și cum ți-ar da bucuros ultima lui bere și te-ar lăsa să te culci cu sora lui. Toți sunt fericiți, prietenoși și ciudat de senini.

Data trecută când am fost acasă, am intrat la Kresge's, în centru, și am cumpărat mai multe cărți poștale ca să le trimit în Anglia. Le-am cumpărat pe cele mai ridicole pe care le-am putut găsi – un apus de soare deasupra unei pășuni, o imagine cu niște fermieri ținându-se curajoși de o scară rulantă pe care scria „Am mers cu scara rulantă la mallul Merle Hay!”,

chestii de genul ăsta. Erau toate atât de absurde, încât m-am simțit stânjenit din cauza lor când le-am dus la casă, ca și cum aș fi cumpărat reviste deocheate, și am sperat cumva să las impresia că nu erau de fapt pentru mine. Dar doamna de la casă s-a uitat la fiecare intenționat și cu interes – așa cum fac întotdeauna casierele cu revistele deocheate, că tot veni vorba.

Când m-a privit, aproape că îi dădeau lacrimile. Purta ochelari cu ramă stil fluture și avea o coafură *beehive*.

— Sunt tare drăguțe, a spus ea. Dragule, am fost în multe state și am văzut multe locuri, dar pot să-ți zic că ăsta-i cam cel mai frumos din câte am văzut.

Chiar a zis „cel mai frumos”. Și vorbea serios. Biata femeie căzuse într-o stare de hipnoză terminală. Am aruncat o privire la ilustrate și, spre surprinderea mea, am văzut dintr-odată ce voia să spună. Nu aveam cum să nu fiu de acord cu ea. Chiar *erau* frumoase. Împreună, am format o mică oază de admirație mută. Preț de un moment amețitor de neatenție, am fost eu însumi aproape senin. A fost o senzație ciudată și a trecut repede.

Tatălui meu îi plăcea Iowa. Acolo a trăit toată viața și chiar și acum își croiește drum prin eternitate tot acolo, în cimitirul Glendale din Des Moines. Dar în fiecare an îl lovea o nevoie ușor maniacală să plece în vacanță în afara statului. În fiecare vară, cam pe nepusă masă, încărca mașina până la refuz, ne zorea să urcăm, pornea spre vreo destinație îndepărtată, se întorcea să-și ia portofelul după ce aproape ajungeam într-un stat învecinat și pornea iar spre vreo destinație îndepărtată. În fiecare an era la fel. În fiecare an era îngrozitor.

Marele ucigaș era monotonia. Iowa se află în mijlocul celei mai întinse câmpii din partea noastră de galaxie. Dacă te urci pe un acoperiș de oriunde de pe cuprinsul statului, te întâmpină cât vezi cu ochii o mare neinteresantă de porumb. Iowa se află la 1.500 de kilometri de mare în orice direcție, la 600 de kilometri de cel mai apropiat munte, la 500 de kilometri de zgârie-nori și de hoți și de chestii interesante, la 300 de kilometri de oameni care nu obișnuiesc să se scobească cu degetul în ureche înainte de a răspunde la orice întrebare adresată de un străin. Ca să ajungi cu mașina din Des Moines în orice loc care prezintă fie și un interes pasager, trebuie să faci o călătorie ce ar fi considerată de pomină în alte țări. Adică zile la rând de monotonie constantă într-o capsulă de tablă, ca într-un cuptor încins, pe o șosea unduitoare.

Din câte îmi amintesc, am mers întotdeauna în vacanță cu un Rambler break mare și albastru. Era o mașină oribilă – tata a cumpărat întotdeauna mașini oribile, până când a ajuns la menopauza masculină și a început să cumpere decapotabile roșii rapide –, dar avea marele avantaj al spațiului. Pe bancheta din spate, fratele meu, sora mea și cu mine eram la kilometri distanță de părinții noștri aflați în față – practic, în altă cameră. Cu prilejul raidurilor ilicite în coșul de picnic, am descoperit repede că, dacă înfingeai niște chibrituri Ohio Blue Tip într-un măr sau într-un ou fiert tare, așa încât să semene cu un porc-spinos, și îl scăpai ca din întâmplare pe geamul din spate, era ca o bombă. Exploda cu un mic bubuit și cu niște scânteii albastre surprinzător de mari, mașinile din spatele nostru făcând manevre de eschivă amuzante.

Tata, aflat la kilometri distanță în față, nu știa niciodată ce se întâmpla și nu înțelegea de ce, toată ziua, alte mașini

ajungeau în trombă în dreptul lui, iar șoferul gesticula furios, apoi accelera din nou, pierzându-se în depărtare.

— Ce-a mai fost și asta? o întreba pe mama, pe un ton jignit.

— Nu știu, dragă, răspundea blajin mama.

Mama spunea mereu doar două lucruri. Spunea „Nu știu, dragă”. Și mai spunea „Să-ți iau un sendviș, scumpule?”. Când și când, în călătoriile noastre, făcea alte observații, de pildă, „Așa trebuie să lumineze becul ăla din bord, dragă?” sau „Cred că ai lovit câinele/omul/orbul ăla de-acolo, scumpule”, dar în general tăcea ca un înțelept. Iar asta, pentru că în vacanțe tatăl meu era un om obsedat. Principala lui obsesie era să economisească. Ne ducea întotdeauna la cele mai ponosite hoteluri și moteluri și la genul de birturi de la marginea drumului unde vasele se spală doar o dată pe săptămână. Aveai de fiecare dată premoniția sumbră că la un moment dat, înainte să termini de mâncat, vei descoperi gălbenușul întărit al altcuiva pândind pe undeva pe farfuria ta sau depus între dinții furculiței tale. Bineînțeles, asta însemna păduchi și o moarte lentă și dureroasă.

Dar chiar și așa ceva era aproape un răsfăț. De obicei, eram nevoiți să facem picnic la marginea drumului. Tata se oprea instinctiv în locuri de picnic proaste – la marginea unui popas pentru camioane aglomerat sau într-un părculeț care se dovedea a fi în centrul vreunui ghetou extrem de sărac, astfel că grupuri de copii apăreau în jurul mesei noastre și ne priveau tăcuți cum mâncam briose Hostess și chipsuri ondulate din cartofi – și de fiecare dată se stârnea un vânt incredibil de puternic în clipa în care opream, așa că mama,

cât timp luam masa, nu făcea decât să alerge după farfurii de carton pe o suprafață de vreo jumătate de hectar.

În 1957, tata a investit 19,98 dolari într-un aragaz portabil a cărui asamblare înainte de fiecare utilizare dura o oră și care era atât de capricios, încât nouă, copiilor, ni se spunea întotdeauna să stăm la o distanță considerabilă când era aprins. Această măsură se dovedea însă inutilă de fiecare dată, pentru că flacăra pâlpâia doar câteva secunde înainte să se stingă, iar tata petrecea multe ore orientând aragazul ca să-l ferească de vânt, vorbindu-i totodată pe tonul scăzut și agitat asociat de obicei cu nebunii cronici. În tot acest timp, fratele meu, sora mea și cu mine îl imploram să ne ducă într-un loc cu aer condiționat, fețe de masă din pânză și pahare cu cuburi de gheață și apă curată. „Tată”, îl imploram noi, „ești un om de succes. Câștigi bine. Du-ne la un Howard Johnson’s!”. Dar el nici nu voia să audă. Copilărise în timpul Marii Depresiuni și, oricând se punea problema să cheltuie din capital, i se citea pe chip expresia disperată a fugarului care tocmai a auzit lătrat de copoi în depărtare.

În cele din urmă, când soarele se apropia de asfințit, tata ne împărțea hamburgeri reci, cruzi și care miroseau a butan. Mușcam din ei o dată și apoi refuzam să mai mâncăm. Așa că tata se enerva, arunca totul în mașină și ne ducea în viteză la vreun local de pe marginea drumului, unde un bărbat nădușit, cu pălărie pleoștită servea pe la mese în timp ce grătarul sfârâia de la grăsime. După aceea, în mașina cufundată în tăcere, plină de ostilitate și de nevoi elementare nesatisfăcute, ieșeam din greșeală de pe șoseaua principală și ne rătăceam, ajungând în câte un cătun bătut de soartă, cu un nume ca Apă-de-canal, Indiana, sau Apă-chioară, Missouri, și

ne luam o cameră la unicul hotel, tipul de dărapănătură în care, dacă voiai să te uiți la TV, trebuia să stai în holul de la recepție și să împarți o canapea din imitație de piele, crăpată, cu un moș cu pete mari de transpirație la subsuori. Aproape sigur, moșul avea doar un picior și probabil încă un handicap cu adevărat frapant, de pildă, nasul lipsă sau o adâncitură în frunte, ceea ce însemna că, chiar dacă nu voiai decât să urmărești serialele *Laramie* sau *Our Miss Brooks*, te trezeai că privirea ți se ducea inevitabil, pe furiș, spre uimitorul trup pe jumătate mâncat de lângă tine. Nu te puteai abține. Uneori, se întâmpla ca omul să nu aibă limbă, caz în care încerca să te implice într-o conversație însuflețită. Totul era cât se poate de nesatisfăcător.

După vreo săptămână de asemenea chinuri înfiorătoare, ajungeam în cele din urmă la o mare sau un lac albastru și sclipitor ascuns printre munți acoperiți cu pini, un loc plin de leagăne, distracții și țipete vesele de copii bălăcindu-se în apă, care aproape compensau toate prin câte trecuserăm. Tata devenea amuzant și cald și poate chiar ne ducea o dată sau de două ori la tipul de restaurant în care nu trebuie să urmărești cum ți se prepară mâncarea și în care paharul de apă ce ți se oferă nu poartă un autograf cu ruj. Asta însemna să trăiești. Era o opulență amețitoare.

Îmi treceau toate aceste gânduri tulburi și haotice prin cap, când am simțit o nevoie ciudată să mă întorc în locurile tinereții mele și să fac ceea ce autorilor de prezentări de cărți le place să numească o „călătorie de descoperire”. Pe un alt continent, la 6.500 de kilometri distanță, m-a cuprins pe nesimțite acea nostalgie care te copleșește când ai ajuns la

mijlocul vieții, tatăl tău a murit recent și realizezi dintr-odată că a luat cu el ceva din tine când s-a dus. Voiam să mă întorc în locurile magice ale tinereții mele – pe insula Mackinac, în Munții Stâncoși, la Gettysburg – și să văd dacă sunt atât de atractive pe cât mi le aminteam. Voiam să aud șuierul jos, prelung al unei locomotive a companiei Rock Island într-o noapte liniștită și tăcânitul cu care se pierde în depărtare. Voiam să văd licurici și să aud cicade țârâind zgomotos și să mă cufund fără scăpare în arșița înnebunitoare din august, care face chiloții să se adune în fiecare pliu și crăpătură și să se lipească de tine precum latexul, iar pe bărbații blânzi și politicoși îi determină să-și scoată pistoalele în baruri și să lumineze noaptea cu focuri de armă. Voiam să caut reclame stradale la sucuri Nehi și la cremă de ras Burma-Shave, să merg la un meci de baseball, să stau la o tejghea din marmură lângă un dozator de suc și să trec cu mașina prin orașe mici de tipul celor în care locuiau Deanna Durbin și Mickey Rooney în filme. Voiam să călătoresc prin asemenea locuri. Voiam să văd America. Voiam să merg acasă.

Așa că am luat avionul până în Des Moines și mi-am cumpărat un teanc de hărți rutiere, pe care le-am studiat și asupra cărora am reflectat îndelung după ce le-am întins pe jos în living, alcătuind un itinerar circular imens care să mă poarte pe tot cuprinsul acestei țări pe jumătate străine, străni și uriașe. Între timp, mama mi-a făcut sendvișuri și a spus „A, nu știu, dragă” când i-am pus întrebări despre vacanțele copilăriei mele. Iar în zorii unei zile de septembrie, în al treizeci și șaselea an din viața mea, am ieșit tiptil din casa copilăriei mele, m-am strecurat la volanul unui Chevrolet Chevette bătrâior împrumutat de la sfânta și încrezătoarea

mea mamă și l-am condus pe străzile plate, adormite ale orașului. Am pornit la drum pe o șosea pustie, singura persoană având o misiune dintr-un oraș cu 250.000 de suflete cufundate în somn. Soarele era deja sus pe cer și promitea o zi de-a dreptul toridă. În față mă așteptau circa două milioane și jumătate de kilometri pătrați de porumb care foșnea încet. La marginea orașului am intrat pe Șoseaua Iowa 163 și m-am îndreptat vesel spre Missouri. Și auzi rareori spunându-se asta.

Capitolul 2

În Marea Britanie fusese un an fără vară. Primăvara ploioasă se transformase pe nesimțite într-o toamnă mohorâtă. Cerul rămăsese luni la rând de un cenușiu lipsit de profunzime. Uneori ploua, dar în general era doar vreme închisă, un ținut fără umbre. Parcă ai fi trăit într-o caserolă de plastic. Iar aici, dintr-odată, soarele era de o intensitate năucitoare. Iowa deborda de culoare și lumină. Hambarele de la marginea drumului erau de un roșu lucios, cerul de un albastru intens, hipnotic; în fața mea se întindeau câmpuri verzi și de culoarea muștarului. Pe șoseaua unduitoare scânteiau fărâme de mică. Iar ici și colo, în depărtare, mărețe silozuri de cereale, catedralele Midwestului, corăbiile mărilor preriei, atrăgeau lumina soarelui și o reflectau ca alb pur. Mijind ochii în strălucirea neobișnuită, mergeam pe șosea spre Otley.

Intenția mea era să refac traseul pe care mergea întotdeauna tata spre casa bunicilor mei din Winfield – prin Prairie City, Pella, Oskaloosa, Hedrick, Brighton, Coppock, Wayland și Olds. Succesiunea îmi era întipărită în memorie. Întrucât înainte călătorisem numai ca pasager, nu prea fusesem niciodată atent la drum, așa că m-a surprins să descopăr că tot ajungeam în curbe bizare și bifurcații, care îmi

cereau ba să fac la stânga și să merg vreo trei kilometri, ba la dreapta alți câțiva kilometri, pe urmă iar la stânga și tot așa. Drumul ar fi fost mult mai drept dacă aş fi mers pe șoseaua 92 până la Ainsworth, iar de acolo spre sud, către Mount Pleasant. Nu puteam să-mi imaginez logica după care alesese tatăl meu acest traseu, iar acum, bineînțeles, nu mai aveam cum să aflu. Păcat, mai ales că aproape nimic altceva nu i-ar fi plăcut mai mult decât să acopere masa din sufragerie cu hărți și să se gândească pe îndelete la posibile variante. În această privință semăna cu majoritatea locuitorilor din Midwest. Direcțiile sunt foarte importante pentru ei. Au o nevoie înnăscută de a se orienta în spațiu, chiar și atunci când povestesc ceva. Orice întâmplare relatată de cineva din Midwest va devia la un moment dat spre un monolog interior încâlcit, de tipul „Stăteam la un hotel aflat la opt cvartale de clădirea administrației de stat, spre nord-est. De fapt, era spre nord-vest. Și cred că erau mai probabil nouă cvartale. Și o femeie fără nici o haină pe ea, purtând doar o căciulă din blană de raton, alerga spre noi dinspre sud-vest... sau să fi fost dinspre sud-est?”. Dacă de față sunt doi inși din Midwest și amândoi au fost martori la incident, poți să-ți iei adio de la ce s-a întâmplat, fiindcă vor petrece restul după-amiezii contrazicându-se cu privire la punctele cardinale și nu vor mai reveni niciodată la poveste. În Europa, recunoști oricând un cuplu din Midwest, pentru că se va opri pe un refugiu pietonal în mijlocul unei intersecții aglomerate ca să se uite pe o hartă ce flutură în vânt și să se contrazică cu privire la direcția în care e vestul. Orașele europene, cu străzile lor șerpuite și aleile dezordonate, îi scot din minți pe americanii din Midwest.

Această obsesie pentru geografie are probabil o oarecare legătură cu lipsa unor repere pe tot cuprinsul Midwestului. Uitasem cât de plat și de pustiu e. Dacă te urci pe două cărți de telefon aproape oriunde în Iowa, te alegi cu o priveliște. De unde mă aflam acum puteam să cuprind cu privirea o suprafață cam de dimensiunile Belgiei, dar pe ea nu era nimic în afară de câteva ferme la mare distanță una de alta, câteva pâlcuri de copaci răzlețe și două turnuri de apă, scânteieri argintii puternice indicând orașe îndepărtate nevăzute. Undeva, în plan intermediar, un nor de praf se ținea după o mașină pe un drum de pietriș. Singurele lucruri care se evidențiau în peisaj erau silozurile de cereale, dar chiar și acestea arătau identic și priveliștile nu se prea deosebeau între ele.

Și e foarte liniște. În afară de foșnetul neîncetat al porumbului, nu se aude nici un sunet. Cred că poți auzi pe cineva strănutând într-o casă aflată la cinci kilometri distanță („Sănătate!”, „Mulțumesc!”). Mai că înnebunești, probabil, când în viața ta există atât de puțini stimuli, când nu-ți atrage atenția nici un avion în trecere și nici o mașină nu claxonează, când timpul curge atât de încet, încât aproape te aștepti să descoperi că lumea încă mai urmărește *Ozzie and Harriet* la TV și votează cu Eisenhower. („Nu știu cât de departe ați ajuns voi, cei din Des Moines, dar aici, în Fudd County, suntem abia în 1958.”)

Elemente distinctive nu găsești nici în orașele mici. Aproape că nu se deosebesc între ele decât prin nume. Au întotdeauna o benzinărie, un magazin alimentar, un siloz de cereale, un magazin care vinde utilaje agricole și îngrășăminte și vreo firmă neverosimilă, cum ar fi un furnizor de cuptoare

cu microunde sau o curățătorie chimică, ca să te poți întreba în timp ce treci prin oraș „Și la ce le-o fi trebuind curățătorie chimică în Ciuperceni?”. Una din patru sau cinci comunități e de fiecare dată un oraș reședință de district, construit în jurul unui pătrat. O clădire frumoasă din cărămidă, care adăpostește tribunalul, un tun din timpul Războiul Civil și un monument dedicat morților din cel puțin două războaie se află pe o latură a pătratului, iar pe celelalte laturi sunt diverse afaceri: un magazinaș cu tot felul de mărfuri ieftine, un bistrou, două bănci, un magazin de feronerie, o librărie cu cărți pentru creștini, o frizerie, vreo două saloane de coafură, un magazin care comercializează tipul de îmbrăcăminte pentru bărbați pe care ar purta-o doar cineva dintr-un oraș foarte mic. Cel puțin două dintre firme se numesc Vern's. În zona centrală a pătratului e un parc, cu copaci groși, un foisor pentru orchestră, un catarg cu drapelul american și bănci răzlețe pline de bătrâni cu șepci marca John Deere, care discută despre zilele în care aveau altceva de făcut decât să stea pe bănci și să discute despre zilele în care aveau altceva de făcut. În asemenea locuri timpul abia se târăște.

Cel mai răsărit oraș reședință de district din Iowa este Pella, aflat la 65 de kilometri sud-est de Des Moines. Pella a fost întemeiat de imigranți olandezi și în fiecare an, în luna mai, încă organizează o mare sărbătoare a lalelelor, pentru care conving pe cineva important, cum ar fi primarul Hagăi, să vină cu avionul și să le laude bulbii. Când eram mic, îmi plăcea Pella pentru că mulți dintre localnici își puneau în curtea din fața casei mici mori de vânt, făcând astfel orașul oarecum interesant. N-aș spune că Pella devenea *extraordinar* de interesant, dar învățai de la o vârstă fragedă să te bucuri de

orice plăceri găseai într-o călătorie prin Iowa. În plus, la marginea orașului era un Dairy Queen, unde tata se oprea uneori și ne cumpăra cornete de înghețată cu glazură de ciocolată, și numai din acest motiv am avut întotdeauna un atașament special față de Pella. Așa că m-am bucurat să observ, când am intrat în oraș în acea frumoasă dimineață de septembrie, că în multe curți din fața caselor încă se învârteau mori de vânt. M-am oprit în centru și am ieșit din mașină ca să-mi dezmoțesc picioarele. Fiind duminică, bătrânii de pe bănci aveau liber – erau de serviciu la dormit toată ziua în fața televizorului –, dar în toate celelalte privințe Pella era desăvârșit, după cum mi-l aminteam. Avea mulți copaci și straturi cu salvie viu colorată și crăițe strălucitoare. Avea propria moară de vânt, una frumoasă, verde, cu palele albe, aproape în mărime naturală, așezată într-un colț. Magazinele de pe laturile pătratului erau ca niște cutii, având arhitectura preferată de magazinele din orașele mici din întregul Midwest, dar cu cornișe în stil victorian și alte ornamente vesele. Fiecare firmă avea o denumire olandeză solidă, de încredere: Farmacia lui Pardekooper, Brutăria Jaarsma, Asigurări Van Gorp, Librăria Gosselink cu cărți pentru creștini, Brutăria Vander Ploeg. Toate erau închise, bineînțeles. Duminicile încă sunt zile de sărbătoare în locuri ca Pella. De fapt, întregul oraș era straniu de tăcut. Era cufundat în acel tip de liniște încremenită care te face să te întrebi, în cazul în care ești suficient de isteric, dacă nu cumva toată populația a fost otrăvită peste noapte din cauza unei scurgeri de gaz inodor – care ar putea chiar în acel moment să preia insidios controlul asupra sistemului tău nervos central –, transformând Pella într-un fel de Pompeii de câmpie. Mi-am

imaginat preț de o clipă oameni venind de pretutindeni ca să privească victimele, fascinați în mod special de tânărul cu ochelari și aer îngrijorat din piața orașului, rămas pe vecie cu o mână la gât și cu cealaltă încercând să deschidă portiera mașinii. Apoi însă am văzut un bărbat plimbând un câine la celălalt capăt al pieței și mi-am dat seama că eram în siguranță și că orice pericol trecuse.

Nu intenționasem să zăbovesc, dar era o dimineață atât de splendidă, încât am pornit la întâmplare pe o stradă din apropiere, trecând pe lângă case îngrijite, cu structura din lemn la vedere, cupole și frontoane și verande cu balansoare de două persoane care scârțâiau în adierea vântului. Nu se auzea nimic altceva decât foșnetul pașilor mei printre frunze uscate. La capătul străzii am dat peste campusul Colegiului Central, o mică instituție administrată de Biserica Reformată Olandeză, cu clădiri din cărămidă roșie cu vedere spre un râu șerpuit, peste care se întindea un pod arcuit din lemn. Întregul complex era liniștit ca o doză dublă de somnifer. Arăta ca tipul de colegiu îngrijit, prietenos, cu o abordare simplă pe care l-ar fi frecventat Clark Kent. Am traversat podul și la celălalt capăt al campusului am descoperit încă o dovadă că nu eram singurul om în viață din Pella. De la o fereastră deschisă aflată la un etaj superior al unui cămin se auzea un casetofon cu volumul dat mult prea tare. A răsunat strident o clipă – ceva de la Frankie Goes to Hollywood, cred –, apoi, nu știu de unde, s-a auzit o voce tunătoare: „DACĂ NU OPREȘTI DRACULUI CHESTIA AIA ACUM, VIN LA TINE ȘI ȚI-O DAU DE CAP!”. Era vocea unei persoane corpolente – una a cărei poreclă presupun că era Barosanu. Muzica s-a oprit imediat, iar Pella și-a reluat somnul.

Am plecat mai departe spre est, prin Oskaloosa, Fremont, Hedrick, Martinsburg. Numele îmi erau familiare, dar orașelele îmi trezeau prea puține amintiri. În majoritatea călătoriilor, până ajungeam în această etapă, mă întindeam deja printre scaune, într-o stare de torpoare indusă de plictiseală, întrebând la intervale de cincisprezece secunde: „Cât mai avem? Când ajungem? M-am plictisit. Mi-e rău. Cât mai avem? Când ajungem?”. Am recunoscut vag o curbă în apropiere de Coppock, unde am petrecut o dată patru ore, prinși de viscol, așteptând să treacă un utilaj de dezăpezire, și câteva locuri în care ne opriserăm ca să o lăsăm pe sora mea să vomite, inclusiv o benzinărie din Martinsburg, unde ea a coborât din mașină de-a rostogolul și a vărsat copios în direcția gleznelor unui angajat care se ocupa de pompe (mamă, ce-a mai țopăit băiatul!), și o alta din Wayland, unde tata a fost cât pe ce să mă lase la marginea drumului după ce a descoperit că îmi omorâsem timpul slăbind toate șuruburile de pe panoul interior al uneia dintre portierele din spate, scoțând la iveală o perspectivă interesantă asupra mecanismului interior, dar și defectând definitiv, din păcate, geamul și portiera. Totuși, abia când am ajuns la ieșirea spre Winfield, imediat după Olds, un loc în care tatăl meu anunța cu un fel de bucurie delirantă că eram ca și sosiți la destinație, am simțit o mică remușcare și recunoștință. Nu mai trecusem pe drumul acela de cel puțin doisprezece ani, dar pantele sale blânde și fermele izolate îmi erau cât se poate de familiare. Inima mea a prins aripi. Parcă mă întorceam în timp. Urma să redevin copil.

Sosirea la Winfield era întotdeauna palpitantă. Tata ieșea de pe șoseaua 78, apoi ne zgâlțâia mergând cu o viteză mult

prea mare pe un drum de pietriș accidentat, stârnind nori de praf alb, după care, spre panica invariabilă a mamei, se îndrepta nebunește în direcția unor șine de cale ferată aflate într-o curbă fără vizibilitate, spunând grav: „Sper că nu vine nici un tren”. Mama a descoperit abia după mulți ani că pe acolo treceau doar două trenuri zilnic, ambele în toiul nopții. Dincolo de calea ferată, singur pe un câmp părăsit, era un conac victorian precum cele din caricaturile lui Charles Addams din *New Yorker*. Nu mai locuia nimeni în el de zeci de ani, dar încă avea mobilierul, acoperit de cearșafuri umede. Sora mea, fratele meu și cu mine obișnuiam să ne cățărăm înăuntru printr-un geam spart și să ne uităm prin cuferele cu haine mucezite și prin reviste *Collier's* vechi și la fotografiile unor oameni cu un aer ciudat de îngrijorat. La etaj se afla un dormitor în care, conform fratelui meu, zăcea cadavrul stafidit al ultimului locatar, o femeie care murise de inimă rea după ce fusese părăsită la altar. Nu am intrat niciodată acolo, deși o dată, când aveam vreo patru ani, fratele meu s-a uitat pe gaura cheii, a slobozit un urlet, a strigat „Uite-o că vine!” și a rupt-o la fugă pe scări în jos. L-am urmat smiorcăindu-mă și scăpându-mă câte puțin pe mine la fiecare pas. Dincolo de conac se afla un câmp întins, plin cu vaci negre și albe, iar dincolo de el era casa bunicilor, drăguță și albă la umbra unor copaci, cu un hambar mare, roșu și hectare întregi de pajiște. Bunicii ne așteptau întotdeauna la poartă. Nu știu dacă ne vedeau venind și se grăbeau să-și ocupe pozițiile sau pur și simplu așteptau acolo, oră după oră. E foarte posibil să fi fost a doua variantă, pentru că, să recunoaștem, în rest nu aveau mare lucru de făcut. Urmau patru sau cinci zile de distracție. Bunicul avea un Ford Model T și ne lăsa pe noi, copiii, să-l

conducem prin curte, spre spaima găinilor și a femeilor mai în vârstă. Iarna prindea o sanie în partea din spate a mașinii și ne ducea în plimbări lungi și înfrigurate pe drumuri acoperite de zăpadă. Seara jucam cu toții cărți la masa din bucătărie și stăteam treji până târziu. În casa bunicilor era întotdeauna Crăciunul sau Ziua Recunoștinței sau 4 Iulie sau ziua cuiva. Acolo era mereu fericire.

La sosirea noastră, bunica fugea să scoată din cuptor ceva proaspăt copt. Întotdeauna era un preparat neobișnuit. Bunica a fost singura persoană din câte am cunoscut – poate chiar singura persoană din lume – care chiar gătea după rețetele de pe cutiile cu alimente. Preparatele astea aveau întotdeauna denumiri de genul „Prăjitură răsturnată, cu orez expandat și bucăți de banană” sau „Aperitive pentru petrecere cu covrigei și fasole albă Del Monte”. În general, aveau în compoziție cantități surprinzător de mari din produsele respectivului fabricant, de regulă în combinații la care nu te-ai fi gândit, decât poate într-o perioadă de mare foamete. Singurul lucru care se poate spune despre aceste preparate e că erau inovatoare. Când bunica îți oferea o bucată aburindă de prăjitură sau o felie de plăcintă, aceasta putea să conțină aproape orice – porumb dulce, fulgi de ciocolată, șuncă din conservă, morcov tăiat cubulețe, unt de arahide. De obicei, conținea pe undeva niște orez expandat. Bunicii îi plăcea în mod special orezul expandat și adăuga vreo două lopeți la orice făcea, chiar dacă nu figura în rețetă. Era o bucătăreasă cât se poate de nepricepută, doar că nu ne punea viața în pericol.

Totul pare că s-a întâmplat cu foarte mult timp în urmă. Așa și este. De fapt, s-a întâmplat cu atât de mult timp în urmă,

că bunicii mei aveau un telefon cu manivelă, din cele care se fixau pe perete și la care învârteai maneta și spuneai „Mabel, dă-mi-o pe Gladys Scribbage. Vreau s-o întreb cum face ea bulete festive cu fulgi de porumb glazurați și sos de brânză”. Și se dovedea că Gladys Scribbage asculta deja pe fir sau altcineva care asculta știa cum să facă bulete festive cu fulgi de porumb glazurați și sos de brânză. Toată lumea asculta pe fir. Bunica asculta adesea când nu se întâmpla mare lucru în jurul casei, acoperind receptorul cu mâna și reproducând pentru cei prezenți descrieri vii despre clisme, prolaps uterin, soți care fugeau la Burlington cu barmanița de la Vern’s Uptown Tavern and Supper Club și alte crize ale traiului într-un oraș mic. Nu trebuia să zicem nici pâs în timpul acestor ședințe. Nu am reușit niciodată să înțeleg în întregime de ce, fiindcă bunica intervenea adesea dacă detaliile deveneau cu adevărat picante. „Ei bine, eu cred că Merle e o prefăcută”, spunea ea. „Da, exact, Maude Bryson sunt și vreau doar să spun că, după mine, e o nesuferită dacă i-a făcut așa ceva bieteii Pearl. Și să-ți mai zic ceva, Mabel: să știi că în Columbus Junction se găsesc suține din acelea pentru susținere mai ieftine cu un dolar”. Cam prin 1962, compania de telefonie a instalat în casa bunicii un telefon normal, fără linie comună, posibil la cererea restului orașului. Asta a lăsat un gol în viața ei, în urma căruia nu și-a mai revenit niciodată cu totul.

Nu mă așteptam de fapt ca bunicii mei să mă aștepte la poartă, dat fiind că amândoi muriseră cu mulți ani în urmă. Dar presupun că sperasem oarecum să locuiască acolo un alt cuplu de vârstnici simpatici, care să mă invite să arunc o privire și să le împărtășesc amintiri. Poate că m-ar fi lăsat să le

fiu nepot. Cel puțin, presupusesem că locuința bunicilor mei era așa cum o văzusem ultima oară.

Nu a fost să fie. Drumul care ducea spre casă era și acum acoperit cu pietriș scânteietor, scoțând nori de praf satisfăcători când treceai pe el cu mașina, însă șinele de cale ferată dispăruseră. Parcă nici nu fuseseră acolo. Dispăruse și conacul victorian, căruia îi luase locul o casă în stil rustic, cu mașini și butelii de propan împrăștiate prin curte ca jucăriile unui copil mic. Mai grav, pe pajiștea cu vite se construiseră case cu frontoane. Casa bunicilor mei se afla la o distanță apreciabilă de oraș, o insulă răcoroasă de copaci într-o mare de câmpuri. Acum o înghesuiau căsuțe ieftine din toate părțile. Șocat, mi-am dat seama că hambarul dispăruse. Un nemernic îmi demolase hambarul! Iar casa în sine – ei bine, era o cocioabă. Vopseaua căzuse în bucăți mari. Arbuștii fuseseră smulși inutil, copacii tăiați. Iarba era înaltă și plină de resturi din casă. Am oprit mașina pe drumul din față și pur și simplu am privit uluit. Nu pot să descriu sentimentul de pierdere pe care l-am încercat. Jumătate din amintirile mele erau în acea casă. După o clipă, a apărut o femeie grozav de supraponderală, într-un șort roz, care vorbea la un telefon cu fir aparent infinit și care s-a oprit în pragul ușii deschise și s-a uitat lung la mine, întrebându-se de ce mă uitam lung la ea.

Am mers mai departe, în oraș. În copilăria mea, pe strada principală din Winfield erau două magazine alimentare, un mic magazin universal, o cârciumă, o sală de biliard, sediul unui ziar, o bancă, o frizerie, un oficiu poștal, două benzinării – toate lucrurile pe care te-ai aștepta să le găsești într-un orașel prosper. Toată lumea făcea cumpărături pe plan local; toată lumea știa pe toată lumea. Acum mai rămăseseră o

cârciumă și un magazin de unelte agricole. Existau șase terenuri virane pline de smocuri de iarbă, acolo unde fuseseră dărâmate clădiri fără să se mai construiască ceva în loc. Majoritatea clădirilor rămase se înnegriseră și aveau scânduri bătute peste ferestre și uși. Parcă era un platou de filmare părăsit, abandonat de multă vreme degradării.

Nu puteam să înțeleg ce se întâmplase. Oamenii trebuiau acum să meargă probabil 50 de kilometri cu mașina ca să cumpere o pâine. În fața cârciumii era un grup de motocicliști tineri, cu aer de golani. Aveam de gând să opresc ca să-i întreb ce se întâmplase cu orașul lor, dar unul dintre ei, văzând că încetinesc, mi-a arătat degetul mijlociu. Fără nici un motiv. Avea vreo 14 ani. Brusc, mi-am continuat drumul, m-am întors pe șoseaua 78, pe lângă fermele răzlețite și pantele blânde care îmi erau cât se poate de familiare. A fost prima oară în viața mea când am părăsit intenționat un loc știind că n-am să-l mai văd niciodată. Întreaga experiență a fost foarte tristă, dar ar fi trebuit să știu asta dinainte. După cum îi spuneam mereu lui Thomas Wolfe, există trei lucruri pe care pur și simplu nu le poți face în viață. Nu poți învinge compania de telefonie, nu poți face un chelner să te vadă până nu e el pregătit să te vadă și nu te poți întoarce acasă.

Capitolul 3

Am mers mai departe, fără radio sau altele care să-mi abată gândurile, până la Mount Pleasant, unde m-am oprit la o cafea. Aveam la mine numărul de duminică al ziarului *New York Times* – una dintre cele mai mari îmbunătățiri în ce privește traiul de când plecasem era faptul că acum puteai să cumperi *New York Times* de la automate, în ziua publicării, într-un loc ca Iowa, o ispravă extraordinară în materie de difuzare – și mi l-am întins tot în față într-un separeu. Ce-mi mai place numărul de duminică al *New York Times*! Pe lângă numeroasele sale calități ca ziar, volumul lui îți dă un minunat sentiment de siguranță. Exemplarul din fața mea trebuie să fi cântărit vreo patru-cinci kilograme. Ar fi putut să oprească un glonț tras de la 20 de metri. Am citit la un moment dat că e nevoie de 75.000 de copaci pentru producția unui singur număr de duminică al *New York Times* – și merită cu prisosință fiecare frunză tremurătoare. Și ce dacă nu e destul oxigen pentru nepoții noștri? Dă-i în mă-sa!

Rubricile mele preferate din *Times* sunt cele marginale – textele care sunt atât de monotone și de obscure, încât exercită un fel de fascinație hipnotică, precum rubrica despre amenajări interioare („Tot ce trebuie să știi despre accesorii și sisteme de prindere”) și cea despre timbre („Oficiu poștal

aniversează 25 de ani de emisii filatelice aeronautice”). Mai ales, ador suplimentele publicitare. Dacă m-ar întreba un bulgar cum e viața în America, i-aș spune fără ezitare să pună mâna pe un teanc de suplimente publicitare ale ziarului *New York Times*. În ele găsești o viață de o bogăție și o diversitate la care majoritatea străinilor nici nu ar îndrăzni să viseze. Ca pentru a-mi ilustra ideea, numărul din fața mea conținea un catalog gratuit al companiei Zwingle din New York, ce oferea nenumărate produse din categoria „lucruri de care n-ai știut că ai nevoie” – șanuri muzicale, umbrele cu radio cu tranzistori în mâner, pile electrice de unghii. Ce țară grozavă! Obiectul meu preferat era o mică plită electrică de pus pe birou, care să-ți țină cafeaua caldă. Asta trebuie să fie o adevărată binecuvântare pentru oamenii cu leziuni cerebrale care te fac să umbli aiurea și să-ți neglijezi băutura. Probabil că și epilepticii din toată America sunt la fel de recunoscători. („Dragă companie Zwinger, nici nu știi de câte ori mi-am revenit după o criză de tip *grand mal* și, constatând că zac pe jos, mi-am zis: «Of, Doamne, sunt sigur că iar mi s-a răcit cafeaua!».”) Zău așa, cine cumpără lucrurile astea – scobitori din argint, chiloți cu monogramă și oglinzi pe care scrie „Bărbatul anului”? M-am gândit adesea că, dacă aș conduce o asemenea companie, aș produce o placă de mahon lustruită, cu o placă de alamă pe ea purtând inscripția: „Cu mine cum rămâne? Am dat 22,95 dolari pe rahatul ăsta cu totul inutil”. Sunt sigur că s-ar vinde ca pâinea caldă.

O dată, într-un moment de rătăcire, mi-am cumpărat ceva dintr-un asemenea catalog, știind în străfundul sufletului că în cele din urmă voi avea de suferit. Era o mică lampă de lectură pe care o fixezi cu o clemă pe carte astfel încât să nu-ți

deranjezi tovarăşa de pat care doarme lângă tine. În acest scop era excepțională, pentru că abia dacă funcționa. Lumina pe care o dădea era absurd de slabă (în catalog arăta ca tipul de obiect cu care ai putea trimite semnale luminoase unor nave dacă te-ai rătăci pe mare) și lăsa în beznă toată pagina, mai puțin primele două rânduri. Am văzut insecte mai luminoase decât lampa aia. După vreo patru minute, micul ei fascicul de lumină a pâlpâit și s-a stins de-a binelea și de atunci nu a mai fost folosită. Chestia e că am știut de la bun început că așa se va sfârși povestea, că totul va fi o cruntă dezamăgire. De fapt, dacă mă gândesc mai bine, în cazul în care aş conduce vreodată una dintre aceste companii, le-aş trimite oamenilor pur și simplu o cutie goală, cu un bilet în ea pe care ar scrie: „Am hotărât să nu vă trimitem articolul pe care l-ați comandat deoarece, după cum bine știți, nu ar funcționa niciodată corespunzător și doar v-ar dezamăgi. Așa că luați-o ca pe o lecție pentru viitor”.

De la catalogul Zwingle am trecut la reclamele pentru produse alimentare și de uz casnic. De obicei, o mare parte dintre aceste stimulente viu colorate și lucioase vor să te facă să încerci produse noi și incitante – chestii cu denumiri ca „Tocană cărnoasă de vită cu sos” („cu bucăți bogate și cărnoase de fibre cu textură de vită”) și „Snack-Prizant” („Un nou snack grozav de consumat pe nas!”) și „Cereale pentru micul dejun «Soarele de la bunica», cu grâu și alune coapte cu miere și bucățele de zahăr” („Acum cu înlocuitor de stafide trase în ciocolată îmbogățit cu vitamine!”). Sunt infinit de fascinat de aceste produse noi. Evident, cu ceva timp în urmă, producătorii și consumatorii americani de alimente nesănătoase au depășit împreună un fel de prag al

sensibilității, în căutarea lor nesfârșită de noi senzații gustative. Acum ei seamănă puțin cu acei narcomani disperați care au încercat toate drogurile cunoscute și care ajung în cele din urmă să-și injecteze în vene soluție pentru curățarea closetelor, străduindu-se să atingă un grad și mai mare de euforie. În toată America poți vedea nenumărate cupluri cu fese flasce examinând în tăcere rafturile supermarketurilor în căutare de noi combinații de arome, sperând să găsească vreun produs neîncercat care să le piște limba și să le stimuleze pentru oricât de scurt timp papilele gustative adormite.

Concurența pe această piață e intensă. Inserturile cu reclame la alimente nu numai că îți oferă reduceri de 50 de cenți și altele asemenea, ci, dacă trimiți două sau trei etichete, producătorii îți expediază și un prosop de plajă „Tocană cărnoasă” sau un set asortat cu șorț și mănușă de cuptor „Soarele de la bunica” sau o plită electrică „Snack-Prizant” care să-ți țină cafeaua caldă în timp ce ba leșini, ba îți revii după un exces glicemic. Interesant e că reclamele la hrană pentru câini erau cam la fel, doar că de obicei produsele nu aveau aromă de ciocolată. De fapt, fiecare produs – de la soluțiile de curățat closetul cu miros de lămâie la sacii menajeri cu miros de pin – promitea să-ți ofere un moment de euforie. Nu e de mirare că atât de mulți americani au privirea sticloasă. Sunt mereu în sevraj după porcării.

Am mers spre sud pe șoseaua 218, spre Keokuk. Această porțiune a drumului era marcată pe hartă ca traseu pitoresc, deși asemenea lucruri sunt în mod clar relative. Să vorbești despre un traseu pitoresc în sud-estul statului Iowa e ca și

cum ai vorbi despre un album bun al lui Barry Manilow. Trebuie să te arăți îngăduitor. În comparație cu o după-amiază petrecută într-o încăpere întunecată, nu a fost rău. Dar în comparație cu, să zicem, drumul de coastă de-a lungul peninsulei Sorrento, a fost probabil cam banal. Cert e că nu mi s-a părut nici mai pitoresc, nici mai puțin pitoresc decât vreuna dintre celelalte șosele pe care am mers azi. Keokuk este o localitate de pe malul Mississippi-ului, situată în punctul de întâlnire a statelor Iowa, Illinois și Missouri, la un cot larg al fluviului. Mă îndreptam spre Hannibal, Missouri, și speram să văd puțin din oraș în drum către podul spre sud. Dar, până să mă dezmeticesc, m-am trezit pe un pod care ducea spre est, spre Illinois. Am fost atât de descumpănit, încât am zărit doar în treacăt fluviul, o dâră cafenie scânteietoare care se întindea în două direcții, apoi, mâhnit, m-am trezit în Illinois. Și chiar abia așteptam să văd Mississippi-ul. Când eram copil, traversarea lui fusese întotdeauna o aventură. Tata striga „Copii, se vede Mississippi!”, iar noi ne repezeam la geam și vedeam că treceam pe un pod aflat practic în nori, atât de înalt încât ni se tăia respirația, iar sub noi, departe, departe, fluviul argintiu, lat, maiestuos, calm își vedea de treaba lui atemporală și doar curgea în continuare. Puteai să vezi cale de kilometri – o experiență inedită în Iowa. Vedeai barje și insule și orașele pe mal. Arăta minunat. Apoi, brusc, erai în Illinois, într-un ținut plat și plin de porumb, și realizai, descumpănit, că asta fusese tot. Gata cu stimularea vizuală pe ziua respectivă. Acum aveai de traversat alte sute de kilometri de lanuri monotone de porumb înainte să trăiești până și cea mai vagă senzație de plăcere.

Iar acum ajunsesem în Illinois și ținutul era plat, plin de porumb și plictisitor. O voce de copil din mintea mea a strigat: „Când ajungem? M-am plictisit. Hai acasă! Când ajungem?”. Întrucât mă așteptasem, încrezător, să fiu în Missouri la vremea aia, aveam cartea cu hărți deschisă la pagina cu Missouri, așa că am tras pe dreapta, într-o stare de oarecare irascibilitate, ca să fac o ajustare cartografică. Pe un panou din fața mea scria PUNEȚIVĂ CENTURA, CONFORM LEGILOR DIN ILLINOIS. Evident, totuși, necunoașterea regulilor ortografice nu era un delict. Mi-am studiat încruntat hărțile. Dacă ieșeam de pe șosea puțin mai încolo, la Hamilton, puteam să merg de-a lungul malului estic și să trec în Missouri pe la Quincy. Traseul era chiar marcat pe hartă ca pitoresc; poate că greșeala mea avea să se dovedească în final a nu fi un lucru rău.

Am ținut-o pe șosea prin Warsaw, un orașel păcănit de pe malul fluviului. Un deal abrupt cobora spre fluviu, dar apoi drumul a cotit îndepărtându-se de apă și iar n-am mai putut-o vedea decât când și când. Aproape imediat, peisajul s-a deschis într-o câmpie aluvionară largă. Soarele cobora pe cer. La stânga se ridicau dealuri presărate cu copaci pe care toamna abia începea să-și lase culorile. La dreapta, ținutul era neted ca-n palmă. Pe terenurile agricole trudeau de zor combine ce stârneau praf, muncind peste program la secerat. În depărtare, niște silozuri de cereale reflectau într-un alb opalescent razele tot mai slabe ale soarelui, ca și cum ar fi fost luminate din interior. Pe undeva pe-acolo, nevăzut, era fluviul.

Am mers mai departe. Șoseaua nu avea nici un indicator. Te trezești adesea pățind așa ceva în America, mai ales pe drumuri de țară ce duc dintr-un loc necunoscut într-un alt loc necunoscut. Nu-ți rămâne decât să te bazezi pe propriul simț

de orientare ca să găsești drumul – simț care, în cazul meu, să nu uităm, mă dusese cu foarte puțin timp în urmă în statul care nu trebuia. Am calculat că, dacă mergeam spre sud, trebuia să am soarele în partea dreaptă (concluzie la care am ajuns imaginându-mă într-o mașină minusculă mergând pe o hartă mare a Americii), dar șoseaua era șerpuită, făcând ca soarele să treacă enervant prin fața mea când într-o parte, când în alta. Pentru prima oară în ziua aceea am avut sentimentul că mă aflam în inima unui continent vast, în pustiu.

Brusc, șoseaua s-a transformat în drum de pietriș. Pietricele albe, ascuțite ca niște vârfuri de săgeată se ciocneau de scutul mașinii făcând un zgomot înfricoșător. Mi-au trecut prin minte imagini cu furtunuri perforate, cu ulei fierbinte împrăștiind peste tot și cu mine oprind pe drumul pustiu mașina care hârâia și scotea fum. Soarele hoinar tocmai ce atingea linia orizontului, împrăștiind pe cer nuanțe de roz-pal. Mi-am continuat neliniștit drumul și mi-am făcut curaj pentru eventualitatea în care aș fi petrecut o noapte sub cerul înstelat, cu animale asemenea unor câini adulmecându-mi picioarele și cu șerpi găsindu-și o sursă de căldură într-un crac al pantalonilor. În fața mea, pe șosea, o furtună de praf venind spre mine s-a transformat într-o clipă într-o camionetă care m-a depășit hotărâtă, împrăștiându-mi mașina cu proiectile de piatră ce au bubuit pe caroserie și au ricoșat pe geamuri trosnind, și care m-a lăsat apoi pierdut într-un nor de praf. Mi-am continuat drumul anevoie, chinându-mă să întrezăresc ceva prin pâclă. Praful s-a risipit exact la timp ca să văd că, la șase metri distanță, drumul meu se intersecta perpendicular cu un altul și mai aveam și un indicator de oprire. Mergeam

cu 80 de kilometri la oră, iar pe pietriș, din viteza asta te oprești după vreo cinci kilometri. M-am înfipt în frână cu ambele picioare și am scos un sunet ca de Tarzan ratând o liană în timp ce mașina a intrat într-un derapaj. A alunecat într-o parte pe lângă indicatorul Stop și a intrat pe o șosea asfaltată, unde s-a oprit brusc, clătinându-se ușor dintr-o parte în alta. În aceeași clipă, un camion cu semiremorcă imens – tot numai claxoane argintii și faruri ce semnalizau – m-a claxonat puternic depășindu-mă în trombă și făcând mașina să se clatine din nou. Dacă aș fi intrat pe șosea cu trei secunde mai devreme, camionul mi-ar fi strivit mașina reducând-o cam la dimensiunile unui cub de concentrat de supă. Am tras pe marginea drumului și am ieșit să examinez pagubele. Mașina parcă ar fi fost bombardată din picaj cu saci de făină. Mici porțiuni de metal se vedeau în locurile unde sărise vopseaua. Am oftat; m-am simțit dintr-odată pierdut și departe de casă și am observat în față un indicator rutier cu direcția spre Quincy. Mă oprisem cu fața în direcția potrivită, așa că ceva bun tot ieșise din povestea asta.

Trebuia să fac un popas. Vedeam foarte aproape în față un orașel pe care îl voi numi Tâmpeschi, pentru ca locuitorii lui să nu se recunoască, apoi să mă dea în judecată sau să vină acasă la mine și să mă bată măr cu bâte de baseball. La marginea orașului era un motel vechi, cu un aspect destul de mizerabil, deși, judecând după lipsa mobilierului ars de soare din curtea din față, era în mod clar cu o clasă peste tipul de loc pe care l-ar fi ales tata. Am parcat pe alea de pietriș și am mers înăuntru. La biroul de la recepție se afla o femeie de vreo 75 de ani. Purta ochelari cu ramă stil fluture și avea o coafură

beehive. Era ocupată cu o carte de genul celor în care trebuie să găsești cuvinte într-o mare de litere și să le încercuiești. Cred că se numea *Puzzle-uri cu cuvinte pentru idioți*.

— Te ajut cu ceva? a întrebat ea alene, fără să ridice privirea.

— Aș vrea o cameră pentru o noapte, vă rog.

— Face 38 de dolari și 50 de cenți, mi-a răspuns în timp ce pixul ei a dat lacom de cuvântul *îhî*.

Am rămas perplex. Pe vremea mea, o cameră la motel costa vreo 12 dolari.

— Nu vreau să *cumpăr* camera, i-am explicat. Vreau doar să dorm în ea o noapte.

S-a uitat la mine cu un aer grav pe deasupra ochelarilor.

— Camera face 38 de dolari și 50 de cenți. Pe noapte. Plus TVA. O vrei sau nu?

Știam amândoi că mă aflam departe de orice altă așezare.

— Da, vă rog, am spus spăsit.

Am semnat în registru și m-am îndreptat în scrâșnet de pietriș spre al meu *suite de nuit*. Părea să nu mai fie nici un alt client. Am intrat cu geanta în cameră și m-am uitat în jur, cum faci într-un loc nou. Erau un televizor alb-negru care părea să prindă un singur post și trei umerase de haine îndoite. Oglinda din baie era crăpată, iar perdelele de duș nu se potriveau. Peste colacul de veceu se afla o fâșie de hârtie pe care scria „Igienizat pentru protecția dumneavoastră”, dar în veceu plutea un muc de țigară într-o mică pată de nicotină. Tatei i-ar fi plăcut aici, mi-am zis.

Am făcut un duș – adică mi s-a scurs niște apă în cap dintr-o pară de duș din perete –, apoi am ieșit să dau o raită prin oraș. Am mâncat niște chiftele din zgârciuri și cauciuc copt

într-un local numit – inspirat – Chuck's. Nu credeam că e posibil să găsești mâncare cu adevărat proastă nicăieri în Midwest, însă Chuck reușea să o ofere. Nu am mâncat niciodată ceva mai rău – și nu uitați, locuiesc în Marea Britanie. Avea toate caracteristicile gumei de mestecat, mai puțin aroma. Chiar și acum, când râgâi, îi simt gustul.

După aceea am aruncat o privire prin oraș. Nu prea aveai ce să vezi. În principal, doar o stradă, cu un siloz de cereale și cale ferată la un capăt și cu motelul meu la celălalt, iar între acestea, vreo câteva benzinării și magazine alimentare. Toată lumea mă privea cu interes. Cu ani în urmă, în plină tinerețe entuziastă și impresionabilă, am citit o povestire înflorătoare de Richard Matheson despre un cătun îndepărtat ai cărui locuitori așteptau în fiecare an să vină în localitate un străin neînsoțit, ca să-l poată face la proțap pentru petrecerea lor anuală. Oamenii de aici mă priveau cu o poftă de ceva la proțap.

Stingherit, am intrat într-un loc întunecos numit Vern's Tap și m-am așezat la bar. Eram singurul client, cu excepția unui bătrân așezat într-un colț, care avea un singur picior. Barmanița era prietenoasă. Purta ochelari cu ramă stil fluture și avea o coafură *beehive*. Îți dădeai seama într-o clipă că era fata bună la distracție a locului de prin 1931. I se citea „Gata de sex” pe întregul chip, dar „Adu mai bine și ceva de băut” pe tot trupul. Reușise cumva să-și toarne posteriorul voluminos în niște pantaloni strâmți roșii și să-și întindă o bluză mulată peste sâni. Parcă se îmbrăcase din greșeală cu hainele nepoatei ei. Avea vreo 60 de ani. Era destul de îngrozitor. Înțelegeam de ce tipul cu un singur picior alesese să se așeze în colțul cel mai îndepărtat.

Am întrebat-o cum se distrau oamenii din Tâmpaști.

— La ce anume te referi, scumpule? a spus ea, rotindu-și sugestiv ochii.

Semnalizarea „Gata de sex” a pâlpâit, fapt care m-a tulburat. Nu eram obișnuit să-mi facă femeile avansuri, deși cumva știuseseam dintotdeauna că, atunci când va veni momentul, avea să fie într-un loc ca sudul statului Illinois, cu o bunică de 60 de ani.

— Păi, poate cu ceva cum ar fi o piesă de teatru sau un congres internațional de șah, am spus oarecum răgușit.

Totuși, după ce s-a înțeles că eram dispus doar să o iubesc pentru mintea ei, a devenit destul de rezonabilă și chiar fermecătoare. Mi-a povestit foarte amănunțit și sincer viața ei, ce părea să fi presupus o succesiune amănunțită de căsătorii cu indivizi care erau acum după gratii sau morți din cauza unor schimburi de focuri, și a lăsat să-i scape dezvăluiri uluitoare de candidă, precum:

— Fii atent aici, Jimmy a omorât-o pe maică-sa, nu știu de ce, da' Curtis n-a omorât niciodată pe nimeni, decât o dată, din greșeală, când a spart o benzinărie și s-a descărcat pistolul singur. Și Floyd – ăsta a fost al patrulea meu soț –, nici el n-a omorât pe nimeni, da' dacă-l enervai, îți rupea mâinile.

— Probabil că reuniunile dumneavoastră de familie sunt foarte interesante, am riscat eu politicos.

— Nu știu ce mai e cu Floyd, a continuat ea. Avea o gropiță în bărbie chiar aici, care-l făcea să semene un pic cu Kirk Douglas. Era tare frumuseț, da' cam nervos. Am o cicatrice de juma' de metru pe spate, unde m-a tăiat cu un cuțit pentru gheață. Vrei să ți-o arăt?

A dat să-și ridice bluza, dar am oprit-o. Nu mai termina de turuit. Când și când, tipul din colț, care trăgea, evident, cu urechea, rânjea dezvelindu-și dinții mari și galbeni. Presupun că Floyd îi smulsese piciorul într-un moment de entuziasm. La sfârșitul conversației noastre, barmanița mi-a aruncat o privire piezișă, ca și cum aș fi încercat să o păcălesc, și m-a întrebat:

— Și ia zi, scumpule, de unde vii tu de fapt?

Nu-mi venea să-i spun toată povestea vieții mele, așa că am zis doar:

— Marea Britanie.

— Păi, trebuie să-ți zic, scumpule, că, pentru un străin, vorbești engleză chiar bine, mi-a spus.

Apoi m-am retras cu șase doze de bere la motel, unde am descoperit că patul, judecând după mirosul și forma lui, tocmai ce fusese eliberat de un cal. Avea o adâncitură atât de mare, încât puteam să văd televizorul aflat la capătul lui numai dacă îmi rășchiram picioarele la maximum. Parcă aș fi stat într-o roabă. Noaptea era înăbușitoare, iar aparatul de aer condiționat, un Philco îmbătrânit încastrat în fereastră, consuma atât de multă energie ca să facă un zgomot ca de oțelărie, încât aerul pe care îl scotea, la intervale cât se poate de rare, abia dacă era răcoros. Am zăcut cu cele șase doze de bere pe piept, practic imobilizat, și le-am băut una câte una. La TV era un talk-show moderat de un idiot micos cu sacou, al cărui nume mi-a scăpat. Era tipul de individ pentru care îngrijirea propriei podoabe capilare constituia evident o mare prioritate. A schimbat câteva poante insipide cu liderul trupei care asigura fondul muzical, un ins care avea, bineînțeles, un

barbișon grizonant, apoi s-a întors spre cameră și a spus solemn:

— Gata cu glumele, oameni buni. Dacă ați avut vreodată o problemă personală sau un necaz la serviciu sau pur și simplu vi se pare că nu reușiți să preluați controlul în viață, sunt sigur că veți fi foarte interesați să auziți ce are de spus prima noastră invitată din această seară. Doamnelor și domnilor, doamna doctor Joyce Brothers!

În timp ce trupa a început o melodie vioaie și Joyce Brothers a intrat cu pași mari pe scenă, m-am ridicat în capul oaselor atât cât mi-a permis patul și am strigat „Joyce! Joyce Brothers!”, ca și cum aș fi strigat o veche prietenă. Nu-mi venea să cred. Nu o mai văzusem pe Joyce Brothers de ani buni și nu se schimbase deloc. Nici un fir de păr din coafură nu i se clintise măcar un milimetru de când o văzusem ultima oară, ținând un discurs monoton despre fluxul menstrual, în 1962. Parcă o ținuseră într-o cutie 25 de ani. O experiență mai similară de-atât cu o călătorie în timp nu aveam să mai trăiesc niciodată. I-am urmărit exaltat pe ea și pe Dl Mieros trăncănind încontinuu despre invidia penisului și trompele uterine. Mă tot așteptam ca el să-i spună: „Acum, serios, Joyce, iată o întrebare pe care toată America abia așteaptă să ți-o adresez: ce anume faci ca să-ți menții aspectul fizic? De asemenea, când ai de gând să-ți schimbi coafura? Și, în sfârșit, de ce crezi că imbecili de la talk-show-uri ca mine din toată America te tot invită la nesfârșit?”. Pentru că, să fim sinceri, Joyce Brothers e plictisitoare rău. Dacă deschizi televizorul ca să te uiți la *Johnny Carson Show* și ea se află printre invitați, atunci știi că absolut toată suflarea orașului e cu siguranță la vreo petrecere sau premieră cu adevărat mare. Dacă sudul

statului Illinois s-ar întrupa în carne și oase, ar lua forma lui Joyce Brothers.

Totuși, ca majoritatea lucrurilor extrem de plictisitoare, are ceva minunat de liniștitor. Fața ei veselă în cutia luminoasă de la picioarele patului m-a făcut să mă simt ciudat de plăcut, de împlinit și de împăcat cu lumea. Acolo, în motelul acela de rahat, în mijlocul unei câmpii mari și pustii, am început pentru prima dată să mă simt acasă. Cumva, știam că la trezire voi vedea acel ținut străin într-o lumină nouă, dar ciudat de familiară. Am adormit și am avut vise frumoase cu sudul statului Illinois și cu fluviul Mississippi cel unduitor și cu doamna doctor Joyce Brothers. Și asta tot rareori auzi spunându-se.

Capitolul 4

Dimineata am traversat fluviul Mississippi pe la Quincy; cumva, nu arata atat de mare sau de maiestuos pe cat mi-l aminteam. Era impresionant. Era impunator. Traversarea a durat minute bune. Dar era totodata intru catva plat si mohorât. Asta se poate sa fi avut legatura cu vremea, care era de asemenea plata si mohorâtă. Missouri arata exact la fel ca Illinoisul, care arata exact la fel ca Iowa. Singura diferenta era faptul ca plăcuțele de înmatriculare aveau alta culoare.

În apropiere de Palmyra m-am oprit la o cafenea de la marginea șoselei ca sa iau micul dejun si m-am așezat la tejghea. La ora aceea, puțin după opt dimineata, era plina de fermieri. Dacă exista ceva care le place cu siguranta fermierilor e sa mearga în oraș si sa petreacă jumătate de zi (o zi întreaga iarna) stand la o tejghea cu alți fermieri, bând cafea si tachinând-o prosteste pe chelneriță. Crezusem ca era cea mai plina perioada a anului pentru ei, dar nu pareau sa se grabeasca în nici un fel. Când si când, câte unul pune a monedă de 25 de cenți pe tejghea, se ridica în picioare cu aerul cuiva care tocmai a dat gata 20 de litri de cafea, îi spunea lui Tammy sa nu facă nimic din ce nu ar face el si pleca. O clipă mai târziu auzeam roțile camionetei lui pe aleea de pietriș, cineva spunea ceva simpatic despre el, stârnind

râsete apreciative, și conversația revenea treptat la porci, politica de stat, meciurile de fotbal din campionatul liceelor din Missouri și – când Tammy era prea departe ca să audă – preferințe sexuale, nu în ultimul rând cele ale lui Tammy.

Fermierul de lângă mine avea doar trei degete la mâna dreaptă. În general, se trece cu vederea faptul că majoritatea fermierilor au unele părți ale corpului lipsă. Când eram mic, eram preocupat de acest lucru. Multă vreme am presupus că e din cauza pericolelor vieții la fermă. Până la urmă, fermierii au de-a face cu multe utilaje periculoase. Dar, dacă ne gândim mai bine, mulți oameni au de-a face cu utilaje periculoase și doar o mică parte dintre ei suferă leziuni permanente. Și totuși, în Midwest abia dacă există fermieri trecuți de 20 de ani cărora vreo mașină agricolă zgomotoasă să nu le fi smuls un membru sau un deget la un moment dat, aruncându-l pe câmpul învecinat. Eu chiar cred că fermierii o fac intenționat. Cred că, muncind zi de zi lângă ditamai treierătoarele și presele de balotat, cu angrenajele scrâșnitoare și curelele de transmisie care pocnesc și mecanismele lor complexe, tot zgomotul și toată mișcarea aceea îi hipnotizează un pic pe fermieri. Stau acolo și se uită fix la mașinăria huruitoare și își spun „Oare ce se întâmplă dacă îmi bag puțin degetul înăuntru?”. Știu că pare o idee nebunească. Dar trebuie să înțelegeți că fermierii nu prea judecă în asemenea chestiuni, pentru că nu simt durerea.

E adevărat. În fiecare zi poți găsi în *Des Moines Register* un articol despre un fermier care și-a smuls un braț din greșeală și care a mers apoi calm pe jos zece kilometri până în cel mai apropiat oraș ca să-i fie cusut la loc. Articolele spun de fiecare dată „Jones, cu membrul retezat în mână, i-a spus medicului:

«Doctore, se pare că mi-am tăiat afurisitul ăsta de braț». Nu se zice niciodată „Jones, din care țâșnea sângele, a jucat tontoroiul isteric 20 de minute, a leșinat și apoi a încercat să fugă în patru direcții simultan”, cum s-ar întâmpla în cazul dumneavoastră sau al meu. Fermierii pur și simplu nu simt durerea – lor nu le vorbește vocea aceea slabă din cap care îți spune să nu faci un lucru pentru că e prostesc și o să te doară ca naiba și cineva o să trebuiască să-ți taie mâncarea în farfurie tot restul vieții. Exact așa era și bunicul meu. I se întâmpla de multe ori să-i alunece cricul în timp ce repara mașina și te striga să o ridici la loc, fiindcă respira cam greu, sau să-și treacă mașina de tuns iarba peste picior sau să atingă un fir electric sub tensiune, scurtcircuitând întregul Winfield, dar scăpând nevătămat, cu excepția unui țuit în urechi și a unui anumit miros stăruitor de carne arsă. La fel ca majoritatea oamenilor din Midwestul rural, era practic indestructibil. Doar trei lucruri pot să omoare un fermier: trăsnetul, răsturnatul cu tractorul și bătrânețea. Bunicului meu i-a venit de hac bătrânețea.

Am mers mai departe 65 de kilometri spre sud până la Hannibal, unde am vizitat casa copilăriei lui Mark Twain, o casă îngrijită și curată, văruiată în alb, cu obloane verzi, aflată în mod nepotrivit în centrul orașului. Intrarea a costat doi dolari și am fost dezamăgit. Se spunea că interiorul era o reproducere fidelă a originalului, dar în fiecare cameră erau cabluri și instalații antiincendiu vizibile și montate cu stângăcie. De asemenea, mă îndoiam foarte tare că dormitorul micului Samuel Clemens avea linoleum Armstrong pe jos (același model ca în bucătăria mamei mele, am observat cu

interes) sau că dormitorul surorii lui era compartimentat cu placaj. Nu intri propriu-zis în casă, ci privești înăuntru prin geamuri. La fiecare fereastră se poate asculta un mesaj înregistrat care îți vorbește despre camera respectivă ca și cum ai fi idiot: „Aceasta este bucătăria. Aici pregătea doamna Clemens mesele familiei...”. Totul e cam părăginit, ceea ce nu ar fi atât de îngrozitor dacă proprietatea ar aparține vreunei societăți literare locale insuficient finanțate, care nu poate face mai mult decât atât. De fapt, proprietarul este municipalitatea Hannibal și casa atrage 135.000 de vizitatori pe an. E o mică mină de aur pentru oraș.

Am înaintat de la o fereastră la alta în spatele unui ins chel și gras, pe care colacii mari de carne îl făceau să arate de parcă ar fi purtat un set de camere de aer pe sub cămașă.

— Cum vi se pare? l-am întrebat.

M-a fixat cu acea atitudine prietenoasă instantanee pe care americanii o adoptă spontan cu străinii. E trăsătura lor cea mai plăcută.

— O, mi se pare grozavă! Vin aici ori de câte ori ajung în Hannibal – de două-trei ori pe an. Uneori mă abat din drum ca să vin aici.

— Serios? am replicat încercând să nu-mi trădez uluirea.

— Da. Cred că am fost deja de vreo douăzeci-treizeci de ori. E un adevărat altar.

— Vi se pare bine realizată?

— Cu siguranță!

— Ați spune că e exact așa cum a descris-o Twain în cărțile lui?

— Nu știu, a răspuns îngândurat bărbatul. Nu i-am citit nici o carte.

Alături, lipit de casă, se afla un mic muzeu, care era mai reușit. Avea vitrine cu obiecte personale ale lui Twain – ediții princeps, una dintre mașinile lui de scris, fotografii, niște scrisori. Mai nici unul dintre acestea nu îl lega de casă sau de oraș. Merită să ne amintim că Twain a șters-o și din Hannibal, și din Missouri cât de repede a putut și că nu a vrut niciodată să se întoarcă. Am ieșit afară și m-am uitat în jur. Lângă casă erau un gard alb și un panou pe care scria: GARDUL LUI TOM SAWYER. AICI S-A AFLAT GARDUL DE SCÂNDURI PE CARE TOM SAWYER ȘI-A CONVINS GAȘCA SĂ-L VĂRUIASCĂ, PLĂTINDU-L PENTRU ACEASTĂ PLĂCERE. TOM A STAT ȘI S-A UITAT CA SĂ SE ASIGURE CĂ IESE BINE. Chiar îți deșteaptă interesul pentru literatură, nu-i așa? Alături de casa memorială și de muzeul Twain – fix lângă ele – era un local drive-in „Mark Twain”, cu mașini parcate în niște boxe și oameni rumegând deasupra unor tăvi fixate pe geam. Asta chiar că dădea întregii scene un aer de eleganță. Am început să înțeleg de ce Clemens nu numai că a plecat din oraș, ci și-a schimbat și numele.

M-am plimbat prin cartierul comercial. Întreaga zonă era o combinație descurajantă de magazine de piese auto, clădiri goale și terenuri pustii. Îmi închipuisem întotdeauna că toate orașele situate pe malul unui curs de apă, chiar și cele sărace, au ceva – un fel de eleganță ofilită, un aer boem – care le face mai interesante decât altele, că fluviul servește drept cale de acces spre o lume mai mare, iar apele lui aduc la mal resturi mai interesante și mai sofisticate. Dar nu și Hannibal. Era evident că trăise vremuri mai bune, însă nici acestea nu se poate să fi fost chiar așa de grozave. Toate ferestrele hotelului Mark Twain erau acoperite cu scânduri. Aceasta e o imagine tristă – o clădire înaltă, cu fiecare fereastră înfundată cu

placaj. Fiecare firmă din oraș părea să profite de pe urma lui Mark Twain și a cărților lui – Firma de Acoperișuri Mark Twain, Banca de Economii și Împrumuturi Mark Twain, Motelul Tom 'n' Huck, Campingul și Pista de Carting Joe Indianul, Centrul Comercial Huck Finn. Puteai chiar să te duci să fii nebun la Centrul de Sănătate Mintală Mark Twain – o posibilitate care presupun că creștea cu fiecare zi petrecută în Hannibal. Întreaga localitate era jalnică și îngrozitoare. Plănuisem să iau prânzul acolo, dar ideea de a avea sub nas un Hamburger Tom Sawyer sau o Cola Joe Indianul m-a făcut să-mi piară orice chef de mâncare și de Hannibal.

M-am întors pe jos la mașină. Fiecare mașină parcată de-a lungul străzii avea o plăcuță de înmatriculare pe care scria „Missouri – statul lui Arată-mi!”. M-am întrebat într-o doară dacă era o prescurtare de la „Arată-mi drumul spre oricare alt stat”. În orice caz, am traversat Mississippi-ul – tot mâlos, tot ciudat de neimpresionant – pe un pod lung și înalt și am întors spatele statului Missouri fără regrete. De partea cealaltă, pe un panou scria PUNETIVĂ CENTURA, CONFORM LEGILOR DIN ILLINOIS. Imediat după el, pe un altul scria ÎNCĂ NU AM ÎNVĂȚAT REGULILE ORTOGRAFICE.

M-am lansat spre est, în Illinois. Mă îndreptam către Springfield, capitala statului, și New Salem, un sat reconstruit în care a trăit Abraham Lincoln în tinerețe. Tata ne dusesese acolo când eu aveam vreo cinci ani și mi s-a părut minunat. Mă întrebam dacă era tot așa. Voiam să văd și dacă Springfield e în vreun fel un orașel ideal. Unul dintre lucrurile pe care le căutam în călătoria mea era orașelul perfect. Am avut întotdeauna certitudinea că acesta trebuie să existe undeva în

America. În copilăria mea, WHO TV din Des Moines transmitea filme vechi în fiecare după-amiază, după școală, și, în timp ce alți copii se jucau de-a v-ați ascunselea sau prindeau broaște sau îl încurajau pe micul Bobby Birnbaum să mănânce râme (lucru pe care îl făcea cu o docilitate surprinzătoare), eu stăteam singur într-o cameră cu draperiile trase, în fața televizorului, pierdut în lumea mea, cu o farfurie de biscuiți Oreo în poală și magia Hollywoodului licărindu-mi în lentilele ochelarilor. La vremea respectivă nu îmi dădeam seama, dar majoritatea filmelor difuzate de WHO erau clasice – *Cei mai frumoși ani ai vieții noastre*, *Domnul Smith merge la Washington*, *Nu juca niciodată cinstit cu fraierii*, *S-a întâmplat într-o noapte*. Singura constantă în aceste filme era cadrul. Era întotdeauna același loc, un orașel îngrijit și înșorit, cu o stradă principală mărginită de copaci plină de comercianți prietenoși („Bună dimineata, doamnă Smith!”) și o piață în fața tribunalului și cartiere înverzite în care case frumoase moțăiau sub ulmi grațioși. Existau de fiecare dată un băiat care livra ziare cu bicicleta, azvârlindu-le pe terasele din fața caselor, și un moș simpatic, cu șorț alb, care mătura trotuarul din fața drogheriei lui și doi bărbați care treceau grăbiți pe lângă el. Acești doi bărbați din planul secund purtau întotdeauna costum și pășeau energic, niciodată agale sau în pas de plimbare, ci perfect sincronizați. Le ieșea foarte bine. Indiferent ce se întâmpla în prim-plan – Humphrey Bogart împușca un personaj negativ cu un pistol de calibrul 11, Jimmy Stewart îi explica sincer Donnei Read ambițiile sale, W.C. Fields își aprindea un trabuc fără să-l scoată din celofan –, cadrul era mereu acel loc atemporal și liniștit. Chiar și în mijlocul celor mai înfiorătoare crize, când străzile erau

invadate de furnici monstruoase sau clădirile se prăbușeau din cauza vreunui experiment științific ratat la Universitatea de Stat, în general tot se mai puteau zări undeva, în fundal, băiatul care azvârlea ziare și cei doi bărbați la costum pășind hotărât ca doi frați siamezi. Erau absolut imperturbabili.

Și asta nu se întâmpla doar în filme. Toate personajele care apăreau la TV – Ozzie și Harriet, Wally și Beaver Cleaver, George Burns și Gracie Allen – trăiau în acest paradis al clasei de mijloc. La fel și oamenii din reclamele din reviste și de la televizor și din ilustrațiile lui Norman Rockwell de pe coperta revistei *Saturday Evening Post*. În cărți era la fel. Obişnuiam să citesc romanele polițiste din seria *Hardy Boys* unul după altul nu pentru intrigile lor, despre care îmi dădeam seama chiar și la vârsta de opt ani că erau ridicol de neverosimile („Ce zici, Frank, nu crezi că indivizii aceia care vorbeau cu un accent ciudat, pe care i-am văzut ieri pe lacul Moose, nu sunt cu adevărat pescari, ci spioni germani, și că fata din barca lor, care avea un bandaj la gură, nu suferă cu adevărat de paradontoză, ci este de fapt fiica doctorului Rorschack? Nu știu de ce, dar am impresia că indivizii ăia s-ar putea chiar să aibă niscaiva informații și despre combustibilul de rachetă dispărut!”). Nu, le citeam pentru descrierile evocatoare, deși secundare, făcute de Franklin W. Dixon orașului natal al fraților Hardy, Bayport, un loc extraordinar de pitoresc, în care casele cu leagăn pe terasă și gărdulețe din șipci dădeau spre un golf albastru plin de bărci cu pânze și șalupe care goneau parcă fără să atingă apa. Era un loc al aventurilor neîntrerupte și al verilor fără sfârșit.

A început să mă preocupe faptul că nu văzusem niciodată acest oraș. În fiecare an, în vacanță, parcurgeam cu mașina

sute și sute de kilometri prin țară, căutând nebunește fericirea de concediu, traversând anevoie dealuri albastre și prerii cafenii și nenumărate orașe și orășele, dar fără să trecem niciodată prin vreo localitate care să semene fie și vag cu acel mic oraș de vis din filme. Cele prin care treceam erau încinse, prăfuite, pline de câini costelivi, cinematografe închise, localuri murdare și benzinării care arătau de parcă ar fi fost recunoscătoare să aibă doi clienți pe săptămână. Eu însă eram sigur că trebuia să existe undeva. Era de neconceput ca o țară atât de atașată de idealurile micilor orașe, atât de devotată în fanteziile ei micilor orașe să nu fi putut construi undeva măcar un singur loc perfect – un loc al armoniei și hărniciei, fără malluri și parcuri cât vezi cu ochii, fără fabrici și biserici drive-in, fără supermarketuri cu produse scumpe, dar de proastă calitate și fără mizerii comerciale de la un capăt la celălalt. În acest loc atemporal, Bing Crosby ar fi preotul, Jimmy Stewart primarul, Fred Macmurray directorul liceului, iar Henry Fonda un fermier quaker. Walter Brennan s-ar ocupa de benzinărie, un Mickey Rooney încă băiețandru ar livra produse alimentare și undeva, la o fereastră deschisă, ar cânta Deanna Durbin. Iar în fundal ar fi întotdeauna puștiul pe bicicletă și cei doi bărbați care pășesc energic. Locul pe care îl căutam trebuia să fie un amalgam între toate acele orășele pe care le întâlnisem în ficțiune. Țăsta putea foarte bine să-i fie numele – Amalgam, Ohio, sau Amalgam, Dakota de Nord. Putea să existe aproape oriunde, dar trebuia să existe. Și aveam de gând să-l găesc în călătoria asta.

Am mers cu mașina la nesfârșit, prin ținuturi agricole plate și orășele lipsite de viață: Hull, Pittsfield, Barry, Oxville. Pe

harta mea, Springfield se afla la vreo cinci centimetri mai la dreapta de Hannibal, dar drumul până acolo părea că avea să dureze ore bune. De fapt, chiar îți ia ore bune să ajungi acolo. Abia începusem să mă adaptez la scara continentală a Americii, unde statele sunt cât niște țări. Illinois e aproape de două ori cât Austria și de patru ori mai mare decât Elveția. E atâta pustiu, atâta spațiu între orașe! Treci printr-un orașel și restaurantul pare aglomerat, așa că îți spui „Lasă că aștept până la Fuddville ca să mă opresc la o cafea”, pentru că e doar puțin mai încolo, apoi ieși pe șosea și pe un indicator scrie FUDDVILLE 165 KM. Și îți dai seama că e vorba de geografie la o cu totul altă scară. Bineînțeles, nici hărțile nu sunt suficient de detaliate. Pe hărțile britanice, fiecare biserică și cârciumă e consemnată cu conștiinciozitate. Cursurile de apă de dimensiuni ridicole – peste care poți păși – sunt repere importante, cunoscute pe o rază de mulți kilometri. În America se pierd orașele întregi – localități cu școli, firme, sute de vieți mici și liniștite pur și simplu dispar, la fel de eficient ca în cazul în care s-ar evapora.

Iar sistemul de drumuri e indicat cu cruzime doar aluziv. Consulți harta și crezi că ai depistat o scurtătură între, de pildă, Weinerville și Bewilderment, o linie dreaptă gri reprezentând un drum de țară care promite să-ți reducă cu 30 de minute timpul petrecut la volan. Dar, când ieși de pe șoseaua principală, te trezești într-o rețea de drumuri secundare ce nu sunt trecute pe hartă, întinzându-se asemenea fisurilor dintr-o coală de sticlă.

Întreaga experiență a orientării devine frustrantă, mai ales când ești departe de drumurile principale. În apropiere de Jacksonville am ratat un viraj la stânga spre Springfield și a

trebuit să mă abat din cale kilometri buni ca să mă întorc unde voiam să ajung. Așa ceva se întâmplă adesea în America. Autoritățile responsabile de drumuri sunt curios de rezervate în ce privește furnizarea mai multor informații utile, cum ar fi locul în care te afli sau pe ce șosea. E cu atât mai ciudat dacă te gândești că sunt cât se poate de încântate să-ți ofere tot felul de informații prea puțin relevante – AȚI INTRAT ÎN ZONA DE CONSERVARE A SOLULUI DIN DISTRICTUL BUBB, CRESCĂTORIE NAȚIONALĂ DE ȘPROT 8 KM, PARCAREA INTERZISĂ MIERCUREA 03:00-06:00, PERICOL! GÂȘTE CARE ZBOARĂ LA MICĂ ALTITUDINE, AȚI IEȘIT DIN ZONA DE CONSERVARE A SOLULUI DIN DISTRICTUL BUBB. Deseori, pe drumuri de țară, ajungi la o intersecție fără indicatoare și trebuie să mergi 30 de kilometri sau mai mult fără să fii deloc sigur cu privire la locul unde te afli. Apoi, dintr-odată, fără nici un avertisment, iei o curbă și te trezești într-o intersecție cu opt benzi, 14 semafoare și cea mai năucitoare combinație de indicatoare, toate cu săgeți arătând direcții diferite. Parcul de Stat Lacul Larvelor pe aici. Autostrada Memorială Curtis Dribble pe acolo. Șoseaua Națională 41 Sud. Șoseaua Națională 53 Nord. Șoseaua Interstatală 11/78. Zona Comercială pe aici. Colegiul Pedagogic al Districtului Dextroză pe acolo. Intersecția 17 Vest. Intersecția 17 Nu Vest. Întoarcerea Interzisă. Banda Din Stânga Obligatoriu La Stânga. Puneți-vă Centura De Siguranță. Spatele Drept. V-ați Spălat Pe Dinți De Dimineață?

În clipa în care îți dai seama că ar trebui să fii cu trei benzi mai la stânga, culoarea semaforului se schimbă și ești prins în trafic, ca un dop de plută pe un râu rapid. Tatei i se întâmplau mereu asemenea lucruri. Nu cred că tata a trecut vreodată printr-o intersecție cu adevărat mare și importantă fără să se trezească într-un loc în care nu voia să se afle – o gaură

neagră cu străzi cu sens unic, o autostradă spre deșert, un pod lung cu taxă costisitoare spre o insulă din apropierea țărmului, care impunea un drum de întoarcere scump și stânjenitor. („Numai ce-ați trecut pe-aici venind din direcția opusă, nu-i așa?”) Specialitatea tatălui meu era capacitatea de a se rătăci complet fără să piardă nici măcar o clipă din ochi ținta. Nu ajungea niciodată la un parc de distracții sau un punct de atracție turistică fără ca mai întâi să se apropie de el din mai multe direcții, precum un pilot care trece în mod repetat pe deasupra unui aeroport nefamiliar. Sora mea, fratele meu și cu mine, agitându-ne pe bancheta din spate, îl vedeam de fiecare dată de cealaltă parte a șoselei și strigam „Uite-l acolo! Uite-l acolo!”. Apoi, după un minut, îl zăream dintr-un alt unghi, dincolo de o fabrică de ciment. Iar apoi pe malul opus al unui râu lat. Și după aceea din nou pe partea opusă a șoselei. Uneori, singurul lucru care ne despărțea de ținta noastră era un gard înalt din plasă. De partea cealaltă a gardului familii fericite și relaxate își parcau mașinile și se pregăteau pentru o zi minunată. „Cum au intrat acolo?”, striga tata, cu venele pulsându-i pe frunte. „De ce nu pune municipalitatea niște indicatoare, ce Dumnezeu!? Nu-i de mirare că nu găsești drumul”, mai adăuga, trecând convenabil cu vederea faptul că alți 18.000 de oameni, dintre care unii aveau în mod clar o acuitate mintală limitată, reușiseră să ajungă pe partea care trebuia a sârmei ghimpate fără prea mare greutate.

Springfield a fost o dezamăgire. Nu am fost cu adevărat surprins. Dacă ar fi un oraș plăcut, cineva mi-ar fi zis: „Ar trebui să mergi la Springfield. E un oraș plăcut”. Aveam

speranțe mari cu privire la el doar pentru că considerasem întotdeauna că sună promițător. Într-o parte a lumii în care atât de multe localități au nume aspre, cu sonoritate străină, pline de consoane dure – De Kalb, Du Quoin, Keokuk, Kankakee –, Springfield e o mică poezie, un nume ce sugerează pajiști înverzite și ape răcoroase. În realitate, nu are nimic asemănător. Ca toate orașele americane mai mari, avea un centru alcătuit din parcuri și clădiri destul de înalte, înconjurat de o aglomerare de centre comerciale, benzinării și fast-fooduri. Nu era nici supărător, nici fermecător. M-am plimbat puțin cu mașina prin oraș, dar, negăsind nimic care să merite o oprire, am mers mai departe până la New Salem, la 27 de kilometri spre nord.

New Salem a avut o viață scurtă și nu prea reușită. Coloniștii inițiali au vrut să profite de pe urma comerțului pe râul care trecea prin apropiere, dar de fapt comerțul pe râu a făcut exact asta – a trecut prin apropiere – și orașul nu a prosperat niciodată. În 1837 a fost abandonat și, fără îndoială, istoria l-ar fi uitat cu totul dacă unul dintre locuitorii săi între 1831 și 1837 nu ar fi fost tânărul Abraham Lincoln. Așa că New Salem a fost reconstruit pe o suprafață de 250 de hectare, exact așa cum era când trăia Lincoln acolo, iar acum poți să vezi de ce toată lumea nu a avut nici o problemă să-și ia tălpășița. De fapt, arăta foarte plăcut. Treizeci-patruzeci de case din bârne erau distribuite în jurul mai multor luminișuri înverzite. Era o după-amiază superbă de toamnă, cu o adiere caldă și lumina blândă a soarelui printre copaci. Totul părea incredibil de fermecător și de atrăgător. Nu ai voie să intri în case, ci mergi pe la fiecare, privești prin ferestre sau intrarea principală și îți faci o idee despre cum era viața oamenilor

care locuiau acolo. În mare, trebuie să fi fost destul de inconfortabilă. În dreptul fiecărei case era câte un panou cu informații despre locuitorii ei. Documentarea istorică era impresionant de minuțioasă. Singura problemă era că, după o vreme, totul devenea cam repetitiv. După ce ai privit prin ferestrele a 14 case din bârne, constați că te apropii de numărul 15 cu entuziasmul oarecum diminuat, iar până ajungi la numărul 20, politețea e singurul lucru care te face să continui. Dat fiind că cineva s-a ostenit să construiască aceste case și să cutreiere tot districtul ca să scotocească după balansoare și oale de noapte vechi, simți că ai putea măcar să faci turul și să te prefaci interesat de fiecare dintre ele. Dar în adâncul sufletului îți spui de fapt că ai fi de-a dreptul bucuros dacă n-ai mai vedea în viața ta o casă din bârne. Sunt sigur că la asta se gândea Lincoln când și-a făcut bagajele și s-a hotărât să nu mai fie negustor într-o fundătură izolată, ci să înceapă o carieră mai aducătoare de satisfacții emancipând negri și fiind președinte.

La celălalt capăt al așezării am întâlnit un cuplu mai în vârstă înaintând cu greu în direcția mea, cu un aer obosit. Bărbatul m-a privit compătimitor când a trecut pe lângă mine și a spus: „Încă două”. Pe cărarea pe care veniseră cei doi se vedea una dintre cele două case rămase, care părea îndepărtată și mică. Am așteptat până când cuplul mai în vârstă s-a făcut nevăzut într-o curbă, apoi m-am așezat sub un copac, un stejar frumos ale cărui frunze purtau cu delicatețe primele semne aurii ale toamnei. Parcă mi s-a luat o povară de pe umeri și m-am întrebat de ce fusesem atât de vrăjit de acest loc când aveam cinci ani. Să fi fost copilăria atât de plictisitoare pe atunci? Știam că băiețelul meu, dacă l-aș aduce

aici, s-ar arunca la pământ și ar intra în hiperventilație realizând că a petrecut o zi și jumătate închis într-o mașină doar ca să vadă niște case plictisitoare din bârne. Și gândindu-mă acum la asta, nu aș putea să-l critic. Am reflectat câteva clipe la întrebarea ce e mai rău, să duci o viață atât de plictisitoare, încât să fii ușor de încântat, sau să duci o viață atât de plină de stimuli, încât să te plictisești ușor.

Apoi mi-a trecut prin minte că reflecția e o pierdere de timp pentru oricine, așa că am plecat în căutarea unui baton de ciocolată Baby Ruth, un exercițiu mult mai profitabil.

După New Salem am intrat pe șoseaua interstatală 55 spre sud și am mers o oră și jumătate spre St Louis. Și asta a fost plictisitor. Pe un drum atât de drept și de lat ca o șosea interstatală americană, 90 de kilometri la oră e pur și simplu o viteză prea mică. Parcă ai merge pe jos. Mașinile și camioanele care vin spre tine din sens opus parcă s-ar deplasa pe o bandă rulantă de tipul celor care se găsesc în aeroporturi. Îi vezi pe oamenii din ele, ai timp să-ți faci o idee despre viața lor în timp ce trec pe lângă tine. Și nu îți dai seama că ești la volan. Trebuie să pui o mână pe volan din când în când doar ca să confirmi traiectoria, dar poți să-ți iei câte o pauză ca să faci cele mai complexe lucruri – să-ți numeri banii, să te piepteni, să faci ordine în mașină, să folosești oglinda retrovizoare pentru misiuni de căutare și distrugere a punctelor negre, să citești hărți și ghiduri, să-ți pui sau să-ți scoți unele articole vestimentare. Dacă mașina ta are sistem de control al vitezei de croazieră, aproape că ai putea să te duci pe bancheta din spate și să tragi un pui de somn. Cu siguranță e foarte ușor să uiți că te afli la comanda a două

tone de metal gonind pe șosea și abia când începi să împrăștii conurile de semnalizare ale echipelor de lucrări rutiere sau când te claxonează un camion pentru că deviezi în direcția lui te trezești brusc la realitate și îți dai seama că probabil de aici înainte nu ar mai trebui să-ți părăsești scaunul ca să cauți o gustărică.

Singurul lucru care se poate spune e că mersul pe șosea îți lasă timp să reflectezi și să te gândești la întrebări ca, de pildă, cum de pomii aflați de-a lungul șoselelor nu cresc niciodată? Unii dintre ei sunt acolo de 40 de ani probabil și totuși încă nu au decât un metru optzeci și 14 frunze în total. Credeți că e vorba de un anumit soi, care nu necesită cine știe ce îngrijire? Sau uite o altă întrebare. De ce nu se fac cutii de cereale cu gură pentru turnat? S-o fi distrând atât de tare vreun angajat de la General Foods la gândul că de fiecare dată când îți torni fulgi de porumb într-un castron verși și pe jos? Și de ce, atunci când speli o chiuvetă, indiferent cât lași apa să curgă sau cât o ștergi cu o cârpă, rămân întotdeauna un fir de păr și niște scame ude? Și, zău, ce găsesc spaniolii la muzica flamenco?

Într-un efort disperat de a nu-mi pierde mințile, am pornit radioul, dar apoi mi-am amintit că radioul american e făcut pentru oameni care și le-au pierdut deja. Primul lucru peste care am dat a fost o reclamă la cafeaua Folger's. Un crainic șoptea de parcă împărtășea ceva confidențial: „Am fost la restaurantul Napa Valley din California, renumit în lumea întreagă, și, fără să le spunem, le-am servit clienților cafea instant Folger's în locul mărcii obișnuite a restaurantului. Apoi am ascultat discuțiile dintre ei cu ajutorul unor microfoane ascunse”. Au urmat diverse elogii la adresa cafelei, de tipul „Ce cafea fantastică!”, „E prima dată când gust

o cafea atât de aromată, atât de desăvârșită!”, „Cafeaua asta e prea bună!” și altele asemenea. Apoi crainicul se deconspira și le spunea clienților că e cafea Folger’s și toți râdeau cu poftă – și aflau ceva important despre beneficiile consumului de cafea instant de calitate. Am schimbat frecvența. O voce a spus: „Vom reveni la discuția noastră despre masculinitate în 60 de secunde”. Am schimbat frecvența. Glasul modulat al unei cântărețe de country a intonat:

Are mâini mici
Și brațe scurte, dară
Mă bazez pe el
Pentru pensia alimentară.

Am schimbat frecvența. O voce a spus: „Acest segment de știri vă este oferit de frizeria aeroportului din Biloxi”. Au urmat o reclamă pentru respectiva frizerie și 30 de secunde de știri, toate referitoare la decese cauzate de accidente rutiere, incendii și schimburi de focuri în Biloxi în ultimele 24 de ore. Nu se sugera în nici un fel că dincolo de hotarele municipalității ar fi putut să existe o lume mai mare, dar mai violentă. Și încă o reclamă la frizeria aeroportului, în caz că erai atât de monumental de cretin, încât să uiți de ea în cele 30 de secunde de știri anterioare. Am închis radioul.

Ajuns la Litchfield, am ieșit de pe șoseaua interstatală jurându-mi să nu mai intru pe ea dacă am cum să o evit și am intrat pe șoseaua statală Illinois 127, luând-o către sud, spre Murphysboro și Carbondale. Viața a devenit aproape imediat mai interesantă. Erau ferme, case și orașele la care puteai privi. Mergeam tot cu 90 de kilometri la oră, dar acum părea că trec aproape în zbor. Peisajele se succedau fulgerător, mai

captivante decât înainte, mai deluroase și mai variate, și vedeam frunzișul ca o ceață de un verde mai închis. Apăreau și dispăreau firme: MINIMARKET TEE PEE, BĂCĂNIA SC-LIPICI, CUTIA CU FRUMUSEȚE A LUI BETTY, MAGAZINUL ALIMENTAR FOARTE ECONOMIC, CLUBUL RATONILOR DIN PINCKNEYVILLE, CAMPING PENTRU RULOTE BALD KNOB, DELICII LACTATE, MĂNÂNCI CÂT POȚI. Între aceste altare închinat dislexiei și spiritului întreprinzător erau luminișuri pe coaste de deal care adăposteau case rustice. Aproape fiecare avea în curte o antenă parabolică, îndreptată spre cer ca și cum ar fi captat o forță celestă dătătoare de viață. Presupun că, într-un fel, asta și făcea. Aici, pe dealuri, lumina scădea mai repede. Am observat surprins că era trecut de ora șase și am decis că era mai bine să-mi găsesc o cameră. Ca la comandă, Carbondale a apărut la orizont.

Pe vremuri, când ajungeai la marginea unui oraș, găseai o benzinărie și un Dairy Queen, eventual un motel sau două dacă șoseaua era aglomerată sau orașul avea un colegiu. Acum, fiecare oraș, chiar și unul foarte modest, are pe cel puțin un kilometru și jumătate fast-fooduri, moteluri, magazine cu mărfuri la preț redus, malluri – toate cu firme înalte de zece metri care se rotesc și cu parcuri de dimensiunea Shorpsshire-ului. Carbondale nu părea să mai aibă și altceva. Am intrat în oraș pe o șosea ce a devenit o fâșie lungă de trei kilometri cu centre comerciale și benzinării, magazine K-Mart, J.C. Penney și fast-fooduri Hardees și McDonald's. Apoi, dintr-odată, eram din nou în afara orașului. Am întors și am traversat iar orașul pe o stradă paralelă, care oferea exact aceleași tipuri de lucruri, dar în configurații ușor diferite, apoi m-am trezit din nou în câmp. Orașul nu avea un centru. Fusese înghițit de malluri.

Mi-am luat o cameră la motelul Heritage, apoi am ieșit la plimbare, ca să mai încerc o dată să găsesc Carbondale-ul. Dar nu aveam ce găsi. Am fost nedumerit și dezamăgit. Înainte să pornesc în această călătorie, îmi imaginasem, stând treaz noaptea în patul meu din Anglia, că mă voi opri în fiecare seară la un hotel dintr-o localitate mică, mă voi plimba agale pe trotuare, voi consuma meniul zilei la restaurantul de familie Betty's din piața centrală, apoi, cu o scobitoare parfumată între dinți, voi face o plimbare prin oraș și mă voi opri foarte probabil la Taverna lui Vern pentru un joc de cărți și o partidă de biliard cu băieții sau mă voi duce la film la Regal sau la sala de bowling Val-Hi ca să-mi dau cu părerea despre meciurile din Liga Coaforilor de Miercuri, înainte de a încheia frumos seara cu vreo două partide de pinball și un sendviș cu brânză la grill. Dar aici nu exista o piață centrală spre care să te plimbi, nici Betty's, nici meniul zilei, nici Taverna lui Vern, nici cinematograful, nici sală de bowling. Nu exista un oraș, doar șosele cu șase benzi și malluri. Nu erau nici măcar trotuare. După cum am descoperit, o plimbare era o întreprindere ridicolă și imposibilă. A trebuit să traversez parcuri și spațiile din fața benzinăriilor și tot dădeam de ziduri joase, vopsite în alb, care marcau hotarele între, de pildă, Long John Silver's Seafood Shoppe și Kentucky Fried Chicken. Ca să ajungi de la unul la altul, trebuia să treci peste zid, să urci o pantă acoperită de iarbă și să-ți croiești drum printr-un desiș de mașini parcate. Asta era situația dacă mergeai pe jos. Dar era clar, judecând după privirile care mi se aruncau în timp ce mă opinteam gâfâind pe pantă, că nu încercase nimeni niciodată să se deplaseze între aceste puncte cu ajutorul propriului sistem locomotor. Se considera că

trebuie să urci în mașină, să mergi pe stradă trei metri și jumătate până la următoarea parcare, să parchezi mașina și să cobori. M-am sforțat posac să ajung la Pizza Hut și am intrat, iar o chelneriță m-a așezat la o masă cu vedere spre parcare.

Peste tot în jurul meu, lumea mânca pizza de mărimea roților de autobuz. Așezat chiar în fața mea, în așa fel încât îl aveam tot timpul sub ochi, un bărbat supraponderal, la vreo 30 de ani, își introducea în gură felii întregi de pizza, ca un înghițitor de săbii. Meniul era de o diversitate năucitoare. Avea pagini întregi. Existau atâtea tipuri și dimensiuni de pizza, atâtea permutări posibile, încât nu știam ce să aleg. A apărut chelnerița.

— Pot să vă iau comanda?

— Îmi pare rău, am răspuns, mai am nevoie de puțin timp.

— Sigur, a zis ea. Nu vă grăbiți.

A dispărut din raza mea vizuală, a numărat până la patru și s-a întors.

— Acum v-ați hotărât? m-a întrebat.

— Îmi pare rău, chiar mai am nevoie doar de puțin timp, am zis.

— OK, și a plecat.

De data aceasta se poate să fi numărat tocmai până la 20, dar, când s-a întors, tot eram încă departe de a înțelege multe sute de opțiuni pe care le aveam la dispoziție în calitate de client al restaurantului Pizza Hut.

— Sunteți un pic cam încet, nu-i așa? a remarcat ea cu istețime.

M-am simțit stânjenit.

— Îmi pare rău. Nu mai sunt la curent cu lucrurile. Tocmai... am ieșit din închisoare.

A făcut ochii mari.

— Serios?

— Da. Am omorât o chelneriță care mă grăbea.

Cu un zâmbet nesigur, a bătut în retragere și mi-a acordat mult, mult timp să mă hotărâsc. În cele din urmă, am comandat o pizza cu cârnați picanți medie, coaptă într-o tavă adâncă, cu ceapă și ciuperci extra, și o recomand fără rețineri.

Apoi, ca să închei frumos o seară perfectă, am escaladat ziduri joase și pante cu iarbă până la un K-Mart din apropiere și am aruncat o privire. K-Mart e un lanț de magazine cu produse la preț redus, niște locuri foarte deprimante. Până și pe Maica Tereza ar apuca-o depresia dacă ai duce-o la un K-Mart. Nu magazinele K-Mart în sine au ceva în neregulă, ci clienții. Magazinele K-Mart sunt întotdeauna pline de oameni de tipul celor care își botează copiii cu nume ce rimează: Lonnie, Donnie, Ronnie, Connie, Bonnie. Tipul de oameni care stau acasă ca să urmărească *The Munsters*. Fiecare femeie de acolo are cel puțin patru copii și toți arată de parcă ar fi fost făcuți cu un bărbat diferit. Femeia are întotdeauna 120 de kilograme. De fiecare dată, pocnește câte un copil și zbiară: „Ronnie, dacă nu ești cuminte, nu te mai aduc aici!”. Ca și cum nu mai poate Ronnie dacă nu mai merge niciodată la un K-Mart. E locul în care mergi dacă vrei să cumperi un radiocasetofon stereo la mai puțin de 35 de dolari și nu îți pasă dacă sună ca și cum trupa ar cânta într-o cutie poștală scufundată într-un lac îndepărtat. Dacă faci cumpărături la K-Mart, știi că ai ajuns jos de tot. Tatălui meu îi plăceau magazinele K-Mart.

Am intrat și am dat o raită. Am luat niște aparate de ras de unică folosință și un blocnotes, apoi, doar ca să transform vizita într-un eveniment, o pungă de brioșe Reese's cu unt de arahide, care aveau prețul atractiv de 1,29 dolari. Am achitat totul și am ieșit. Era 7:30 seara. Stelele apăreau deasupra parcării. Eram singur, cu o punguță cu niște dulciuri jalnice, în cel mai plictisitor orașel din America, și, sincer, m-am autocompătimit. Am trecut peste un zid, am traversat șoseaua ferindu-mă de mașini, am ajuns la un minisupermarket Kwik-Krap și mi-am cumpărat un bax cu șase beri reci Pabst Blue Ribbon, cu care m-am întors în cameră, unde m-am uitat la posturi TV prin cablu, am băut bere, am mâncat neglijent brioșe Reese's cu unt de arahide (ștergându-mi mâinile de cearșafuri) și am găsit o oarecare satisfacție gândindu-mă că în Carbondale, Illinois, probabil că nu prea te puteai simți mult mai bine de-atât.

Capitolul 5

Dimineața m-am întors pe șoseaua 127, continuându-mi drumul spre sud. Era marcată pe harta mea ca traseu pitoresc și de data asta așa s-a dovedit a fi. Peisajul era într-adevăr atrăgător, mai frumos decât oricare despre care știam că există în Illinois, cu dealuri unduitoare de un verde ca de sticlă de vin, ferme ce păreau prospere și păduri întinse de stejar și fag. În mod surprinzător, dat fiind că mă îndreptam spre sud, pe aici frunzișul era mai autumnal decât în alte părți – pantele dealurilor erau o combinație cât se poate de plăcută de nuanțe de muștar, portocaliu tern și verde-pal –, iar aerul curat, luminos avea o prospețime încântătoare. Aș putea să trăiesc aici, pe dealurile acestea, mi-am zis.

Mi-a luat ceva timp ca să mă dumiresc ce lipsea. Panourile cu reclame. Când eram mic, pe câmpuri, de-a lungul fiecărei șosele erau panouri publicitare late de nouă metri și înalte de patru și jumătate. În state precum Iowa și Kansas, erau cam singurul stimul de care aveai parte. În anii 1960, Lady Bird Johnson, într-una din acele campanii nechibzuite în care se implică întotdeauna soțiile de președinți, a pus să se scoată majoritatea panourilor publicitare de la marginea șoselelor, în cadrul unui program de înfrumusețare a drumurilor. În inima Munților Stâncoși, acesta a fost un lucru fără îndoială bun, dar

aici, în ținuturile pustii din centrul țării, panourile cu reclame erau practic un serviciu public. Când vedeai unul la un kilometru și jumătate depărtare, deveneai interesat să afli ce scrie pe el și îl priveai ușor fascinat cum se apropie și apoi trece de tine. La capitolul chestii palpitate la margine de drum, erau cam la egalitate cu micile mori de vânt din Pella, dar era mai bine decât nimic.

Panourile publicitare mai cu ștaif aveau un element tridimensional – capul unei vaci ieșind în relief dacă reclama era la o firmă de produse lactate sau un decupaj cu o bilă care împrăstie popice dacă era la o sală de bowling. Uneori, panoul făcea reclamă la un punct de atracție din apropiere. Putea să conțină silueta unei fantome și cuvintele: VIZITAȚI PEȘTERILE SPAIMEI! MAREA ATRACȚIE PENTRU FAMILII DIN OKLAHOMA! LA DOAR 111 KM! După încă vreo câțiva kilometri pe un alt panou scria MULTE LOCURI DE PARCARE GRATUITĂ LA PEȘTERILE SPAIMEI, LA DOAR 108 KM! Și tot așa, panou după panou promițând cea mai palpitantă și mai instructivă după-amiază la care putea să spere vreodată o familie, cel puțin în Oklahoma. Aceste promisiuni erau întărite prin ilustrații reprezentând încăperi subterane misterios luminate, de dimensiunile unor catedrale, în care stalactitele și stalagmitele se contopiseră ca prin magie, căpătând formele unor case de vrăjitoare, cazane în clocot, lilieci în zbor și Casper, Fantoma Prietenoasă. Totul arăta extrem de promițător. Așa că noi, copiii, în spate, începeam să propunem să oprim ca să aruncăm o privire, spunând pe rând, pe un ton sincer și înduioșător: „Hai, *te rog*, tata, hai, te roooooog!”.

Pe parcursul următorilor 60 de kilometri, poziția tatălui meu în chestiunea respectivă trecea printr-o serie de etape arhicunoscute: începea cu un refuz categoric pe motiv că era

cu siguranță scump și că, oricum, comportamentul nostru fusese încă de la micul dejun atât de rușinos, încât nu meritam nici o concesie, trecea la ignorarea deliberată a rugămintilor noastre (această etapă dura până la 11 minute), apoi o întreba pe mama pe un ton scăzut, ca să audă numai ea, ce părere are și primea un răspuns echivoc, după care ne ignora din nou sperând, evident, că vom uita și că nu-l vom mai bate la cap (un minut și 12 secunde), apoi spunea că *aveam o șansă* să mergem dacă ne cumințeam și rămâneam cuminți mai mult sau mai puțin pentru tot restul vieții, după care spunea că fără îndoială *nu* mergem, pentru că, iată, deja ne certam iar și nici măcar nu ajunseserăm acolo, iar în cele din urmă anunța – câteodată cu un răcnet exasperat, alteori abia șoptind ca de pe patul de moarte – că bine, mergem. Ne dădeam seama de fiecare dată când tata era pe punctul să accepte, fiindcă i se înroșea gâtul. Întotdeauna era la fel. De fiecare dată spunea „da” în cele din urmă. Nu am înțeles niciodată de ce nu ceda solicitărilor noastre de la început, scutindu-se astfel de 30 de minute de chin. Adăuga însă imediat: „Dar stăm numai jumătate de oră – și nu vă cumpărați nimic. Ne-am înțeles?”. Acest lucru părea să-i redea sentimentul că el controla situația.

Pe ultimii patru-cinci kilometri, indicatoarele către Peșterile Spaimei erau amplasate tot la câteva sute de metri distanță, ducându-ne entuziasmul la paroxism. În cele din urmă, apărea un panou publicitar de mărimea unui cuirasat, indicând printr-o săgeată uriașă să virăm acolo și să înaintăm 29 de kilometri. „Douăzeci și nouă de kilometri!”, striga tata cu vocea subțiată și venele de pe frunte i se trezeau la viață anticipând descoperirea inevitabilă că, după 29 de kilometri

de zgâlțâială pe un drum de pământ, cu șanțuri lăsate de roți adânci până la genunchi, nu avea să fie nici un semn cu Peșterile Spaimei, că, într-adevăr, după 30 de kilometri drumul avea să ajungă la o intersecție pustie, fără nici un indiciu încotro să o iei, și că tata urma să vireze în direcția greșită. Când le găseam într-un final, Peșterile Spaimei nu se ridicau la înălțimea așteptărilor create de reclame – de fapt, existau toate semnele că treceau prin cele din urmă etape ale solvenței. Peșterile, umede, prost luminate și mirosind a cal mort de multă vreme, erau cam de dimensiunile unui garaj, iar stalactitele și stalagmitele nu semănau câtuși de puțin cu case de vrăjitoare și cu Fantoma Casper. Arătau ca, ei bine, niște stalactite și stalagmite. Totul era o mare dezamăgire. Singura modalitate în care ne putea fi diminuată dezamăgirea, descopeream noi, era ca tata să-i cumpere fiecăruia dintre noi un cuțit de vânătoare din cauciuc și o pungă cu dinozauri de plastic de la magazinul de suveniruri învecinat. Sora mea și cu mine ne aruncam la pământ și scoteam niște sunete tânguitoare, ca să-i amintim ce lucru îngrozitor poate să fie suferința nemângâiată a unui copil.

Așa că, în timp ce soarele cobora peste întinderea monotonă și cafenie a statului Oklahoma, iar tata, cu ore bune întârziere, se avânta în misiunea dificilă de a nu reuși să găsească o cameră în care să stăm peste noapte (asistat cu pricepere de mama, care interpreta greșit hărțile și care credea, în mod eronat, că aproape fiecare clădire ce se apropia era un posibil motel), noi, copiii, ne omoram timpul în spate luptându-ne zgomotos și aprig cu cuțitele și întrerupându-ne periodic ca să ne smiorcăm, să raportăm leziuni și să ne plângem de foame, de plictiseală și de nevoia

de a merge la toaletă. Era un fel de iad pe pământ. Și acum parcă nu mai existau aproape deloc panouri publicitare pe marginea drumurilor. Tristă pierdere.

M-am îndreptat spre Cairo, care se pronunță Chei-ro. Nu știu de ce. Asta se întâmplă în multe cazuri în Sud și în Midwest. În Kentucky, Athens se pronunță EI-tăns, iar Versailles se pronunță Văr-SEILZ. Bolivar, Missouri, e BAU-liv-ăr. Madrid, Iowa, e MED-rid. Nu știu dacă oamenii din aceste orașe le pronunță numele astfel pentru că sunt niște țărănoi needucați și înapoiți pe care nu îi duce mintea mai mult sau dacă îi duce mintea, dar nu le pasă că toată lumea îi crede niște țărănoi needucați și înapoiți. Parcă nu prea e genul de întrebare pe care să le-o poți adresa, nu-i așa? La Cairo am oprit să pun benzină și chiar l-am întrebat pe bătrânul care a ieșit tremurând să-mi umple rezervorul de ce localnicii pronunță Cairo așa cum îl pronunță.

— Pentru că ăsta-i *numele* lui, mi-a explicat, luându-mă drept vreun prostănac.

— Dar cel din Egipt se pronunță Cai-ro.

— Am auzit și eu, a încuviințat omul.

— Și majoritatea oamenilor, când văd numele, își spun în minte Cai-ro, nu-i așa?

— Nu și în Chei-ro, a replicat el, puțin iritat.

Nu prea părea să am mare lucru de câștigat dacă insistam asupra chestiunii, așa că am lăsat-o baltă și nici acum nu știu de ce locuitorii îi spun Chei-ro urbei lor. Nu știu nici de ce ar alege oricare cetățean dintr-o țară liberă să trăiască într-o asemenea dărăpănătură, indiferent cum i se pronunță numele. Cairo este situat în punctul în care râul Ohio, el însuși mare, se varsă în Mississippi, dublându-i astfel lățimea. Ai

crede că la confluența a două cursuri de apă atât de mari trebuie să existe un mare oraș, dar Cairo este de fapt un orașel sărac, cu 6.000 de locuitori. La intrare, drumul era mărginit de case păărăginate și locuințe ieftine de închiriat, nevăruite la exterior. Pe verande și terase, bărbați de culoare în vârstă stăteau pe canapele și balansoare vechi, așteptând moartea sau cina, oricare venea prima. Asta m-a surprins. Nu te aștepti să vezi locuințe ieftine de închiriat și terase pline de negri în Midwest – cel puțin nu în afara orașelor mari, precum Chicago și Detroit. Apoi am realizat însă că nu mă mai aflam cu adevărat în Midwest. Felul în care se vorbește în sudul statului Illinois e mai degrabă sudic decât specific Midwestului. Ajunsesem în sud până aproape de Nashville. Statul Mississippi era la doar 260 de kilometri distanță. Iar Kentucky era chiar pe malul celălalt al fluviului. L-am traversat acum, pe un pod lung și înalt. De aici și până în Louisiana, Mississippi este enorm de lat. Pare inofensiv și leneș, dar de fapt e plin de pericole. Numeroși oameni se îneacă în apele lui în fiecare an. Fermieri ieșiți la pescuit se uită fix la apă și își spun: „Oare ce se întâmplă dacă îmi bag puțin degetul acolo?” și apoi le găsești cadavrele plutind în Golful Mexic, umflate, dar având un aer ciudat de senin. Fluviul e înșelător și sălbatic. În 1927, când și-a ieșit din matcă, Mississippi a inundat o suprafață de dimensiunile Scoției. Vorbim de un fluviu serios.

Pe malul din Kentucky am fost întâmpinat peste tot de panouri uriașe pe care scria ARTIFICII! În Illinois, artificiile sunt ilegale; nu și în Kentucky. Așa că, dacă locuiești în Illinois și vrei să-ți arunci în aer o mână, urci în mașină și traversezi podul până în Kentucky. Asemenea lucruri erau mai des

întâlnite înainte. Dacă într-un stat accizele la țigări erau mai mici decât în altul învecinat, toate benzinăriile și cafenelele de la graniță își puneau panouri mari pe acoperiș pe care scria ȚIGĂRI FĂRĂ ACCIZE! 40 DE CENȚI PACHETUL! FĂRĂ ACCIZE! și toată suflarea din statul învecinat venea să-și umple mașinile cu țigări la preț redus. Wisconsinul a interzis într-o vreme margarina ca să-și protejeze crescătorii de vaci de lapte, așa că întreaga populație a statului, inclusiv toți crescătorii de vaci de lapte, mergea cu mașina în Iowa, unde erau peste tot panouri pe care scria MARGARINĂ DE VÂNZARE! Între timp, toți locuitorii din Iowa se duceau în Illinois, unde nu erau accize pe nimic, sau în Missouri, unde accizele la benzină erau cu 50% mai mici. Un alt lucru adesea întâlnit erau eforturile făcute de state pentru a profita cât mai mult de lumina de afară, așa că era posibil ca, vara, Illinois să fie cu două ore înaintea statului Iowa și cu una în urmă față de Indiana. Era o nebunie, dar te făcea să-ți dai seama în ce măsură e valabilă afirmația că Statele Unite chiar sunt 50 de țări independente (48 de țări pe vremea aceea). Mai toate acestea par să fi dispărut, încă o pierdere tristă.

Am trecut prin Kentucky gândindu-mă la pierderi triste și am realizat brusc care era cea mai tristă dintre toate – panoul publicitar pentru Burma Shave. Burma Shave era o cremă de ras la tub. Nu știu dacă se mai fabrică. De fapt, nu am cunoscut pe cineva care să o fi folosit vreodată. Însă compania Burma Shave obișnuia să amplaseze mici panouri publicitare ingenioase de-a lungul șoselei. Erau grupate câte cinci, montate la o distanță bine calculată unul de altul, ca să le citești din mers ca pe o poezioară: DACĂ NU VREI/ DELOC GÂLCEVI/ ATUNCI IA-ȚI/ UN TUB DE/ BURMA SHAVE. Sau: PE ANNA/ BEN A ÎNTÂLNIT-O/ A

CUCERIT-O/ NU S-A BĂRBIERIT/ ANNA ȘI BEN S-AU DESPĂRȚIT. Grozav, nu? Chiar și în anii 1950, panourile publicitare pentru Burma Shave erau deja cam perimate. Îmi amintesc că am văzut doar vreo șase de-a lungul miilor de kilometri parcurși cu familia mea pe șosele. Dar ca elemente de divertisment la marginea drumului erau excepționale, de zece ori mai reușite decât panourile mari și micile mori de vânt rotitoare din Pella. La capitolul divertisment nu le întreceau decât accidentele rutiere în lanț, cu cadavre împrăștiate pe șosea.

Kentucky semăna mult cu sudul Illinoisului – deluros, înșorit, atractiv –, însă casele răzlețe erau mai puțin îngrijite și aveau un aer mai puțin prosper decât în nord. Erau multe văi împădurite și poduri de fier peste râuri șerpuitoare și nenumărate animale moarte făcute una cu șoseaua. În fiecare vale se afla o mică biserică baptistă albă și de-a lungul drumului erau panouri care îmi aminteau că intrasem în așa-numita Centură a Bibliei: HRISTOS MÂNTUIEȘTE. DOMNUL FIE LĂUDAT. HRISTOS E REGE.

Aproape că nici nu mi-am dat seama când am ieșit din Kentucky. Statul se îngustează la extremitatea sa vestică, iar eu treceam acum printr-o zonă care avea doar 65 de kilometri lățime. Cât ai clipi, dacă ne raportăm la durata obișnuită a călătoriilor în America, am ajuns în Tennessee. Nu se întâmplă adesea să poți trece printr-un stat în mai puțin de o oră, iar Tennessee nu avea să mă rețină mult mai mult. E un stat cu o formă bizară, ca de cărămidă olandeză, și se întinde pe mai bine de 700 de kilometri de la est la vest, dar pe numai 190 de kilometri de la nord la sud. Peisajul era similar cu cel din Kentucky și Illinois – un ținut agricol nedefinit, împânzit de râuri, dealuri și habotnici –, dar am fost surprins, când am

oprit ca să iau prânzul la un Burger King din Jackson, de cât de cald era. 28 de grade, conform unui panou de pe clădirea băncii drive-in de peste drum, cu 11 grade bune mai mult decât fusese în Carbondale în acea dimineață. Evident, încă mă aflam în Centura Bibliei. Pe un panou din curtea unei biserici învecinate scria HRISTOS E RĂSPUNSUL. (Întrebarea, desigur, este: Ce spui când îți dai cu ciocanul peste degete?) Am intrat la Burger King. O fată de la tezghea m-a întrebat:

— Po' sî ti-ajut?

Intrasem în altă țară.

Capitolul 6

Chiar la sud de Grand Junction, Tennessee, am trecut granița dintre state și am intrat în Mississippi. Pe un panou de la marginea drumului scria BINE AȚI VENIT ÎN MISSISSIPPI! AICI TRAGEM ÎN PLIN. Nu e adevărat. E o născocire de-a mea. Era doar a doua oară când ajungeam în inima Sudului și am intrat cu presimțiri sumbre. Cu siguranță că nu e o coincidență că toate filmele pe care le-ați văzut despre Sudul american – *Singuraticii*, *În arșița nopții*, *Luke Mână-rece*, *Brubaker*, *Eliberarea* – îi descriu pe localnici drept niște bătăranii criminali, incestuoși, cu rahat pe încălțări. E realmente o altă țară. Cu ani în urmă, în timpul războiului din Vietnam, am mers cu mașina împreună cu doi prieteni în Florida, în vacanța de primăvară. Toți aveam părul lung. Pe parcurs, am luat-o pe o scurtătură pe drumurile secundare ale Georgiei și ne-am oprit într-o după-amiază, târziu, să mâncăm un hamburger la un local dintr-un orașel trist și vai de el, iar când ne-am așezat la tezghea, s-a făcut liniște. Paisprezece oameni s-au oprit cu mâncarea în gură și ne-au privit lung. Era atât de liniște, încât ai fi auzit și o muscă bășindu-se. O încăpere plină de tipi de treabă cu obraji îmbujorați și salopete cu pieptar ne priveau în tăcere, toți întrebându-se dacă au puștile încărcate. Era deconcertant. Pentru ei, acolo,

în mijlocul pustietății, eram în același timp o curiozitate – era clar că unii dintre ei nu mai văzuseră niciodată în carne și oase hippy comuniști pletoși din Nord, iubitori de negri și școliți la colegiu – și peste poate de odioși. Era straniu să simt că eram atât de profund urât de niște oameni care nu prea avuseseră cu adevărat șansa să facă cunoștință cu neajunsurile altora. M-am gândit, țin minte, că părinții noștri habar nu aveau unde eram, doar că ne aflam undeva în imensitatea continentală dintre Des Moines și Florida Keys, și că, dacă am fi dispărut, nu am mai fi fost găsiți niciodată. Mi-am imaginat pe ai mei stând în living peste ani și pe mama spunând: „Hm, mă întreb ce s-o fi întâmplat cu Billy și prietenii lui. La cât timp a trecut, ar cam fi fost cazul să ne trimită o carte poștală. Cine vrea să-i fac un sendviș?”.

Așa ceva chiar s-a întâmplat prin partea locului. Cu doar cinci ani înainte, trei militanți pentru drepturi civile au fost omorâți în Mississippi. Aceștia au fost James Chaney, un negru de 21 de ani din Mississippi, și doi albi din New York, Andrew Goodman, 20 de ani, și Michael Schwerner, 20 de ani. Le dau numele pentru că merită să ni-i amintim. Au fost arestați pentru depășirea vitezei legale, duși la închisoarea districtului Neshoba din Philadelphia, Mississippi, și nu au mai fost văzuți – decât după mai multe săptămâni, când cadavrele lor au fost scoase dintr-o mlaștină. Nu uitați că erau niște copii. Poliția îi eliberase, dându-i pe mâinile unei gloate care îi aștepta și care i-a luat de acolo și le-a făcut niște lucruri pe care un copil nu le-ar face nici măcar unei insecte. Șeriful responsabil de caz, Lawrence Rainey, un grăsan care rânjea și mesteca tutun, a fost acuzat de neglijență în serviciu, dar a

fost achitat. Nimeni nu a fost acuzat de omor. Pentru mine, acesta era și va rămâne Sudul.

Am intrat pe șoseaua 7 Sud, spre Oxford. M-a dus de-a lungul marginii vestice a Pădurii Naționale Holly Springs, care părea să cuprindă în principal mlaștini și tufăriș. Am fost dezamăgit. Mă așteptasem oarecum ca, de îndată ce intram în Mississippi, să văd mușchi atârând de copaci și femei în rochii bufante învârtind umbreluțe de soare și colonei cu părul alb și mustață cu capetele răsucite în sus bând julep cu mentă pe gazon, în timp ce negroteii culegeau bumbacul și cântau imnuri suave. Dar peisajul din fața mea era doar unul oarecare, cu tufăriș și încins. Pe ici, pe colo câte o cocioabă înălțată pe cărămizi, cu un negru bătrân într-un balansoar pe terasă, dar în rest nu se zărea aproape nici un semn de viață sau mișcare.

În orașul Holly Springs era un indicator pentru Senatobia și m-am entuziasmat pe moment. Senatobia! Ce nume minunat pentru un orașel din Mississippi! Toată prostia și infatuarea Vechiului Sud păreau înglobate în aceste cinci silabe de aur. Poate că situația începea să se îmbunătățească. Poate că de-acum urma să văd șiruri de pușcăriași legați unul de altul cu lanțuri trudind sub soarele arzător și un deținut evadat gonind peste câmpuri cu lanțul cu bilă atârându-i de picior și pleoscăind prin pâraie în timp ce e urmărit de copoi și gloate puse pe linșat cutreierând străzile și cruci în flăcări pe gazoane. Această posibilitate m-a înviorat, dar a trebuit să mă calmez, pentru că un agent de poliție a oprit în dreptul meu la un semafor și a început să mă măsoare din priviri cu acel tip de dispreț nonșalant întâlnit adesea la un om periculos de prost care a primit un pistol și o mașină de

poliție. Era nădușit și supraponderal și stătea afundat în scaun. Presupun că se trăgea și el din maimuțe ca noi toți ceilalți, dar, în mod clar, în cazul lui coborârea din copac fusese destul de lină. Mi-am ațintit privirea drept înainte, sperând că înfățișarea mea transmite intenții serioase în combinație cu un suflet bun și un aer inocent. Îl *simțeam* că se uită la mine. Mă așteptam cel puțin să-mi trântească un scuipat cu zeamă de tutun în tâmplă. În schimb, a spus:

— Ce-aci?

Am fost atât de surprins, încât am răspuns, cu o voce spartă:

— Poftim?

— Am zis ce faci.

— Bine, am spus. Apoi am adăugat, dat fiind că trăiam de ceva ani în Marea Britanie: Mulțumesc.

— Concediu?

— Îhî.

— Mu mosîn Misipi?

— Poftim?

— Am zis mu mosîn Misipi?

M-a cuprins o spaimă tăcută. Omul era înarmat, din Sud și eu nu pricepeam o iotă din ce îmi spunea.

— Îmi pare rău, am răspuns, sunt mai încet și nu înțeleg ce spuneți.

— Am zis – și a repetat cu mai multă atenție – mumos în Mississippi?

Mi-a picat fisa.

— Aha! Frumos! Îmi place grozav! Mi se pare minunat. Oamenii sunt așa de prietenoși și de săritori!

Voiam să adaug că mă aflu pe teritoriul statului de o oră și nu se trăsese nici măcar o dată în mine, dar s-a schimbat culoarea semaforului și el a plecat, iar eu am oftat și mi-am spus în gând: „Mulțumesc, Hristoase!”.

Am mers mai departe spre Oxford, unde se află Universitatea Mississippi sau „Ole Miss”, cum i se spune. Locuitorii au numit orașul după Oxford, Anglia, în speranța că, astfel, autoritățile statului vor fi convinse să construiască acolo universitatea, ceea ce au și făcut. Acest lucru spune mai tot ce trebuie să știi despre cum funcționează mintea oamenilor din Sud. Oxford părea un oraș plăcut. A fost construit în jurul unei piețe, în mijlocul căreia se afla tribunalul districtului Lafayette, cu un turn înalt cu ceas și coloane dorice, scăldându-se maiestuos în strălucirea soarelui de vară târzie. Pe laturile pieței se găseau magazine atractive și un birou de informare pentru turiști. Am intrat la biroul de informare pentru turiști ca să aflu cum ajung la Rowan Oak, casa lui William Faulkner. Faulkner a trăit toată viața în Oxford, iar locuința lui e acum muzeu, fiind păstrată așa cum era în ziua morții lui, în 1962. Trebuie să fie apăsător să fii atât de celebru încât să știi că, în clipa în care ți-ai dat duhul, au și venit unii să pună cordoane de catifea în dreptul fiecărei uși, tratând totul cu adânc respect. Gândiți-vă ce rușinos ar fi dacă ați lăsa pe noptieră un exemplar din antologiile publicate de *Reader's Digest*.

La birou stătea o femeie corpolentă de culoare, excepțional de bine îmbrăcată. Asta m-a surprins puțin, dat fiind că mă aflu în Mississippi. Purta un compleu de culoare închisă, în care îmi imaginez că îi era teribil de cald pe canicula din Mississippi. Am întrebat-o cum ajung la Rowan Oak.

— Ați parcat în piață? m-a întrebat ea. De fapt, a zis „A’ parcat-n peață?”.

— Da.

— Bine, dragă, t-urci-n mașină și faci peața. Eș’ pe la capătu’ celalt, spre universitate, faci trei cvartale, la stop la dreapta, la vale ș-ești acolo, ’nțeleș?

— Nu.

A oftat și a luat-o de la capăt.

— T-urci-n mașină și faci peața –

— Cum adică, dau ocol pieței?

— Ezact, dragă. *Faci* peața.

Îmi vorbea cum i-aș vorbi eu unui francez. Mi-a dat restul instrucțiunilor și m-am prefăcut că înțeleg, deși nu îmi spuneau aproape nimic. Mă gândeam numai ce sunete caraghioase ieșeau din gura unei femei cu înfățișare atât de elegantă. Când ieșeam pe ușă, mi-a strigat:

— D-orșcum nu contează, că s-închis deja.

Chiar a spus „orșcum”; chiar a spus „s-închis”.

— Poftim? am întrebat.

— S-închis deja. Po’ să dai o tură pe-afară dacă vrei, da’ nu mai se intră.

Am eșit ș-am zis că-n Misipi o să-m’ fie nasol. M-am plimbat de jur împrejurul pieței uitându-mă la magazine, majoritatea dintre ele comercializând articole pentru un stil de viață de club country. Femei frumoase, bine îmbrăcate intrau și ieșeau. Toate erau bronzate și păreau să fie bogate. Într-un colț se afla o librărie care avea un raft cu reviste. Am intrat și am aruncat o privire. Am luat un *Playboy* de pe raft și l-am răsfoit. Cum se obișnuiește. M-a îndurerat să văd că *Playboy* se tipărește acum pe hârtia aceea lucioasă afurisită, care face paginile să se

lipească între ele precum niște prosoape ude de hârtie. Nu o mai poți răsfoi. Trebuie să dezlipești fiecare pagină, ca și cum ai desprinde ambalajul de pe o bucată de unt. În cele din urmă, am ajuns la pictorialul principal, pe format mai mare. Erau fotografii cu o paraplegică goală. Dumnezeu mi-e martor. Era crăcită – poate că nu e cuvântul cel mai inspirat în contextul dat – în diferite poziții pe paturi și divane, cu un aer obraznic și indiscutabil atractiv, dar picioarele probabil oflitate îi erau acoperite artistic cu un material lucios drapat. Oare numai mie mi se pare puțin cam ciudat acest lucru?

În mod clar, *Playboy* își pierduse direcția, fapt care m-a făcut să mă simt bătrân, trist și străin, pentru că *Playboy* fusese una dintre pietrele de temelie ale vieții americane de când mă știam. Toți bărbații și băieții pe care îi cunoșteam citeau *Playboy*. Unii bărbați, ca tatăl meu, se prefăceau că nu o citeau. Se rușina dacă îl prindeai răsfoind-o în supermarket și se făcea că de fapt căuta *Better Homes and Gardens*, de exemplu. Dar o citea. Avea chiar un mic teanc cu reviste adresate bărbaților într-o cutie veche de pălării pe care o ținea în fundul șifonierului. Tații tuturor copiilor pe care îi cunoșteam aveau câte un mic teanc cu reviste pentru bărbați, despre care credeau că era secret, dar despre care copiii știau tot. Din când în când făceam schimb de asemenea reviste și ne imaginam fețele lor perplexe când căutau în șifonier și descopereau că, în loc de numărul din *Gent* de luna trecută, erau acum posesorii unui număr din *Nugget* vechi de doi ani și, ca bonus, al unei cărți de buzunar intitulată *Ranchhouse Lust*. Puteai să faci acest lucru știind că tatăl tău nu îți va spune absolut nimic. Singura consecință era că data următoare când te duceai după teanc, ascunzătoarea era

schimbată. Nu știu dacă femeile din anii 1950 nu se culcau cu soții lor sau care era treaba, dar această dedicație față de revistele cu femei goale era practic universală. Poate că avea legătură cu războiul.

Revistele pe care le citeau tații noștri aveau titluri precum *Dude* și *Swell*, iar femeile din fotografii erau neatrăgătoare, cu sâni ca niște mingi de fotbal dezumflate și șolduri carnoase. Femeile din *Playboy* erau tinere și drăguțe. Nu arătau ca alea cu care te-ai întâlni într-o permisie în port. Dincolo de serviciul public incalculabil prestat de *Playboy* prin tipărirea de fotografii cu femei goale atrăgătoare, revista oferea un întreg stil de viață aferent. Era ca un manual lunar care îți spunea cum să trăiești, cum să faci speculații la bursă și să cumperi o combină muzicală și să prepari cocktailuri sofisticate și să ametești femeile cu deșteptăciunea și cu stilul tău. În cazul în care copilăreai în Iowa, asemenea chestiuni îți prindeau bine. Eu citeam fiecare număr din scoarță-n scoarță, chiar și regulamentele poștale din partea de jos a paginii cu cuprinsul. Așa făceam cu toții. Hugh Hefner era un erou pentru noi toți. Acum, privind în urmă, nu îmi vine să cred, pentru că, realmente – s-o spunem pe șleau –, Hugh Hefner mi s-a părut întotdeauna mai degrabă un ticălos. Zău așa, dacă ai avea atâția bani, chiar ți-ai dori un pat circular enorm și să-ți petreci viața într-un halat de mătase și în papuci? Ai vrea să umpli o aripă a casei tale cu genul de fete care s-ar bate bucuroase cu pernele în pielea goală și pe care nu le-ar deranja dacă între timp le-ai face fotografii, ca să le publici într-o revistă de circulație națională? Ai vrea să cobori la parter seara și să-i găsești pe Buddy Hackett, Sammy Davis Jr. și Joey Bishop stând în jurul pianului din livingul tău? Ce

naiba, normal că nu! Parcă vă și aud. Însă eu am crezut că totul era adevărat. Cu toții am crezut.

Playboy a fost ca un frate mai mare pentru generația mea. Și de-a lungul anilor, la fel ca un frate mai mare, se schimbase. Avusese probleme financiare de vreo câteva ori, o mică problemă cu jocurile de noroc și, în cele din urmă, se mutase pe coastă. Exact așa cum fac frații adevărați. Pierduserăm legătura. Nu prea mă mai gândisem la el de ani buni. Dar apoi, pe neașteptate, tocmai aici, în Oxford, Mississippi, cu cine dau nas în nas, dacă nu cu *Playboy*? A fost exact ca atunci când te întâlnești cu unul din vechii tăi eroi din timpul liceului și descoperi că e chel și plictisitor și încă poartă acele pulovere oribile cu decolteu în V și pantofi negri lucioși cu împletitură aurie, care ți se păreau atât de grozave prin 1961. Am realizat șocat că și eu, și *Playboy* eram mult mai în vârstă decât crezusem și că nu mai aveam nimic în comun. Cu tristețe, am pus revista la loc și mi-am dat seama că va trece mult timp – mă rog, 30 de zile cu siguranță – până voi mai răsfoi un alt număr.

M-am uitat la celelalte reviste. Erau cel puțin 200, dar toate aveau titluri precum *Colecționarii de mitraliere*, *Mirese obeze*, *Tâmplarul creștin*, *Ghid de chirurgie la domiciliu*. Nu se găsea nimic pentru un om normal, așa că am plecat.

Am urcat în mașină și am pornit pe South Lamar Street spre Rowan Oak, după ce mai întâi am făcut piața, dându-mi silința să urmez instrucțiunile doamnei cu turiștii, dar tot nu am reușit să găsesc casa memorială. Ca să fiu sincer, acest lucru nu m-a deranjat prea tare, pentru că știam că era închis și, oricum, nu am reușit niciodată să citesc un roman de William Faulkner mai departe de aproximativ pagina a treia

(cam pe la jumătatea primei fraze), așa că nu eram chiar atât de interesat să îi văd casa. Însă, cum mergeam cu mașina, am ajuns la campusul Universității Mississippi, care era mult mai interesant. Era un campus frumos, plin de clădiri elegante care semănau cu niște bănci și tribunale. Pe gazoane se proiectau umbre lungi. Tineri, toți plesnind de sănătate și de valori morale, se plimbau cu cărți sub braț sau stăteau la mese făcându-și temele. La o masă, un student de culoare stătea cu niște albi. În mod clar, situația se schimbase. Întâmplarea făcea că în urmă cu 25 de ani, exact în acea săptămână, în campus avuseseră loc revolte când un tânăr de culoare pe nume James Meredith, escortat de 500 de șerifi federali, s-a înmatriculat la Ole Miss. Locuitorii din Oxford s-au inflammat atât de tare la ideea că trebuiau să împartă campusul cu un „negrotei”, încât au rănit 30 de șerifi și au omorât doi jurnaliști. Mulți dintre părinții acestor studenți cu aer senin trebuie să se fi aflat printre insurgenți, aruncând cu cărămizi și incendiind mașini. Chiar era cu putință ca o asemenea ură să se stingă în doar o generație? Părea improbabil. Dar nici nu mi-i puteam imagina pe acești studenți liniștiți revoltându-se vreodată pentru o chestiune de rasă. De fapt, nu îmi puteam imagina un grup de tineri atât de prezentabili și de conștiincioși revoltându-se pentru ceva – poate doar cu excepția numărului de fulgi de ciocolată din fursecurile de la cantină.

M-am hotărât pe loc să merg mai departe până la Tupelo, orașul natal al lui Elvis Presley, aflat la 75 de kilometri spre est. A fost o călătorie plăcută, într-o după-amiază caldă. Drumul era mărginit pe ambele părți de păduri întunecoase.

Pe ici, pe colo în luminișuri erau cocioabe, de regulă cu mulți puști de culoare în curte, care își dădeau pase cu mingi de fotbal american sau mergeau cu bicicleta. Pe alocuri apăreau și case mai frumoase – casele albilor –, cu mașini combi parcate pe alee, un coș de baschet fixat pe un perete al garajului și gazon întins și bine tuns. Aceste case erau adesea remarcabil de aproape – uneori chiar alături – de o cocioabă. În Nord nu vezi niciodată așa ceva. Mi s-a părut remarcabil de ironic faptul că locuitorii Sudului îi disprețuiau cu atâta înverșunare pe negri, dar trăiau confortabil alături de ei, iar pe locuitorii Nordului nu îi deranja în general prezența negrilor, ba chiar îi respectau ca ființe omenești și le doreau tot binele, atât timp cât nu erau nevoiți să socializeze prea mult cu ei.

Până am ajuns la Tupelo s-a întunecat. Tupelo era o localitate mai mare decât mă așteptasem, dar de-acum începusem să mă aștept ca lucrurile să nu fie cum mă așteptam, dacă mă-nțelegeți. Avea o porțiune lungă, luminată puternic, de malluri, moteluri și benzinării. Flămând și obosit, am realizat pentru prima dată marea calitate a unor asemenea zone. Aveai totul pregătit, la îndemână – diverse firme scânteietoare ce ofereau toate facilitățile care îți puteau veni în minte, locuri curate, comode, sigure, cu prețuri rezonabile, în care puteai să te odihnești, să mănânci, să te relaxezi și să te reprovizionezi cu minimum de efort fizic și mintal. În plus, îți mai ofereau și pahare de apă cu gheață și o a doua cafea gratis, ca să nu mai vorbesc de chibrituri gratis și scobitori parfumate ambalate individual în hârtie care să te înveselească pe drum. Ce țară minunată! mi-am zis,

cuibărindu-mă recunoscător la pieptul primitor al oraşului
Tupelo.

Capitolul 7

Dimineață am mers la casa în care s-a născut Elvis Presley. Era devreme și mă așteptam să fie închis, dar era deschis și veniseră deja oameni care făceau fotografii în dreptul casei sau așteptau să se pună la rând la intrare. Casa, îngrijită și albă, se afla într-un petic de umbră, într-un parc al orașului. Era uimitor de compactă, având forma unei cutii de pantofi și doar două camere: cea din față, cu un pat și o comodă, iar în partea din spate, o bucătărie simplă. Dar părea confortabilă și avea un aer îmbietor, intim. Era în mod cert superioară majorității cocioabelor pe care le văzusem pe drum. O doamnă plăcută, cu brațe durdulii ședea pe un scaun și răspundea la întrebări. Probabil că i se puneau aceleași întrebări cam de o mie de ori pe zi, dar nu părea să o deranjeze. Dintre cei vreo 12 vizitatori, eu eram singurul sub 60 de ani. Nu sunt sigur dacă asta se datora faptului că Elvis era atât de terminat spre sfârșitul carierei sale, încât toți fanii lui erau vârstnici, sau dacă pur și simplu numai vârstnicii au timp și înclinația să viziteze locuințele unor celebrități răposate.

O potecă din spatele casei ducea la un magazin de unde puteai să cumperi tot felul de suvenire cu Elvis – albume, insigne, farfurii, afișe. Chipul lui frumos, de băiețandru îți

zâmbea de peste tot. Am cumpărat două cărți poștale și șase cutii de chibrituri, pe care am descoperit ulterior, cu o stranie ușurare, că le-am pierdut pe undeva. Lângă intrare era o carte de onoare. Toți vizitatorii veneau din orașele cu nume obscure precum Vărzări, Indiana, Muieră-Moartă, Oklahoma, Răcitur, Minnesota, Grețești, New Mexico, Colostomia, Montana. Cartea avea o coloană pentru comentarii. Parcurgând-o, am citit: „Drăguț”, „Tare drăguț”, „Foarte drăguț”, „Drăguț”. Câtă elocvență. Am dat o pagină în urmă. Un vizitator înțelesese greșit scopul coloanei pentru comentarii și scrisese „Vizită”. Toți ceilalți vizitatori de pe pagina respectivă și de pe cea opusă scriseseră „Vizită”, „Vizită”, „Revizitare”, „Vizită”, până când cineva întorsese foaia și reveniseră pe calea cea dreaptă.

Casa Elvis Presley se află în Parcul Elvis Presley, pe Alea Elvis Presley, imediat cum ieși de pe Șoseaua Memorială Elvis Presley. De aici ne putem da seama că Tupelo e mândru de cel mai celebru dintre fiii săi. Însă nu făcuse nimic de prost-gust ca să exploateze celebritatea acestuia, un lucru de admirat. Nu existau zeci de magazine mari și mici de suvenir și muzee de ceară, toate încercând să profite rapid de pe urma faimei în scădere a lui Presley, ci doar o căsuță drăguță, într-un parc umbros. Eram bucuroși că oprisem acolo.

De la Tupelo am mers spre sud, către Columbus, sub soarele fierbinte care se ridica tot mai sus pe cer. Am văzut pentru prima dată culturi de bumbac, cu tufe negricioase și ghemotoace pufoase de bumbac adevărat pe fiecare plantă. Culturile erau surprinzător de mici. În Midwest te obișnuiești cu terenuri agricole cât vezi cu ochii; aici se întindeau pe o suprafață cât două-trei straturi de legume. Erau și cocioabe,

mai multe, într-un șir relativ neîntrerupt de-a lungul șoselei. Parcă aș fi străbătut cea mai vastă mahala din lume. Iar astea chiar erau niște maghernițe. Unele păreau de nelocuit, periculoase, cu acoperișul lăsat și pereți care arătau ca după bombardament. Totuși, vedeai din mers pe câte cineva stând în prag și urmărindu-te cu privirea. Și aici erau multe magazine la marginea drumului, mai multe decât te-ai fi gândit că poate susține o populație atât de săracă și de răzlețită, și toate aveau firme mari, care anunțau un amestec pestriț de mărfuri: BENZINĂ, ARTIFICII, PUI PRĂJIT, MOMEALĂ VIE. M-am întrebat cam cât de flămând ar fi trebuit să fiu ca să mănânc pui prăjit preparat de un om care vindea și momeală vie. În fața fiecărui magazin erau automate de Coca-Cola și pompe de benzină și aproape în curtea fiecăruia erau mașini ruginite și tot felul de vechituri în dezordine. La cât erau de păărăginite, era imposibil să-ți dai seama dacă mai erau solvabile sau nu.

Când și când ajungeam în câte un oraș mic și prăfuit, cu o sumedenie de negri stând degeaba prin preajma magazinelor și benzinăriilor. Aceasta era cea mai frapantă diferență dintre Sud și Nord – mulțimea de negri de peste tot. De fapt, nu ar fi trebuit să mă surprindă. Negrii alcătuiesc 35% din populația statului Mississippi și nu cu mult mai puțin în Alabama, Georgia și Carolina de Sud. În unele districte din Sud, negrii sunt de patru ori mai numeroși decât albi. Totuși, cu doar 25 de ani în urmă, în multe dintre aceste districte nu era înregistrat nici un votant negru.

Cu atâta sărăcie pretutindeni, Columbus a fost o surpriză bine-venită. Era o mică localitate splendidă, orașul natal al lui Tennessee Williams, cu o populație de 30.000 de locuitori. În timpul Războiului Civil fusese pentru scurt timp capitala

statului și încă avea niște case antebelice mari care mărgineau drumul bine umbrit ce venea de la șosea. Însă adevărata sa bijuterie era centrul, care părea să nu se fi schimbat deloc de prin 1955. Frizeria Crenshaw's avea un stâlp rotativ în față, peste drum se afla un magazinaș cu tot felul de mărfuri ieftine, numit McCrory's, iar în colț era Banca Mississippi, într-o clădire impozantă, cu un orologiu suspendat deasupra trotuarului. Tribunalul districtual, primăria și oficiul poștal erau edificii frumoase și impunătoare, dar construite la o scară de oraș mic. Oamenii păreau a fi prosperi. Prima persoană pe care am văzut-o a fost un bărbat de culoare, care ținea în mod evident studii superioare, era îmbrăcat într-un costum din trei piese și ținea un *Wall Street Journal* în mână. Totul era foarte plăcut și încurajator. Era un orașel de primă clasă. Dacă îl combinam cu piața frumoasă din Pella, aproape că obțineam îndelung căutatul meu Amalgam. Începeam să realizez că nu îl voi găsi niciodată într-un singur loc. Va trebui să-l adun bucată cu bucată – un tribunal ici, o unitate de pompieri colo –, iar aici găsisem mai multe bucăți.

Am intrat să beau o cafea într-un hotel de pe strada principală și am cumpărat un exemplar al cotidianului local, *Commercial Dispatch* („Cel mai progresist ziar din Mississippi”). Era un ziar de modă veche, cu un titlu principal întins pe opt coloane pe pagina întâi, care anunța „Grup de oameni de afaceri taiwanezi în vizită în Golden Triangle¹”, iar mai jos, o colecție de subtitluri corelate pe câte o singură coloană, cu corpuri de literă, fonturi și grade de coerență diferite.

Vizitatorii caută

oportunități
de investiții

CA PARTE
A MISIUNII
COMERCIALE

Grupul sosește în
Golden Triangle
joi

OFICIALITĂȚILE STATULUI
COORDONEAZĂ VIZITA

Toate articolele din interior sugerau un oraș în care domneau calmul și compasiunea: „Casnicele din Trinity Place îi ajută pe vârstnici”, „Groapa de gunoi Lamar în discuție”, „Bugetul Școlii Pickens adoptat”. Am citit rubrica poliției. Aceasta spunea: „În ultimele 24 de ore, Departamentul de Poliție din Columbus a avut în total 34 de activități”. Ce loc minunat – aici, poliția nu se ocupa de infracțiuni, ci avea activități. Conform acestei rubrici, cea mai palpitantă dintre activități fusese arestarea unui bărbat pentru conducerea autovehiculului având permisul suspendat. În același ziar am descoperit că în ultimele 24 de ore muriseră – sau avuseseră activități de răposare, cum s-ar fi putut formula în rubrica poliției – șase persoane și se înregistraseră trei nașteri. M-am atașat instantaneu de *Commercial Dispatch* (pe care l-am rebotezat în mintea mea *Amalgam Commercial Dispatch*) și de orașelul pe care îl servea.

Aș putea să trăiesc aici, mi-am zis. Dar apoi a venit chelnerița și m-a întrebat „Seduc uliuliu penpânjor, dragă?” și am realizat că era exclus. Nu pricepeam o iotă din ce îmi spuneau oamenii ăștia. Chelnerița ar fi putut la fel de bine să mi se adreseze în olandeză. A fost nevoie de multe secunde și de multe gesturi cu un cuțit și o furculiță ca să înțeleg că mă întrebase „Să-ți aduc un meniu pentru prânzișor, dragă?”.

Sperasem să văd meniul pentru prânz, dar în loc să petrec după-amiaza încercând să transmit această idee, am cerut o Coca-Cola și am simțit o imensă ușurare constatând că acest lucru nu a generat nici o întrebare în plus.

Nu doar felul neclar în care vorbesc locuitorii Sudului îi face atât de greu de urmărit, ci și lentoarea lor. După o vreme începe să te afecteze. Un locuitor tipic din Sud vorbește ca și cum ba leșină, ba își revine în simțiri. Eu sunt în stare să-mi schimb pantofii și șosetele mai rapid decât pot rosti majoritatea oamenilor din Mississippi o propoziție. Dacă aș locui aici, aș înnebuni. Încet.

Columbus se află la doi pași de granița statului, așa încât, la 20 de minute după ieșirea din oraș, m-am și trezit în Alabama, îndreptându-mă spre Tuscaloosa prin Ethelsville, Coal Fire și Reform. Pe un panou de la marginea șoselei scria NU ARUNCAȚI GUNOAIE, PĂSTRAȚI-O ALABAMA FRUMOASĂ. „OK, așa voi face-o”, am replicat vesel.

Am deschis radioul. Ascultasem multe ore radioul în ultimele câteva zile sperând să mă distrez cu niște posturi demodate, la care crainicii vorbesc pe nas și care transmit și melodii ale unor artiști cu nume precum Hank Labagiu și Brenda Buci. Așa a fost dintotdeauna. Fratele meu, un fel de

geniu științific, a construit odată un radio pe unde scurte din conserve goale de fasole și alte asemenea lucruri și noaptea târziu, când ar fi trebuit să dormim, stătea în pat, pe întuneric, și se juca la manivelă (ca să zic așa), căutând posturi îndepărtate. Adeseori prindea posturi din Sud. La butoane erau întotdeauna țărănoi de profesie care puneau melodii cântate pe nas. Posturile se auzeau întotdeauna cu pâraiture și parcă de la mare depărtare, ca și cum transmisiunile lor ar fi venit spre noi de pe altă planetă. Acum însă abia dacă mai auzai pe cineva care să pară înapoiat. De fapt, aproape că nu auzai nici un accent din Sud. Toți DJ-ii vorbeau de parcă ar fi venit din Ohio.

La marginea orașului Tuscaloosa am oprit ca să pun benzină și m-a surprins faptul că tânărul care m-a servit vorbea și el de parcă ar fi venit din Ohio. De fapt, chiar așa și era. Avea o iubită la Universitatea Alabama, dar detesta Sudul pentru că era atât de încet și de înapoiat. L-am întrebat despre vocile de la radio, întrucât părea să fie pe fază. Mi-a explicat că locuitorii din Sud deveniseră atât de sensibili în ce privește reputația lor de țărănoi cu rahat pe papuci, încât toți prezentatorii de la televiziune și de la radio încercau să se exprime ca și cum ar fi fost din Nord și nu ar fi ciugulit în viața lor o piftea și nici nu ar fi adulmecat un terci. Astăzi, doar așa îți puteai găsi un loc de muncă. Dincolo de orice altceva, datorită ritmului mai energic al vorbirii din Nord, în timpul cât îi trebuia unui crainic din Sud să-și dreagă vocea se puteau emite trei sau patru reclame. Asta era cu siguranță foarte adevărat și i-am lăsat tânărului 35 de cenți bacșiș pentru utila lui observație.

De la Tuscaloosa am mers pe șoseaua 69 spre sud, până la Selma. Pentru mine, Selma însemna doar niște amintiri vagi despre campaniile pentru drepturi civile din anii 1960, când Martin Luther King a condus sute de negri în marșuri de 87 de kilometri din Selma până în Montgomery, capitala statului, ca să se înregistreze ca alegători. A fost un alt orașel surprinzător de atractiv – acest colț al Sudului părea plin de asemenea localități. Era cam la fel de mare precum Columbus și tot atât de umbros și de captivant. De-a lungul străzilor din centru se plantaseră copaci, iar trotuarele fuseseră repavate recent cu cărămidă. Se montaseră bănci, iar zona dinspre fluviul Alabama, unde orașul se termina printr-un mal abrupt și înalt, fusese curățată. Totul avea un aer plăcut și prosper. De la un birou de informare pentru turiști am luat niște broșuri care proslăveau orașul, inclusiv una care îi lăuda moștenirea reprezentată de negri. Asta mi-a dat speranță. În Mississippi nu văzusem nimic care să laude fie și pe departe negrii. Mai mult, aici negrii și albi păreau să se înțeleagă mult mai bine. Îi vedeam sporovăind în stațiile de autobuz și am observat două asistente medicale, una neagră și una albă, care mergeau împreună cu mașina, părând vechi prietene. În ansamblu, atmosfera părea să fie mult mai relaxată decât în Mississippi.

Am mers mai departe prin ținutul cu dealuri domoale. Ici și colo mai erau plantații de bumbac, dar am întâlnit în principal ferme de bovine, câmpuri verzi și un soare strălucitor. După-amiaza târziu, aproape seara, am ajuns la Tuskegee, unde se află Institutul Tuskegee. Înființat de Booker T. Washington și dezvoltat de George Washington Carver, este cel mai bun colegiu american pentru negri. Tuskegee este și orașul de reședință al unuia dintre cele mai sărace districte

americane. Negrii constituie 82% din populația districtului. Mai bine de jumătate dintre locuitorii săi trăiesc sub limita sărăciei. Aproape o treime dintre ei încă nu au canalizare. Sărăcia e cu adevărat mare. De unde vin eu, ești sărac dacă nu îți permiți un frigider care face cuburi de gheață și dacă mașina ta nu are geamuri automate. Să nu ai apă curentă în casă e ceva dincolo de puterea de imaginație a majorității americanilor.

Cel mai surprinzător lucru în Tuskegee era populația sa alcătuită în totalitate din negri. Era un orașel american tipic în toate privințele, cu excepția faptului că era sărac, cu multe spații comerciale având ferestrele bătute în scânduri și o stare de degradare generală, și că fiecare om din fiecare mașină, fiecare pieton, fiecare vânzător, fiecare pompier, fiecare poștaş, fiecare locuitor era de culoare. Cu excepția mea. Nu m-am simțit niciodată atât de conștient de propria persoană, atât de vizibil. Am înțeles dintr-odată cam ce simte un negru în Dakota de Nord. Am oprit la un Burger King ca să beau o cafea. Probabil că erau vreo 50 de oameni înăuntru. Eram singura persoană care nu era de culoare, dar nimeni nu a părut să observe sau să se sinchisească. A fost straniu – și o ușurare, trebuie să spun, când am revenit pe șosea.

Am mers mai departe spre Auburn, la 30 de kilometri spre nord-est. Auburn este cam de aceeași mărime ca Tuskegee și are de asemenea un colegiu, dar contrastul era cât se poate de surprinzător. Studenții din Auburn erau albi și bogați. Unul din primii pe care i-am văzut a fost o blondă trecând în viteză pe lângă mine într-o replică a unui Duesenberg care trebuie să-l fi costat pe tatăl ei 25.000 de dolari. Evident, era un cadou primit cu ocazia absolvirii liceului. Dacă aș fi putut

alerga suficient de repede încât să țin pasul, aş fi urinat bucuros pe el, de la un capăt la celălalt. Fiindcă l-am văzut la atât de scurt timp după sărăcia din Tuskegee, m-a făcut să mă simt ciudat de stânjenit.

Totuşi, trebuie să spun că Auburn părea a fi un oraşel drăguţ. Oricum, mi-au plăcut întotdeauna oraşele cu colegii. Sunt cam singurele locuri din SUA ce reuşesc să combine avantajele ritmului de viaţă al micilor oraşe cu un strop de sofisticare de oraş mare. De obicei, au baruri şi restaurante bune, magazine mai interesante, un aer general mai monden. Şi e ceva plăcut în a şti că te afli în acelaşi oraş cu 20.000 de tineri care îşi trăiesc cei mai frumoşi ani din viaţă.

Pe vremea mea, principalele preocupări ale studenţilor erau să facă sex, să fumeze marijuana, să organizeze proteste şi să înveţe. Învăţai numai când primele trei opţiuni nu erau disponibile, dar măcar învăţai. Astăzi, principalele preocupări ale studenţilor americani par a fi să facă sex şi să aibă haine frumoase. Nu cred că învăţatul figurează prea des pe listă. Chiar la vremea călătoriei mele, în America se protesta împotriva ignoranţei molipsitoare ce părea să-i cuprindă pe tinerii ţării. Această preocupare naţională pleca în primul rând de la un studiu efectuat de National Endowment for the Humanities (NEH, Fondul Naţional pentru Ştiinţe Umaniste). Acesta testase recent 8.000 de elevi în ultimul an de liceu şi constatasese că sunt proşti ca noaptea. Mai bine de două treimi dintre ei nu ştiau când a avut loc Războiul Civil American, cine au fost Stalin sau Churchill şi nici cine a scris *Povestirile din Canterbury*. Aproape jumătate dintre ei credeau că Primul Război Mondial începuse înainte de 1900. O treime credeau că Roosevelt era preşedinte în timpul Războiului din Vietnam şi

că Cristofor Columb a navigat spre America după 1750. Patruzeci și doi la sută – asta e partea mea preferată – nu au știut să numească nici măcar o țară din Asia. Nu prea aș fi dat crezare tuturor acestor lucruri dacă cu o vară mai înainte nu aș fi dus două liceene americane într-o plimbare cu mașina prin Dorset – fete inteligente, ambele frecventând acum colegii reputate – și nu aș fi constatat că nici una nu auzise de Thomas Hardy. Cum poți să trăiești până la 18 ani și nici măcar să nu fi *auzit* de Thomas Hardy?

Nu știu răspunsul, dar presupun că ai putea să petreci o săptămână în Auburn pupând în fund fiecare persoană care a auzit vreodată de Thomas Hardy și nu ți s-ar crăpa buzele. Poate că acest comentariu e foarte nedrept. Nu știu dacă Auburn e o pepinieră de specialiști în Hardy sau nu. Dar știu sigur, după ce am petrecut foarte puțin timp în acest oraș, că nu are nici măcar o singură librărie acceptabilă. Cum se poate ca un oraș universitar să nu aibă o librărie acceptabilă? Exista una, dar nu vindea decât manuale și un amestec în mod clar neliterar de bluze de trening, animale de pluș și alte obiecte purtând emblema Universității Auburn. Majoritatea universităților americane precum Auburn au cel puțin 20.000 de studenți și mai bine de 800-1.000 de profesori și asistenți. Cum poate o comunitate cu atât de mulți oameni cu studii să nu susțină nici măcar o librărie acceptabilă? Dacă aș fi NEH, aș considera această întrebare cel puțin la fel de importantă precum motivele pentru care liceenii din ultimul an de studiu se descurcă atât de prost la testele de cunoștințe generale.

Se întâmplă că vă spun eu de ce se descurcă atât de prost. Elevii răspund la întrebări cât de repede pot, la întâmplare, apoi dorm. Noi făceam așa tot timpul. O dată pe an, în liceu,

directorul nostru, domnul Jigodie, aduna toată școala în sala de festivități și ne ținea acolo o zi întreagă plictisitoare ca să răspundem la întrebări cu variante multiple de răspuns pe diverse teme, pentru o oarecare testare națională. Nu dura mult ca să-ți dai seama că, dacă încercuiai răspunsurile fără să te deranjezi să citești întrebările, puteai să-ți închei sarcina în doar o fracțiune din timpul alocat, apoi să închizi ochii și să te pierzi într-o reverie erotică până venea vremea testului următor. Atât timp cât creionul tău stătea bine și nu sforăiai, domnul Jigodie, a cărui sarcină era să se plimbe printre rânduri ca să-i prindă pe infami, te lăsa în pace. Din asta își câștiga domnul Jigodie traiul: se plimba toată ziua în căutare de oameni care nu se comportau corespunzător. Mi-am imaginat întotdeauna că seara, la el acasă, mergea în jurul mesei din sufragerie și își împungea soția cu o riglă dacă se gheboșa. Probabil că era îngrozitor să trăiești cu el. Bineînțeles că de fapt nu se numea domnul Jigodie. Numele lui era domnul Megacăcănar.

- [1.](#) Regiune din statul Mississippi cuprinsă între orașele West Point, Starkville și Columbus (n. trad.).

Capitolul 8

Conduceam sub soarele strălucitor de dimineața devreme. Ici-colo șoseaua intra în păduri dese de pin și trecea pe lângă grupuri de cabane de vacanță. Atlanta se afla la doar o oră de mers cu mașina spre nord, iar oamenii din regiune încercau evident să profite de această proximitate. Am trecut printr-un orașel numit Pine Mountain (Muntele cu Pini), care părea să aibă tot ce ți-ai putea dori de la o stațiune din interiorul continentului. Era atractiv și avea magazine drăguțe. Singurul lucru care lipsea era un munte, ceea ce era cam dezamăgitor, dată fiind denumirea sa. Alesesem intenționat acest traseu pentru că Pine Mountain evoca în mintea mea simplă aer curat, râpe stâncoase, păduri înmiresmate și pâraie învolburate – genul de loc în care ai putea să dai nas în nas cu John-Boy Walton. Totuși, chiar trebuie să-i criticăm pe localnici pentru că au exagerat puțin ca să facă un ban? Nu te poți aștepta ca oamenii să se abată din drum kilometri întregi ca să viziteze ceva numit Șesul cu Pini.

Relieful a devenit treptat mai deluros, deși s-a încăpățânat să rămână lipsit de stânci, înainte ca șoseaua să coboare lin în Warm Springs (Izvoarele Calde). Simțeam de ani buni imboldul să mă duc acolo. Nu prea știu de ce. Nu știam nimic despre acel loc, decât că acolo murise Franklin Roosevelt. În

Clădirea Register and Tribune din Des Moines, pe pereții holului principal erau înșirate paginile întâi din vechi ediții ale cotidianului omonim, fapt care mă fascina într-un mod ciudat când eram mic. Una dintre ele anunța „Președintele Roosevelt moare la Warm Springs” și mi-am spus încă de pe atunci că, după denumire, pare un loc foarte plăcut în care să te duci pe lumea cealaltă.

Până la urmă, Warm Springs era o localitate plăcută. Avea doar o stradă principală, cu un hotel vechi de o parte și un șir de magazine de cealaltă, dar acestea fuseseră renovate și transformate în buticuri scumpe și magazine de suveniruri pentru vizitatorii din Atlanta. Totul era evident artificial – aveau până și Muzak în aer liber, dacă suportați așa ceva –, dar mie chiar mi-a plăcut.

Am mers cu mașina până la Little White House, aflată la vreo trei kilometri în afara orașului. Parcarea era aproape goală, cu excepția unui autobuz vechi din care coborau niște cetățeni de vârstă a treia. Autobuzul aparținea Bisericii Baptiste Golgota dintr-o localitate ca Pocnitoare, Georgia, sau În-fundul-gol, Alabama. Bătrânii erau gălăgioși și entuziasmați ca niște școlari și s-au băgat în fața mea la ghișeul de bilete fără să-și dea seama că n-aș ezita să-i dau un brânci unui bătrân, mai ales unui baptist. M-am mulțumit însă să zâmbesc inofensiv și să fac un pas în spate, consolându-mă la gândul că vor muri în scurt timp.

Mi-am cumpărat biletul și i-am depășit rapid pe bătrânii care urcau panta spre complexul Roosevelt. Cărarea trecea printr-o pădure de pini înalți, care păreau să nu se mai sfârșească, blocând lumina soarelui cu atâta eficacitate, încât pământul era gol la baza lor, ca și cum tocmai ar fi fost

măturat. Cărarea era mărginită de bolovani mari din fiecare stat. Evident, fiecărui guvernator i se solicitase să contribuie cu un bloc de piatră indigenă și acum iată-le, aliniate ca o gardă de onoare. Nu se întâmplă adesea să vezi o idee atât de proastă dusă la îndeplinire. Multe fuseseră sculptate în forma statului, apoi șlefuite și gravate. Altele însă, care în mod clar nu prinseseră ideea demersului, erau simple blocuri informe, cu o mică placă pe care scria concis „Delaware. Granit”. Contribuția statului Iowa era, cum se putea presupune, studiat mediocră. Piatra fusese cioplită în forma statului, dar de cineva care, în mod evident, nu mai încercase niciodată să facă așa ceva. Îmi imaginez că făcuse cea mai ieftină ofertă dintr-un impuls de moment și a fost surprins că a obținut contractul. Dar statul măcar găsisese un bolovan de trimis. Mă temusem într-o anumită măsură că putea fi un bulgăre de pământ.

Dincolo de aceste elemente neobișnuite se găsea un bungalow alb, care fusese înainte o casă din vecinătate, iar acum era muzeu. După cum se întâmplă întotdeauna cu asemenea lucruri în America, era bine realizat și interesant. Pereții erau acoperiți de fotografii cu Roosevelt la Warm Springs și multe dintre obiectele sale personale erau expuse în vitrine de sticlă – scaunele cu rotile, bastoanele, ortezele și alte asemenea obiecte. Unele dintre ele erau surprinzător de complexe și suscitau un interes morbid, pentru că F.D.R. avea întotdeauna grijă ca publicul să nu îl perceapă ca pe infirmul care era. Și iată-ne văzându-l acum fără pantaloni, cum s-ar spune. M-a captivat în mod special o cameră plină cu toate cadourile lucrate manual pe care le primise în perioada în care fusese președinte, probabil dosite pe atunci în fundul

unui dulap foarte încăpător. Erau zeci de bastoane sculptate și hărți ale Americii făcute cu intarsii în lemn și portrete ale lui F.D.R. râcâite pe canini de morskă sau gravate cu acid pe gresie. E uimitor cât de bine realizate erau toate. Fiecare dintre ele însemna sute de ore de sculptură delicată și lustruire neobosită, doar ca să fie oferite unui străin pentru care nu reprezentau decât încă niște obiecte într-o veritabilă grămadă de suvenire personalizate. Eram atât de absorbit de aceste lucruri, încât abia dacă am băgat de seamă când au dat buzna bătrânii, un pic fără suflu, dar totuși plini de viață. O doamnă cu părul vopsit într-o nuanță albăstruie s-a băgat în fața mea la una dintre vitrine. Mi-a aruncat o privire scurtă care spunea „Sunt o persoană în vârstă. Pot să merg unde vreau”, apoi m-a scos cu totul din mintea ei.

— Auzi, Hazel, a spus ea tare, știai că ai aceeași zi de naștere ca Eleanor Roosevelt?

— Chiar așa? a replicat o voce enervantă din încăperea alăturată.

— Eu am aceeași zi de naștere ca Eisenhower, a continuat doamna cu păr albăstrui, tot tare, consolidându-și poziția în fața mea cu o smucitură a amplului ei posterior. Și am un văr care are aceeași zi de naștere ca Harry Truman.

M-am amuzat o clipă la gândul că aș putea să o înșfac pe femeie de ambele urechi și să o lovesc cu fruntea de genunchiul meu, dar în loc de asta am trecut în încăperea alăturată, unde am găsit intrarea într-un mic cinema în care rula o peliculă alb-negru cu pârâituri despre lupta lui Roosevelt cu poliomielita și despre îndelungatele sale șederi la Warm Springs în încercarea de a-și readuce la viață picioarele firave, ca și cum ar fi fost doar adormite. Și filmul a fost

excelent. Scris și narat de un corespondent al UPI, era emoționant fără să fie siropos, iar filmările mute de amator, cu cadrele lor tremurate care făceau să pară că cineva din afara cadrului se răstia la toți participanții să se grăbească, trezeau același tip de fascinație voyeuristă ca ortezele lui F.D.R. Apoi ni s-a permis în sfârșit să vizităm Little White House. Am cam luat-o la goană înainte ca să nu trebuiască să împărtășesc experiența cu bătrânii. Am mers pe o altă potecă, printre alți pini, pe lângă o gheretă albă de pază. M-a surprins cât de mică era. Little White House era doar o căsuță albă în pădure, fără etaj, cu cinci camere mici, toate cu lambriuri din lemn de culoare închisă. Nu te-ai fi gândit că aceasta putea fi proprietatea unui președinte, mai ales a unuia bogat, ca Roosevelt. Până la urmă, el deținea mai toate proprietățile din jur, inclusiv hotelul de pe strada principală, câteva case mici și izvoarele propriu-zise. Totuși, căsuța părea cu atât mai intimă și mai atrăgătoare datorită dimensiunilor ei reduse. Chiar și acum, părea confortabilă și locuită. Nu puteai să nu ți-o dorești, chiar dacă asta însemna să călătorești până în Georgia ca să te bucuri de ea. În fiecare cameră se putea asculta un scurt comentariu înregistrat, care descria cum lucra și făcea terapie Roosevelt în căsuță. Nu ți se spunea însă că adevăratul motiv pentru care venea aici era un pic de tăvăleală rustică cu secretara lui, Lucy Mercer. Dormitorul ei se afla de o parte a livingului, iar al lui, de cealaltă. Înregistrarea audio nu dădea nici o explicație în acest sens, dar preciza că dormitorul lui Eleanor, înghesuit în partea din spate a casei și categoric inferior celui al secretarei, avea în principal funcția de cameră de oaspeți, pentru că Eleanor făcea rareori o asemenea călătorie în Sud.

De la Warm Springs m-am abătut din drumul meu mai mulți kilometri ca să parcurg traseul pitoresc până la Macon, dar nu mi s-a părut să fie cine știe ce pitoresc. Nu era neapărat nepitoresc, doar că nu era pitoresc. Începeam să bănuiesc că traseele pitorești de pe hărțile mele fuseseră indicate ca atare oarecum la întâmplare. Mi-am imaginat un ins care nu fusese niciodată la sud de Jersey City, stând într-un birou din New York și spunând: „De la Warm Springs la Macon? O, sună drăguț!”, apoi trasând cu atenție linia punctată portocalie care simbolizează un traseu pitoresc și scoțând ușor vârful limbii în colțul gurii.

Macon era plăcut – toate orașele din Sud păreau plăcute. Am oprit la o bancă să scot niște bani și m-a servit o doamnă din Great Yarmouth, lucru care ne-a bucurat puțin pe amândoi, apoi mi-am continuat călătoria, traversând Podul Memorial Otis Redding. În multe părți ale Americii, mai ales în Sud, există moda de a boteza chestii din beton cu numele câte unui notabil local – Podul Memorial Sylvester C. Corvoadă, Barajul Chester Ovar și altele asemenea. Mi se pare o practică foarte ciudată. Imaginați-vă că munciți toată viața, ajungeți cu greu la vârf, lucrați peste program, vă neglijați familia, înjunghiați oameni pe la spate și în general sunteți considerat un rahat de toți cei cu care intrați în contact, doar ca să fie botezat cu numele dumneavoastră un pod rutier peste râul Tallapoosa. Cumva, nu pare corect. Însă măcar acest pod purta numele cuiva de care auzisem.

M-am îndreptat spre est, către Savannah, pe șoseaua interstatală 16. Aveam de parcurs 265 de kilometri indescritibil de plictisitori pe câmpia de lut roșu a Georgiei. Am ajuns la Savannah în cinci ore toride și nesatisfăcătoare.

În timp ce dumneavoastră, cititorul norocos, nu trebuie decât să treceți cu privirea la paragraful următor.

Stăteam nerăbdător în Piața Lafayette din Savannah, printre poteci pavate cu cărămidă, fântâni arteziene și copaci întunecați din care atârnav mușchi. În fața mea se înălța o catedrală de un alb proaspăt ca niște cearșafuri imaculate, cu două turle gotice, iar în jurul ei se aflau case vechi de 200 de ani din cărămidă roasă de intemperii, cu obloane pentru protecție în caz de uragan, care se vedea că încă se mai foloseau. Nu știam că în America exista o asemenea perfecțiune. Savannah are 20 de piețe ca aceasta, răcoroase și liniștite sub coroanele copacilor, și străzi secundare lungi și drepte, la fel de întunecoase și de tihnite. Abia când ieși din această pădure tropicală urbană pe străzile deschise ale orașului modern, expus la strălucirea orbitoare a soarelui clocotitor, îți dai seama cât de arzător poate fi Sudul. Era octombrie, vremea bluzelor de flanelă și a grogului cald în Iowa, dar aici vara continua. Abia se făcuse ora 8 dimineața și oamenii de afaceri își lărgeau deja nodul cravatei și își ștergeau frunțile. Cum o fi în august? Fiecare magazin și restaurant are aer condiționat. Intri și transpirația de pe brațe ți se transformă într-o peliculă de gheață. Ieși din nou pe stradă și aerul e ceva fierbinte și neplăcut, ca respirația unui câine. Doar în piețe atmosfera ajungea la un fel de echilibru plăcut.

Savannah e un loc seducător și am realizat la un moment dat că mă plimbam de ore bune. Orașul are mai bine de 1.000 de clădiri istorice, multe dintre ele fiind încă locuite ca reședințe particulare. Cu excepția New Yorkului, acesta era

primul oraș american din câte vizitasem în care chiar locuiau oameni în centru. Ce diferență, cât de vibrant și de viu pare totul când vezi copii bătând mingea pe stradă sau sărind coarda pe terasele din fața caselor! Am luat-o pe trotuarul pavat de pe Oglethorpe Avenue până la cimitirul Colonial Park, plin de monumente în ruină și înțesat de pietrele funerare ale unor oameni celebri pentru istoria statului – Archibald Bulloch, primul președinte al Georgiei, James Habersham, un „comerciant de frunte”, și Button Gwinnett, faimos în America drept unul dintre semnatarii Declarației de Independență și posesor al celui mai caraghios prenume din istoria colonială. Locuitorii din Savannah par să-l fi pierdut într-un moment de neatenție pe bătrânul Button. Conform unui indicator, era posibil să fi fost îngropat în locul în care mă aflu în clipa respectivă sau poate în cu totul altul. Ai fi putut să te plimbi prin zonă toată ziua fără să știi când erai pe locul cu pricina¹.

Zona comercială a orașului Savannah era încremenită într-un 1959 perpetuu – magazinul Woolworth's nu părea să-și fi schimbat de atunci mărfurile. Exista un vechi cinematograful frumos, Weis's, dar era închis. Din păcate, cinematografele din centru sunt în mare măsură de domeniul trecutului în America. Citești mereu cât de plină de viață e cinematografia în America, dar toate cinematografele funcționează acum în mallurile din suburbii. Mergi acolo la film și ai de ales între 12 filme, dar fiecare cinema are aproximativ dimensiunile unui frigider mare cu congelator și e doar puțin mai confortabil. Nu există balcon. Vă puteți imagina așa ceva? Vă puteți imagina cinematografe fără balcon? Pentru mine, mersul la film înseamnă să stau pe primul rând la balcon, cu picioarele

proptite de balustradă, să las să-mi scape cutii goale de la dulciuri în capul oamenilor de dedesubt (sau, în timpul scenelor de dragoste mai plictisitoare, să-mi picure din gură niște Cola) și să arunc cu Nibs în ecran. Nibs erau niște bomboane cu gust de lemn-dulce, despre care se credea că erau făcute din cauciuc rămas de pe vremea Războiului din Coreea și care au fost ciudat de populare în anii 1950. Erau practic necomestibile, dar, dacă sugeai una timp de un minut și apoi o aruncai spre ecran, se lipea de el cu un „poc” interesant. Sâmbăta exista o tradiție ca toată lumea să meargă cu autobuzul în centru, la Orpheum, să cumpere o cutie de Nibs și să petreacă după-amiaza bombardând ecranul.

Trebuia să fii prudent când făceai asta, pentru că directorul cinematografului angajase niște plasatoare afurisite, foste eleve la Liceul Tehnic care se lăsaseră de școală, al căror unic regret în viață era că nu se născuseră în Germania lui Hitler și care patrulau printre rânduri cu lanterne puternice în căutare de copii puși pe năzbâtii. De două sau trei ori în timpul proiecției, luminile lor fulgerătoare fixau câte un puști ghinionist pe jumătate ridicat de pe scaun, în poziție de aruncare, cu o bomboană Nibs umezită în mână, iar ele se repezeau să-l imobilizeze. Era scos din sală guițând. Nici eu, nici prietenii mei nu am pățit niciodată așa ceva, slavă Domnului, dar am presupus întotdeauna că victimele erau duse cine știe unde și torturate cu instrumente electrice, înainte de a fi predate poliției pentru o lungă perioadă de readaptare mintală într-o școală de corecție. Ce vremuri! Nu-mi puteți spune că un cinematograful suburban oarecare, cu săli cât niște cutii de pantofi și ecrane cât un prosop de baie, poate oferi ceva cât de cât similar cu farmecul și spiritul de

comunitate ale unui cinema cavernos din centru. Nimeni nu pare să fi observat deocamdată, dar e foarte posibil ca generația noastră să fie ultima pentru care mersul la cinema mai are ceva magic.

Îngândurat, am pornit agale spre Water Street, pe malul fluviului Savannah, care avea o promenadă nouă. Apa era întunecată și urât mirositoare, iar pe malul opus, în Carolina de Sud, nu aveai ce să vezi în afară de niște depozite sărăcăcioase și, mai în aval, niște fabrici care scoteau vălătuci de fum. Dar vechile depozite de bumbac de pe malul dinspre Savannah erau splendide. Fuseseră restaurate fără a fi modernizate excesiv. La parter aveau buticuri și mici restaurante cu preparate din stridii, dar etajele superioare fuseseră lăsate oarecum neîngrijite, având acel aer boem pe care îl căutam încă din Hannibal. Trebuie să recunosc că unele magazine erau un pic cam prea drăguțe. Unul se chema The Cutest Little Shop in Town (Cel mai drăguț magazinăș din oraș), motiv pentru care mi-a venit să trag Cea-mai-rapidă-vomiță-din-district. Un anunț la intrare spunea „Intermisă și neperzisă intrarea cu alimente și băuturi în magazin”. Am căzut în genunchi și i-am mulțumit lui Dumnezeu că nu fusesem nevoit să-l întâlnesc pe proprietar. Magazinul era închis, așa că nu am avut cum să intru ca să văd de ce era atât de drăguț.

Spre capătul străzii se afla un hotel Hyatt Regency mare, nou, o imagine care m-a deprimat instantaneu. Masiv, din profile de beton, se încadra în școala de arhitectură Du-te-n-mă-ta atât de preferată de marile lanțuri hoteliere americane. Nimic din aspectul sau dimensiunile sale nu se armoniza cu clădirile vechi din jur. Spunea pur și simplu „Du-te-n mă-ta,

Savannah”. Din acest punct de vedere, orașul e chiar respingător. La fiecare câteva cvartale dai de câte o construcție discordantă din panouri – De Soto Hilton, Ramada Inn, Best Western Riverfront, toate cam la fel de atrăgătoare ca scuipatul pe o turtă din mălai, cum se spune în Georgia. De fapt, în Georgia nu se folosește nici o expresie de felul acesta. Eu am inventat-o. Dar are o sonoritate plăcută de Sud, nu-i așa? Aproape că începeam să mă simt personal ofensat de hoteluri și să risc să devin plictisitor aici, când atenția mi-a fost distrasă de un muncitor aflat în fața tribunalului orășenesc, o clădire mare cu o cupolă aurie. Avea un suflător de frunze, o drăcovenie gălăgioasă, cu kilometri de cablu șerpuind până în clădirea din spatele lui. Nu mai văzusem niciodată așa ceva. Semăna într-o măsură cu un aspirator – de fapt, semăna cu unul dintre marșienii din *It Came from Outer Space* – și era foarte zgomotos. Ideea era, am dedus, să suflă toate frunzele ca să le aduni într-un morman, apoi le strângi manual. Dar, de fiecare dată când omul făcea o moviliță de frunze, venea o adiere de vânt și o împrăștiu. Uneori fugărea câte o frunză cale de jumătate de cvartal sau mai mult cu suflătorul, moment în care toate frunzele de la bază profitau de ocazie ca să s-o șteargă în toate direcțiile. În mod clar, acest dispozitiv trebuie să fi părut grozav în catalog, dar niciodată nu avea să fie eficient în lumea reală și, cum treceam agale pe lângă muncitor, m-am întrebat dacă nu cumva compania Zwingle avea vreo legătură cu suflătorul de frunze.

Am ieșit din Savannah pe Podul Memorial Herman Talmadge, o structură cu traverse de fier care se înalță sus, sus de tot și te azvârle, în timp ce faci ochii mari și rămâi fără aer,

dincolo de fluviul Savannah, în Carolina de Sud. Mergeam pe un drum care pe harta mea părea să fie o șosea șerpuită de-a lungul coastei, dar care era de fapt o șosea șerpuită fără nici o legătură cu coasta. Respectiva porțiune de țărm e înțesată cu insule, insulițe, golfuri și plaje cu dune de nisip unduitoare, însă am văzut prea puțin din toate acestea. Drumul era îngust și se înainta încet. Trebuie să fie îngrozitor vara, când milioane de oameni de pe toată coasta de est aflați în vacanță se îndreaptă spre plaje și stațiuni – Tybee Island, Hilton Head, Laurel Bay, Fripp Island.

Abia când am ajuns la Beaufort (pronunțat Biu-fărt) am putut să văd oceanul pentru prima dată cum trebuie. După o curbă m-am trezit brusc, cu respirația tăiată, că admir un golf în formă de lupă, plin de ambarcațiuni și pâlcuri de stuf, calm, strălucitor și albastru, de culoarea cerului. Potrivit ghidului meu de călătorie, principalele trei surse de venit ale zonei sunt turismul, armata și pensionarii. Sună îngrozitor, nu-i așa? Dar de fapt Beaufortul e încântător, cu multe case mari și o zonă comercială de modă veche. Am parcat pe Bay Street, strada principală care traversează orașul, și am fost impresionat să descopăr că taxa de parcare la automat era de doar cinci cenți. Probabil că acesta e printre ultimele lucruri pe care poți să ți le mai cumperi cu o monedă de cinci cenți în America – 30 de minute de liniște sufletească în Beaufort, Carolina de Sud. Am mers agale până la un mic parc și un port de agrement recent construit, dacă judecăm după cum arăta. Era doar a patra oară când vedeam Atlanticul de pe partea aceasta. Când ești din Midwest, rareori te întâlnești cu oceanul. Parcul era plin de panouri care îți interziceau să te distrezi și să faci ceva impertinent. Erau amplasate la

intervale de câțiva metri și spuneau: INTERZISE ÎNOTUL ȘI SĂRITURILE DE PE DIG. INTERZIS MERSUL CU BICICLETA ÎN PARC. NU RUPEȚI ȘI NU TĂIAȚI FLORILE, PLANTELE, COPACII ȘI ARBUȘTII. INTERZISE CONSUMUL ȘI DEȚINEREA DE BERE, VIN SAU BĂUTURI ALCOOLICE ÎN PARCURILE MUNICIPALE FĂRĂ PERMISIUNE SPECIALĂ DIN PARTEA MUNICIPALITĂȚII. CONTRAVENIENȚII VOR FI CHEMAȚI ÎN FAȚA INSTANȚEI. Nu știu ce fel de mini-Stalin au în fruntea consiliului local din Beaufort, dar nu am mai văzut niciodată un loc atât de neprimitor în mod oficial. Mi-a tăiat cheful într-atât încât nu am vrut să mai stau acolo, așa că am plecat dintr-odată – păcat, zău, pentru că îmi mai rămăseseră 12 minute până să expire timpul de parcare.

Ca urmare, am ajuns la Charleston cu 12 minute mai devreme decât planificasem, un lucru bun. Considerasem Savannah cel mai plăcut oraș american dintre câte văzusem, dar a căzut vertiginos pe locul al doilea la scurt timp după ce am ajuns în Charleston. La capătul dinspre port, orașul se îngustează într-un promontoriu rotunjit, înțesat de case frumoase și vechi înșiruite de-a lungul unor străzi drepte și umbroase, ca niște cărți supradimensionate pe o poliță ticsită. Unele au ornamentații victoriene cât se poate de elaborate, asemenea unei dantele fine, iar altele sunt simple, cu obloane negre și placate cu lemn alb, dar toate au cel puțin două etaje și sunt impunătoare – cu atât mai mult cu cât se înalță așa de aproape de stradă. Aproape nici una nu are o curte propriu-zisă – deși vedeam peste tot grădinari vietnamezi care îngrijeau meticulos petice de gazon cât o față de masă –, deci copiii se joacă pe stradă, iar femeile, toate albe, toate tinere, toate bogate, bârfesc pe treptele de la intrare. Așa ceva nu ar trebui să se întâmple în America. Copiii americani bogați nu se joacă pe stradă; nu e nevoie. Se relaxează lângă piscină sau

ascund țigări cu marijuana în căsuța din copac de 3.000 de dolari, pe care le-a construit-o tatăcu' atunci când au împlinit nouă ani. Iar mamele lor, când vor să bârfească cu o vecină, o fac la telefon sau urcă în mașinile lor combi cu aer condiționat și merg o sută de metri. Acest lucru m-a făcut să realizez cât de mult au stricat viața americană mașinile și suburbiile – și bogăția la întâmplare. Charlestonul avea clima și ambianța unui Napoli, dar averea și stilul unei metropole americane. Eram vrăjit. M-am plimbat toată după-amiaza încoace și-ncolo pe străzile liniștite, admirându-i în secret pe toți acești oameni imposibil de fericiți și de arătoși și casele lor minunate și viețile lor bogate, perfecte.

La capătul promontoriului era un parc neted ca-n palmă, unde copiii pedalau și săreau pe biciclete BMX, cuplurile de tineri se plimbau ținându-se de mână, iar frisbee-urile planau prin fâșiile lungi de umbră și lumină create de razele soarelui trecând printre magnolii, spre seară. Fiecare persoană avea un aer tineresc, arăta bine și era foarte îngrijită. Parcă aș fi nimerit într-o reclamă la Pepsi. Dincolo de parc era o promenadă lată, pietruită, cu vedere spre portul întins, scânteietor și verde. M-am dus la margine să arunc o privire peste balustradă. Apa plesnea piatra și mirosea a pește. La trei kilometri în larg se vedea insula pe care se afla Fortul Sumter, unde a izbucnit Războiul Civil. Promenada era înțesată de bicicliști și persoane nădușite care făceau jogging și se strecurau cu abilitate printre pietoni și turiștii cu mers târșâit. M-am întors la mașină, cu soarele încălzindu-mi spatele, și am avut un vag sentiment că, după așa o perfecțiune, situația nu putea decât să se înrăutățească.

- [1.](#) Joc de cuvinte în original: *button* – nasture, buton; *on the button* – la Țanc (engl.) (n. trad.).

Capitolul 9

Ca să mai câștig timp, am intrat pe șoseaua interstatală 26, care străbate în diagonală Carolina de Sud cale de 350 de kilometri, printr-un ținut cu plantații de tutun adormite și pământ de culoarea somonului. Conform ghidului meu de călătorie, nu mă mai aflam în inima Sudului, ci în statele Atlanticului mijlociu. Persistau însă căldura și lumina orbitoare ale Sudului, iar oamenii din benzinăriile și cafenelele de pe traseu vorbeau ca locuitorii din Sud. Chiar și crainicii de la radio păreau să fie din Sud atât prin atitudine, cât și prin accent. Conform unui buletin de știri, poliția din Spartanburg căuta doi bărbați negri „care au violat o fată albă”. Nu auzi așa ceva decât în Sud.

Pe măsură ce mă apropiam de Columbia, câmpurile aflate de-a lungul șoselei au început să se umple cu panouri înalte ce făceau reclamă la moteluri și localuri în care puteai să iei masa rapid. Nu erau panourile publicitare dreptunghiulare și înguste ale tinereții mele, cu ilustrații atrăgătoare și vaci tridimensionale, ci doar niște indicatoare mari și neprietenoase în vârful unor stâlpi metalici înalți de 18 metri. Mesajele lor erau concise. Nu te invitau să faci nimic interesant sau seducător. Vechile panouri aveau mai mult chef de vorbă și spuneau lucruri precum: DACĂ VĂ AFLAȚI ÎN COLUMBIA,

DE CE NU V-AȚI CAZA LA MODERNUL MOTEL SKYLINER! AVEM PATURI NOI CU VIBRAȚII SENSUMATIC. VĂ VOR CUCERI! TARIFE SPECIALE PENTRU COPII. TV GRATUIT. CAMERE CU AER CONDIȚIONAT. GHEAȚĂ GRATUIT. LOCURI DE PARCARE DIN BELȘUG. ACCEPTĂM ANIMALE DE COMPANIE. BUFET „ALL YOU CAN EAT” CU PREPARATE DIN SOMN ÎN FIECARE MARȚI, ORELE 17-19. DANSAȚI ÎN FIECARE SEARĂ PE MUZICA ORCHESTREI DE CHITARE VERNON STURGES ÎN SALONUL STARLITE. (VĂ RUGĂM FĂRĂ NEGRI.) Vechile panouri erau ca niște cărți poștale supradimensionate, cu un volum mare de informații utile. Îți dădeau ceva de citit, îți stimulau puțin gândirea, îți ofereau o oarecare înțelegere a culturii locale. Evident, între timp nu mai suntem în stare să fim atenți la atâtea lucruri în același timp. Panourile de acum anunțau simplu numele firmei și îți indicau cum să ajungi acolo. Le puteai citi de la kilometri buni distanță: HOLIDAY INN, IEȘIREA 26E, 6,5 KM. Uneori, aceste indicații erau mai complexe și spuneau, de exemplu: BURGER KING – 50 KM. IEȘIREA 17B, 8 KM PÂNĂ LA AN49 SUD, DREAPTA LA SEMAFOR, APOI SPRE VEST, PE LÂNGĂ AEROPORT, 4 KM. Cine și-ar putea dori un hamburger atât de mult? Dar panourile sunt fără îndoială eficiente. Mergi cu mașina fără să te gândești la nimic, ești aproape pasiv, suferi de foame și de un deficit de grăsime, vezi un indicator pe care scrie IEȘIRE SPRE MCDONALD’S și, aproape instinctiv, te încadrezi pe banda de ieșire și urmezi semnul. De nenumărate ori în săptămânile în care am călătorit m-am tot trezit așezat la mese de plastic, având în față mici ambalaje de carton cu mâncare pe care nu voiam sau nu aveam timp să o mănânc, iar asta numai din cauză că un indicator îmi spusese să mă duc acolo.

La granița cu Carolina de Nord, peisajul monoton s-a sfârșit brusc, ca și cum așa se stabilise prin lege. Dintr-odată, peisajul rural alterna văi și dealuri unduindu-se maiestuos, pline de

desişuri de dafin, rododendron şi palmier pitic. Pe vârful fiecărui deal, priveliştea se deschidea şi se puteau vedea ca prin ceaţă munţii Blue Ridge, care fac parte din lanţul Apalaşilor. Acest lanţ se întinde pe 3.200 de kilometri, din Alabama până în Canada, iar odinioară a fost mai înalt decât munţii Himalaya (am aflat această informaţie de pe o cutie de chibrituri la un moment dat şi tot aştept de mulţi ani o ocazie să o folosesc), deşi acum munţii săi sunt mai mititei şi rotunjiţi, mai degrabă fermecători decât impresionanţi. Pe toată întinderea sa, lanţul poartă nume diferite – Adirondack, Pocono, Catskill, Allegheny. Eu mă îndreptam spre Smoky Mountains, dar intenţionez să mă opresc pe drum la Biltmore Estate, aflată chiar lângă Asheville, Carolina de Nord. Biltmore a fost construită de George Vanderbilt în 1895, fiind una dintre cele mai mari case ridicate vreodată în America – o matahală de piatră cu 250 de camere, în stilul unui castel de pe valea Loarei, pe o proprietate întinsă pe 4.047 de hectare. Când ajungi la Biltmore, eşti îndrumat să-ţi parchezi maşina şi să intri într-o clădire de la poartă ca să-ţi cumperi biletul înainte de a pătrunde pe proprietate. Mi s-a părut un lucru curios până când am intrat în clădire şi am descoperit că o după-amiază veselă la Biltmore presupune un angajament financiar serios. Anunţurile care precizează taxa de intrare erau practic invizibile, dar îţi dădeai seama după feţele pământii ale oamenilor care se întorceau împleticindu-se de la ghişeu de bilete că trebuie să fie mare. Chiar şi aşa, am fost şocat când mi-a venit rândul şi femeia cu aer dezagreabil de la ghişeu mi-a spus că taxa de intrare era de 17,50 dolari pentru adulţi şi de 13 dolari pentru copii.

— *Şaptesprezece dolari şi cincizeci de cenţi!* am orăcăit. Inclusiv cina şi un program de varietăţi?

Femeia era evident obișnuită cu reacțiile isterice şi sarcastice. A replicat cu o voce monotonă:

— Taxa de intrare include accesul în casa George Vanderbilt, unde publicul poate vizita 50 dintre cele 250 de camere. Recomandăm două sau trei ore pentru turul fără ghid. Include de asemenea intrarea în grădinile mari, a căror vizitare poate dura între 30 de minute şi o oră. Taxa include şi accesul în cramă şi turul cu ghid al acesteia, cu o prezentare audiovizuală şi o degustare de vin din partea casei. Recomandăm un ghid al casei şi al construcţiilor auxiliare, disponibil contra unei taxe separate. Apoi aţi putea dori să cheltuiţi alte sume mari de bani în restaurantul Deerpark sau, dacă sunteţi relativ zgârcit, în cafeneaua Stable, precum şi să profitaţi de ocazia de a cumpăra cadouri şi amintiri costisitoare în magazinul de suvenire amenajat în remiza pentru trăsură.

Dar până să termine ea ce avea de spus, eu eram deja înapoi pe şosea, îndreptându-mă spre Great Smoky Mountains, care, slavă Domnului, sunt gratis.

M-am abătut 15 kilometri de la traseu ca să rămân peste noapte în Bryson City, un mic răsfăţ. Era un oraşel fără trăsături distinctive, cu moteluri şi localuri cu preparate la grătar înşirate de-a lungul văii înguste a unui râu, la marginea Parcului Naţional Great Smoky Mountains. Nu prea există motive să călătoreşti până acolo decât dacă se întâmplă să te cheme Bryson, dar chiar şi atunci, trebuie să spun, plăcerea e intermitentă. Mi-am luat o cameră la motelul Bennett's Court,

o construcție veche minunată, care părea să nu fi suferit nici o schimbare din 1956, cu excepția faptului că se mai ștergea praful de mântuială din când în când. Era exact așa cum erau motelurile pe vremuri, cu camerele înșiruite de-a lungul unei verande cu vedere spre un gazon cu doi copaci și o piscină minusculă din beton, care era goală la acel moment din an, cu excepția unor frunze într-o băltoacă și a unei broaște cu un aer ofticat. Lângă fiecare ușă se afla un scaun metalic cu cotiere și spătar curbat. Lângă trotuar, un panou vechi cu neon zbârnâia datorită descărcării luminoase a gazului, formând cuvintele BENNETT'S COURT/LOCURI LIBERE/AER CONDIȚIONAT/PISCINĂ PENTRU OASPEȚI/TV, totul în verde și roz, sub o săgeată galbenă de bun-gust, care se aprindea intermitent. Când eram mic, toate motelurile aveau asemenea panouri. Acum se mai întâlnesc doar ocazional, în orașele uitate de lume. Evident, Bennett's Court ar fi motelul din Amalgam.

Mi-am dus bagajele înăuntru, am încercat patul și am deschis televizorul. Imediat a început o reclamă la Preparation H, un unguent pentru hemoroizi. Tonul avea o anumită urgență. Nu-mi amintesc exact cuvintele, dar erau ceva de genul: „Hei, tu de-acolo! Ai hemoroizi? Atunci ia-ți Preparation H! Îți ordon! Ține minte denumirea, idiot neatent ce ești! Preparation H! Și chiar dacă n-ai hemoroizi, ia-ți oricum Preparation H! Pentru orice eventualitate!”. Apoi o voce din off a adăugat rapid: „Acum disponibil și cu aromă de cireșe”. Întrucât trăisem în străinătate atât de mult timp, nu eram obișnuit cu reclamele americane agresive și am simțit o neliniște. În aceeași măsură mă tulbura felul în care posturile americane de televiziune pot să sară de la publicitate la programe și invers, fără ezitare sau vreun avertisment. Stai

lungit și te uiți la *Kojak*, de pildă, și în toiul unui schimb de focuri palpitant cineva începe să curețe un vas de WC și te ridici zicându-ți „Ce mama...”, și atunci îți dai seama că e o reclamă. De fapt, sunt câteva minute de reclame. În America poți să ieși să-ți cumperi țigări și o pizza în timpul pauzelor publicitare și *tot* îți rămâne timp să cureți WC-ul înainte să se reia emisiunea.

Reclama la Preparation H s-a terminat, iar după o fracțiune de secundă, înainte ca telespectatorul să aibă o posibilitate cât de mică să se gândească dacă poate vrea să schimbe postul, i-au luat locul un public aplaudând, sunetul voios al unor havaiene și niște oameni fericiți, dar cu ușoare afecțiuni cerebrale și în ținute cu paiete. Era Grand Ole Opry. M-am uitat două-trei minute. Bărbia mi-a coborât încet-încet spre piept în timp ce le ascultam cântecele și glumele cu un fel de uluire amortită. Era ca o lobotomie vizuală. Vi s-a întâmplat vreodată să urmăriți un bebeluș jucându-se și să vă întrebați „Ce s-o fi petrecând în cășorul lui?”. Ei bine, uitați-vă cinci minute la Grand Ole Opry și vă veți face o idee.

După câteva minute o altă pauză publicitară a intrat zgomotoasă pe post și mi-am venit brusc în simțiri. Am închis televizorul și am ieșit să cercetez Bryson City. Era mai mult decât îmi imaginasem inițial. Dincolo de tribunalul districtului Swain se afla o mică zonă comercială. Am observat cu satisfacție că aproape orice avea în denumire Bryson City – Spălătoria Automată Bryson City, Cărbune și Cherestea Bryson City, Biserica lui Hristos din Bryson City, Electronice Bryson City, Poliția Bryson City, Unitatea de Pompieri Bryson City, Oficiul Poștal Bryson City. Am început să înțeleg cum s-ar putea simți George Washington dacă ar fi readus la viață și

dus în districtul Columbia. Nu știu cine era acel Bryson pe care acest oraș îl cinstea cu atâtea firme, dar cu siguranță nu mi mai văzusem niciodată numele răspândit cu atâta generozitate și am regretat că nu luasem cu mine o rangă și o cheie franceză, pentru că multe dintre panouri ar fi fost niște suvenire splendide. Îmi imaginam mai ales cum ar fi fost să am panoul pe care scria Biserica lui Hristos din Bryson City în dreptul porții casei mele din Anglia și să pot afișa pe el în fiecare săptămână un alt mesaj, de pildă, „Pocăiți-vă acum, englezilor!”.

Am epuizat rapid posibilitățile de distracție din centrul Bryson City și mai că nici nu mi-am dat seama când am ieșit din oraș și am ajuns pe șoseaua spre Cherokee, următorul oraș din acea vale. Am mers puțin, dar nu era nimic de văzut, doar vreo câteva benzinării dărăpănate și localuri cu preparate la grătar, și nu exista mai deloc acostament, astfel că mașinile treceau glonț la doar câțiva centimetri pe lângă mine, făcându-mi hainele să fluture cu o frenezie care mă descumpănea. De-a lungul șoselei erau panouri cu litere scrise de mână, mari, care îl slăveau pe Hristos: PREIA CONTROLUL ASUPRA VIEȚII TALE – HRISTOS FIE LĂUDAT, DUMNEZEU TE IUBEȘTE, AMERICA, dar și mai enigmaticul CE S-AR ÎNTÂMPLA DACĂ AI MURI MÂINE? (Păi, mi-am zis, în primul rând s-ar termina cu ratele la congelator.) Am făcut stânga-mprejur și m-am întors în oraș. Era 5:30 după-amiaza, Bryson City era o criptă cu trotuare, iar eu eram cu totul dezorientat. La poalele unui mic deal, lângă râul tumultuos, am zărit un supermarket A & P care părea să fie deschis și am mers acolo, în lipsă de ceva mai bun de făcut. Obişnuiam să o lălăi prin supermarketuri. Robert Swanson și cu mine, când aveam vreo 12 ani și eram atât de nesuferiți

încât ar fi fost realmente un act de milostenie să ni se injecteze ceva letal, mergeam adesea în timpul verii la supermarketul Hinky-Dinky de pe Ingersoll Avenue, din Des Moines, pentru că avea aer condiționat și ne omoram timpul făcând lucruri pe care acum îmi este rușine să le povestesc – desfăceam puțin fundul unei pungi cu făină, apoi priveam cum se scurge făina pe jos când o lua de pe raft vreo femeie nevinovată sau, când unii oameni nu erau atenți, le puneam în coșurile de cumpărături produse neobișnuite, de pildă, hrană pentru carăși aurii și vomitive. Acum nu aveam asemenea intenții la A & P – decât dacă într-adevăr mă plectiseam de moarte, bineînțeles –, dar m-am gândit că mi-ar face plăcere, în acest loc ciudat, să mă uit la produse alimentare din tinerețea mea. Și mi-a făcut. Era aproape ca și cum mi-aș fi vizitat niște vechi prieteni – unt de arahide Skippy, Pop Tarts, suc de struguri Welch's, prăjituri Sara Lee. Am hoinărit printre rafturi, scoțând încet mici strigăte de bucurie de fiecare dată când vedeam un vechi produs familiar. Asta m-a înveselit grozav.

Apoi mi-am amintit brusc ceva. Cu luni înainte, în Anglia, observasem o reclamă la absorbante zilnice în *The New York Times Magazine*. Aceste absorbante aveau mici adâncituri pe suprafața lor, iar denumirea adânciturilor era marcă înregistrată. Mi s-a părut remarcabil. Cum ar fi să primești sarcina de a născoci o denumire ușor de reținut pentru adânciturile de pe un absorbant zilnic? Dar nu mi-o aminteam. Așa că acum, fără un alt motiv decât acela că nu aveam ceva mai bun de făcut, am aruncat o privire la raionul cu absorbante zilnice din A & P. Erau de o diversitate surprinzătoare. Nu m-aș fi gândit niciodată că piața

absorbantelor e atât de dinamică sau că în Bryson City există un număr atât de mare de chiloți care necesită protecție. Nu mai dădusem atenție unor asemenea lucruri și era chiar interesant într-un fel. Nu știu cât timp am petrecut cotrobăind printre diferitele mărci și citind instrucțiunile de utilizare sau dacă am vorbit puțin de unul singur, cum fac uneori când sunt ocupat cu ceva vesel. Dar presupun că mi-a luat ceva timp. În orice caz, chiar în clipa în care am pus mâna pe un pachet de New Freedom Thins, cu Funnel-Dot ProtectionTM, și am strigat triumfător „Aha! Aici erați, afurisitelor!”, am întors capul o fracțiune de secundă și am observat că managerul și două angajate mă priveau de la capătul îndepărtat al culoarului. Am roșit și am îndesat stângaci pachetul înapoi pe raft.

— Mă uitam doar! am strigat pe un ton neconvingător, sperând că n-am părut prea periculos sau prea nebun, și m-am dus spre ieșire.

Mi-am amintit că citisem în *The Independent* cu niște săptămâni înainte că în 20 dintre statele SUA, majoritatea din inima Sudului, legea le interzice heterosexualilor să facă sex oral sau anal. Acum nu îmi trecea prin gând nimic de genul ăsta, mă înțelegeți, dar cred că o asemenea situație arată că unele dintre aceste locuri se pot încăpățâna să rămână înapoiate în chestiuni referitoare la sex și pot foarte bine să emită reglementări privind manevrarea ilicită a absorbantelor zilnice. La ce baftă am în general, mă puteam trezi cu cinci până la zece ani condamnare pentru vreo perversiune neintenționată într-un loc precum Carolina de Nord. În orice caz, m-am simțit norocos că am ajuns înapoi la motel fără să fiu interceptat de autorități și am petrecut restul

scurtei mele șederi în Bryson City comportându-mă cu maximă circumspecție.

Parcul Național Great Smoky Mountains se întinde pe 202.000 de hectare în statele Carolina de Nord și Tennessee. Nu am realizat înainte să ajung acolo, dar este cel mai popular parc național din America, atrăgând nouă milioane de vizitatori pe an, de trei ori mai mulți ca oricare alt parc național, și era aglomerat chiar și dimineața devreme într-o duminică de octombrie. Șoseaua dintre Bryson City și Cherokee, de la marginea parcului, era un amestec haotic de moteluri, ateliere auto arătând ca niște cimitire de mașini, parcuri de rulote și localuri prăpădite cu preparate la grătar, cocoțate pe marginea unui pârau scânteietor ce curgea printr-un defileu între munți. Zona trebuie să fi fost frumoasă cândva, înghesuită din ambele părți de munți întunecați, dar acum era doar sordidă. Situația era și mai gravă la Cherokee, cea mai mare rezervație pentru amerindieni din estul Statelor Unite, plină dintr-un capăt în altul cu magazine de suveniruri care vindeau nimicuri amerindiene ieftine, toate având pe acoperiș și pe pereții laterali firme mari pe care scria: MOCASINI! BIJUTERII AMERINDIENE! TOMAHAWKURI! PIETRE PREȚIOASE ȘLEFUITE! FEL DE FEL DE RAHATURI! În fața unora dintre aceste magazine era un urs brun în cușcă – mascota indienilor cherokee, am dedus –, iar în jur un grup de băieței care încercau să provoace animalul să-și arate ferocitatea, încurajați de la o distanță sigură de tații lor. La alte magazine te puteai fotografia cu un indian cherokee autentic, mahmur, cu țâțe lăsate, în ținută de război, pentru cinci dolari, dar puțini oameni păreau interesați de așa ceva, iar amerindienii-model ședeau pleoștiți pe scaune, cu un

aer la fel de letargic ca și urșii. Nu cred că mai fusesem într-un loc chiar atât de urât, și era ticsit de turiști, aproape toți urâți și ei – grași, cu haine ȕpătoare și aparate foto atârându-le pe burtă. Cum se face, m-am întrebat într-o doară în timp ce înaintam încet cu mașina prin mulțime, că turiștii sunt întotdeauna grași și se îmbracă ca niște cretini?

Apoi, brusc, înainte să acord întrebării atenția pe care o merita, am ieșit din Cherokee, am intrat în parcul național și tot prostul-gust a dispărut. În America lumea nu locuiește în parcuri naționale, așa cum se întâmplă în Marea Britanie. Acestea sunt zone de sălbăticie – adeseori impusă. Munții Smoky au fost cândva plini de mocofani care trăiau în cabane în văile izolate, sus, printre nori, dar au fost mutați, iar acum parcul e steril în ceea ce privește activitățile umane. În loc să încerce să conserve un mod de viață străvechi, autoritățile parcului l-au eradicat. Așa că mocofanii expropriați s-au mutat în orășelele din văi, la marginea parcului, și le-au transformat în niște dărmături care vând mici suvenire de rahat. Mi se pare o abordare foarte ciudată. Acum, câteva cabane sunt conservate ca exponate de muzeu. Una dintre ele se găsea într-un centru turistic situat imediat după intrarea în parc și m-am oprit conștiincios ca să o vizitez. Era identică cu cabanele din satul lui Lincoln de la New Salem, în Illinois. Nu realizasem că e chiar posibil să-ți faci o supradoză de cabane din lemn, dar, pe măsură ce mă apropiam de cabană, am început să simt instalarea neașteptată a morții trunchiului cerebral și m-am retras la mașină după ce i-am aruncat doar cea mai scurtă privire posibilă.

Munții Smoky în sine au fost o încântare. Era o dimineată de octombrie perfectă. Drumul urca abrupt prin păduri de

foioase, împestriate de soare, pline de poteci și vaste, apoi, la o altitudine mai mare, se deschidea spre priveliști vaste. De-a lungul drumului prin parc existau puncte de observație unde puteai să oprești mașina și să faci „Ooo!” și „Uau!” la vederea panoramelor. Toate erau denumite după niște trecători montane cu nume de complex rezidențial pentru tineri înstăriți și cu pretenții – Pigeon Gap (Pasul Porumbelului), Cherry Cove (Bolta cu Cireși), Wolf Mountain (Muntele Lupului), Bear Trap Gap (Capcana Ursului). Aerul era curat și rarefiat, iar vederile ample. Munții se întindeau spre un orizont îndepărtat, trecând treptat de la verde intens la albastru-cărbune și la fumuriu încețoșat. Era o mare de copaci – ca și cum ai fi privit un peisaj din Columbia sau din Brazilia, atât de virgin era totul. În întreaga întindere unduitoare nu era nici măcar un semn al prezenței umane, nici un orașel, nici un turn de apă, nici un fuior de fum de la vreo căsuță solitară. Doar tăcere nesfârșită sub un cer strălucitor și senin, cu excepția unui singur cumulus pufos și albăstrui în depărtare, care proiecta o umbră mișcătoare deasupra unei coline aflate la mare distanță.

Șoseaua Oconaluftee, care traversează parcul, are doar 48 de kilometri lungime, dar e atât de abruptă și de șerpuită, încât mi-a luat toată dimineața să o parcurg. Până la ora 10:00 traficul se cam aglomerase pe ambele sensuri, iar la punctele de observație locurile libere se găseau cu greu. Aceasta a fost prima mea întâlnire serioasă cu turiști adevărați – pensionari în mașini cu rulotă îndreptându-se spre Florida, familii tinere într-o vacanță în extrasezon, cupluri în luna de miere. Circulau autoturisme, remorci, rulote mari și mici venite de la mii de kilometri distanță – din California, Wyoming, Columbia

Britanică – și la fiecare punct de observație oamenii se strâneau în jurul vehiculelor lor, cu portierele și portbagajul deschise, mâncând din cutii frigorifice și frigidere portabile. La fiecare câțiva metri vedeai câte o Winnebago sau Komfort Motor Home – locuințe autonome, masive, pe roți, care ocupau câte trei spații de parcare și ieșeau atât de mult în afară, încât mașinile din trafic mai că le atingeau din mers.

Toată dimineața mă sâcâise vaga senzație că lipsea ceva, apoi mi-am dat seama ce. Nu erau iubitori de drumeții cum poți vedea în Anglia – lipseau oamenii cu bocanci solizi și pantaloni scurți, cu șosete până la genunchi cu ciucuri. Nu vedeam mici rucsacuri pline de sendvișuri cu Marmite și termosuri cu ceai. Nici plutoane de bicicliști cu uniforme mulate și șepcuțe trudind fără suflu la deal și încetinind traficul. Aici, traficul era încetinit de rulotele masive, care urcau și coborau greoi prin trecătorile montane. Unele dintre ele aveau – eram uimit – autoturisme prinse de bara din spate, ca niște bărci gonflabile. Am rămas blocat în spatele uneia în timpul coborârii sinuoase, lungi de pe munte spre Tennessee. Era atât de lată, încât mai că ieșea de pe bandă și tot amenința să dea câte un ghiont spre hăul pitoresc din stânga noastră mașinilor care circulau pe sensul opus. Iată, din păcate, ce înseamnă astăzi pentru mulți oameni să mergi în vacanță. De fapt, ideea e să nu te expui la nici o clipă de disconfort sau de neplăcere – ba chiar nici să respiri aer curat, dacă se poate. Când simți că trebuie să călătorești neapărat, îți încarci palatul de tinichea de 13 tone și faci 600 de kilometri prin țară, izolat ermetic de intemperii, și oprești într-un camping unde dai fuga să te conectezi la sursa de apă potabilă și de electricitate, ca să nu fii nevoit să stai nici un moment fără aer

condiționat, mașină de spălat vase sau cuptor cu microunde. Aceste lucruri, aceste „autovehicule recreative”, sunt ca niște sisteme pe roți care te mențin în viață. Astronauții se duc pe Lună cu mai puține resurse. Oamenii rulotelor sunt o altă specie – și încă una în mare măsură dementă. Fac o obsesie din încercarea de a-și echipa autovehiculele cu gadgeturi pentru a face față oricărei situații neprevăzute posibile. Trăiesc cu groaza că într-o bună zi s-ar putea trezi într-o situație în care nu vor fi cu totul autonomi. Odată am fost două zile cu cortul pe malul lacului Darling, în Iowa, cu un prieten al cărui tată – un entuziast al rulotelor – tot încerca să ne convingă să folosim dispozitive care te scutesc de efort.

— Am un desfăcător de conserve cu baterie solară grozav, spunea el. Vreți să-l luați?

— Nu, mulțumim, răspundeam noi. Stăm doar două zile.

— Dar această combinație de lanternă și cuțit pentru carne? La nevoie o puteți alimenta de la sursa brichetei din mașină, iar dacă vă rătăciți în sălbăticie, funcționează și ca sirenă cu lumină intermitentă.

— Nu, mulțumim.

— Păi, luați măcar cuptorul cu microunde cu baterii.

— Nu-l vrem, zău.

— Atunci cum naiba o să faceți floricele de porumb în pustiu? La asta v-ați gândit?

S-a dezvoltat o întreagă industrie (în care sunt sigur că firma Zwingle din New York e implicată activ) care aprovizionează această piață. Vezi asemenea oameni în campingurile din toată țara, stând în jurul autovehiculelor lor și comparând gadgeturi – aparate alimentate cu metan de făcut cuburi de gheață, terenuri de tenis portabile,

aruncătoare de flăcări antiinsecte, gazeoane gonflabile. Sunt ciudați și periculoși și nu ar trebui să interacționați cu ei în nici un caz.

La poalele muntelui parcul se termina și brusc totul redevenea sordid. M-a frapat încă o dată această compartimentare stranie practică în America – credința că în interiorul parcului trebuie interzise activitățile comerciale, dar că în afara lui acestea se pot dezvolta în voie, chiar dacă peisajul din afara acestuia ar putea fi în aceeași măsură extraordinar. America încă nu a înțeles cu adevărat că poți să trăiești într-un loc fără să-l urăști, că frumusețea nu trebuie neapărat închisă în spatele unor garduri, ca și cum un parc național ar fi un fel de zoo pentru natură. Urâtenia s-a intensificat treptat, atingând punctul culminant în timp ce intram în Gatlinburg, o comunitate care se dedicase în mod evident încercării fără sfârșit de a redefini limita de jos a prostului-gust. E capitala mondială a kitsch-ului. Prin comparație, Cherokee părea decent. În afară de o stradă principală lungă de un kilometru și jumătate, localitatea nu mai are cine știe ce, dar această stradă era ticsită de la un capăt la altul cu cel mai năucitor talmeș-balmeș turistic – Muzeul Celebrităților „Elvis Presley”, Muzeul Figurilor de Ceară „Stele de pe cerul Gatlinburgului”, două case bânuite, Muzeul Național al Bibliei, Hillbilly Village, Muzeul de Ciudățenii Ripley, Muzeul Figurilor de Ceară cu Persoane din Istoria Americii, Turnul de Observație Gatlinburg, ceva numit Insula Paradisului, altceva numit Lumea Iluziilor, Spectacolul Muzical Country al lui Bonnie Lou și Buster, Muzeul Poliției Carbo („Puteți vedea mașina morții condusă de șeriful Buford Pusser în *Praf și pulbere!*”), Centrul Expozițional Cartea

Recordurilor Guinness și, nu în ultimul rând, Muzeul Personalităților și Mallul Irlene Mandrell. În această galaxie a locurilor de divertisment erau numeroase parcări și restaurante aglomerate și zgomotoase, tonete cu junk-food, gelaterii și magazine de cadouri ca acelea în care se vând așa-zise anunțuri cu persoane căutate de poliție, pe care îți poți completa propriul nume, precum și șepci de baseball cu accesorii caraghioase, cum ar fi un rahat din plastic pe cozoroc realizat foarte realist. Pe străzi se plimbau agale alte grupuri mari de turiști supraponderali în haine țiptoare, cu aparate foto săltându-le pe burtă, consumând înghețată, vată de zahăr și crenvurști pe băț, uneori toate în același timp, și purtând șepci de baseball cu rahați din plastic prinși elegant pe cozoroc.

Îmi plăcea la nebunie. În copilărie, nu mergeam niciodată în locuri precum Gatlinburg. Tatăl meu ar fi preferat să-și facă singur o operație pe creier cu o bormașină Black and Decker decât să petreacă o oră într-un asemenea loc. Avea doar două criterii pentru evaluarea unui punct de atracție în vacanță: dacă era educativ și dacă era gratuit. Evident, Gatlinburg nu satisfăcea nici unul dintre aceste criterii. Pentru el, idealul de vacanță era un muzeu cu intrarea liberă. Tata a fost cel mai cinstit om dintre câți am cunoscut, dar vacanțele îl făceau să-și ignore principiile. Pe când mi se umpuse deja fața de coșuri și îmi dăduseră tuleiele, el încă jura la ghișeele de bilete că aveam opt ani. Se zgârcea atât de mult în vacanțe, încât mă miram de fiecare dată că nu ne puneă să cotrobăim prin gunoaie ca să găsim ceva de mâncat la prânz. Așa că pentru mine Gatlinburg era o experiență ametoare. M-am simțit ca un preot lăsat slobod prin Las Vegas, cu un ciorap plin cu

mărunțiș. Toată gălăgia și spoiala și mai ales posibilitățile de a toca sume de bani iresponsabil de mari într-un interval scurt de timp îmi dădeau ameteți.

Am hoinărit prin mulțime și am ezitat la intrarea în Muzeul de Ciudățenii Ripley. Simțeam că tata, aflat la o mie de kilometri distanță, începea să se răsucească încet în mormânt în timp ce mă uitam la afișe. Îmi spuneau că înăuntru urma să văd un bărbat capabil să țină în gură simultan trei bile de biliard, un vițel cu două capete, un unicorn uman căruia îi creștea un corn din frunte și sute de alte ciudățenii fascinante de pe tot globul adunate de neobositul Robert Ripley și expediate la Gatlinburg pentru edificarea unor turiști cu tot atâta discernământ ca mine. Taxa de intrare era de cinci dolari. Ritmul în care se răsucea tatăl meu a crescut când m-am uitat în portmoneu, apoi a luat-o razna cu totul când am pescuit o bancnotă de cinci dolari și i-am înmănat-o vinovat femeii nezâmbitoare de la ghișeu de bilete. „Ce naiba”, mi-am zis în timp ce intram, „măcar mai face și taică-meu puțină mișcare”.

Ei bine, a fost superb. Știu că cinci dolari e o sumă mare pentru câteva minute de distracție. Mă și vedeam contrazicându-mă cu tata afară, pe trotuar. Tata ar spune:

— Nu, e o mare escrocherie. Cu banii ăștia ai putea să cumperi ceva care să-ți folosească ani buni.

— Cum ar fi ce, o cutie cu dale de mochetă? aș răspunde cu un sarcasm exersat. Hai, tată, te rog, măcar de data asta nu fi zgârcit! Înăuntru e un vițel cu două capete.

— Nu, fiule, îmi pare rău.

— O să fiu cuminte de-acum încolo! O să duc gunoiul în fiecare zi până mă însor. Tată, înăuntru e un tip care poate să

țină în gură trei bile de biliard în același timp! Și un *unicorn uman*! Tată, s-ar putea să ratăm o șansă unică în viață.

Dar el tot nu ar fi impresionat.

— Am încheiat subiectul ăsta. Hai să ne urcăm în mașină și să facem 280 de kilometri până la câmpul de luptă istoric Molasses Point. O să afli multe lucruri valoroase despre puțin cunoscutul război dintre America și Ecuador din 1802 și n-o să mă coste nici un sfanț.

Așa că am vizitat Muzeul de Ciudățenii Ripley și am savurat fiecare obiect și fiecare ciudățenie de prost-gust. A fost excepțional. Serios, unde mai poți vedea o reproducere a navei-amiral a lui Columb, *Santa Maria*, făcută în întregime din oase de găină? Sau unde mai poți avea experiența neprețuită de a vedea o machetă lungă de 2,5 metri a Circus Maximus construită din cuburi de zahăr sau masca mortuară a lui John Dillinger sau o încăpere făcută în întregime din bețe de chibrit de un oarecare Reg Polland din Manchester, Anglia (bravo, Reg, Marea Brianie se mândrește cu tine)? Asemenea experiențe sunt greu de uitat. M-am bucurat să văd că Anglia mai era reprezentată – între altele – printr-un coș de fum din ceramică, din circa 1940. Chiar așa. Totul a fost minunat – curat, bine prezentat, uneori chiar credibil – și am petrecut acolo o oră de încântare.

Apoi, extrem de mulțumit, mi-am cumpărat o înghețată la cornet mare cât un cap de bebeluș și am hoinărit cu ea prin mulțime sub soarele de după-amiază. Am intrat în mai multe magazine de cadouri și am probat șepci de baseball cu rahați din plastic pe cozoroc, dar cea mai ieftină pe care am văzut-o costa 7,99 dolari și am hotărât, din respect pentru tatăl meu, că ar fi fost prea multe extravagante pentru o singură după-

amiază. De fapt, aş fi putut oricând să-mi fac singur una, m-am gândit eu în timp ce mă întorceam la maşină ca să pornesc spre dealurile periculoase din Appalachia.

Capitolul 10

În 1587, un grup de 115 coloniști englezi – bărbați, femei și copii – au navigat de la Plymouth până în insula Roanoke, în largul Carolinei de Nord de astăzi, ca să întemeieze prima colonie din Lumea Nouă. La scurt timp după ce au ajuns, s-a născut o copilă pe nume Virginia Dare, care a devenit astfel prima persoană albă care a sosit cu capul înainte în America. Doi ani mai târziu, o a doua expediție a pornit din Anglia ca să vadă cum le merge coloniștilor, să le ducă corespondența și să le spună că angajatul British Telecom de la deranjamente a apărut în sfârșit și altele asemenea. Dar, când au ajuns, ajutoarele au găsit așezarea părăsită. Nu au descoperit nici un mesaj care să indice unde plecaseră coloniștii și nici semne ale vreunei situații dificile, ci doar un singur cuvânt scrijelit misterios pe un zid: „Croatoan”. Era numele unei insule învecinate, despre ai cărei amerindieni se știa că erau prietenoși, dar în urma unei călătorii pe insulă s-a dovedit că primii coloniști nu ajunseseră acolo. Și atunci unde se duseseră? Plecaseră de bunăvoie sau fuseseră luați pe sus de amerindieni? Acesta e de multă vreme unul dintre marile mistere ale perioadei coloniale.

Menționez aici acest lucru pentru că, potrivit unei teorii, primii coloniști ar fi înaintat pe uscat până pe dealurile

Appalachiei, unde s-ar fi stabilit. Nu se știe ce i-ar fi determinat să facă acest lucru, dar 50 de ani mai târziu, când niște exploratori europeni au ajuns în Tennessee, indienii cherokee le-au spus că printre coline trăia deja un grup de fețe palide, care purtau haine și aveau bărbi lungi. Potrivit unei descrieri din vremea respectivă, acești oameni „aveau un clopot din care sunau înainte să ia masa și aveau obiceiul ciudat de a înclina din cap și a spune ceva pe un ton scăzut înainte să mănânce”.

Această comunitate misterioasă nu a fost găsită niciodată. Dar într-un colț îndepărtat și ignorat al Apalașilor, la mare altitudine în munții Clinch, mai sus de orașul Sneedville din nord-estul statului Tennessee, încă trăiește – nu se mai știe de când – o populație ciudată, așa-numiții melungeoni. Melungeonii (nu se știe de unde le vine denumirea) au majoritatea trăsăturilor europenilor – ochi albaștri, păr blond, sunt înalți și zvelți –, dar au pielea închisă la culoare, aproape negroidă, categoric noneuropeană. Au nume de familie englezești – Brogan, Collins, Mullin –, însă nimeni, nici măcar melungeonii înșiși, nu știe de unde vin sau care le-ar putea fi trecutul. Sunt un mister la fel de mare precum coloniștii pierduți de pe insula Roanoke. Ba chiar s-a avansat ipoteza că ar fi coloniștii pierduți de pe Roanoke.

Peter Dunn, un coleg de la ziarul londonez *The Independent*, mi-a relatat povestea melungeonilor când a auzit că voi merge în acea parte a lumii și a avut amabilitatea să scoată din arhivă un articol pe care îl scrisese pentru *Sunday Times Magazine* cu ceva ani în urmă. Era ilustrat cu niște fotografii remarcabile ale melungeonilor. Sunt imposibil de descris altfel decât ca niște albi cu piele neagră. Înfrățirea lor

era cel puțin surprinzătoare. Din acest motiv, sunt de multă vreme marginalizați în propriul lor ținut și locuiesc izolați în colibe, într-o regiune deluroasă numită Snake Hollow. În districtul Hancock, „melungeon” este echivalent cu „negrotei”. Locuitorii văii – și aceștia în general săraci și înapoiați – îi consideră pe melungeoni ciudați și condamnabili, așa că melungeonii trăiesc retrași, coborând din munți doar rareori, ca să cumpere provizii. Nu le plac străinii și nici locuitorii văii. Peter Dunn mi-a spus că el și fotograful care l-a însoțit au avut parte de o primire care a variat de la ostilitate moderată la intimidare directă. Sarcina pe care o primiseră a fost neplăcută. Câteva luni mai târziu, un reporter de la *Time Magazine* a fost chiar împușcat în apropiere de Sneedville pentru că pusese prea multe întrebări.

Așa că probabil vă puteți imagina ce presimțire sumbră m-a cuprins în timp ce mergeam pe șoseaua Tennessee 31 printr-un peisaj uitat, cu plantații de tutun sărace și răzlețe, pe valea sinoasă a râului Clinch, spre Sneedville. Acesta era al șaptelea pe lista celor mai sărace districte din țară și așa și arăta. În șanțurile de la marginea șoselei pluteau gunoaie și majoritatea caselor rurale erau mici și simple. Pe fiecare alee de acces era o camionetă cu un rastel pentru arme în dreptul geamului din spate, iar dacă în curți se aflau oameni, se opreau din treaba lor ca să mă urmărească în timp ce treceam. Era după-amiaza târziu, aproape de asfințit, când am ajuns la Sneedville. În fața tribunalului districtului Hancock niște adolescenți stăteau de vorbă pe capotele camionetelor și m-au privit și ei lung când am trecut. Sneedville este atât de departe de orice așezare, o destinație atât de neverosimilă, încât mașina unui străin atrage atenția. Orașul nu era cine știe

ce: tribunalul, o biserică baptistă, niște case simple, o benzinărie. Aceasta încă era deschisă, așa că am intrat în parcare. Nu aveam neapărat nevoie de carburant, dar nu eram sigur unde aveam să găsesc o altă benzinărie. Tipul care a venit să mă ajute la pompă avea negi cărnoși din belșug – o adevărată recoltă –, împrăștiați pe toată fața ca niște ciupercuțe. Arăta ca un experiment genetic care se terminase îngrozitor de prost. A vorbit doar atât cât să afle ce fel de combustibil voiam și nu a spus nimic legat de faptul că nu eram de prin partea locului. Pentru prima oară în călătoria mea, un angajat de la o benzinărie nu încerca să deschidă o conversație cu mine spunându-mi „Cam departe de casă, nu-i așa?” sau „Cum de-ai ajuns aici tocmai din I-o-way?” sau altceva similar. (Le spuneam de fiecare dată că mă duceam în est pentru o operație de inimă fără de care nu aș fi supraviețuit, sperând că îmi vor face o reducere.) Foarte probabil, eram primul om dintr-un alt stat pe care îl văzuse acest ins în anul respectiv, și totuși părea cu totul neinteresat de motivul pentru care mă aflam acolo. Era bizar. I-am spus – m-a luat gura pe dinainte de fapt:

— Fiți amabil, cred că am citit pe undeva că prin zonă trăiesc niște oameni cărora li se spune melungeoni. Nu mă înșel, nu-i așa?

Nu a răspuns. Doar urmărea cum se învâрте contorul de la pompă. Am crezut că nu mă auzise, așa că am spus:

— Fiți amabil, cred că am citit pe undeva că prin zonă trăiesc niște oameni...

— Nu știu, m-a întrerupt brusc, fără să mă privească. Apoi m-a privit. N-am auzit. Îți verific uleiul?

Am șovăit, surprins de întrebare.

— Nu, mulțumesc.

— Face 11 dolari.

Mi-a luat banii fără să zică nici mersi și s-a întors înăuntru. Eram perplex. Nu prea știu de ce. L-am văzut prin geam cum a pus mâna pe telefon și a sunat undeva. Timp în care m-a privit. M-am alarmat brusc. Dacă suna la poliție ca să le spună să vină să mă împuște? Am lăsat o mică urmă de cauciuc la ieșirea din benzinărie când am plecat – o realizare rar întâlnită în cazul modelelor Chevette – și pistoanele au cântat când am călcat accelerația până la podea și m-am grăbit să ies din oraș cu amezișoarea viteză de 43 de kilometri la oră. Dar după cam un kilometru am încetinit, parțial pentru că urcam un deal aproape vertical și mașina refuza să meargă mai repede – am rămas fără aer o clipă, când am crezut că urma să se ducă singură la vale cu spatele – și parțial pentru că mi-am spus să nu mai fiu atât de nevricos. Tipul probabil își suna nevasta ca să-i amintească să mai cumpere loțiune contra negilor. Și chiar dacă suna la poliție ca să denunțe un străin pentru că pune întrebări impertinente, ce puteau să-mi facă? Trăiam într-o țară liberă. Nu încălcasem nici o lege. Pusesem o întrebare nevinovată și o formulasem politicos. Cum să te superi pentru așa ceva? Evident, era caraghios să mă simt amenințat. Chiar și așa, m-am surprins uitându-mă des în oglinda retrovizoare, aproape așteptându-mă să văd dealul din spatele meu plin de mașini de poliție cu girofarurile aprinse și putere de justițieri voluntari în camionete venind după mine. Precaut, am mărit viteza de la 18 la 21 de kilometri la oră.

Sus pe deal am început să întâlnesc colibe construite în luminișuri și am privit atent la ele sperând să zăresc vreun

melungeon, doi. Dar puținii oameni pe care i-am văzut erau albi. S-au uitat lung la mine ciudat de surprinși în timp ce treceam cu greu, așa cum te-ai uita la un om călare pe un struț, și în general nu au reacționat în nici un fel la salutul meu voios din mână, deși unul sau doi au răspuns salutând și ei automat și economicos, cu o mână ridicată și o mișcare a degetelor.

Acesta era într-adevăr un ținut al mocofanilor. Multe colibe păreau rupte din *Li'l Abner*, cu prispe lăsate și hornuri înclinate. Unele erau părăsite. Multe păreau să fi fost construite în regie proprie, cu extensii haotice, care fuseseră în mod clar încropite din bucăți de lemn șterpelite. Locuitorii acestor dealuri încă făceau alcool acasă, pe care îl numeau „rachiu de buturugă”. Dar marea afacere astăzi e cea cu marijuana, dacă vă vine să credeți. Am citit undeva că sate întregi de la munte se întovărășesc și pot câștiga 100.000 de dolari lunar de pe câțiva acri cultivați în vreo depresiune izolată, la altitudine. Mai mult decât melungeonii, acesta este un motiv excelent pentru un străin ca să nu pună întrebări prin zonă.

Deși era clar că urcam la mare altitudine în munți, pădurile din jur erau atât de dese, încât nu mă bucuram de nici o panoramă. În vârf însă copacii s-au dat în lături ca o cortină, oferind o priveliște spectaculoasă asupra văii aflate de cealaltă parte. Parcă aș fi ajuns în vârful pământului, parcă priveam din avion. Versanți abrupti, verzi și împăduriți, de care se agățau pajiști alpine, se întindeau cât vedeai cu ochii, până când îi mistuia în cele din urmă un apus de soare îndepărtat și colorat. În fața mea, un drum sinuos ducea abrupt într-o vale cu ferme înșiruindu-se de-a lungul unui râu

leneș. Nu mai văzusem un cadru mai desăvârșit. Am mers mai departe prin lumina blândă a înserării, absorbit de frumusețe. Și fiecare casă de-a lungul drumului era o colibă. Mă aflam în inima Appalachiei, cea mai renumită prin sărăcie regiune din America, și era de o frumusețe pur și simplu de nedescris. Era ciudat că specialiștii urbani din marile orașe de pe coasta de est, aflată la doar câteva ore distanță de mers cu mașina, nu colonizaseră o zonă de o frumusețe atât de uluitoare, umplând văile joase cu căsuțe rustice de weekend, cluburi country și restaurante cu pretenții.

Era ciudat și să văd albi trăind în sărăcie. În America, chiar trebuie să faci un efort ca să fii alb și sărac. Vorbim, bineînțeles, despre sărăcie americană, o sărăcie a albilor, care nu e ca sărăcia din alte părți. Nu seamănă nici măcar cu sărăcia din Tuskegee. S-a afirmat, nu fără cinism, că, atunci când Lyndon Johnson și-a lansat marele Război împotriva Sărăciei în 1964, Appalachia a fost în centrul acestuia nu pentru că era atât de săracă, ci pentru că era atât de albă. Un studiu realizat la vremea respectivă căruia i s-a făcut prea puțină publicitate arăta că 40% dintre cei mai săraci oameni din regiune aveau o mașină și o treime dintre acele mașini fuseseră cumpărate noi. În 1964, viitorul meu socru din Anglia mai avea, la fel ca majoritatea concetățenilor săi, ani buni până să-și poată cumpăra prima mașină și nu a avut una nouă nici până astăzi, dar nu l-a numit nimeni niciodată nevoiaș, nu i-a donat un sac de făină și nici nu i-a trimis niște lână de tricotat de Crăciun. Totuși, nu pot să neg că, după standardele americane, colibeile răzlețite din jurul meu erau în mod clar modeste. Nu aveau antenă parabolică în curte, nici grătar Weber, nici mașini combi pe aleea de acces. Și îndrăznesc să

spun că nu aveau cuptor cu microunde în bucătărie, bieții oameni, iar conform standardelor americane, asta înseamnă că ești defavorizat rău.

Capitolul 11

Străbăteam cu mașina un peisaj cu dealuri cu vârfuri frumos rotunjite, drumuri unduitoare, ferme îngrijite. Cerul era plin cu nori mari, pufoși, ca aceia pe care îi vezi întotdeauna în picturile marine, iar orașelele aveau nume ciudate și interesante: Snowflake (Fulg de Zăpadă), Fancy Gap (Trecătoarea Frumoasa), Horse Pasture (Pajiștea cu Cai), Meadows of Dan (Fânețele lui Dan), Charity (Caritatea). Virginia se întindea la nesfârșit. Nu părea să se mai termine. Are aproape 700 de kilometri în lungime, la care șoseaua șerpuitoare a mai adăugat probabil cel puțin 150. Oricum, de fiecare dată când mă uitam pe hartă, părea că parcursesem doar o distanță remarcabil de mică. Din când în când treceam pe lângă un indicator pe care scria PLACĂ COMEMORATIVĂ ISTORICĂ ÎNAINTE, dar nu am oprit. Există mii de asemenea plăci comemorative în America și toate sunt plictisitoare. Știu sigur acest lucru pentru că tatăl meu poposea la absolut toate. Oprea mașina în dreptul lor și ni le citea cu voce tare, chiar și atunci când îl rugam să nu o facă. Spuneau ceva de genul: [CIMITIRUL SACRU AL COPACILOR CÂNTĂTORI]

Timp de secole, acest pământ, cunoscut drept Valea Copacilor Cântători, a fost un cimitir sacru al indienilor cur-

negru. Ca recunoaștere a acestui fapt, Guvernul SUA a dăruit tribului acest ținut pentru totdeauna, în 1880. Totuși, în 1882, sub copacii cântători s-a descoperit țiței și, după o serie de mici altercații în care au pierit 27.413 indieni cur-negru, tribul a fost strămutat într-o rezervație din Izvoarele Cianurilor, New Mexico.

Ce tot spun? Nu erau niciodată așa de mișto. De obicei, evocau ceva în mod evident obscur și neinteresant – amplasarea primului colegiu biblic din vestul statului Tennessee, locul natal al inventatorului șervețelelor umede, casa celui care a compus imnul Kansasului. Știai dinainte să ajungi la locul respectiv că avea să fie plictisitor pentru că, dacă ar fi fost cât de cât interesant, cineva ar fi instalat acolo o tonetă cu hamburgeri și ar fi vândut suvenire. Însă tata se hrănea cu ele și rămânea impresionat de fiecare dată. După ce ni le citea, spunea pe un ton admirativ „A naibii chestie!”, apoi, invariabil, reentra pe șosea în fața vreunui camion venind în viteză, care claxona furios și își scăpa o parte din încărcătură când ne ocolea virând brusc. „Da, a fost chiar foarte interesant”, adăuga el meditativ, fără să realizeze că nu lipsise mult să ne omoare pe toți.

Mă îndreptam spre Monumentul Național Booker T. Washington, o plantație restaurată din apropiere de Roanoke, unde a copilărit Booker T. Washington. A fost un om remarcabil. Eliberat din sclavie, a învățat singur să citească și să scrie, a făcut studii și în cele din urmă a înființat Institutul Tuskegee în Alabama, primul colegiu pentru negri din America. Apoi, ca și cum nu ar fi avut suficiente realizări, și-a încheiat cariera ca interpret de muzică soul, scoțând în anii 1960 o serie de hituri la casa de discuri Stax, împreună cu

trupa The MGs. Cum spuneam, un om remarcabil. Plănuiam să vizitez monumentul dedicat lui, apoi să dau o fugă la Monticello ca să vizitez relaxat reședința lui Thomas Jefferson. Dar n-a fost să fie. Imediat după Patrick Springs am zărit un drum secundar ce ducea într-un loc numit Critz și care, am calculat aruncând o privire pe hartă, ar fi scurtat distanța cu vreo 50 de kilometri. Impulsiv, am înscris vijelios mașina în curbă, scrâșnind din cauciucuri. A trebuit să imit eu însumi scrâșnetul de cauciucuri fiindcă Chevette nu era în stare, deși a scos totuși niște fum albăstrui.

Ar fi trebuit să am mai multă minte. Prima mea regulă când călătoresc este să nu merg niciodată într-un loc al cărui nume sună ca o afecțiune medicală, iar Critz era clar o boală incurabilă ce presupune descuamarea pielii. Urmarea a fost că m-am rătăcit cu totul. După ce nu am mai putut vedea șoseaua, drumul secundar s-a împărțit într-o rețea de drumeaguri fără indicatoare, mărginite de iarbă înaltă. Am mers o veșnicie, cu acel tip de hotărâre sumbră și nebunească ce te cuprinde când te-ai rătăcit și ești convins că, dacă nu te oprești, ajungi în cele din urmă acolo unde vrei. Dădeam de orașele care nu erau pe harta mea – Sanville, Pleasantville, Preston. Și nu erau așezări cu câte două maghernițe. Erau orașele propriu-zise, cu școli, benzinării și multe case. Aveam senzația că trebuia să sun la ziarul din Roanoke și să-l informez pe editor că găsisem un district pierdut.

În cele din urmă, în timp ce treceam prin Sanville a treia oară, am decis că va trebui să cer indicații. Am oprit un bătrân care își scosese câinele ca să împroaște cu urină prin cartier și l-am întrebat cum ajung la Critz. Fără să clipească, s-a lansat într-o serie de indicații de o complexitate uluitoare. Cred că a

vorbit cinci minute. Suna ca o descriere a călătoriei lui Lewis și Clark prin sălbăticie. Nu am reușit să-l urmăresc deloc, dar, când a făcut o pauză și m-a întrebat „Ai înțeles până aici?”, am mințit și am spus că da.

— OK, deci așa ajungi la Preston, a continuat el. De acolo o iei spre est, pe vechiul drum al văcarilor, ieși din oraș și mergi până ajungi la proprietatea McGregor. Ți dai seama că e proprietatea McGregor pentru că are în față un indicator pe care scrie „Proprietatea McGregor”. Cam la o sută de metri mai încolo e un drum care face la stânga cu un indicator spre Critz. Dar orice-ar fi, nu te duce pe-acolo, că podul nu mai e și o să aterizezi direct în Dead Man’s Creek.

Și a ținut-o tot așa multe minute. Când a terminat într-un final, i-am mulțumit și am pornit fără convingere în direcția aproximativă indicată de ultimul său gest. După nici 200 de metri am ajuns la o intersecție în T și habar n-aveam încotro s-o apuc. Am luat-o la dreapta. Zece minute mai târziu, spre surprinderea amândurora, treceam din nou pe lângă bătrân și câinele lui care urina întruna. L-am văzut cu coada ochiului gesticulând vioi, strigându-mi că o luasem pe unde nu trebuia, dar, cum asta îmi era deja cât se poate de clar, i-am ignorat agitația și am făcut stânga la intersecție. Decizie care nu m-a dus în nici un caz mai aproape de Critz, dar mi-a oferit o nouă serie de fundături și drumuri care nu duceau nicăieri. La trei după-amiaza, la două ore după ce pornisem spre Critz, am dat din greșală de șoseaua 58. Mă aflam la 50 de metri distanță de punctul din care plecasem. Am reintrat posac pe șosea și am condus multe ore lungi în tăcere. Era prea târziu ca să mai merg la Monumentul Național Booker T. Washington sau la Monticello, chiar presupunând că reușeam să-mi mobilizez

toată inteligența ca să le găsesc. Ziua fusese un eșec total. Nu mâncasem la prânz, nu îmi făcusem nici o infuzie de cafea dătătoare de viață. Fusese o zi fără plăceri și fără recompense. M-am cazat la un motel din Fredricksburg, am mâncat la o clătitărie inefabil de jalnică și m-am retras posomorât în cameră.

Dimineața am mers cu mașina până la Williamsburgul colonial, un sat istoric restaurat situat în apropiere de coastă. E una dintre cele mai populare atracții turistice din est și, deși am ajuns acolo într-o marți din octombrie, dimineața devreme, parcările se umpleau deja. Am parcat și m-am alăturat unui șuvoi de oameni care urmau indicatoarele spre centrul pentru vizitatori. Înăuntru era răcoare și semiîntuneric. Lângă ușă era o machetă a satului într-o vitrină în întregime din sticlă. În mod curios, nu exista nici o săgeată cu „vă aflați aici” care să te ajute să te orientezi. De fapt, centrul pentru vizitatori nici măcar nu figura. Nu aveai cum să-ți dai seama unde se afla satul în raport cu locul în care te găseai. Acest lucru mi s-a părut ciudat și am devenit suspicios; am făcut câțiva pași înapoi și am urmărit mulțimea. Treptat, mi-am dat seama că totul era un plan genial în ce privește gestionarea mulțimilor. Totul era proiectat astfel încât să-ți lase impresia că nu puteai să ajungi în Williamsburg decât dacă îți cumpărai bilet, treceai printr-o ușă marcată sumbru „Procesare”, apoi urcai într-o cursă specială care te ducea rapid la locul istoric, aflat probabil la o oarecare distanță. Dacă nu ieșeai din marea de oameni, ca mine, te trezeai în fața ghișeului de bilete, hotărând pe loc ce tip de bilet să cumperi dintre cele trei disponibile – Permisul Patriotului, la

24,50 dolari, Permisul Guvernatorului Regal, la 20 de dolari, sau Bilet de intrare simplu, la 15,50 dolari, fiecare oferind acces la un număr diferit de clădiri restaurate. Majoritatea vizitatorilor se trezeau că lasă acolo o grămadă de bani și stau la coadă, la ușa de procesare, înainte să se dumirească ce li se întâmplase.

Detest modul în care asemenea locuri te lasă să ajungi la ele înainte de a dezvălui cât de piperată și de exagerată este taxa de intrare. Ar trebui să li se impună să instaleze panouri la marginea șoselei care să anunțe: 5 KM PÂNĂ LA WILLIAMSBURGUL COLONIAL. PREGĂTIȚI-VĂ CARNETELE DE CECURI! sau 1,5 KM PÂNĂ LA WILLIAMSBURGUL COLONIAL. ARATĂ CHIAR BINE, DAR E FOARTE SCUMP. Simțeam acea iritare, vecină cu ura sălbatică, pe care o încerc de regulă când sunt mulș de bani. Chiar așa, 24,50 dolari doar ca să mă plimb vreo două ore printr-un sat restaurat?! Am mulțumit în sinea mea cerului că scăpasem de nevastă și copii la aeroportul Manchester. O zi petrecută aici cu familia putea să coste aproape 75 de dolari – și asta înainte să dai bani pe înghețate și răcoritoare și tricouri pe care scrie „Frate, ce țeapă ne-am luat la Williamsburgul colonial!”.

Ceva nu era în regulă cu întregul aranjament, ceva funcționa într-un mod foarte dubios. Trăisem în America suficient de mult încât să știu că, dacă nu puteai intra în Williamsburg decât cumpărând un bilet, atunci exista pe perete un anunț imens cum că *TREBUIE* să ai bilet. Nici să nu-ți treacă prin cap că ai putea intra fără bilet. Dar nu era nici un asemenea anunț. Am ieșit afară, în lumina puternică a soarelui, și m-am uitat încotro mergeau cursele speciale. Parcurgeau aleea de acces, intrau pe o șosea cu câte două benzi pe fiecare sens de circulație și dispăreau după o curbă.

Am traversat șoseaua ferindu-mă de trafic și am urmat o potecă printr-o pădure. După câteva secunde mă aflam în sat. Atât a fost de simplu. Nu a trebuit să plătesc nici un sfanț. În apropiere, posesorii de bilete coborau din cursele speciale. Călătoriseră circa 200 de metri și erau pe punctul de a descoperi că biletele le dădeau dreptul să se alăture unor șiruri lungi de posesori de bilete posomorâți în fața fiecărei clădiri istorice restaurate, nădușind în tăcere și înaintând cu un pas la trei minute. Nu cred că mai văzusem vreodată atât de mulți oameni care nu reușeau să se bucure de experiență. Șirurile glaciale mi-au amintit de Disney World, o comparație nu într-un totu deplasată, pentru că Williamsburgul este de fapt un fel de Disney World al istoriei americane. Toți cei care rupeau biletele și măturătorii străzilor și cei care dădeau informații erau îmbrăcați în costume de epocă, femeile purtând șorțuri mari și bonete bufante, iar bărbații tricornuri și pantaloni până la genunchi. Se dorea să se dea istoriei o spoială de fericire, iar vizitatorul să creadă că trebuie să fi fost extrem de distractiv să-ți torci singur lâna și să-ți faci singur lumânările. Mai că mă așteptam să-i văd pe Goofy și pe rățoiul Donald apărând de undeva cu mers legănat, purtând uniforme soldaților armatei coloniale.

Prima casă la care am ajuns avea o firmă pe care scria DR MCKENZIE'S APOTHECARY (Spîțeria doctorului McKenzie). Ușa era deschisă, așa că am intrat, așteptându-mă să văd obiecte de spîțerie din secolul al XVIII-lea. Însă era doar un magazin de suvenire care comercializa reproduceri drăguțe la prețuri revoltătoare – mucarnițe din alamă la 28 de dolari, reproduceri de flacoane de spîțerie la 35 de dolari și altele asemenea. Am fugit afară, vrînd să-mi bag capul în Troaca

pentru Vomitat a Vechiului Sat. Dar apoi, încet-încet, în mod ciudat, locul a început să-mi placă. În timp ce mă plimbam pe Duke of Gloucester Street am trecut printr-o transformare surprinzătoare. Puțin câte puțin, am constatat că totul începea să mă captiveze. Williamsburgul e mare – 70 de hectare –, simpla lui suprafață este impresionantă. Cuprinde zeci de case și magazine restaurate. Mai mult, e realmente fermecător, mai ales într-o dimineață însorită de octombrie, cu un vânt slab hoinărind printre frasini și fagi. M-am plimbat agale pe aleile înverzite și pe pajiștile întinse. Fiecare casă era desăvârșită, fiecare străduță pietruită era îmbietoare, fiecare cârciumă și magazinaș îmbrăcat în iederă debordau de farmec pitoresc. E imposibil, chiar și pentru un ticălos cu inima de piatră ca naratorul dumneavoastră, să nu te cucerească. Oricât de dubios ar fi ca dovadă istorică – și e tare dubios –, Williamsburgul este cel puțin un oraș-model. Te face să-ți dai seama cât de incomparabil mai plăcută ar putea fi o mare parte din America dacă oamenii ar avea același instinct de conservare pe care îl au europenii. Ai crede că milioanele de oameni care vin la Williamsburg în fiecare an își spun unul altuia: „Doamne, Bobbi, ce minunat e aici! Hai acasă în Smellville să plantăm mulți copaci și să conservăm toate clădirile vechi și frumoase”. Dar în realitate așa ceva nu le trece niciodată prin minte. Se întorc pur și simplu acasă și construiesc mai multe parcări și restaurante Pizza Hut.

O mare parte din Williamsburg nu este atât de vechi pe cât ni se dă de înțeles. Orașul a fost capitala Virginiei coloniale timp de 80 de ani, între 1699 și 1780. Dar când capitala s-a mutat la Richmond, Williamsburgul a intrat în declin. În anii 1920, John D. Rockefeller a făcut o pasiune pentru oraș și a

început să bage bani în restaurarea lui – 90 de milioane de dolari până în prezent. Problema este că nu prea îți dai seama ce e autentic și ce e imaginat. De pildă, Governor's Palace (Palatul Guvernatorului). Pare a fi foarte vechi – și, cum spuneam, nu ești încurajat să-l consideri altfel –, dar de fapt a fost construit abia în 1933. Clădirea originală a ars complet în 1781, iar până în 1930 trecuse deja atât de mult timp de la incendiu, încât nu se mai știa cum arătase. S-a reușit o reconstituire rezonabilă a acesteia numai pentru că cineva a găsit un desen în care era reprezentată, la Biblioteca Bodleiană din Oxford. Dar nu este veche și s-ar putea să nu fie nici foarte exactă.

Oriunde te uiți găsești, exasperat, detalii false. La biserica parohială Bruton, pietrele funerare erau în mod clar măsluite sau cel puțin inscripțiile gravate fuseseră refăcute. Rockefeller sau altcineva cu autoritate descoperise vădit dezamăgit că, după două secole în aer liber, pietrele funerare devin ilizibile, așa că acum inscripțiile sunt proaspete și adânci ca și cum s-ar fi realizat abia săptămâna trecută, ceea ce nu e deloc exclus. Ajungi să te întrebi în mod constant dacă ai în fața ochilor istorie autentică sau decorațiuni în stil Disney. A existat cu adevărat un Severinus Dufray și oare și-ar fi pus în fața casei o firmă pe care scrie „Croitorie rafinată”? Posibil. Oare doctorul McKenzie ar fi pus în fața dispensarului său un anunț scris cu înflorituri, care spunea: „Dr. McKenzie cere îngăduința de a informa publicul că tocmai a primit o cantitate mare de bunuri alese, anume ceai, cafea, săpun fin, tutun etc., la VÂNZARE aici, în magazinul său”? Cine poate spune?

Lui Thomas Jefferson, om cu o anumită sensibilitate evidentă, îi displăcea Williamsburgul, pe care îl considera

urât. (Acesta este un alt lucru care nu ți se spune.) A descris colegiul și spitalul drept „hardughii diforme rudimentare”, iar Palatul Guvernatorului – „nu frumos”. Nu se poate să fi descris același loc, pentru că Williamsburgul de astăzi e atractiv de la un capăt la altul. Și din acest motiv mi-a plăcut.

Mi-am continuat călătoria cu mașina spre Mount Vernon, proprietatea pe care a trăit George Washington mai toată viața. Washington își merită celebritatea. Acțiunile sale în calitate de comandant al armatei coloniale au fost riscante și temerare, nemaivorbind de faptul că erau și abile. Lumea tinde să uite că Revoluția Americană a trenat timp de opt ani și că Washington nu s-a bucurat întotdeauna de sprijin. Dintr-o populație de 5,5 milioane de locuitori, Washington a avut uneori doar 5.000 de soldați în armata sa – un soldat la 1.100 de locuitori. Când vezi ce loc tihnit și frumos e Mount Vernon și ce viață ușoară și plăcută a dus Washington acolo, te întrebi de ce și-a mai bătut capul. Dar tocmai asta atrage la Washington: faptul că e o mare enigmă. Nici măcar nu știm exact cum arăta. Aproape toate portretele lui au fost realizate de Charles Willson Peale sau copiate după lucrările acestuia. Peale a pictat 60 de portrete ale lui Washington, dar, din păcate, nu se prea pricepea la chipuri. De fapt, conform lui Samuel Eliot Morison, portretele lui Washington, Lafayette și John Paul Jones realizate de Peale par că înfățișează toate cam aceeași persoană.

Proprietatea Mount Vernon avea toate calitățile pe care ar fi trebuit să le aibă Williamsburgul și nu le avea – e autentică, interesantă, instructivă. De mai bine de un secol este îngrijită de Asociația Doamnelor Mount Vernon și ce noroc că ele

există! E uimitor că în 1853, când casa a fost scoasă la vânzare, nici guvernul federal și nici statul Virginia nu erau pregătite să o cumpere pentru publicul larg. Așa că un grup de femei cu spirit de inițiativă au format rapid Asociația Doamnelor Mount Vernon, au strâns suma necesară achiziționării casei și a 81 de hectare de teren, apoi au demarat restaurarea ei exact așa cum fusese în timpul vieții lui Washington, inclusiv pigmentii corecți ai varului și modelele de tapet. Slavă Domnului că nu a intrat în proprietatea lui John D. Rockefeller! Astăzi, asociația continuă să o gestioneze cu un devotament și o pricepere ce ar trebui să servească drept exemplu pentru grupurile dedicate conservării de pretutindeni, dar, din păcate, nu este cazul. Publicul are acces la 14 încăperi, iar în fiecare câte un voluntar oferă comentarii interesante și bine informate – și știe suficient de mult încât să răspundă la aproape orice întrebare – despre întrebuințarea și amenajarea spațiului respectiv. Casa a fost în mare măsură creația lui Washington. S-a implicat în cele mai mici detalii de decor, chiar și atunci când era plecat în campanii militare. Mi-a făcut o plăcere ciudată să mi-l imaginez la Valley Forge, unde soldații lui mureau din picioare de frig și foame, dându-se de ceasul morții cu privire la achiziționarea volanelor de dantelă și a învelitorilor pentru ceainic. Ce om mare! Ce erou!

Capitolul 12

Mi-am petrecut noaptea la periferia Alexandriei, iar dimineață am plecat spre Washington. Îmi aminteam din copilărie Washingtonul ca pe un oraș încins, murdar și dominat de zgomotul ciocanelor pneumatice. Vara, acolo găseai acel tip special de zăduf înecat în praf de care aveai parte în orașele americane mari înainte să existe aerul condiționat. Când nu dormeau, oamenii își petreceau fiecare clipă încercând să îl suporte cât de cât – își ștergeau ceafa cu batiste mari, dădeau pe gât pahare cu limonadă rece, zăboveau în fața frigiderelor deschise, zăceau nemișcați în dreptul ventilatoarelor electrice. Nici noaptea nu scăpau. Afară, unde mai puteai prinde o adiere slabă, era la limita suportabilității, dar în spațiile închise căldura nu se disipa. Persista, palpabilă și sufocantă. Parcă te-ai fi aflat într-un sac de aspirator. Îmi amintesc cum stăteam în pat, treaz, într-un hotel din centrul Washingtonului, și ascultam zgomotele unei nopți de august care pătrundeau prin fereastra deschisă: sirene, claxoane, bâzâitul neonului de la firma hotelului, freamățul traficului, râsete, strigăte, împușcături.

O dată am văzut un individ care fusese împușcat, într-o noapte sufocantă de august, când luam o gustare târzie, după ce îi urmăriserăm pe Washington Senators bătându-i pe New

York Yankees cu 4 la 3, pe stadionul Griffith. Era un bărbat de culoare care zăcea înconjurat de mulțime în ceva ce la momentul respectiv mi s-a părut a fi o baltă de ulei, dar care era, bineînțeles, sângele ce i se scurgea din gaura din cap. Părinții mei ne-au zorit să trecem pe lângă el și ne-au spus să nu ne uităm, dar noi ne-am uitat, desigur. În Des Moines nu se întâmpla așa ceva, prin urmare am căscat gura îndelung. Până atunci văzusem crime numai la TV, în cadrul unor programe precum *Gunsmoke* și *Dragnet*. Credeam că erau doar un artificiu folosit pentru a duce intriga mai departe. Nu mă gândisem niciodată că a împușca pe cineva e o opțiune disponibilă în lumea reală. Părea un lucru atât de ciudat să curmi viața unui om doar pentru că nu îți plăcea de el din cine știe ce punct de vedere. Mi-o imaginam pe învățătoarea mea din clasa a IV-a, domnișoara Bietlebaum, care avea niște fire de păr deasupra buzei de sus și răutatea în suflet, zăcând pe podea, lângă catedră, încremenită pentru totdeauna, în timp ce eu stăteam în picioare deasupra ei, cu un pistol fumegând în mână. Era o idee interesantă. Te pune pe gânduri.

La localul la care am mers pentru gustare am văzut încă un lucru curios, care mi-a dat de gândit. Albii, cum eram noi, intrau și se așezau la tejghea, însă negrii dădeau comanda, apoi așteptau în picioare, la perete. Când le era gata mâncarea, o primeau într-o pungă de hârtie și mergeau cu ea acasă sau în mașină. Tata ne-a explicat că negrii nu aveau voie să se așeze la tejghea în localurile din Washington. Nu era chiar ilegal, dar nu o făceau pentru că orașul Washington ținea suficient de mult de Sud încât negrii să nu îndrăznească să o facă. Și acest lucru mi s-a părut ciudat și m-a pus și mai mult pe gânduri.

Ulterior, stând treaz în pat în camera de hotel încinsă și ascultând orașul agitat, am încercat să înțeleg lumea adulților și nu am reușit. Crezusem că, după ce crești mare, poți să faci orice vrei – să stai treaz toată noaptea sau să mănânci înghețată direct din cutie. Dar acum, în această seară importantă din viața mea, descoperisem că, dacă nu te ridici la cine știe ce standarde critice, s-ar putea ca unii oameni să te împuște în cap sau să te constrângă să-ți duci mâncarea în mașină. M-am ridicat într-o rână și l-am întrebat pe tata dacă există locuri unde negrii administrează localuri în care îi pun pe albi să aștepte în picioare, la perete.

Tata m-a privit pe deasupra unei cărți și mi-a spus că nu crede. L-am întrebat ce s-ar întâmpla dacă un negru ar încerca să se așeze la tejghea într-un local, chiar dacă nu ar trebui să o facă. Ce ar păți? Tata mi-a spus că nu știe și să mă culc și să nu îmi fac asemenea griji. M-am întins în pat și m-am gândit la asta o vreme și am presupus că l-ar împușca în cap. Apoi m-am întors pe partea cealaltă și am încercat să adorm, dar nu am putut, parțial pentru că era foarte cald, iar eu eram nedumerit și parțial pentru că anterior, în acea seară, fratele meu îmi spusese că îmi va mânji fața cu muci după ce adorm din cauză că nu îi dădusem o gură din înghețata mea la meciul de fotbal, iar această posibilitate mă neliniștea sincer, deși el părea acum că doarme buștean.

Lumea s-a schimbat mult de atunci, bineînțeles. Acum, dacă stai treaz în pat noaptea, într-o cameră de hotel, nu mai auzi orașul. Auzi doar zgomotul alb al aparatului de aer condiționat. Indiferent unde te afli, într-un avion deasupra Pacificului sau într-o batisferă în adâncurile mării, auzi același lucru. Oriunde găsești aer condiționat, așa că aerul e

întotdeauna răcoros și curat ca o cămașă proaspăt spălată. Oamenii nu prea se mai șterg la ceafă, nu mai beau pahare de limonadă rece, nu își mai lipsesc recunoscători brațele goale de tejgheaua răcoroasă îmbrăcată în marmură la care se servesc sucuri de la dozator, pentru că în ziua de azi arșița verii e departe afară, ceva ce resimți doar pentru scurt timp, când sprintezi din parcare în biroul tău sau din birou în localul de alături. Astăzi, negrii se așază la tejghele, așa că nu e la fel de ușor să găsești un loc, dar e mai echitabil. Și nu se mai duce nimeni la meciurile echipei Washington Senators, pentru că ea nu mai există. În 1972, proprietarul a mutat-o în Texas, pentru că acolo putea să facă mai mulți bani. Din păcate. Dar schimbarea cea mai importantă probabil, cel puțin în ce mă privește, e că fratele meu nu mă mai amenință să mă mânjească cu muci când îl enervez.

În Washington parcă aș fi într-un mic oraș mare. Populația sa metropolitană este de trei milioane de locuitori, situându-se astfel pe locul șapte pe lista celor mai mari orașe din America. Iar dacă adaugi Baltimore, aflat la doi pași, populația crește la mai bine de cinci milioane. Însă orașul în sine e destul de mic, având doar 637.000 de locuitori, mai puțin decât Indianapolis sau San Antonio. Ai senzația că ești într-un oraș de provincie plăcut, dar, după colț, dai de sediul FBI-ului sau al Băncii Mondiale sau FMI-ului și realizezi cât de important e acest loc. Cea mai uimitoare dintre toate aceste surprize este Casa Albă. Te plimbi agale prin centru, te uiți în vitrinele magazinelor universale la cravate și negligeuri, treci de colț și iat-o – Casa Albă – drept în centru. Foarte bine poziționată dacă vrei să faci cumpărături, mi-am zis. E mai mică decât te aștepti. Toată lumea spune asta.

Peste drum se află o așezare permanentă a unor oameni nemulțumiți și smintiți, care trăiesc în cutii de carton și protestează că CIA le controlează gândurile din spațiul cosmic. (Păi, nu ați face același lucru?) Era și un ins care cerșea mărunțiș. Vă vine să credeți? Chiar acolo, în capitala țării, în locul în care putea să-l vadă Nancy Reagan de la fereastra dormitorului ei.

Cea mai fermecătoare caracteristică a Washingtonului este Mallul, un parc lat, cu multă iarbă, care se întinde cam pe un kilometru și jumătate de la clădirea Capitoliului la capătul estic până la Memorialul Lincoln la vest, cu vedere spre Potomac. Reperul dominant este Monumentul Washington. Zvelt și alb, în formă de creion, se înalță la 169 de metri deasupra parcului. E una dintre cele mai simple și totodată mai frumoase structuri din câte am văzut, cu atât mai impresionant când te gândești că pietrele imense din care e construit au trebuit aduse din delta Nilului, rostogolite pe bușteni de niște sclavi sumerieni. Scuze, mă gândesc la piramidele de la Gizeh. Oricum, e o capodoperă inginerească foarte plăcută privirii. Sperasem să urc până în vârf, dar se formase o coadă lungă, șerpuind în jurul bazei monumentului și prelungindu-se pe o oarecare distanță în parc, alcătuită predominant din școlari neastâmpărați, toți așteptând să se strecoare într-un lift cam de mărimea unei cabine telefonice, așa că m-am îndreptat spre est, în direcția Capitol Hill (Colina Capitoliului), care de fapt nu prea e o colină.

La capătul estic al Mallului sunt împrăștiate diferitele muzee ale Smithsonian Institution – Muzeul de Istorie Americană, Muzeul de Istorie Naturală, Muzeul Aerospațial și așa mai departe. Smithsonian Institution – care, întâmplător, a

fost donat Americii de un englez care nu o vizitase niciodată – ocupa altădată o singură clădire, dar conducerea îl tot împarte în secțiuni pe care le mută în clădiri noi din oraș. Acum există 14 muzee Smithsonian. Cele mai mari sunt repartizate în jurul Mallului, iar celelalte sunt în general împrăștiate prin oraș. Aceste împărțiri s-au impus și pentru că instituția primește anual extrem de multe chestii – circa un milion de obiecte. În 1986, doar ca să vă faceți o idee, printre achizițiile făcute de Smithsonian Institution s-au numărat 10.000 de fluturi din Scandinavia, întreaga arhivă a serviciului poștal al Zonei Canalului Panamá, o parte din vechiul pod Brooklyn și un avion de vânătoare MiG-25. Toate acestea se păstrau anterior într-o minunată clădire gotică din cărămidă situată în Mall, numită Castelul, dar acum Castelul este folosit doar pentru administrație și pentru prezentarea unui film introductiv.

Acum mergeam agale spre Castel. Parcul era plin de lume care făcea jogging. Acest lucru m-a îngrijorat puțin. Mă tot întrebam: „Oare oamenii ăștia n-ar trebui să conducă țara acum sau măcar să destabilizeze vreun guvern din America Centrală?”. Adică de obicei nu aveți ceva mai important de făcut într-o dimineață de miercuri, la 10:30, decât să vă trageți în picioare o pereche de Reebok și să ieșiți la alergat 45 de minute?

La Castel am găsit zona intrării blocată cu capre de lemn și frânghii. Niște agenți de securitate americani și japonezi în costume de culoare închisă stăteau în apropiere. Toți arătau ca și cum își petreceau mult timp făcând jogging. Unii aveau căști în urechi și comunicau prin radio. Alții aveau câini în lese lungi sau bețe cu oglinzi la un capăt și controlau mașini parcate pe Jefferson Drive, în fața clădirii. L-am întrebat pe

unul dintre agenții de securitate americani cine vine, dar mi-a zis că nu avea voie să spună. Acest lucru mi s-a părut bizar. Eram într-o țară în care, datorită Legii privind accesul liber la informații, puteam să aflu câte supozitoare îi prescrisese lui Ronald Reagan doctorul său în 1986¹, dar nu mi se putea spune ce demnitar străin avea să-și facă apariția în scurt timp în public pe treptele unei instituții naționale. Doamna de lângă mine a zis:

— Nakasone. Președintele Japoniei.

— A, serios? am răspuns, gata oricând să văd o celebritate.

L-am întrebat pe agentul de securitate când urma să sosească.

— Nu am voie să vă spun nici acest lucru, domnule, mi-a zis și a mers mai departe.

Am rămas o vreme în mulțime și am așteptat venirea domnului Nakasone. Apoi mi-am zis: „De ce stau aici?”. Am încercat să mă gândesc la vreun cunoscut care ar putea fi impresionat de faptul că îl văzusem cu ochii mei pe prim-ministrul Japoniei. Mi-am imaginat că le spun copiilor mei: „Copii, ghiciți pe cine am văzut în Washington? Pe Yasuhiro Nakasone!” și mi se răspunde prin tăcere. Așa că am mers mai departe spre Muzeul Aerospațial Național, care era mai interesant.

Dar nici pe departe atât de interesant pe cât ar trebui să fie, părerea mea. În anii 1950 și 1960, Smithsonian Institution *era* Castelul. Totul era înghesuit în acea unică clădire minunată de întunecoasă și de mucedă. Parcă ar fi fost podul țării și, asemenea unui pod, era glorios de haotic. Într-un loc era cămașa pe care o purta Lincoln când a fost împușcat, cu o pată de sânge maronie în dreptul inimii. Mai încolo era o dioramă

reprezentând o familie navajo pregătind cina. Sus, deasupra ta, atârând de grinzele întunecate, erau avionul lui Charles Lindbergh și primul avion al fraților Wright. Nu știai unde să privești în continuare sau ce aveai să găsești după fiecare colț. Acum toate arată ca și cum ar fi fost triate de o fată bătrână exigentă, împăturite cu grijă și puse la locul lor. La Muzeul Aerospațial vezi avionul lui Lindbergh și pe cel al fraților Wright și multe alte avioane și rachete celebre și totul e foarte impresionant, dar și foarte rece și aranjat într-un mod neinspirat. Nu ai sentimentul că faci o descoperire. Dacă fratele tău aleargă spre tine spunându-ți „Auzi, n-o să ghicești niciodată ce am găsit în sala aia!”, de fapt ghicești, mai mult sau mai puțin, pentru că nu poate fi decât un avion sau o rachetă. În vechiul Smithsonian ar fi putut să fie absolut orice – un câine petrificat, scalpul lui Custer, capete umane plutind în borcane. Nu mai există elementul-surpriză. Așa că mi-am petrecut ziua mergând prin diferitele muzee, conștiincios și respectuos, cu interes, dar fără entuziasm. Chiar și așa, erau atât de multe de văzut, încât a trecut o zi întreagă și eu văzusem doar o parte.

Seara, m-am dus la Mall și am traversat parcul până la Memorialul Jefferson. Sperasem să-l văd la apusul soarelui, dar am sosit târziu și întunericul s-a lăsat ca o pătură. Nu am apucat să înaintez mult în parc și s-a făcut beznă. Mă așteptam să fiu tâlhărit – ba chiar consideram că o meritam, dat fiind că mă aventurasem într-un asemenea parc metropolitan noaptea pe întuneric –, dar, evident, tâlharii nu mă puteau vedea. Singurul risc fizic la care m-am expus era să dea peste mine una dintre numeroasele persoane care făceau jogging sprintând invizibile pe potecile întunecate. Memorialul

Jefferson e frumos. Nu e cine știe ce construcție, doar o rotundă mare din marmură de forma Monticello-ului, cu o statuie gigantică a lui Jefferson înăuntru și vorbele lui preferate gravate pe pereți („O zi bună îți doresc!”, „Șezi binișor!”, „Am rămas trăsnit!” etc.), dar e fermecător noaptea, luminile memorialului colorând bazinul cu apă numit Tidal Basin (Bazinul Mareic). Probabil că am stat acolo mai bine de o oră ascultând freamătul ritmic al traficului îndepărtat, sirenele și claxoanele, zgomotele venind de la distanță – oameni care strigau, oameni care cântau, oameni care erau împușcați.

Am zăbovit atât de mult, încât era prea târziu să mai merg la Memorialul Lincoln și a trebuit să mă întorc dimineața. Memorialul Lincoln e exact așa cum te-ai aștepta să fie. Lincoln șade pe jilțul lui mare cu un aer grandios, dar binevoitor. Pe capul lui stătea un porumbel. Întotdeauna îi stă un porumbel pe cap. M-am întrebat într-o doară dacă porumbelul crede că toți oamenii care ajung acolo în fiecare zi vin ca să se uite la el. Apoi, în timp ce mergeam agale prin Mall, am zărit alte capre de lemn și frânghii, în preajma cărora patrulau agenți de securitate. Se închisese un drum care traversează parcul și se aduseseră două elicoptere cu însemnele președinției pe laterale și șapte tunuri și fanfara pușcașilor marini. Era dimineață, destul de devreme, încă nu era aglomerat, așa că m-am oprit în dreptul perimetrului, singurul spectator, și nici un agent de securitate nu m-a deranjat, chiar nici nu au părut să mă observe.

După câteva minute, atmosfera s-a umplut de sunetul sirenelor și s-a apropiat o coloană de limuzine și motociclete ale poliției. Din mașini au ieșit Nakasone și alți bărbați

japonezi, toți în costum de culoare închisă, escortați de niște arieni de la Departamentul de Stat, care păreau a fi de rang inferior. Toți au rămas pe loc, politicoși, în timp ce fanfara pușcașilor marini a intonat o melodie vioaie pe care nu am recunoscut-o. A urmat un salut cu 21 de salve de tun, dar tunurile nu au făcut BUM! cum ne-am aștepta. Au făcut fâs. Erau încărcate cu un fel de pulbere silențioasă, probabil ca să nu îl trezească pe președintele aflat peste drum, la Casa Albă, așa că, atunci când comandantul bateriei a strigat „Pe locuri, fiți gata, start!” sau ce o fi strigat, au urmat șapte fâsâituri rapide, apoi un nor dens de fum a trecut pe deasupra noastră și mai departe, prin parc, plutind lent. S-a procedat astfel de trei ori, pentru că erau doar șapte tunuri. Apoi Nakasone a salutat prietenos cu mâna mulțimea – adică pe mine – și a pornit în pas vioi cu însoțitorii lui spre elicopterele prezidențiale, ale căror pale prinseseră deja viață. După câteva clipe s-au ridicat în aer, au trecut înclinate pe lângă Monumentul Washington și au dispărut, iar toată lumea de la sol s-a relaxat și a fumat o țigară.

La câteva săptămâni după aceea, întorcându-mă la Londra, le-am povestit unora despre întâlnirea mea privată cu Nakasone și fanfara pușcașilor marini și despre tunurile silențioase și că prim-ministrul Japoniei îmi făcuse cu mâna numai mie. Majoritatea mă ascultau politicoși, iar după câteva clipe de tăcere spuneau: „Ți-am zis că Mavis trebuie să se interneze iar săptămâna viitoare ca să-și rezolve picioarele?” sau ceva de genul ăsta. Englezii pot fi uneori de-a dreptul devastatori.

De la Washington am mers pe șoseaua națională 301, pe lângă Annapolis și Academia Navală a SUA, și am trecut un pod lung și jos peste estuarul Chesapeake, care duce în estul Marylandului. Înainte de 1952, când s-a construit podul, partea estică a estuarului se bucurase de secole de izolare. Începând de atunci, oamenii tot spun că străinii vor năvăli și vor distruge peninsula, dar mie îmi părea încă neafectată și bănuiesc că străinii o păstrează astfel. Străinii sunt întotdeauna cei care se opun cel mai vehement mallurilor și terenurilor de bowling, pe care localnicii, în stilul lor simplu, încrezător, tind să le considere oarecum avantajoase.

Chestertown, prima localitate în care am ajuns, mi-a confirmat acest gând. Mai întâi am văzut o femeie în trening roz-aprins trecând în viteză pe o bicicletă cu coș de nuiele în față. Numai un emigrant în mediul urban poate să aibă o bicicletă cu coș de nuiele. Un localnic ar avea o camionetă Subaru. Păreau să fie multe asemenea doamne bicicliste pe străzi și era clar că împreună transformaseră Chestertownul într-o comunitate-model. Totul era pus la punct. Trotuarele erau pavate cu cărămidă și mărginite de copaci, iar în mijlocul zonei comerciale se afla un parc îngrijit. Biblioteca era aglomerată. Cinematograful încă funcționa și nu rula un film din seria *Death Wish*. Totul în această localitate era liniștit și atrăgător. Nu văzusem un orașel mai plăcut. Semăna foarte bine cu Amalgam.

Am mers mai departe cu mașina pe șesurile joase, mlăștinoase, profund captivat de frumusețea simplă a peninsulei Chesapeake, cu cerul ei înalt și fermele răzlețe și micile orașe uitate. Mai spre amiază am trecut în Delaware, în drum spre Philadelphia. E posibil ca Delaware să fie cel mai

obscur dintre toate statele americane. O dată am cunoscut o fată din Delaware și nu mi-a venit în cap absolut nimic să-i spun. Am zis: „Deci ești din Delaware? I-auzi! Uau!”. Iar ea a trecut rapid la altcineva cu mai multe abilități verbale și, de asemenea, mai arătos. O vreme m-a preocupat faptul că am trăit în America 20 de ani, am beneficiat de o educație costisitoare și nu știam absolut nimic despre unul dintre cele 50 de state. Am întrebat ici și colo diverse persoane dacă auziseră vreodată făcându-se referire la Delaware la televizor sau dacă văzuseră în ziar vreun articol legat de acest stat sau dacă citiseră vreun roman a cărui acțiune se petrece acolo și mi-au răspuns „Cred că nu, dacă stau să mă gândesc”, părăd apoi la rândul lor oarecum preocupate.

M-am hotărât să mă informez despre Delaware astfel încât, data următoare când aveam să întâlnesc o fată de acolo, să pot spune ceva nostim și oportun, iar ea să se culce apoi cu mine. Dar nu am putut găsi aproape nimic scris despre Delaware nicăieri. Până și articolul din *Encyclopaedia Britannica* avea doar vreo două paragrafe și se termina în mijlocul unei fraze, din câte îmi amintesc. Și straniu e că, pe măsură ce mergeam cu mașina prin Delaware, simțeam cum ceea ce văzusem mi se ștergea din memorie, ca la acele tăblițe de desen pentru copii de pe care ștergi imaginea îndepărtând folia de plastic transparentă. Era ca și cum o folie uriașă ar fi fost îndepărtată în spatele meu în timp ce înaintam, ștergând experiența pe măsură ce o trăiam. Acum, privind în urmă, abia dacă îmi amintesc vag un peisaj semiindustrial și niște indicatoare spre Wilmington.

Apoi am ajuns la periferia Philadelphiei, orașul care i-a dăruit lumii pe Sylvester Stallone și boala legionarilor, printre

altele, iar gândurile tulburătoare pe care mi le-a inspirat acest lucru m-au acaparat prea puternic ca să mai acord atenție statului Delaware.

[1.](#) 1.472.

Capitolul 13

În copilăria mea, Philadelphia era al treilea oraș ca mărime din America. Tot ce îmi mai amintesc despre Philadelphia e că am străbătut cu mașina kilometri nesfârșiți de ghetouri, nenumărate cvartale dărăpănate într-o duminică toridă din iulie, când copiii de culoare se jucau sub jetul de apă al hidranților de incendiu, iar moșii trândăveau pe la colț de stradă sau ședeau în fața caselor. Nu mai văzusem niciodată o localitate mai săracă. În rigole și în pragurile caselor zăceau gunoaie și clădiri întregi erau părăsite. Parcă era o țară străină, de pildă, Haiti sau Panamá. Cât timp am parcurs orașul, tata a fluierat printre dinți într-o doară, cum făcea întotdeauna când era neliniștit, și ne-a spus să nu deschidem geamurile, deși ne coceam de-a dreptul. La semafoare, oamenii ne priveau fix, împietriți, iar tata fluiera de două ori mai repede, bătea darabana pe volan și zâmbea ca și cum s-ar fi scuzat față de oricine îl privea și ar fi spus „Scuze, venim din alt stat”.

Bineînțeles, situația nu mai e aceeași astăzi. Philadelphia nu mai este al treilea oraș ca mărime din America. Los Angelesul l-a împins pe locul al patrulea în anii 1960 și acum există șosele care te duc rapid în inima orașului fără să-ți murdărești cauciucurile în ghetouri. Chiar și așa, am reușit să

fac o vizită scurtă și neintenționată într-unul dintre cartierele mai sărace când am ieșit de pe șosea în căutarea unei benzinării. Până să apuc să mă dezmeticesc, m-am trezit prins într-un vârtej de străzi cu sens unic care m-a dus în cel mai sordid și mai amenințător cartier din câte văzusem. Poate că era chiar ghetoul prin care trecuserăm cu atâția ani înainte – clădirile din piatră roșiatică arătau cam la fel, dar zona părea mult mai urâtă decât cea pe care mi-o aminteam. În pofida sărăciei sale, ghetoul din copilăria mea avea aerul unui carnaval stradal. Oamenii purtau haine viu colorate și păreau veseli. Locul în care mă aflam acum era doar sumbru și periculos, ca o zonă de război. Pe fiecare parcelă neocupată erau mașini abandonate, frigidere vechi și canapele arse. Pubelele arătau ca și cum ar fi fost aruncate în stradă de pe acoperișuri. Nu exista nici o benzinărie – oricum nu aș fi oprit, nu într-un asemenea loc, nici să-mi dai un milion de dolari –, iar fațadele majorității magazinelor erau acoperite cu placaj. Pe fiecare obiect care rămăsese în picioare fuseseră desenate graffiti. Pe terase și la colțuri de stradă se aflau și acum câțiva tineri, dar păreau apatici și înfrigurați – era o zi rece – și nu dădeau semne că mă observă. Slavă Domnului! Era clar că în acel cartier puteai fi omorât pentru un pachet de țigări – lucru pe care nu l-am pierdut din vedere cât timp am căutat o variantă care să mă ducă înapoi pe drumul principal. Până am găsit-o, nu numai că nu eram în stare să fluier printre dinți, ci aproape făcusem pe mine.

A fost cu adevărat cea mai neplăcută experiență din câte trăisem de mulți ani. Trebuie să fie înfiorător să trăiești acolo și să treci zilnic pe acele străzi. Știați că în cazul unui bărbat de culoare care locuiește în mediul urban din America există

o probabilitate de 1 la 19 să fie omorât? În al Doilea Război Mondial, probabilitatea de a fi ucis era de 1 la 50. În New York City, la fiecare patru ore are loc o crimă. În New York omorul a devenit principala cauză a morții persoanelor cu vârsta sub 35 de ani – și în America sunt cel puțin alte opt orașe cu o rată a criminalității mai mare. În fiecare an, în incintele școlilor din Los Angeles au loc mai multe omoruri decât în toată Londra. Așadar, poate că nu e de mirare că pentru locuitorii metropolelor americane violența ține de rutină. Nu știu cum rezistă.

În drum spre Des Moines, înainte să pornesc în această călătorie, am trecut prin aeroportul O'Hare din Chicago, unde am dat întâmplător peste un prieten care lucra la *St Louis Post Dispatch*. Mi-a spus că muncise mult mai mult decât de obicei în ultima vreme din cauza a ceea ce pățise șeful lui. Acesta plecase cu mașina de la serviciu spre casă târziu, într-o sâmbătă seara, iar în timp ce aștepta la un semafor, portiera din dreapta s-a deschis și lângă el a urcat un bărbat cu un pistol. Omul cu armă l-a somat pe șeful lui să meargă până la malul apei, unde l-a împușcat în cap și i-a luat banii. Șeful prietenului meu era în comă de trei săptămâni și nu exista certitudinea că avea să supraviețuiască.

Prietenul meu mi-a relatat povestea nu pentru că ar fi fost incredibilă, ci pur și simplu ca să clarifice de ce era nevoit să muncească pe brânci în ultima vreme. Atitudinea lui în ceea ce îl privea pe șeful său părea să fie că, dacă uiți să-ți blochezi portierele când mergi cu mașina prin St Louis noaptea târziu, ei bine, trebuie să te aștepți să-ți iei un glonț în cap din când în când. Această atitudine nepăsătoare era foarte ciudată, dar ea

pare a fi tot mai răspândită în America. M-a făcut să mă simt ca un străin.

Am ajuns în centru și am parcat în apropierea primăriei. Pe acoperișul clădirii se află o statuie a lui William Penn. E principalul reper din centru, vizibil de peste tot din oraș, dar era acoperită cu schelărie. În 1985, după decenii în care a fost neglijată, mai-marii orașului au decis să recondiționeze statuia înainte să se năruie. Așa că au acoperit-o cu schelărie. Această operațiune a costat însă atât de mult, încât nu au mai rămas bani pentru reparații. Acum, doi ani mai târziu, schelele erau tot acolo și lucrările nu începuseră. Un inginer al municipalității anunțase recent, cu o mină serioasă, că în scurt timp schelăria însăși avea să necesite recondiționări. Cam așa funcționează Philadelphia, adică nu prea bine. Nici o altă metropolă din America nu urmărește cu același entuziasm să atingă idealurile gemene ale corupției și incompetenței. În Philadelphia se întâlnește o specie aparte de administrație proastă.

Să luăm alt exemplu: în 1985, o sectă bizară numită Move s-a baricadat într-o casă cu camere de închiriat din partea de vest a orașului. Șeful poliției și primarul și-au analizat opțiunile și au decis că modul cel mai inteligent în care își puteau utiliza resursele era să arunce casa în aer – bineînțeles! –, deși știau că înăuntru se aflau copii și casa era situată în mijlocul unei părți dens populate a orașului. Așa că au lansat o bombă deasupra casei dintr-un elicopter. Astfel a izbucnit un incendiu care a scăpat rapid de sub control, a mistuit mai tot cartierul – în total 61 de case – și a omorât 11

oameni, inclusiv toți copiii din casa în care se baricadase secta.

Când nu acționează în mod incompetent, oficialităților orașului le place să se relaxeze cu un pic de corupție. Chiar în timp ce intram în oraș, am auzit la radio că un fost consilier municipal fusese condamnat la zece ani de închisoare, iar adjunctul lui la opt ani, pentru tentativă de extorcare. Judecătorul a numit fapta un grav abuz de încredere publică. Știa el ce spune. În celălalt capăt al orașului, o comisie statală de analiză cerea demiterea a nouă dintre colegii judecătorului pentru că primiseră cadouri în bani de la niște membri ai sindicatului constructorilor de acoperișuri. Doi dintre acești judecători așteptau deja începerea unui proces pentru acuzația de extorcare. Asemenea situații sunt la ordinea zilei în Philadelphia. Cu câteva luni înainte, un funcționar al statului pe nume Bud Dwyer, după ce a fost acuzat de corupție și el, a ținut o conferință de presă, apoi a scos un pistol și, în timp ce camerele de filmat înregistrau, și-a zburat creierii. Această situație este sursa unui banc local grozav:

Întrebare: Care e asemănarea între Bud Dwyer și o halbă de Bud Lite?

Răspuns: Și unul, și cealaltă se termină la guler.

Totuși, în pofida incompetenței și criminalității sale, Philadelphia poate fi un oraș care să-ți placă. De exemplu, spre deosebire de Washington, îți dă senzația de metropolă. Avea zgârie-nori, din gurile de aerisire din trotuar ieșea abur și la fiecare colț de stradă găseai o tonetă din inox cu hotdogi, la care vindea un ins cu un aer zgribulit, purtând un fes lung care i se bălăbănea la ceafă. Am mers până în Piața Independenței – de fapt, acum se numește Parcul Istoric

Național al Independenței – și am privit respectuos toate clădirile istorice. Principala clădire este Sala Independenței, unde s-a redactat Declarația de Independență și s-a ratificat constituția. La prima mea vizită acolo, în 1960, lumea stătea la o coadă lungă, care ieșea din clădire. Coadă era și acum – de fapt, părea că nu se înaintase de 27 de ani. Deși respect profund și constituția, și Declarația de Independență, nu îmi surâdea ideea de a-mi petrece după-amiaza stând la o coadă atât de lungă și de imobilă. În schimb, am mers la centrul pentru vizitatori. Centrele pentru vizitatorii parcurilor naționale sunt întotdeauna la fel. Au niște exponate în vitrine de sticlă, ce reușesc să fie plictisitoare și să nu spună nimic, o sală mare cu un anunț la intrare pe care scrie că următoarea difuzare gratuită a filmului de prezentare de 12 minute va avea loc la ora 16 (chiar înainte de ora 16 vine cineva și schimbă ora în 10), niște rafturi cu cărți și broșuri cu titluri ca *Legume din vechea Philadelphie* și *Cositorul în istorie*, prea plictisitoare chiar și pentru a fi răsfoite, darămite cumpărate, o țâșnitoare cu apă potabilă și toalete, de care se folosește toată lumea, pentru că nu prea ai ce altceva să faci. Fiecare vizitator din fiecare parc național intră în centrul pentru vizitatori, stă o vreme și se uită în jur mai degrabă prosteste, apoi face un pipi, bea niște apă și se duce înapoi afară. Asta am făcut și eu acum.

De la centrul pentru vizitatori am mers agale pe strada Independence Mall până în Piața Franklin, care era plină de bețivi, mulți dintre ei având ideea hazlie că aș fi dispus să le dau 25 de cenți din banii mei fără ca ei să-mi ofere vreun produs sau serviciu în schimb. Conform ghidului meu turistic, în Piața Franklin erau „multe lucruri interesante” de văzut –

un muzeu, o legătorie funcțională, o expoziție arheologică și „singurul oficiu poștal din Statele Unite care nu arborează drapelul american” (nu mă întrebați de ce) –, dar nu aveam nici un chef să le vizitez, mai ales așa, tras de mânecă în permanență de bețivi jalnici și nespălați, astfel că m-am grăbit să mă întorc în lumea reală a centrului Philadelphiei.

După-amiaza târziu am ajuns la sediul ziarului *Philadelphia Inquirer*, unde Lucia Herndon, o veche prietenă din Des Moines, era editorul rubricii de *life-style*. Aceste birouri erau aidoma sediilor de publicații de pretutindeni – în dezordine, pline de gunoaie și cești de cafea în care pluteau mucuri de țigară ca niște pești morți pe un lac poluat –, iar masa de lucru a Luciei, am remarcat impresionat, era una dintre cele mai dezordonate din încăpere. Poate că acest lucru explica parțial ascensiunea ei impresionantă la *Inquirer*. În toată viața mea am cunoscut un singur jurnalist al cărui birou era cu adevărat ordonat și care a fost arestat în cele din urmă pentru molestarea unor băieței. Înțelegeți ce vreți din asta, dar nu o pierdeți din vedere data viitoare când cineva care lucrează la un birou ordonat vă invită într-o excursie cu cortul.

Am mers cu mașina mea în cartierul Mt Airy, unde, lucru convenabil pentru mine – și pentru ea, dacă tot vorbim de asta –, Lucia locuia împreună cu un alt vechi prieten al meu din Des Moines, soțul ei, Hal. Toată ziua îmi revenise în minte întrebarea de ce Luciei și lui Hal le plăcea Philadelphia atât de mult – se mutaseră acolo cam de un an –, dar acum înțelegeam. Drumul spre Mt Airy ducea prin cel mai frumos parc municipal din câte văzusem. Se numește Parcul Fairmount, are o suprafață de aproape 3.640 de hectare

deluroase, e cel mai mare parc municipal din America și e plin de copaci și arbuști înmiresmați și luminișuri cu tufe de un farmec infinit. Se întinde kilometri întregi pe malurile râului Schuylkill. Am mers în lumina unui amurg de vis. Pe apă treceau bărci cu vâsle. Era perfect.

Mt Airy se afla în partea de oraș numită Germantown. Avea o atmosferă plăcută, așezată, ca și cum oamenii trăiau acolo de generații – lucru adevărat, de fapt, în Philadelphia, mi-a spus Lucia. Orașul încă avea multe cartiere în care toată lumea cunoștea pe toată lumea. Mulți oameni se aventurau rareori la o distanță mai mare de câteva sute de metri de casele lor. Nu era ceva neobișnuit să te rătăcești și să descoperi că mai nimeni nu știa să te îndrume sigur cum să ajungi într-un cartier aflat la cinci kilometri distanță. De asemenea, Philadelphia avea propriul vocabular și particularități de pronunție.

Mi-am petrecut seara acasă la Hal și Lucia mâncându-le mâncarea, băndu-le vinul, admirându-le copiii, casa, mobilierul și bunurile, averea și confortul facile și m-am simțit ca un fraier pentru că părăsisem America. Viața acolo era atât de îmbelșugată, de ușoară, de comodă! Dintr-odată, mi-am dorit un frigider care face cuburi de gheață și un radio rezistent la apă pentru duș. Mi-am dorit un storcător de portocale electric și un ionizator pentru încăperi și un ceas de mână care să mă țină la curent cu bioritmurile mele. Îmi doream totul. La un moment dat, seara, am urcat la baia de la etaj și am trecut pe lângă camera unuia dintre copii. Ușa era deschisă și lângă pat era aprinsă o veioză. Jucării peste tot – pe jos, pe polițe, revărsându-se dintr-un cufăr de lemn. Parcă ar fi fost atelierul lui Moș Crăciun. Dar încăperea nu avea nimic

extraordinar: era doar un dormitor american tipic pentru clasa de mijloc.

Stați să vedeți debaralele americanilor! Sunt întotdeauna pline cu pasiunile din trecut: crose de golf, echipament de scufundări, rachete de tenis, aparate de fitness, reportofoane, echipament pentru cameră obscură, obiecte care l-au entuziasmat cândva pe posesorul lor, apoi au fost înlocuite de alte obiecte, mai strălucitoare, mai incitante. Asta e marea chestie care seduce la America – oamenii obțin întotdeauna ceea ce vor, pe loc, indiferent dacă e spre binele lor sau nu. Această autogratificare la nesfârșit, acest apel constant la instinctele primare are ceva profund îngrijorător și extraordinar de iresponsabil.

Vreți să nu dați la stat catralioane de dolari sub formă de impozite chiar și cu riscul de a pune pe butuci sistemul de învățământ?

„O, da!”, strigă oamenii.

Vreți emisiuni TV care să facă și un imbecil să plângă?

„Da, desigur!”

Să ne lăsăm pradă celei mai mari orgii a cheltuielilor de consum dintre câte s-au văzut vreodată?

„Sună bine! S-o facem!”

Întreaga economie mondială are la bază satisfacerea poftelor a 2% din populația lumii. Dacă americanii ar înceta brusc să-și mai facă pe plac sau dacă nu ar mai avea loc în debarale, lumea s-ar nărui. E o nebunie, părerea mea.

Precizez că nu mă refer aici la Hal și Lucia. Ei sunt oameni buni și duc o viață modestă și responsabilă. Debaralele lor nu sunt pline cu echipament de scufundări și rachete de tenis rareori folosite. Sunt pline cu articole banale: găleți și galoși,

apărători pentru urechi împotriva frigului și praf de curățat. Știu precis că e așa pentru că noaptea târziu, când toată lumea dormea, m-am strecurat din pat și le-am cercetat.

Dimineața l-am dus pe Hal la biroul lui din centru și drumul prin Parcul Fairmount a fost la fel de fermecător în lumina soarelui din zori precum fusese la amurg. Mi-am zis că toate orașele mari ar trebui să aibă asemenea parcuri. Hal mi-a mai spus niște lucruri interesante despre Philadelphia: că bugetul local pentru artă publică era mai mare decât în oricare altă metropolă din America – 1% din bugetul total al orașului –, dar că rata analfabetismului era totuși de 40%. Mi-a atras atenția, în mijlocul parcului, asupra clădirii ca un palat a Muzeului de Artă din Philadelphia, care devenise principala atracție turistică a orașului nu datorită colecției sale de 500.000 de tablouri, ci pentru că pe treptele sale a urcat în fugă Sylvester Stallone în *Rocky*. Oamenii chiar veneau la muzeu cu autocarele, se uitau la trepte și plecau fără să intre ca să vadă tablourile. Tot Hal mi-a povestit despre un talk-show radio moderat de un tip pe nume Howard Stern, pe care îl urmărea cu sfințenie. Howard Stern era foarte interesat de sex și își aborda cât se poate de direct ascultătorii care sunau în timpul emisiunii. „Bună dimineața, Marilyn”, îi spunea unei ascultătoare care intra în direct. „Ai chiloți pe tine?” Eram amândoi de acord că așa ceva bătea de departe majoritatea celorlalte talk-show-uri matinale. Howard le puneă întrebări celor care sunau cu o candoare frapantă și un grad de obscenitate pe care nu le mai întâlnisem la radioul american.

Din păcate, am pierdut postul imediat după ce m-am despărțit de Hal și am petrecut restul dimineții căutându-l

fără succes și ajungând în cele din urmă să ascult o emisiune concurentă cu apeluri în direct, la care era invitată o doamnă expert în tratarea viermilor intestinali la câini. Întrucât acest lucru consta în principal în a le administra câinilor tablete care să ucidă viermii, în scurt timp am avut impresia că devenisem eu însumi oarecum un expert. Și așa a trecut dimineața.

Am mers la Gettysburg, unde s-a dat bătălia decisivă din Războiul Civil American de-a lungul a trei zile, în iulie 1863. Au fost mai bine de 50.000 de morți. Am parcat la centrul pentru vizitatori și am intrat. Am găsit un muzeu mic și prost luminat, cu vitrine de sticlă în care erau gloanțe, nasturi de alamă, cataramă și altele asemenea, fiecare având o etichetă îngălbenită, scrisă la mașină, care spunea: „Cataramă de la uniformă Companiei 13 Munteni din Tennessee. Găsită de Sărbătorit T. Curățelu, fermier local, și donată de fiica lui, doamna Marinetta Șchioapa”. Mai nimic nu te ducea cu gândul la bătălia propriu-zisă. Parcă vedeai urmele unei vânători de comori.

Interesantă era vitrina dedicată așa-numitului Discurs de la Gettysburg, din care am aflat că Lincoln fusese invitat să ia cuvântul doar într-un târziu și că toată lumea a rămas surprinsă când a acceptat. Discursul a avut doar zece fraze și a durat doar două minute. Am fost informat și că l-a ținut la multe luni după bătălie. Îmi imaginasem întotdeauna că rostise discursul aproximativ imediat după luptă, când încă nu fuseseră ridicate toate cadavrele de pe câmp, din ruinele unor case îndepărtate se înălțau fuioare de fum și oameni precum Sărbătorit T. Curățelu cercetau cu bățul printre victime, care încă nu muriseră de-a binelea și mai tresăreau,

ca să vadă ce suvenire utile puteau găsi. Adevărul, ca de atât de multe ori în viață, m-a dezamăgit.

Am ieșit și am privit spre câmpul de luptă, care se întinde pe 1.400 de hectare de peisaj rural în mare parte ca-n palmă, mărginit de orașul Gettysburg, cu benzinăriile și motelurile sale. Câmpul de luptă avea marele neajuns comun tuturor câmpurilor de luptă istorice. Era doar un peisaj de țară. Mai nimic nu diferenția această porțiune de câmpuri pustii de o alta. Trebuia să-i crezi pe cuvânt pe cei care spuneau că acolo se purtase o mare bătălie. Ei bine, recunosc, erau multe tunuri răspândite ici și colo. Iar de-a lungul drumului care ducea la locul atacului condus de Pickett, asaltul trupelor confederaților care a schimbat soarta bătăliei în favoarea uniștilor, multe dintre regimente ridicaseră obeliscuri și monumente spre propria lor slavă, unele dintre ele grandioase. M-am îndreptat într-acolo. Cu ajutorul binoclului vechi al tatei am putut vedea clar cum avansaseră trupele lui Pickett din direcția orașului, aflat cam la un kilometru și jumătate spre nord, măturând parcare de la Burger King, trecând pe lângă Tastee Delite Drive-in și regroupându-se chiar în fața Muzeului de Ceară și a Magazinului de Suvenire de Rahat. E foarte trist. 10.000 de soldați au căzut acolo într-o oră; doi din trei soldați confederați nu s-au mai întors. E păcat, e aproape o crimă că o parte atât de mare din orașul Gettysburg a fost distrusă cu nimicuri turistice și că acestea se văd atât de bine de pe câmpul de luptă.

Când eram mic, tata mi-a cumpărat o bonetă de soldat unionist și o pușcă de jucărie și mi-a dat drumul pe câmpul de luptă. M-am simțit ca în rai. Am zburdat toată ziua, ghemuindu-mă după copaci, șarjând spre Devil's Den și Little

Round Top și aruncând în aer grupuri de turiști supraponderali cu aparate de fotografiat atârinate de gât. Și tata s-a simțit ca în rai, pentru că intrarea în parc era gratuită și aveai de citit acolo literalmente sute de inscripții istorice comemorative. Acum însă mi-a fost greu să-mi mobilizez cât de cât entuziasmul.

Eram pe punct de plecare, simțindu-mă vinovat că bătusem atâta drum fără să am cine știe ce experiență, când am văzut la centrul pentru vizitatori un anunț pentru turul casei Eisenhower. Uitasem că Ike și Mamie Eisenhower au trăit la o fermă chiar la marginea Gettysburgului. Fosta lor locuință era acum monument istoric național și putea fi vizitată cu 2,50 dolari. Am cumpărat din impuls un bilet și am ieșit afară, unde un autobuz se pregătea să ducă șase turiști, între care și eu, la ferma aflată la șapte-opt kilometri distanță, pe un drum de țară.

Ei bine, a fost grozav. Nu îmi amintesc de când nu m-am mai simțit atât de bine într-o casă de republicani. La ușă te întâmpină o femeie mirosind a parfum, cu o crizantemă la piept, care îți spune câte ceva despre casă, cât de mult le plăcea lui Ike și Mamie să se uite la TV și să joace canastă, apoi îți dă o broșură în care e descrisă fiecare cameră și te lasă să o vizitezi în voie, astfel că poți să zăbovești sau să treci în grabă. Intrarea în fiecare cameră era blocată cu o coală de plexiglas, dar puteai să te sprijini de ea și să privești în interior. Casa fusese păstrată exact așa cum arăta când era locuită de soții Eisenhower. Parcă aceștia ar fi plecat pur și simplu la plimbare și nu s-ar mai fi întors niciodată (lucru plauzibil în cazul fiecăruia dintre ei spre sfârșitul vieții). Interioarele erau amenajate în stilul tipic republicanilor din anii 1960. În

copilărie am avut vecini niște republicani bogați și casa Eisenhower era practic un duplicat al casei acestora. Găseai acolo un televizor mare încastrat într-o consolă de mahon, lămpi de masă făcute din bucăți de lemn adus de ape, un bar cu tejghea îmbrăcată în piele, telefoane vechi în fiecare cameră, rafturi de cărți conținând circa 12 volume (de obicei în seturi de câte trei asortate) și în rest umplute cu piese mari de porțelan înflorat, cu margini aurii, de tipul preferat de aristocrații francezi homosexuali.

În 1950, când soții Eisenhower au cumpărat proprietatea, acolo era o casă rustică veche de 200 de ani, dar în nopțile cu furtună trăgea curentul și scârțâia, așa că au demolat-o și au înlocuit-o cu clădirea actuală, care *arată* ca o casă rustică veche de 200 de ani. Grozav, nu-i așa? Tipic republican, nu? Eram vrăjit. Fiecare cameră conținea obiecte de care nu mai văzusem de ani buni – electrocasnice din anii 1960, exemplare vechi din *Life Magazine*, televizoare alb-negru mici portabile, ceasuri deșteptătoare din metal. La etaj, dormitoarele erau exact așa cum le lăsaseră Ike și Mamie. Pe noptiera lui Mamie se aflau câteva obiecte personale – jurnalul, ochelarii de citit, somniferele ei – și îndrăznesc să spun că, dacă îngenuncheai și te uitați sub pat, îi găseai toate sticlele de gin goale.

În camera lui Ike, halatul lui de baie și papucii așteptau pregătiți, iar cartea pe care o citise în ziua morții sale rămăsese deschisă pe fotoliul de lângă pat. Cartea era – și vă rog să vă amintiți pentru o clipă că vorbim despre unul dintre cei mai importanți bărbați ai secolului XX, care a avut în mâini destinul lumii în cea mai mare parte a celui de-al Doilea Război Mondial și a Războiului Rece, un om ales de Columbia University să-i fie președinte, un om venerat de două generații

de republicani, un om care a stat cu degetul pe Buton în toți anii copilăriei mele –, cartea era *West of the Pecos* de Zane Grey.

De la Gettysburg m-am îndreptat spre nord pe șoseaua 15, către Bloomsburg, unde se mutaseră recent fratele meu și familia lui. Trăiseră ani buni în Hawaii, într-o casă cu piscină, în apropierea unor plaje înmiresmate, sub cerul tropical și palmieri foșnitori, iar acum, exact când îmi plănuisem o călătorie în America și puteam să merg oriunde voiam, se mutaseră în Rust Belt („Centura de Rugină”). De fapt, Bloomsburgul s-a dovedit a fi foarte plăcut – cam sărac la capitolul plaje înmiresmate și dansatoare de *hula* cu șolduri unduitoare, însă, chiar și așa, plăcut.

E un oraș universitar care îți lasă impresia că dormitează. Inițial, ai senzația că ar trebui să porți papuci și halat de casă. Strada principală era prosperă și îngrijită, iar cele din jur aveau în cea mai mare parte case vechi și spațioase înconjurate de gazoane ample. Ici-colo turle de biserică se ițeau printre copacii deși. Arăta cam ca un oraș ideal – una dintre acele rare localități americane unde nu ai nevoie de mașină. De la aproape oricare casă din oraș faci o plimbare scurtă și plăcută până la bibliotecă, oficiul poștal și magazine. Fratele meu și soția lui mi-au spus că un dezvoltator imobiliar urma să construiască un mall mare la marginea orașului, în care aveau să se mute majoritatea comercianților mai mari. Aparent, oamenii nu voiau să iasă la plimbare pentru a-și face cumpărăturile. Voiau de fapt să meargă cu mașina până la marginea orașului, unde puteau să parcheze și să parcurgă o distanță similară printr-o parcare plată, fără copaci. Așa face

cumpărături America, iar locuitorii acestui oraș voiau să facă parte din ea. Probabil că în felul acesta centrul Bloomsburgului va fi pe jumătate abandonat și vom pierde încă un orașel drăguț. Așa progresează lumea.

Oricum, a fost o plăcere să-i văd pe fratele meu și familia lui, după cum vă puteți imagina. Am făcut toate lucrurile pe care le faci când îți vizitezi niște rude – le-am mâncat mâncarea, le-am folosit cada de baie, mașina de spălat și telefonul, am stat degeaba și i-am urmărit cu privirea în timp ce ei căutau păături în plus și se luptau cu o canapea extensibilă agresivă și, desigur, noaptea târziu, când toată lumea dormea, m-am strecurat pe furiș din camera mea și le-am cercetat debaralele.

Fiindcă era weekend și aveau puțin timp liber, fratele meu și soția lui s-au hotărât să mă ducă în districtul Lancaster, ca să-mi arate ținutul amish. A fost o călătorie de două ore. Pe drum, fratele meu mi-a arătat reactorul nuclear Three Mile Island de la Harrisburg, unde, cu câțiva ani înainte, niște angajați neglijenți mai că iradiaseră întreaga coastă de est, apoi, după încă 80 de kilometri, am trecut pe lângă centrala nucleară Peach Bottom, unde 17 angajați fuseseră concediați recent, după ce se descoperise că dormeau, se drogau, se războiau cu elastice de birou și jucau jocuri video în timpul serviciului. Conform anchetatorilor, au existat intervale de timp când fiecare persoană prezentă în centrală moțăia. A lăsa furnizorii statali de utilități din Pennsylvania să gestioneze centrale nucleare seamănă puțin cu a-l lăsa pe prințul Philip să piloteze în spațiul aerian al Londrei. În orice caz, mi-am notat în minte ca data viitoare când vin în Pennsylvania să-mi iau cu mine un costum de protecție antiradiații.

Districtul Lancaster e căminul coloniștilor germani din Pennsylvania, amish și menoniții. Numele menoniților vine de la o marcă populară de antiperspirant solid. De fapt, nu e adevărat. Tocmai am inventat eu treaba asta. Vine de la Menno Simons, unul dintre primii lor lideri. În Europa li se spunea anabapțiști. Au ajuns în districtul Lancaster acum 250 de ani. Astăzi, aici există 12.500 de amish și aproape toți sunt urmașii a 30 de cupluri de coloniști. Amish s-au desprins de menoniți în 1693 și de atunci s-au produs nenumărate schisme, dar toți au în comun faptul că poartă îmbrăcăminte simplă și resping invențiile moderne. Problema e că, începând de prin 1860, se ciorovăiesc la nesfârșit despre cât de riguroși trebuie să fie cu privire la ceea ce resping. De fiecare dată când cineva inventează un lucru, se contrazic dacă lucrul respectiv e păgân sau nu, iar cei cărora nu le convine se separă și formează o sectă nouă. Mai întâi s-au contrazis dacă să aibă roți cu jante din oțel sau din cauciuc la căruțele lor, apoi dacă să aibă tractoare, apoi electricitate și televiziune. Probabil că acum se contrazic dacă să aibă sau nu frigidere fără congelator și dacă să aleagă cafea instant pulbere sau liofilizată.

Splendide de-a dreptul la amish sunt numele pe care le dau orașelor lor. În restul Americii, orașele primesc fie numele primului alb care a ajuns acolo, fie al ultimului indian care a plecat. Dar, evident, amish au reflectat la chestiunea denumirii orașelor și și-au blagoslovit comunitățile cu apelative fascinante, ca să nu spun provocatoare: Blue Ball (Frustrare Sexuală), Bird in Hand (Vrabia din Mână) și Intercourse (Relații Intime), ca să menționez doar trei. Intercourse face bani buni atrăgând trecători ca mine cărora li se pare cât se

poate de comic să le trimită prietenilor și colegilor lor vederi cu ștampila poștei din Intercourse și vreo câteva cuvinte nostime scrise pe verso.

Mulți sunt atât de fascinați de modul de viață amish, de ideea că unii oameni trăiesc cu 200 de ani în trecut, încât vin literalmente cu milioanele ca să caște gura. În Intercourse se îmbulzeau sute de turiști când am sosit noi, iar mașinile și autobuzele sufocau drumurile care duceau în oraș. Toți sperau să fotografieze un amish autentic. Până la cinci milioane de vizitatori ajung anual în district, iar unii oameni de afaceri non-amish au ridicat palate vaste cu suvenire, ferme în stil amish, muzee de ceară, autoserviri și magazine cu cadouri, ca să absoarbă cele 350 de milioane de dolari pe care vizitatorii le cheltuiesc bucuroși în fiecare an. Acum, pentru amish nu mai există aproape nimic de cumpărat în oraș, așa că nu își fac apariția, iar turiștii nu pot decât să își facă fotografii unii altora.

În general, reportajele de călătorie și filmele precum *Martorul* trec cu vederea acest aspect, însă, de fapt, districtul Lancaster este acum unul dintre cele mai neplăcute locuri din America, mai ales în weekend, când ambuteiajele se întind uneori pe kilometri. Mulți dintre amish au renunțat la acest district și s-au mutat în locuri precum Iowa și nordul statului Michigan, unde sunt lăsați în pace. În ținuturile rurale, în special pe drumurile secundare, se mai pot vedea uneori oameni îmbrăcați în culori închise muncind pe câmp sau mergând cu căruțele lor negre distinctive pe șosea, cu un șir lung de mașini cu turiști înaintând cu viteza melcului în urma lor, nervoși din cauză că nu pot să depășească și abia așteaptă să ajungă la Bird in Hand, ca să mai mănânce niște uscățele și

granita și, poate, să cumpere un suport din fier forjat pentru sticle de vin sau o cutie poștală cu giruetă pe care să le ducă acasă la Pârtești. Nu m-ar surprinde dacă peste un deceniu nu va mai exista nici un amish autentic în district. E de-a dreptul rușinos. Acești oameni ar trebui lăsați în pace.

Seara am mers la unul dintre numeroasele restaurante de familie rustice tipice zonei, care se găsesc la tot pasul în Lancaster. Parcarea era ticsită de autobuze și mașini și peste tot așteptau oameni, în clădire și afară. Am intrat, ni s-a dat un bilet cu numărul 621, cu care am înaintat spre un mic petic de podea tocmai eliberat de un alt grup. La fiecare câteva minute, un bărbat pășea spre ușă și striga o serie de numere ridicol de mici în comparație cu ale noastre – 220, 221, 222 – și circa 12 oameni îl urmau în sala de mese. Am discutat dacă să plecăm, dar un grup de grași de lângă noi ne-au spus să nu renunțăm, pentru că merita așteptarea, chiar dacă trebuia să stăm acolo până la ora 23. Așa de bună era mâncarea, spuneau ei, și era clar că aveau ceva experiență la capitolul mâncare. Ei bine, au avut dreptate. În cele din urmă a fost strigat numărul nostru, am fost conduși în sala de mese împreună cu nouă străini și așezați toți la un loc la o masă rustică lungă din lemn.

În sală mai erau vreo 50 de asemenea mese, cu circa 12 oameni la fiecare. Zarva și agitația erau extraordinare. Chelnerițele se zoreau încoace și-ncolo cu tăvi supradimensionate și oriunde priveai vedeai oameni care înfulecau pe nerăsuflăte, dând din coate, ca și cum nu ar mai fi mâncat de o săptămână. Chelnerița noastră ne-a pus să ne prezentăm între noi, lucru care ni s-a părut tuturor cam stupid, apoi a început să aducă mâncare pe platouri și în castroane uriașe – hartane de șuncă, munți de pui prăjit, găleți

de piure de cartofi și toate felurile de legume, chifle, supe și salate. Era incredibil. Te serveai, apoi ridicai anevoie platoul cu ambele mâini și îl treceai persoanei de lângă tine. Puteai să mănânci oricât voiai din orice – iar când un castron se golea, chelnerița aducea altul și îți ordona, practic, să-l golești.

Nu am văzut niciodată atât de multă mâncare. Nu puteam să văd dincolo de farfuria mea cu vârf. Totul era delicios și în scurt timp s-a instalat familiaritatea între noi și am început să ne simțim bine. Am mâncat atât de mult, încât mai că mi-a plesnit cămașa pe mine. Dar mâncarea venea în continuare. Iar când mă gândeam că va trebui să cer un scaun cu roțile ca să ajung la mașină, chelnerița a luat toate platourile și castroanele și a început să aducă deserturi – plăcinte cu mere, prăjituri cu ciocolată, castroane cu înghețată de casă, foitaje, tarte cu fructe și Dumnezeu mai știe ce.

Nu m-am oprit din mâncat. Erau prea delicioase ca să ratez ocazia. Mi-au sărit nasturii de la cămașă. Mi-au plesnit pantalonii pe mine. Abia mai aveam putere să ridic lingura, dar am tot bobinat. Era grotesc. A început să-mi iasă mâncare pe urechi. Am continuat să mănânc. În acea seară am mâncat cât produsul național brut al Lesotho-ului. În cele din urmă, chelnerița s-a milostivit de noi, ne-a descleștat lingurile din mâini și a luat platourile cu deserturi, iar noi am reușit să ieșim împleticindu-ne ca niște zombi în noapte.

Am urcat în mașină, prea plini ca să vorbim, și ne-am îndreptat spre lucirea verzuie îndepărtată a Three Mile Island. Eu zăceam pe bancheta din spate, cu picioarele în sus, și gemeam încetișor. Am jurat că nu voi mai băga niciodată nici o bucătică de mâncare în gură și nu glumeam. Dar după două ore, când am ajuns acasă la fratele meu, agonizam mai puțin,

aşa că, împreună cu el, am inițiat un nou ciclu de băgat în noi ca spartii, începând cu 12 beri și un lighean cu covrigei în bucătăria lui și încheind după miezul nopții cu un platou de inele de ceapă prăjită și sendvișuri lungi de jumătate de metru pline de sosuri și condimente la un local nonstop de pe șoseaua 11.

Ce țară minunată!

Capitolul 14

Era șapte fără zece dimineața și era frig. Stăteam afară, în fața autogării din Bloomsburg, și îmi vedeam aburii respirației. În urma puținelor mașini care circulau la o oră atât de matinală rămânea abur. Eram mahmur și în câteva minute urma să urc într-un autobuz ca să fac drumul de cinci ore până la New York. Aș fi preferat să mănânc hrană pentru pisici.

Fratele meu îmi sugerase să iau autobuzul pentru că m-ar fi scutit de căutarea unui loc de parcare în Manhattan. Puteam să las mașina la el și să o iau înapoi după o zi sau două. La două dimineața, după multe beri, acest plan ni se păruse bun. Acum însă, în frigul matinal, mi-am dat seama că făceam o greșeală gravă. În Statele Unite mergi cu autobuzul pe distanțe mari fie din cauză că nu îți permiți să călătorești cu avionul, fie – și asta în America înseamnă că ești chiar vai de capul tău – că nu îți permiți să-ți cumperi o mașină. De la a nu-ți permite o mașină în America până la a-ți încăpea toate bunurile într-o pungă de plastic nu e decât un pas. Așadar, majoritatea călătorilor din autobuzele care fac curse lungi aparțin uneia dintre următoarele categorii: schizoizi decompensați, persoane înarmate și periculoase, drogați semiconștienți, inși proaspăt eliberați din închisoare sau

călugărițe. Ocazional mai vezi câte doi studenți norvegieni. Îți dai seama că sunt studenți norvegieni pentru că au obraji trandafirii, arată a persoane sănătoase și poartă șosete albastre până la gleznă și sandale. Dar, în general, o călătorie cu autobuzul pe o distanță mare în America presupune o combinație între majoritatea inconvenientelor vieții în închisoare și cele ale traversării oceanului pe o navă care transportă soldați.

Așa că, atunci când autobuzul a oprit în fața mea, cu un oftat pneumatic din rărunchi, și s-a deschis ușa, am urcat având anumite rețineri. Nici șoferul nu părea prea stabil. Avea acel tip de păr care îl făcea să arate ca și cum s-ar fi jucat cu niște cabluri sub tensiune. Mai erau vreo șase pasageri, deși numai doi dintre ei păreau nebuni de-a binelea și doar unul vorbea singur. Am ocupat un loc mai în spate și m-am făcut comod ca să dorm. Băusem mult prea multe beri cu fratele meu în seara dinainte, iar condimentele iuți din sendviș se dilatau acum prevestind lucruri rele în abdomenul meu și plutind în derivă precum chestia care se pune în așa-numitele veioze cu lavă. În scurt timp aveau să înceapă să dea pe afară, pe la un capăt sau pe la celălalt.

Am simțit o mână pe umărul meu, din spate. Prin spațiul dintre scaune am văzut că era un indian – adică un bărbat din India, nu un amerindian.

— Se fumează în autobuzul ăsta? m-a întrebat el.

— Nu știu, am răspuns. Nu mai fumez, așa că nu prea sunt atent la detalii din astea.

— Dar *crezi* că pot să fumez în autobuz?

— Chiar nu știu.

A tăcut câteva minute, apoi a revenit cu mâna pe umărul meu – nu m-a bătut ușurel pe umăr, ci și-a odihnit mâna pe umărul meu.

— Nu găsesc o scrumieră, a spus el.

— Nu zău, am replicat sarcastic, fără să deschid ochii.

— Crezi că asta înseamnă că n-avem voie să fumăm?

— Nu știu. Nu-mi pasă.

— Dar *crezi* că asta înseamnă că n-avem voie să fumăm?

— Dacă nu-ți iei mâna de pe umărul meu, o să vomit pe ea, am zis.

Și-a retras repede mâna și a tăcut un minut, poate. Apoi m-a întrebat:

— Mă ajută să caut o scrumieră?

Era șapte dimineața și nu mă simțeam bine deloc.

— LASĂ-MĂ, TE ROG, ÎN PACE! m-am răstit la el, oarecum cu sălbăticie.

Cu două rânduri mai în spate, doi studenți norvegieni păreau șocați. Le-am aruncat o privire ca și cum le-aș fi spus „Și nici voi, căcăcioși mici și sănătoși ce sunteți, să nu ndrăzniți să mișcați în front!” și m-am lăsat înapoi în scaun. Avea să fie o zi lungă.

Am dormit agitat, somnul acela nesatisfăcător, semiconștient, când încorporezi în vise ce se întâmplă în jurul tău – scrâșnetul cutiei de viteze, plânsetul bebelușilor, virajele bruște nebunești, când la dreapta, când la stânga, în timp ce șoferul bâjbâie după o țigară scăpată pe jos sau cade într-un episod psihotic. Am visat mai ales că autobuzul cădea peste buza unei prăpastii, plonjând în gol; în visul meu am căzut kilometri buni, rostogolindu-ne printre nori, în pace, în timp

ce auzeam doar șuieratul aerului afară, apoi pe indian spunându-mi: „Crezi că ar fi în regulă dacă aş fuma *acum*?”.

Când m-am trezit, am văzut că îi cursese cuiva din gură pe umărul meu și că pe scaunul din fața mea era un pasager nou, o femeie trasă la față, încărunțită, cu părul lins, care fuma țigară de la țigară și râgâia copios. Erau râgâituri de felul celor pe care le scot copiii ca să se amuze – râgâituri sănătoase, răsunătoare, de bas grav. Femeia era cât se poate de dezinvoltă. Se uita la mine, deschidea gura și hopa! o râgâitură. Era uimitor. Apoi trăgea din țigară și râgâia un nor mare de fum. Și asta era uimitor. Am aruncat o privire peste umăr. Indianul era tot acolo, cu un aer nefericit. Văzându-mă, a dat să se aplece în față ca să mai pună o întrebare, dar l-am oprit ridicând un deget și s-a lăsat înapoi în scaun. Am privit lung pe geam, într-o stare de rău, și mi-am petrecut timpul încercând să-mi imaginez situații mai puțin plăcute decât cea curentă. Dar, în afară de propria moarte sau de ideea de a mă afla în public la un concert cu Bee Gees, nu mi-a mai venit absolut nimic altceva în minte.

Am ajuns la New York după-amiaza. M-am cazat la un hotel din apropiere de Times Square. Camera costa 110 dolari pe noapte și era atât de mică, încât trebuia să ies pe hol ca să mă pot întoarce. Nu mai fusesem niciodată într-o cameră în care puteam atinge toți cei patru pereți simultan. Am făcut tot ce faci într-o cameră de hotel – m-am jucat la întrerupătoare și la televizor, m-am uitat în sertare, am băgat în valiză toate prosoapele și scrumierele –, apoi am ieșit la plimbare prin oraș.

Nu mai fusesem la New York de când aveam 16 ani – venisem cu prietenul meu Stan în vizită la fratele meu și soția lui, care trăiau pe atunci într-o comunitate ciudată, kafkiană din Queens, numită Lefrak City. Era alcătuită din vreo 12 blocuri înalte cu apartamente grupate în jurul unui șir de patrule singurate, tipul de patrule în care bălțile care se fac de la ploaie persistă cu săptămânile, iar pe straturile de flori găsești cărucioare de supermarket. Acolo trăiau vreo 50.000 de oameni. Nu îmi imaginasem niciodată cum ar arăta un număr atât de mare de oameni într-un singur loc. Nu puteam să înțeleg de ce ar alege cineva să trăiască astfel, într-o țară atât de mare și de deschisă ca America. Dar pentru toți acei oameni asta era tot. Asta însemna acasă. Aveau să-și trăiască viața fără să aibă vreodată propria grădină în spatele casei, fără să facă grătar, fără să iasă pe ușa din spate la miezul nopții ca să facă pipi în tufișuri și să privească stelele. Copiii lor aveau să creadă că și cărucioarele de supermarket cresc sălbatic, ca buruienile.

Seara, când fratele meu și soția lui ieșeau, Stan și cu mine scanam cu binoclul ferestrele clădirilor învecinate. Aveam de ales dintre sute de ferestre, fiecare conținând lumina fantomatică a unui televizor. Bineînțeles, noi căutam femei goale – și spre surprinderea noastră chiar am văzut câteva, deși asta ducea de obicei la o luptă atât de înfocată pentru controlul asupra binoclului, încât, până identificam din nou fereastra respectivă, femeia se îmbrăca și ieșea în oraș. Însă cel mai adesea am văzut alți bărbați scanând cu binoclul ferestrele clădirii noastre.

Îmi amintesc mai ales de sentimentul că ne păștea un pericol de fiecare dată când ieșeam din clădire. Grupuri de

adolescenți cu jachete de piele, fără ocupație, ședeau pe zidurile din jurul complexului și studiau pe oricine era în trecere. Mă așteptam de fiecare dată să pornească după noi când treceam, să ne ia banii și să ne înjunghie cu cuțite pe care le făcuseră în atelierul închisorii, dar nu ne-au deranjat niciodată. Ne priveau lung și atât. Chiar și asta ne înspăimânta, pentru că noi eram doar niște puștani slăbănogi din Iowa.

New Yorkul încă mă înfricoșa. Aveam același sentiment că mă paște un pericol chiar și acum, mergând prin Times Square. Citisem atât de mult despre crime și infracționalitatea pe străzi, încât m-am simțit personal recunoscător față de toți cei care m-au lăsat în pace. Îmi venea să împart felicitări pe care să scrie „Mulțumesc că nu m-ai omorât!”.

Dar singurii oameni care m-au agresat au fost cerșetori. În New York există 36.000 de vagabonzi și în două zile de umblat prin oraș fiecare dintre ei mi-a cerut bani. Cu unii m-am intersectat de două ori. Locuitorii New Yorkului merg la Calcutta ca să mai scape de cerșetori. Am început să regret că nu trăiam într-o epocă în care un domn putea lovi asemenea oameni cu bastonul. Un ins, preferatul meu, m-a întrebat dacă puteam să-i împrumut un dolar. Asta m-a dat pe spate. Am vrut să-i spun: „Să-ți *împrumut* un dolar? Desigur. Cu dobândă de, să zicem, 1% peste cea preferențială și ne vedem din nou aici joi ca să reglăm conturile?”. Nu aveam de gând să-i dau un dolar, bineînțeles – nu i-aș da un *dolar* nici celui mai apropiat prieten al meu –, însă i-am îndesat o monedă de zece cenți în mănuașă murdară și i-am făcut cu ochiul ca să-i dau de înțeles că i-am prins șiretlicul.

În Times Square e incredibil. Nu s-au mai văzut asemenea lumini, asemenea îmbulzeală. Fațade întregi ale unor clădiri sunt acoperite de reclame care clipesc și pulsează și se văluresc. E ca o furtună pe o mare electronică. Erau vreo 40 de astfel de îndemnuri gigantice la a cheltui și a consuma și doar două dintre ele nu promovau companii japoneze: copiatoare Mita, Canon, Panasonic, Sony. Măreața mea țară natală era reprezentată numai de Kodak și Pepsi Cola. Războiul s-a sfârșit, sărmane yankeu, mi-am zis sumbru.

Cel mai fascinant la New York e faptul că acolo se poate întâmpla orice. Cu doar o săptămână înainte, o femeie fusese înghițită de o scară rulantă. Știți întâmplări mai grozave decât asta? Era în drum spre serviciu și își vedea de ale ei când scara pe care urca a cedat brusc, iar femeia a plonjat în mecanismul interior, între toate roțile dințate și camele huruitoare, cu tipul de consecințe pe care vi le puteți imagina foarte bine. Cum ar fi să vă ocupați de curățenie în *acea* clădire? („Bernie, poți să vii mai devreme în seara asta? Și, știi ceva, să aduci o perie de sârmă lungă și *mult* Ajax.”) În New York găsești mereu ceva uimitor și imprevizibil. Într-un articol de pe prima pagină din *New York Post* se vorbea despre un pervers sexual care avea SIDA, trimis la închisoare în ziua respectivă pentru că violase niște băieței. Vă vine să credeți? „Ce oraș!”, mi-am zis. „Ce casă de nebuni!” Timp de două zile m-am plimbat, m-am holbat și am bombănit uimit. Pe Eighth Avenue, un bărbat de culoare corpulent, ce părea că suferă de niște tulburări periculoase, a venit clătinându-se spre mine de la intrarea într-o clădire și mi-a zis: „Am fumat gheață! Castroane mari de gheață!”. I-am dat imediat o monedă de 25 de cenți, deși nu îmi ceruse nimic, și m-am îndepărtat rapid.

Pe Fifth Avenue am intrat în Turnul Trump, un zgârie-nori nou. Un individ pe nume Donald Trump, dezvoltator imobiliar, cucerește New Yorkul puțin câte puțin, construind în tot orașul zgârie-nori pe care îi stă scris numele, așa că am intrat și am aruncat o privire. Clădirea avea cel mai lipsit de gust hol din câte văzusem – tot numai alamă, crom și marmură pestriță, alb cu roșu, care arăta ca genul de lucru pe care l-ai ocoli dacă l-ai vedea pe trotuar. Aici era peste tot – pe jos, pe pereți, pe tavan. Parcă erai în stomacul unei persoane care tocmai mâncase pizza. „Incredibil”, am bombănit și am mers mai departe. La un magazin de alături se vindeau casete video cu filme pornografice, chiar acolo, pe Fifth Avenue. Preferatul meu era *Yiddish Erotica*, volumul 2. Ce ar fi putut să ne arate – rabini cu pantalonii în vine, femei vulgare crăcite spunând „Hai, ne-o tragem odată?”? „Superb, incredibil”, am bombănit și mi-am văzut de drum.

Seara, în timp ce mă plimbam iar prin Times Square, privirea mi-a fost atrasă de un club de striptease cu fotografii ale dansatoarelor în geam. Erau niște fete frumoșele. Una dintre fotografii o înfățișa pe Samantha Fox. Întrucât domnișoara Fox era plătită la acea vreme cu vreo 250.000 de lire sterline pe an ca să-și etaleze ugerele atrăgătoare pentru cititorii unor publicații britanice precum *The Sun*, mi s-a părut cel puțin improbabil că s-ar despuia pentru niște străini într-o încăpere plină de fum de la subsolul unei clădiri din Times Square. Ba chiar aş merge până la a sugera că aici se săvârșea o mică fraudă. E o răutate să profiți așa de o persoană în călduri.

Întotdeauna profitau așa de tine în timpul târgului anual din Iowa. Corturile dansatoarelor, ridicate în spatele

diferitelor tiribombe, erau acoperite cu picturi nemaipomenit de erotice înfățișând cele mai frumoase femei dintre câte s-au văzut, cu părul mătăsos, cu sâni planturoși, zvelte – femei ale căror buze umede și cărnoase păreau să spună „Te vreau – da, pe tine, cel de colo, cel cu coșuri și ochelari! Vino să mă împlinești, micuțule!”. La 14 ani, cu un libido care o luase razna, inima ta și multe dintre organele învecinate dădeau crezare acelor imagini. Întindeai la casă un dolar mototolit, apoi intrai într-un cort prăfuit, care mirosea a balegă de cal și a alcool sanitar, și găseai pe o scenă o stripteuză obosită care nu arăta foarte diferit de mama ta. Era tipul de dezamăgire din care nu îți reveneau niciodată complet, iar acum îi compătimeam pe marinarii stingheri și pe vânzătorii de fotocopiatoare japoneze care se aflau la subsol, în acel club, bând cocteiluri dulci și călâi și petrecând o seară de dezamăgire la un preț exagerat. „Din greșeli învățăm”, mi-am spus ca un înțelept, cu un surâs trist, și am sictirit un cerșetor.

M-am întors la hotel, mulțumit că nu fusesem tâlhărit și încă și mai mulțumit că nu fusesem omorât. Un cartonaș pus pe televizor mă anunța că în schimbul a 6,50 dolari puteam viziona un film în cameră. Din câte îmi amintesc, aveam de ales dintre patru filme – *Vineri 13: Partea a 19-a*, în care un bărbat cu o tulburare de personalitate folosește cuțite, securi, roboți de bucătărie și o suflantă pentru zăpadă ca să omoare mai multe tinere chiar când ele se pregătesc să intre la duș; *Justițiarul II*, în care Charles Bronson îl urmărește pe Michael Winner, apoi îl omoară; *Bombo*, în care Sylvester Stallone, în rolul lui Rambo, își face o operație de schimbare de sex, apoi aruncă în aer o sumedenie de orientali; iar pe canalul pentru adulți, *Îmi picură din chiloței*, un studiu înduioșător asupra

relațiilor interpersonale și a conflictelor sociale din Danemarca postmodernă, în care se inseraseră și scene de tăvăleală sănătoasă, mai mult decât era cazul. Am cochetat o clipă cu ideea de a vedea puțin din al patrulea film – doar ca să mă ajute să mă relaxez, cum se spune în cercurile evanghelice –, dar am fost prea cărpănos ca să cheltuiesc 6,50 dolari și, oricum, am bănuir întotdeauna că, dacă apăs pe butonul cu pricina (din care, vă spun, abia dacă mai rămăsese ceva, atât era de uzat), a doua zi un băiat de serviciu îmi va băga sub ochi o hârtie spunându-mi că, dacă nu îi dau 50 de dolari, îi va trimite mamei mele o copie după factura de la hotel, pe care va încercui cu roșu „Servicii diverse: Film porno deviant, 6,50 dolari”. Așa că am ales să mă întind în pat și să urmăresc pe un post de televiziune normal reluarea unui serial de comedie din anii 1960 intitulat *Mr Ed*, despre un cal vorbitor. Judecând după calitatea poantelor, aș presupune că domnul Ed și le-a scris singur. Dar cel puțin nu conținea nimic cu care să pot fi șantajat.

Și așa s-a încheiat ziua mea în New York, cel mai incitant și mai antrenant oraș din lume. Nu am avut cum să nu meditez la faptul că nu existau motive pentru care să mă simt superior tovarășilor mei, inimile însingurate din clubul de striptease aflat cu 20 de etaje mai jos. Eram la fel de singur ca și ei. Ba chiar în tot acest mare oraș insensibil existau fără îndoială zeci de mii de oameni la fel de solitari și de lipsiți de prieteni ca mine. Ce gând melancolic!

„Dar mă întreb câți dintre ei pot face asta?”, mi-am spus și, întinzându-mi ambele brațe și ambele picioare, am atins toți cei patru pereți în același timp.

Capitolul 15

Era weekendul în care pica Ziua lui Columb și șoselele erau aglomerate. Alegerea lui Columb ca erou al unei țări care celebrează succesul așa cum o face America mi s-a părut întotdeauna stranie, din cauză că a fost un ratat deplorabil. Gândiți-vă la cele întâmplate: a făcut patru călătorii lungi până la cele două Americi, dar nu și-a dat seama că nu ajunsese în Asia și nu a găsit nimic care să fi meritat efortul. Toți ceilalți exploratori se întorceau cu lucruri noi și incitante, precum cartofii, tutunul și ciorapii de nailon, dar Columb nu a găsit să ducă acasă decât niște indieni nedumeriți – pe care i-a crezut japonezi. („Haideți, băieți, arătați-ne un pic de sumo!”)

Dar poate cel mai remarcabil neajuns al lui Columb e faptul că nu a văzut niciodată pământul care avea să devină Statele Unite. E o surpriză pentru mulți oameni. Și-l imaginează năvălind în Florida și spunând: „Locul ăsta merge pentru o stațiune drăguță, să știți”. De fapt, și-a petrecut timpul peste ocean numai în Caraibe și pe coastele mlăștinoase, infestate de gânganii ale Americii Centrale. Părerea mea e că vikingii ar merita mult mai mult să fie eroi ai Americii. De pildă, chiar ei au descoperit-o. Pe deasupra, vikingii erau niște bărbați adevărați, foloseau crani pe post

de pahare și nu tolerau tâmpeniile nimănui. Ei bine, abia ăsta e stilul american.

Pe când trăiam în America, Ziua lui Columb era una dintre acele sărbători oarecum stupide inventate numai în beneficiul funcționarilor publici cu sindicate puternice. De Ziua lui Columb serviciile poștale nu funcționau, iar dacă băteai nevinovat tot drumul până în partea de est a orașului, la Centrul de Stat Iowa pentru Înmatriculări Auto, ca să-ți reînnoiești permisul de conducere, găseai ușa încuiată și un anunț în geam pe care scria: „Închis de Ziua lui Columb. Cam de rahat pentru tine”. Dar, altfel, viața decurgea la fel ca în oricare altă zi. Acum însă părea că această sărbătoare se extinsese. Pe șosea circulau o puzderie de mașini și rulote, iar crainicii de la radio tot vorbeau despre lucruri cum ar fi numărul de accidente mortale anticipat pentru „acest weekend de Ziua lui Columb”. (Păi, de unde știu ei lucrurile astea? Există vreun fel de normă secretă?) Eram nerăbdător să ajung în New England pentru că voiam să văd culorile toamnei. În plus, statele aveau să fie mici și variate și nu m-aș fi confruntat cu acea monotonie îngrozitoare din toate celelalte state americane, chiar și din cele atrăgătoare. Însă m-am înșelat. Bineînțeles. Statele din New England sunt fără îndoială mici – Connecticutul are doar 170 de kilometri lungime, Rhode Island e mai mic decât Londra –, dar sunt ticsite de mașini, oameni și metropole. Connecticutul părea a fi tot o suburbie. Am mers pe șoseaua 202 spre Litchfield, marcată pe harta mea ca traseu pitoresc, și era într-adevăr mai mult pitoresc decât de suburbie, dar nu tocmai spectaculos.

Aveam așteptări prea mari probabil. În filmele din anii 1940, lumea mergea întotdeauna în Connecticut în weekend și statul arăta întotdeauna minunat de verde și de rustic. De fiecare dată vedeai multe drumuri pustii și căsuțe de piatră în luminișuri înconjurate de verdeață. Peisajul prin care treceam eu acum era doar semisuburban: case mari cu garaj pentru trei mașini și gazon cu aspersoare rotative și centre comerciale la fiecare șase cvartale. Orașul Litchfield era foarte frumos, tipic pentru New England, avea un tribunal vechi, un teren de golf lung, în pantă, un tun și un monument dedicat victimelor războiului. De o parte a terenului de golf se aflau magazine atrăgătoare, iar de cealaltă o biserică albă și înaltă cu turlă, care strălucea în lumina soarelui de octombrie. Și existau și culori – copacii din jurul terenului de golf erau în nuanțe intense de auriu și galben ca lămâia. Așa mai mergea.

Am parcat în față la MacDonald Drug și am traversat terenul de golf târșându-mi picioarele prin frunzele căzute. M-am plimbat pe străzi rezidențiale cu case mari, joase, pe gazon întins. Toate erau variații pe aceeași temă: exterior din lemn și obloane negre. Multe aveau plăci de lemn ce trimiteau la istoria lor – „Oliver Boardman 1785”, „1830 Col. Webb”. Am petrecut mai bine de o oră doar iscodind. Era un loc plăcut ca să iscodești.

Apoi am mers spre est, pe drumuri secundare. În scurt timp am ajuns în suburbiile Hartfordului, apoi la Hartford, iar după aceea în suburbiile aflate de cealaltă parte a Hartfordului. Și pe urmă am ajuns în Rhode Island. Am oprit lângă un panou pe care scria BINE AȚI VENIT ÎN RHODE ISLAND și m-am uitat îndelung pe hartă. Chiar asta era tot Connecticutul? M-am gândit să mă întorc și să mai traversez o dată statul –

trebuia să fie mai mult decât atât –, dar se făcea târziu, așa că mi-am continuat drumul, aventurându-mă într-o pădure mare de pini, ceva mai promițătoare. Dată fiind suprafața microscopică a statului Rhode Island, mi s-a părut că a durat o veșnicie până am găsit ieșirea din pădure. Până am ajuns la golful Narragansett, plin de insule, care acoperă aproape un sfert din întinderea modestă a statului, se făcuse aproape întuneric și din satele presărate de-a lungul țărmului scliffeau lumini.

La Plum Point un pod lung se întindea peste apă până la insula Conanicut, jos și negricios deasupra apei, ca un leș. L-am traversat și am mers puțin cu mașina pe insulă, dar se făcuse prea întuneric ca să mai văd mare lucru. Am parcat într-un loc în care țărmul era aproape de șosea și am mers pe jos până pe plajă. Nu se vedea luna și am auzit oceanul înainte să-l zăresc, apropiindu-se cu un foșnet lent, ritmic. M-am oprit la buza apei. Valurile ajungeau pe plajă ca niște înotători extenuați. Vântul cânta prin geaca mea. Multă vreme am privit lung la apa capricioasă, la imensul Atlantic negru, înfricoșătoarele adâncuri primordiale răscolite de furtuni din care s-a târât tot ce are viață și în care totul se va întoarce neîndoielnic într-o bună zi, și mi-am zis: „Ce-aș da omor la un hamburger!”.

Dimineața am mers în Newport, principala comunitate de iahting a Americii, unde se desfășoară cursele Cupei Americii. Partea veche a orașului fusese renovată în ultimii ani, după cum părea. Străzile erau mărginite de magazine cu firme din lemn la intrare. Toate aveau denumiri nautice vesele, precum „The Flying Ship” și „Shore Thing”. Portul era aproape prea

pitoresc, cu mulțimile sale de iahturi albe și catarge goale legănându-se sub un cer pe care dansau și se roteau pescăruși. Dar centrul era înconjurat de parări urâte, iar un drum aglomerat, cu patru benzi, mai mult șosea decât arteră citadină, despărțea faleza de oraș. De-a lungul drumului erau copaci lunguieți cu trunchiuri subțiri, ca niște completări sfrijite în peisaj. Municipality construisese și un părculeț, Perrott Park, dar era neîngrijit și plin de graffiti. Nu mai întâlnisem genul ăsta de neglijare. Majoritatea orașelelor americane sunt impecabil de curate și asta chiar m-a surprins, mai ales dacă ținem cont de importanța turismului pentru Newport. Am mers pe Thames Street, unde casele frumoase ale unor bătrâni lupi-de-mare se luptau fără sorți de izbândă cu gunoaiele, rahații de câine și invazia benzinăriilor și magazinelor de piese auto. Totul era foarte trist. Mă aflam într-un loc în care aparent oamenilor nu le păsa, sau poate doar nu observau, cât de neîngrijit ajunsese să fie totul. Mi-a amintit de Londra.

Am traversat golful cu mașina spre Parcul Statal Fort Adams. De acolo, Newportul părea un cu totul alt oraș – un desen fermecător cu turla de biserică subțiri și acoperișuri victoriene ivindu-se dintr-o grădină cu copaci. Golful scânteia în lumina soarelui și zecile de veliere se legănau pe valurile blânde. Era captivant. Am mers mai departe pe drumul de coastă, trecând de Brenton Point, apoi pe Bellevue Avenue, unde cele mai extraordinare locuințe de vară construite vreodată mărginesc bulevardul pe ambele părți și se revarsă pe multe dintre străzile secundare.

Prin 1890-1905, cele mai bogate familii ale Americii – Vanderbilt, Astor, Belmont și alte zeci – s-au luat la întrecere

construind locuințe magnifice, cărora insistau să le spună „căsuțe”, de-a lungul acestei fâșii de faleză abruptă și impunătoare, lungă de un kilometru. Majoritatea au fost copiate aproximativ după castele din Franța și umplute cu mobilier, marmură și tapiserii aduse cu cheltuieli enorme cu vaporul din Europa. Amfitrioanele cheltuiau în mod curent cel puțin 300.000 de dolari pe divertisment într-un sezon care dura doar șase sau opt săptămâni. Timp de circa 40 de ani aici a fost cartierul general mondial al consumului ostentativ.

Majoritatea reședințelor funcționează acum ca muzee. Ți se ia și pielea de pe tine ca să intri și, oricum, cozile din fața celor mai multe dintre ele erau imense (să nu uităm că era weekendul cu Ziua lui Columb). Din stradă nu se vede mare lucru – proprietarii nu voiau ca oamenii de rând să se zgâiască la ei cum stau pe peluză și își numără banii, așa că au plantat garduri vii dese și au ridicat ziduri înalte –, însă am descoperit întâmplător că municipalitatea construisese o potecă asfaltată de-a lungul falezei de pe care puteam să văd partea din spate a conacelor mai mari și să mă bucur de priveliști ametoare ale oceanului și valurilor spărgându-se la baza stâncilor. Puteam să mă bucur aproape singur de potecă și am parcurs-o uimit, în tăcere, cu gura căscată. Nu mai văzusem o asemenea succesiune de case vaste, un asemenea exces arhitectural. Fiecare casă arăta ca o încrucișare între un tort de nuntă și un capitoliu. Știam că cea mai grandioasă dintre toate era The Breakers, construită de familia Vanderbilt, și îmi tot spuneam „Ei bine, *asta* trebuie să fie” și „Acum precis *asta* e”, dar casa următoare se dovedea a fi și mai extraordinară. Când am ajuns în cele din urmă la The Breakers, era cu totul enormă, un munte cu ferestre. Nu o poți privi fără să te

gândești că nimeni, poate cu excepția propriei persoane, nu merită să fie atât de bogat.

De cealaltă parte a gardului, gazonul și terasele erau pline de turiști grăsuți în bermude și cu pălării caraghioase, care intrau și ieșeau din casă, își făceau fotografii și călcau begoniile în picioare, și m-am întrebat ce ar zice de treaba asta Cornelius Vanderbilt, pocitania aia nesuferită.

Am mers mai departe la Cape Cod, alt loc în care nu mai fusesem niciodată și de la care aveam așteptări mari. Era foarte pitoresc, cu casele sale vechi din lemn cu acoperișul în pantă, cu magazinele de antichități și hanurile din lemn și satele sale frumoase, cu nume nostime: Sagamore, Sandwich, Barnstable, Rock Harbor. Dar era ticsit de turiști în mașini supraîncărcate și rulote huruitoare. Frate, cât urăsc rulotele! Mai ales pe peninsule aglomerate precum Cape Cod, unde blochează străzile și priveliștile – și toate astea pentru ca un individ oarecare și nevastă-sa bondoacă să poată lua prânzul și să-și golească vezica fără să oprească.

Traficul era atât de aglomerat și de lent, încât aproape am rămas fără benzină, reușind să ajung cu chiu, cu vai la o benzinărie cu două pompe de la periferia West Barnstable-ului. O gestiona un bărbat care avea cel puțin 97 de ani. Era înalt, subțire și foarte sprinten. Nu am mai văzut pe cineva să pună benzină cu atâta dezinvoltură. Mai întâi a scăpat o cantitate oarecare pe mașină, apoi s-a prins atât de tare în conversația despre locul de unde veneam eu – „Aha, Iowă. Nu ne vin mulți din Iowă. Cred că ești primul pe anul ăsta. Cum e vremea în Iowă în perioada asta din an?” –, încât a lăsat pompa să dea pe-afară și a trebuit să-i arăt că benzina curgea

în cascadă pe caroseria mașinii și se aduna într-o baltă la picioarele noastre. A scos ștuțul, vărsând încă vreo doi litri pe mașină și pe pantalonii și încălțăminte proprie, apoi i-a făcut vânt înapoi spre pompă, unde a continuat să picure în voie.

Ținea un chiștoc de țigară în colțul gurii și eram îngrozit că i-ar fi putut trece prin cap să-l aprindă. Ceea ce a și făcut. A scos din buzunar o cutie de chibrituri mototolită și a tot încercat să trezească la viață un chibrit. Eram prea stupefiat ca să pot reacționa. Nu mă puteam gândi decât la un prezentator de știri la TV spunând: „Iar astăzi, la West Barnstable, un turist din Iowa a suferit arsuri de gradul III pe 98% din suprafața corpului, într-o explozie la o benzinărie. Reprezentantii pompierilor au spus că arăta ca o felie de pâine lăsată prea mult în prăjitor. Proprietarul benzinariei încă nu a fost găsit”. Dar nu am sărit în aer. Chiștocul a scos fum, pe care bărbatul l-a pufăit într-un nor măricel, apoi a stins chibritul între degete. Presupun că după atâtea decenii de pus benzină omul devenise mai mult sau mai puțin ignifug, după cum unii îngrijitori de șerpi devin imuni la veninul acestora. Dar nu eram dispus să testez în detaliu această teorie. I-am plătit în grabă și am reintrat imediat pe șosea, enervând astfel un bărbat aflat la volanul unei rulote de 12 metri, care și-a scăpat muștar în poală când a frânat ca să mă evite. „Așa o să te-nveți minte să nu mai cari după tine o clădire când pleci în vacanță”, am bombănit nemilos și am sperat ca pe nevastă-sa, în spate, să fi căzut ceva greu.

Cape Cod e o peninsulă lungă și îngustă, care iese de la baza Massachusettsului, se întinde pe apă vreo 30 de kilometri, apoi se curbează înapoi în direcția de unde a pornit. Arată ca un braț flexat ca să se vadă mușchii – de fapt,

seamănă remarcabil de bine cu brațul meu, pentru că nu mi se văd mușchii mai deloc. Pe „brațul” peninsulei trec trei șosele – una de-a lungul coastei de nord, alta de-a lungul coastei de sud și o a alta la mijloc –, însă la cot, la Rock Harbor, unde peninsula se îngustează și se îndreaptă brusc spre nord, cele trei drumuri se unesc într-o singură șosea lungă și lentă de-a lungul antebrațului, până la Provincetown, situat în vârful degetelor. Provincetown colcăia de turiști. Orașelul are doar o intrare și o ieșire. Are numai câteva sute de locuitori, dar se pot găsi acolo și 50.000 de vizitatori zilnic în timpul verii și în weekendurile cu sărbători ca acesta. Parcarea era interzisă în localitatea propriu-zisă – peste tot vedeai avertismente răutăcioase că ți se poate ridica vehiculul –, așa că am plătit câțiva dolari ca să-mi las mașina, alături de alte câteva sute, în afara orașului, în care am ajuns pe jos după un drum lung și obositor.

Provincetown e construit pe nisip. E înconjurat de dune unduitoare, întrerupte doar pe alocuri de mănunchiuri de iarbă de culoarea paiului. Numele firmelor – motelul Windy Ridge, magazinul de cadouri Gale Force – sugerau că vântul bătea destul de des pe acolo și, într-adevăr, vedeai nisip adunat de vânt pe drumuri și îngrămadit în praguri, și fiecare pală mai puternică îți arunca niște nisip în ochi și pe față și pudra orice se întâmpla să mănânci. Trebuie să fie groaznic să trăiești aici. Poate că mi-ar fi dispăcut mai puțin dacă Provincetown s-ar fi străduit ceva mai mult să fie fermecător. Rareori mai văzusem un loc atât de pus pe stors banii turiștilor. Era plin de localuri cu înghețată și magazine de cadouri și altele care vindeau tricouri, zmeie și articole de plajă.

M-am plimbat puțin, am mâncat un hotdog cu muștar și nisip, am băut o cafea cu lapte și nisip și m-am uitat în geamul unei agenții imobiliare, unde am observat că o casă simplă, cu două dormitoare, în apropierea plajei se vindea cu 190.000 de dolari, deși e foarte adevărat că includea un șemineu și cât nisip puteai să mănânci. Plajele arătau destul de bine, dar, în rest, nu am mai găsit nici măcar un singur punct de atracție autentic.

Provincetown este locul în care primii pelerini au pășit pe pământ american în 1620. În amintirea acestui eveniment, în centrul orașului s-a ridicat un turn asemănător unei campanile. O curiozitate însă: pelerinii nu intenționau să acosteze la Cape Cod. Ținta lor era Jamestown, Virginia, dar au ratat-o cu numai vreo 1.000 de kilometri. O consider o realizare semnificativă. Și încă o curiozitate: nu au adus cu ei nici un plug, un cal sau o vacă și nici măcar o undiță. Nu vi se pare puțin nesăbuit? Adică, dacă ați vrea să începeți o viață nouă pe un pământ foarte îndepărtat, nu credeți că v-ați pune puțin problema cum vă veți descurca după ce veți ajunge acolo? Totuși, în pofida neajunsurilor lor la capitolul planificare, pe primii pelerini i-a dus suficient capul încât să nu rămână în zona Provincetown și să plece mai departe, spre Massachusetts, cu prima ocazie. La fel am făcut și eu.

Sperasem să ajung la Hyannis Port, unde era locuința de vară a familiei Kennedy, dar traficul era atât de lent, mai ales în apropiere de Woods Hole, de unde pleacă feribotul spre Martha's Vineyard, încât nu m-am mai aventurat. Toate motelurile pe lângă care am trecut – cu sutele – erau complet ocupate. Am intrat pe șoseaua interstată 93 gândindu-mă să merg doar câțiva kilometri ca să mă îndepărtez de Cape Cod și

să încep să-mi caut cazare, dar nici nu mi-am dat seama când am ajuns în Boston, prins în traficul orei de vârf de seara. Îți pierzi mințile în sistemul de șosele al Bostonului. În mod clar, proiectantul său își petrecuse copilăria tamponând între ele trenulețe de jucărie. La fiecare câteva sute de metri mă trezeam că banda de sub mine dispare și alte benzi se unesc cu ea dinspre dreapta sau dinspre stânga sau, uneori, din ambele părți. Acesta nu era un sistem rutier, ci isterie pe roți. Pe fețele tuturor se citea îngrijorarea. Nu mai văzusem niciodată oameni care să facă eforturi atât de mari ca să nu se tamponeze. Și asta era într-o sâmbătă – Dumnezeu știe cum o fi într-o zi lucrătoare.

Bostonul e un oraș foarte mare, iar suburbiile sale se întind tocmai până în New Hampshire. Așa că m-am pomenit seara târziu, fără să-mi fie clar cum, într-unul din acele locuri fără o identitate proprie ce răsar la intersecțiile dintre șoselele interstatale – insule de lumină purpurie alcătuite din moteluri, benzinării, centre comerciale și fast-fooduri, atât de strălucitoare încât probabil sunt vizibile din cosmos. Cel în care ajunsesem era undeva în zona Haverhillului. M-am cazat la un oarecare Motel 6 și am mâncat niște pui prăjit unsuros și cartofi prăjiți fleșcăiți la un oarecare local Denny's, peste drum. Fusesse o zi proastă, dar refuzam să mă las cuprins de depresie. Eram la doar câțiva kilometri depărtare de New Hampshire și de începutul adevăratului New England. Situația nu putea decât să se îndrepte.

Capitolul 16

Îmi imaginasem întotdeauna că New England nu însemna decât arțari, biserici albe și bătrâni cu cămăși în carouri care stau în jurul sobelor din fontă din magazinele cu de toate de la țară, făcând schimb de povești gogonate cu relaxarea tipică ocaziei. Dar, dacă era să mă iau după sudul statului New Hampshire, atunci fusesem fără îndoială dezinformată. Erau doar mizerii comerciale moderne – centre comerciale, benzinării, moteluri. Pe ici, pe colo mai vedeai câte o biserică albă sau o pensiune cu exteriorul din lemn contrastând cu fast-foodurile Burger King și benzinăriile Texaco din jur. Dar, departe de a atenua urâtenia, nu făcea decât să o intensifice, amintindu-ți ce se demolase ca să-ți cumperi hamburgeri direct din mașină și benzină ieftină.

La Salisbury am intrat pe vechea șosea 1, pe care voiam să călătoresc de-a lungul coastei, traversând Maine. După cum sugerează numele, șoseaua 1 este mama drumurilor americane, prima șosea federală. Străbate 4.000 de kilometri de la granița cu Canada până în Florida Keys. Timp de 40 de ani a fost principala șosea de-a lungul coastei de est, conectând toate metropolele Nordului – Boston, New York, Philadelphia, Baltimore, Washington – cu plajele și pâlcurile de citrice din Sud. Trebuie să fi fost minunat în anii 1930 și

1940 să călătorești cu mașina din Maine în Florida, în vacanță, când traversai toate acele metropole minunate, ajungeai pe dealurile Virginiei, apoi în munții verzi ai celor două Caroline și te încălzeai pe măsură ce mai parcurgeai niște kilometri. Dar până în anii 1960 șoseaua 1 devenise deja prea congestionată pentru a fi practică – o treime din toată populația Statelor Unite trăia pe o rază de 30 de kilometri în jurul ei –, așa că s-a construit șoseaua interstatală 95 ca să se faciliteze traficul de-a lungul coastei și să călătorești aproape fără să-ți dai seama că peisajul se schimbă. Șoseaua 1 există încă, dar ai nevoie de câteva săptămâni ca să o parcurgi în totalitate. Acum e doar un drum local, o stradă citadină nesfârșită, mărginită de un șir impresionant de malluri.

Sperasem că aici, în New Englandul rural, mai păstrase ceva din farmecul său de altădată, dar se părea că nu. Călătoream printr-o burniță matinală rece și mă întrebam dacă aveam să mai găsesc vreodată adevăratul New England. La Portsmouth, un orașel pe care îl uiți instantaneu, am trecut în Maine pe un pod de fier deasupra râului Piscataqua, cu ape tulburi. Așa cum îl vedeam prin parbriz, în fâșăitul ritmic al ștergătoarelor, Maine nu părea să prevestească nimic bun, ci doar un alt șir lung de centre comerciale și proiecte imobiliare noi și confuze.

Dincolo de Kennebunkport, suburbiile au făcut loc în sfârșit unor păduri. Ici și colo apăreau din pământ bolovani maronii masivi, ca niște creaturi subterane care ies să respire, și din când în când mai zăream marea – o întindere cenușie, rece și mohorâtă. Am tot mers gândindu-mă că din clipă-n clipă voi întâlni vestitul Maine al capcanelor pentru homari, al țărmurilor biciuite de valuri și al farurilor singuratice

înălțându-se pe stânci de granit, dar micile orașe prin care am trecut erau doar murdare și triste, iar ținutul rural, împădurit și deloc memorabil. La un moment dat, aproape de Falmouth, drumul m-a dus un kilometru, doi de-a lungul unui golf argintiu cu un pod lung și jos spre un peisaj cu ferme îngrijite, cuibărite într-o vale, și m-am entuziasmat pentru scurt timp. Dar a fost doar o alarmă falsă și peisajul a redevenit repede monoton. În restul timpului, adevăratul Maine mi-a scăpat. Era mereu puțin mai încolo, ca parcurile de distracții pe care tata le tot rata.

La Wiscasset, după ce parcursesem o treime din distanța până la New Brunswick de-a lungul coastei, m-am descurajat cu totul. Pe panoul de la intrarea în localitate, Wiscasset se autointitulează cel mai frumos sat din Maine, ceea ce nu e un lucru bun pentru restul statului. Nu vreau să sugerez că Wiscasset era oribil, pentru că nu era. Avea o stradă principală abruptă mărginită de artizanate și alte magazine destinate tinerilor consumatori din clasa de mijloc, care cobora până la un golfuleț liniștit al Atlanticului. Pe mal putrezeau două corăbii vechi din lemn. Era OK. Doar că nu merita să mergi patru ore cu mașina până acolo.

Brusc, m-am hotărât să ies de pe șoseaua 1 și să mă avânt spre nord, în pădurile dese de pini din centrul Maine-ului, pe un traseu neregulat spre White Mountains, pe un drum care tot urca și cobora, ca un covor care face cute. După câțiva kilometri am început să simt o schimbare în atmosferă. Norii erau joși și informi, iar lumina zilei slabă. Era clar că iarna se apropia. Mă aflam la doar puțin peste 100 de kilometri de Canada și era evident că aici iernile erau lungi și grele. Îți dădeai seama după drumurile care se năruiau și după stivele

enorme de lemn de foc de lângă fiecare cabană singuratică. Din multe hornuri ieșea deja un fir iernatic de fum. Era abia octombrie, dar aveai deja senzația răcelii și nemișcării iernii. Era tipul de atmosferă care te face să-ți ridici gulerul și să te îndrepti spre casă.

Imediat după Gilead am intrat în New Hampshire și peisajul a devenit mai interesant. White Mountains (Munții Albi) se înălțau în fața mea, mari și rotunjiți, de culoarea leșiei. Probabil că și-au primit numele de la mestecenii care îi acoperă. Mergeam pe o șosea pustie, printr-o pădure cu frunze tremurătoare. Plafonul de nori informi era tot jos și vremea rece, dar măcar ieșisem din monotonia pădurilor din Maine. Drumul urca și cobora după cum șerpuia un pârau presărat cu bolovani. Peisajul era infinit mai reușit, dar tot lipsit de culori, nimic din nuanțele de auriu și roșu intens ale toamnei despre care mi se spusese că aveam să le întâlnesc. De la pământ la cer, totul era de un cenușiu mohorât, cadaveric.

Am trecut pe lângă Mount Washington, cel mai înalt vârf din nord-estul SUA (1.916 metri, pentru cititorii care își iau notițe). Dar celebritatea i se trage în realitate de la faptul că e cel mai vântos loc din America. Are legătură cu... păi, cu felul în care bate vântul, bineînțeles. Oricum, cea mai mare viteză a vântului consemnată pe planetă s-a înregistrat pe vârful Mount Washington în aprilie 1934, când o bătut o rafală de – v-ați pregătit creioanele? – 371 de kilometri pe oră. Trebuie să fi fost experiența vieții lor pentru meteorologii care lucrau acolo. Cum ai putea să descrii un asemenea vânt? „Păi, vântul chiar bătea... *tare*. Adică *foarte* tare. Înțelegi ce spun?” Trebuie să fie foarte frustrant să ai o experiență cu adevărat unică.

Imediat după aceea am ajuns la Bretton Woods, orășel pe care mi-l imaginasem ca având un farmec de modă veche. De fapt nu exista nici un orășel, doar un hotel și un teleferic pentru schiori. Hotelul era imens și semăna cu o fortăreață medievală, dar cu un acoperiș roșu-aprins. Arăta ca o încrucișare între Monte Cassino și Pizza Hut. Acesta a fost locul în care s-au adunat în 1944 economiști și politicieni din 28 de țări și au căzut de acord să înființeze Fondul Monetar Internațional și Banca Mondială. Cu siguranță, părea un loc plăcut în care să intri în istoria economiei. John Maynard Keynes a remarcat la acea vreme într-o scrisoare adresată fratelui său, Milton: „A fost o săptămână cât se poate de satisfăcătoare. Negocierile au fost cordiale, mâncarea de aici e grozavă, iar chelnerii, frumusei foc”.

Am poposit peste noapte la Littleton, un orășel, după cum sugerează și numele, în apropiere de granița cu Vermont. Am parcat la motelul Littleton, aflat pe strada principală. Pe ușa de la recepție un anunț spunea: „Dacă vreți gheață sau sfaturi, veniți înainte de 6:30. Îmi scot soția la cină în oraș. («Era și timpul!» – soția)”. Înăuntru era un bătrân în cârje, care mi-a spus că sunt foarte norocos pentru că mai avea doar o singură cameră liberă. Costa 42 de dolari plus TVA. Când a văzut că încep să transpir și să bat în retragere, a adăugat precipitat:

— E o cameră foarte drăguță. Cu televizor nou-nouț. Covoare simpatice. O cabină de duș mică și frumoasă. Avem cele mai curate camere din oraș. Suntem renumiți pentru asta.

Mi-a indicat cu un gest amplu o selecție de comentarii din partea unor clienți mulțumiți, etalate sub un panou de sticlă pe tejgheaua de la recepție. „Cred că am stat în cea mai curată cameră din oraș!” – A.K., Cascada Porcului-furnicar, Kentucky.

„Frate, dar ce cameră curată am avut tot timpul! Și așa niște covoare simpatice!” – Dl și Dna J.F., Sudăței, Ohio. Genul ăsta de lucruri.

Mă îndoiam oarecum de veridicitatea acestor afirmații, dar eram prea obosit ca să mă întorc pe șosea, așa că am oftat un „Bine” și am semnat în registru. Mi-am luat cheia și o frapieră cu gheață (la 42 de dolari plus TVA, intenționeam să iau tot ce era inclus în preț) și m-am dus în cameră. Și zău! chiar *era* cea mai curată cameră din oraș. Televizorul era nou-nouț, iar covorul luxos. Patul era comod, iar cabina de duș chiar era o frumusețe. M-am simțit imediat prost și mi-am luat înapoi toate gândurile negative la adresa proprietarului. („Am fost un măgar arogant că nu v-am crezut” – Dl B.B., Des Moines, Iowa.)

Am mâncat 14 cuburi de gheață și am urmărit știrile de seară. Știrile au fost urmate de un episod vechi din *Gilligan's Island*, pe care postul TV îl inclusea cu chibzuință în program drept stimulent pentru ca telespectatorii săi încă întregi la cap să se ridice imediat și să facă ceva mai util. Asta am făcut și eu. Am ieșit și am aruncat o privire prin oraș. Alesesem să mă opresc peste noapte la Littleton pentru că într-o carte pe care o aveam la mine era descris drept „pitoresc”. De fapt, dacă Littleton avea vreo caracteristică, atunci aceasta era o lipsă aparte a pitorescului. Orașul consta în principal dintr-o stradă lungă cu clădiri în general neremarcabile, cu parcare a unui supermarket la mijloc și scheletul unei benzinării dezafectate ceva mai încolo. Cred că putem fi de acord că așa ceva nu înseamnă pitoresc. Din fericire, orașul avea alte calități. În primul rând, era cea mai prietenoasă așezare din câte văzusem. Am intrat în restaurantul Topic of the Town. Ceilalți

clienți mi-au zâmbit, doamna de la casa de marcat mi-a arătat unde să-mi pun geaca, iar chelnerița, o doamnă voluptuoasă mititică și cu gropițe, nu știa ce să mai facă pentru mine. Parcă li se administrase tuturor un fel de tranchilizant miraculos.

Chelnerița mi-a adus un meniu și am făcut greșeala să-i mulțumesc.

— Cu plăcere, a răspuns ea.

Odată ce începi cu asta, nu se mai termină. A venit și a șters masa cu o cârpă umedă.

— Mulțumesc, am zis.

— Cu plăcere, a zis ea.

Mi-a adus niște tacâmuri înfășurate într-un șervețel de hârtie. Am ezitat, dar nu m-am putut abține.

— Mulțumesc, am zis.

— Cu plăcere, a zis ea.

Au urmat un șervet de masă pe care scria Topic of the Town, pe urmă un pahar cu apă, după care o scrumieră curată, apoi un coșuleț cu biscuiți sărați ambalați în celofan – și la fiecare am avut un schimb politicos de replici. Am comandat meniul special cu pui prăjit. În timp ce așteptam, mi-am dat seama stânjenit că oamenii de la masa alăturată mă priveau și îmi zâmbeau într-un mod anormal. Chelnerița mă privea și ea, dintr-o anumită poziție de lângă ușa bucătăriei. Toată povestea îmi cam dădea fiori. La fiecare câteva secunde, chelnerița venea la masă, îmi umplea paharul cu apă cu gheață și îmi spunea că mâncarea vine imediat.

— Mulțumesc, îi ziceam.

— Cu plăcere, zicea ea.

În cele din urmă, chelnerița a ieșit din bucătărie cu o tavă cât o masă întreagă și a început să-mi pună în față farfuriile cu

mâncare – supă, salată, un platou cu pui, un coș cu chifle aburinde. Totul arăta delicios. Brusc, mi-am dat seama că îmi era foarte foame.

— Pot să vă mai aduc ceva? a întrebat ea.

— Nu, e în regulă, mulțumesc, am răspuns, ținând bine cuțitul și furculița, gata să mă reped la mâncare.

— Doriți niște ketchup?

— Nu, mulțumesc.

— Mai doriți sos pentru salată?

— Nu, mulțumesc.

— Sosul pentru friptură e suficient?

Puteai să îneci un cal în el.

— Da, friptura are suficient sos, mulțumesc.

— O cafea?

— Am tot ce-mi trebuie, zău.

— Sunteți sigur că nu vă mai pot ajuta cu ceva?

„Păi, ai putea să dispari ca să mă lași să mănânc”, am vrut să spun, dar nu am făcut-o, bineînțeles. Doar am zâmbit dulce, am spus „Nu, mulțumesc”, iar după o vreme s-a retras. Însă a rămas în picioare, ținând o carafă de apă cu gheață în mână, și m-a urmărit cu atenție cât timp am mâncat. De fiecare dată când luam o înghițitură de apă, îmi umplea din nou paharul. La un moment dat, când am întins mâna după piper, mi-a interpretat intenția greșit și a dat să vină cu carafa, dar a trebuit să se retragă. După aceea, de fiecare dată când lăsam tacâmurile din mână dintr-un motiv sau altul, mimam oarecum o explicație a ceea ce eram pe cale să fac – „Doar o să întind niște unt pe chiflă” –, ca să nu se repeadă să-mi mai toarne apă. Și în tot acest timp oamenii de la masa alăturată s-

au uitat la mine cum mâncam și mi-au zâmbit încurajator. Abia așteptam să plec de-acolo.

Când, într-un final, am terminat, chelnerița m-a întrebat de desert.

— O felie de plăcintă? Avem cu tot felul de bunătăți din pădure: afine, afine sălbatice, mure, zmeură roșie, zmeură aurie, merișoare, cucută-de-pădure, ghebe-de-pădure, șoareci-de-pădure, pâinea-pădurii și Muma-Pădurii.

— Doamne, nu, sunt prea plin! am spus punându-mi mâinile pe burtă.

Arătam de parcă mi-aș fi îndesat o pernă sub cămașă.

— Poate niște înghețată? Avem cu fulgi de ciocolată, cu ciocolată aerată, cu straturi de ciocolată, cu cremă de vanilie și ciocolată, cu cremă de nuci și ciocolată, cu bezele marmorate cu ciocolată, cu ciocolată cu mentă și fulgi de caramel și cu nuci și caramel, cu sau fără fulgi de ciocolată.

— Cu ciocolată simplă nu aveți?

— Nu, nu se prea cere.

— În cazul ăsta, nu vreau și desert.

— Poate vreți o felie de tort. Avem...

— Serios, nu vreau, mulțumesc.

— O cafea?

— Nu, mulțumesc.

— Sunteți sigur?

— Da, mulțumesc.

— Păi, atunci vă mai aduc doar puțină apă.

Și a pornit spre carafă înainte să apuc să-i cer nota. Oamenii de la masa alăturată au urmărit toată scena cu interes și cu un zâmbet care spunea: „Noi suntem cu capul de-a binelea. Dumneavoastră ce mai faceți?”.

Apoi m-am plimbat prin oraș – adică am mers dintr-un capăt în altul al străzii pe un trotuar și m-am întors pe celălalt. Pentru cât era de mare, orașelul era plăcut. Avea două librării, o galerie de artă, un magazin de cadouri, un cinema. Oamenii îmi zâmbeau când treceam pe lângă ei. Începeam să mă îngrijorez. Nimeni nu e chiar *atât* de prietenos, nici chiar în America. Ce voiau de la mine? Într-un capăt al străzii era o benzinărie BP, prima pe care o văzusem în America. Făcându-mi-se oarecum dor de casă, am intrat să arunc o privire și am fost dezamăgit din cauză că nu avea nimic tipic britanic. Tipul de la teighea nici măcar nu purta turban. Când m-a văzut că mă uit pe geam, a reacționat cu același zâmbet ciudat, tulburător. Mi-am dat seama brusc despre ce era vorba: expresia extraterestrilor, acel zâmbet straniu, curios de malefic al unei rase de creaturi interplanetare întâlnite de obicei în filmele de categoria B, care au preluat controlul asupra unui orașel izolat ca primă etapă spre a deveni... *Stăpânii Pământului*. Știu că sună neplauzibil, dar s-au întâmplat aiureli și mai mari – gândiți-vă numai la cine a ocupat principala funcție de la Casa Albă. Întorcându-mă agale la motel, le-am zâmbit tuturor celor pe lângă care am trecut în același mod straniu, gândindu-mă că mai bine nu îi enervam, pentru orice eventualitate. „Și apoi nu se știe niciodată”, mi-am zis pe un ton scăzut, „dacă chiar cuceresc planeta, poate că se va găsi câte ceva de făcut pentru un ins cu talentele tale”.

Dimineața m-am trezit foarte devreme și ziua promitea să fie splendidă. M-am uitat pe fereastra camerei mele de motel. Zorile trandafirii se revărsau pe cer. M-am îmbrăcat rapid și

am pornit la drum înainte ca Littleton să înceapă măcar să se deștepte. La câțiva kilometri după ieșirea din oraș am trecut granița statală. Vermontul părea să-mi ofere o experiență în ansamblu mai verde și mai îngrijită decât New Hampshire. Dealurile erau grase și moi, ca un animal adormit. Fermele răsfirate păreau mai prospere, iar pajiștile urcau mult pe coastele domoale ale dealurilor, dând văilor un aer alpin. În scurt timp, soarele a ajuns sus pe cer și s-a făcut cald. Pe o coamă cu vedere amplă spre poalele încețoșate ale colinelor am trecut pe lângă un panou pe care scria PEACHAM, ÎNTEMEIAT ÎN 1776, dincolo de care se afla un sat. Am parcat lângă un magazin general roșu și am ieșit din mașină ca să arunc o privire. Nu era nimeni în zonă. Probabil că locuitorii din Littleton veniseră în timpul nopții și îi duseseră pe săteni pe planeta Zog.

Am trecut pe lângă hanul Peacham – exterior alb din lemn, obloane verzi, nici un semn de viață – și am urcat pe un deal, trecând pe lângă o biserică protestantă albă și niște case drăguțe adormite. În vârful dealului se afla o pajiște largă, cu un obelisc și un catarg cu drapel, iar alături, un cimitir vechi. Zefirul se juca cu drapelul. Mai jos, dincolo de o vale lată, șiruri de dealuri verde-deschis și cafenii se întindeau spre orizont, ca niște valuri domoale. Sub mine, clopotul bisericii a bătut de fix, dar în rest nu se auzea nimic. Nu mai văzusem un loc atât de perfect. Am cercetat obeliscul. ÎN AMINTIREA SOLDAȚILOR DIN PEACHAM, 1869, scria pe el, și avea gravate nume de New England autentice, ca Elijah W. Sargent, Lowell Sterns, Horace Rowe. În total erau 45 de nume, cu siguranță prea multe pentru un simplu cătun dintre dealuri. Dar și cimitirul de alături părea mult prea mare pentru o asemenea localitate.

Se întindea pe o coastă de deal și grandoarea multora dintre monumentele funerare sugera că Peacham fusese cândva bogat.

Am intrat pe poartă și m-am uitat în jur. Privirea mi-a fost atrasă de o piatră funerară deosebit de frumoasă, o coloană octogonală de marmură cu o sferă de granit în vârf. Coloana consemna un număr mare de morți din familia Hurd și dintre rudele lor apropiate, de la căpitanul Nathan Hurd, în 1818, până la Frances H. Bement, în 1889. Pe un mic panou din partea din spate scria:

„Nathan H., mort la 24 iulie 1852, la vârsta de 4 ani și 1 lună.

Joshua F., mort la 31 iulie 1852, la vârsta de 1 an și 11 luni.

Copiii lui J. & C. Pitkin”.

M-am întrebat ce ar fi putut să-i răpească pe acești doi frățiori la interval de numai o săptămână. O febră? Părea puțin probabil în iulie. Un accident în care unul a murit, iar celălalt a mai dus-o o vreme? Două evenimente fără legătură între ele? Mi i-am imaginat pe părinți ghemuiți lângă patul lui Joshua F., privind cum i se termină viața, rugându-se la Dumnezeu să nu îl ia și pe el și trezindu-se cu speranțele spulberate. Nu-i așa că viața e de rahat? Oriunde priveam, vedeam dezamăgirea și durerea consemnate pe pietrele funerare: „Josehp, fiul lui Ephraim și Sarah Carter, mort la 18 martie 1846, la vârsta de 18 ani”, „Alma Foster, fiica lui Zadock și Hannah Richardson, moartă la 22 mai 1847, la vârsta de 17 ani”. Foarte mulți erau foarte tineri. M-a cuprins o melancolie greu de descris în cuvinte în timp ce rătăceam singur printre sutele de suflete amuțite, vieți pustiite, șir după șir de visuri curmate. Ce loc trist! Am stat o vreme în lumina blândă a

soarelui de octombrie, dominat de regrete profunde pentru toți acești oameni fără noroc și viețile lor pierdute, reflectând sumbru la moarte și la propria mea familie iubită și prețuită, aflată departe, în Anglia, și mi-am zis „Ei, mai ducă-se dracului toate astea!” și am coborât dealul, întorcându-mă la mașină.

Am traversat Vermontul mergând spre vest și am intrat în Green Mountains. Munții erau întunecoși și rotunjiți, iar văile păreau să fie bogate. Aici lumina părea mai blândă, mai somnoroasă, mai autumnală. Pretutindeni era culoare – copaci de nuanța muștarului și a ruginii, pajiști aurii și verzi, hambare albe colosale, lacuri albastre. La marginea drumului, ici și colo, tarabe pline cu dovleci de toate dimensiunile și alte roade ale toamnei. Parcă eram într-o excursie de o zi în rai. Am hoinărit pe drumuri secundare. Erau surprinzător de multe case mici, unele doar puțin mai arătoase decât niște colibe. Am presupus că nu aveau cum să fie suficiente locuri de muncă într-un loc ca Vermontul. În acest stat nu prea există orașe sau industrie. Cel mai mare oraș, Burlington, are doar 37.000 de locuitori. Înainte de Groton m-am oprit la o cafenea de la marginea drumului ca să beau o cafea și am ascultat, împreună cu ceilalți trei clienți, cum o tânără grasă, cu doi copii neîngrijiți i se plângea cu voce tare femeii de la tejghea despre problemele ei financiare.

— Tot doar 4 dolari pe oră iau, zicea ea. Harvey e la Fibberts de trei ani și abia acum i-au crescut salariul. Știi cât ia acum? 4 dolari și 65 de cenți pe oră. Nu te-apucă disperarea? I-am zis, zic, „Harvey, ăștia te calcă-n picioare”. Dar el nu face nimic.

S-a întrerupt ca să rearanjeze cu dosul palmei trăsăturile feței unuia dintre copii.

— DE CÂTE ORI Ț-AM ZIS SĂ NU MĂ MAI ÎNTRERUPI CÂND VORBESC?! l-a întrebat ea retoric pe micuț.

Apoi, pe un ton mai calm, s-a întors iar spre doamna de la tejghea și s-a pus pe înșirat o listă nevinovată a celorlalte metehne ale lui Harvey, care nu erau deloc puține.

Cu doar o zi înainte, în Maine, intrasem într-un McDonald's care oferea un salariu inițial de 5 dolari pe oră. Harvey trebuie să fi fost abisal de imbecil și de necalificat – amândouă, cu siguranță – dacă nu putea ține pasul cu un puști de 16 ani care învârte hamburgeri la McDonald's. Sărmanul! Și, colac peste pupăză, era însurat cu o femeie șleampătă, indiscretă și cu un fund cât o ușă de hambar. Am sperat că bietul Harvey era în stare să aprecieze toată frumusețea incredibilă a naturii cu care Dumnezeu îi binecuvântase statul natal, căci el nu părea să fi fost binecuvântat cine știe ce. Până și copiii lui erau urâți ca noaptea. Când am ieșit, mai că mi-a venit și mie să-i șterg o scatoalcă unuia dintre ei. Pur și simplu, fețișoara lui nesuferită te făcea să te mănânce palma.

Am plecat mai departe cu mașina gândindu-mă la câtă ironie se ascunde în faptul că locurile cu adevărat frumoase din America – Smoky Mountains, Appalachia și acum Vermontul – sunt locuite de cei mai săraci și mai needucați oameni. Apoi am ajuns la Stowe și am realizat că sunt un cretin la capitolul generalizări istețe. Stowe nu era în nici un caz sărac. Era un orașel bogat, plin de buticuri de un șic ostentativ și pensiuni de schi scumpe. De fapt, în mai tot restul zilei, hoinărind printre și prin stațiunile de schi din Green Mountains, am văzut aproape numai bogăție și frumusețe –

oameni bogați, case bogate, mașini bogate, stațiuni bogate, peisaje frumoase. Am mers cu mașina mai degrabă impresionat de tot, am ajuns la lacul Champlain – și el extraordinar de frumos –, apoi m-am plimbat agale prin partea de vest a statului, aproape de granița cu statul New York.

Mai jos de lacul Champlain, peisajul se mai deschidea, devenea mai molcom, ca și cum dealurile ar fi fost aplatizate trăgând de poale, cum faci când întinzi cuvertura pe pat. Unele orașele și sate erau uluitor de frumoase. Dorset, de exemplu, era o mică așezare superbă, dispusă în jurul unei suprafețe înverzite ovale, cu case frumoase cu exterior din lemn alb, un teatru de vară, o biserică veche și un han imens. Și totuși. Și totuși, ceva nu era în regulă în aceste locuri. Erau prea perfecte, prea bogate, prea cosmetizate. La Dorset exista un magazin foto care se numea Dorset Framery. Ceva mai încolo, la Bennington, am trecut pe lângă un local numit Publyk House Restaurant. Fiecare han și pensiune avea un nume șarmant și pitoresc – Black Locust Inn, Hob Knob, Blueberry Inn, Old Cutter Inn – și o firmă din lemn agățată deasupra intrării. Totul îmi dădea impresia unei drăgălășenii artificiale și excesive. După o vreme a început să mi se pară ciudat de apăsător. Tânjeam să văd un pic de neon, un local cu un nume de familie sănătos – Ernie's Chop House, Zweiker's New York Grille – și vreo câteva reclame luminoase la bere clipind în geam. O popicărie sau un cinema drive-in ar fi fost cât se poate de bine-venite. Ar fi făcut ca totul să pară real. Dar ce vedeam arăta ca și cum ar fi fost conceput în Manhattan și adus cu camionul.

Un sat prin care am trecut avea vreo patru magazine, iar unul dintre ele era un Ralph Lauren Polo. Nu îmi venea în minte nimic mai rău decât să trăiești într-un loc în care poți să cumperi un pulover de 200 de dolari, dar nu și o conservă de fasole. De fapt, mi-au venit în minte multe lucruri mai rele – cancer cerebral, să urmărești fiecare episod dintr-un miniserial TV cu Joan Collins, să fii nevoit să mănânci la un Burger Chef de cel puțin două ori pe an, să întinzi mâna după un pahar cu apă în toiul nopții și să descoperi că ai băut din cana în care își ține bunica ta proteza și așa mai departe. Dar cred că ați prins ideea.

Capitolul 17

Mi-am petrecut noaptea în Cobleskill, New York, chiar la nord de Catskill Mountains, iar dimineața am mers la Cooperstown, o stațiune mică pe malul lacului Otsego. Cooperstown era orașul natal al lui James Fenimore Cooper, după a cărui familie și-a primit localitatea numele. Era un orașel frumos, la fel de frumos ca oricare dintre cele pe care le văzusem în New England, și mai bogat în culori autumnale, cu o stradă principală cu clădiri din cărămidă cu acoperișul plat, bănci vechi, un cinema, magazine de familie. Cooperstown Diner, unde am intrat să iau micul dejun, era aglomerat, prietenos și ieftin – așa cum trebuie să fie un local obișnuit. Apoi m-am plimbat pe străzi rezidențiale cu mâinile în buzunare și târșâindu-mi picioarele printre frunzele uscate și am coborât pe malul lacului. Fiecare casă din oraș era veche și frumușică; multe dintre cele mai mari fuseseră transformate în hanuri și pensiuni scumpe. Lumina matinală a soarelui trecea printre frunze și proiecta umbre pe gazon și pe trotuare. Era cel mai drăguț orașel dintre câte văzusem în această călătorie; aproape că era Amalgam.

Cooperstown are un singur neajuns: e plin de turiști, atrași de cea mai renumită instituție a sa, Muzeul Național al Personalităților din Baseball, aflată lângă un parc umbros, la

un capăt al străzii principale. M-am îndreptat într-acolo, am plătit 8,50 dolari și am intrat în calmul său ca de catedrală. Pentru aceia dintre noi care sunt iubitori de baseball și agnostici, Muzeul Național al Personalităților din Baseball oferă o experiență aproape religioasă. M-am plimbat senin prin sălile sale liniștite, cu lumină blândă, privind veșmintele sacre și relicvele venerate ale pasiunii naționale a Americii. Aici, bine păstrat într-o vitrină de sticlă, era „tricoul purtat de Warren Spahn când a înregistrat *win*-ul nr. 305 și l-a egalat pe Eddie Plank în clasamentul stângacilor cu cele mai multe *win*-uri”. În celălalt capăt al culoarului era „mănușa purtată de Sal Maglie pe 25 septembrie 1958, în partida cu Phillies în care adversarul nu a înregistrat nici un *hit*”. Lumea privea cu adânc respect la fiecare vitrină sau vorbea în șoaptă.

Într-o sală erau expuse picturi dedicate unor momente mărețe din istoria baseballului, inclusiv una ce reprezenta prima partidă profesionistă desfășurată noaptea, cu iluminat artificial, la Des Moines, Iowa, pe 2 mai 1930. Asta era o noutate incitantă pentru mine. Habar nu aveam că Des Moines jucase un rol central în istoria baseballului și a iluminatului deopotrivă. M-am uitat cu atenție să văd dacă pictorul îl înfățișase pe tatăl meu în loja presei, apoi mi-am dat seama că tata avea doar 15 ani în 1930 și încă nu plecase din Winfield. Într-un fel, era păcat.

Într-o sală de la etaj mi-am reținut cu greu un chiuit de bucurie când am descoperit vitrine pline de ilustrate cu jucători de baseball ca acelea pe care fratele meu și cu mine le colecționaserăm și le catalogaserăm cu atâta conștiinciozitate și pe care părinții noștri, ușor atinși de timpuriu de senilitate, le aruncaseră la gunoi cu ocazia curățeniei de primăvară din

pod în 1981. Aveam setul complet pentru 1959 în stare perfectă; acum valorează în jur de 1.500 de dolari. Îi aveam pe Mickey Mantle și Yogi Berra ca începători, Ted Williams din ultimul an în care a înregistrat un procentaj al *hit*-urilor de 0,400, echipele New York Yankees complete pentru fiecare an între 1956 și 1962. Întreaga colecție trebuie să fi valorat în jur de 8.000 de dolari – suficient, în orice caz, ca să-i fi trimis pe mama și pe tata la un scurt tratament într-o clinică specializată în demență. Dar nu contează. Toată lumea greșeste. Numai pentru că le aruncă toată lumea la gunoi ajung asemenea lucruri să fie atât de valoroase pentru puținii norocoși ai căror părinți nu își petrec timpul descotorosindu-se de toate chestiile pe care s-au străduit să le adune până la pensie. Oricum, mi-a făcut plăcere să revăd vechile ilustrate. Parcă aș fi vizitat un prieten la spital.

Muzeul Național al Personalităților din Baseball e surprinzător de mare, mult mai mare decât pare din stradă, și foarte bine organizat. L-am cutreierat pe deplin mulțumit, citind fiecare etichetă, zăbovind la fiecare exponat, retrăindu-mi tinerețea copleșit de o nostalgie fericită, iar când am ieșit din nou pe strada principală și m-am uitat la ceas, am constatat uluit că trecuseră trei ore.

Un magazin de lângă muzeu vindea cele mai minunate suvenire legate de baseball. Pe vremea mea se găseau doar fanioane, ilustrate cu jucători și mici pixuri de proastă calitate în formă de bătă de baseball care nu mai funcționau cam a doua oară când încerci să te semnezi cu ele. Dar acum băieții puteau să aibă orice cu emblema echipei lor – veioze, prosoape, ceasuri, covorașe, câni, cuverturi de pat și chiar decorațiuni pentru bradul de Crăciun, plus, bineînțeles,

fanioane, ilustrate cu jucători și pixuri care nu mai funcționează cam a doua oară când le folosești. Nu cred să mai fi simțit vreodată o dorință atât de puternică de a fi din nou copil. Dincolo de orice altceva, asta ar fi însemnat că mi-aș fi recăpătat ilustratele cu jucători de baseball și le-aș fi putut dosi undeva unde să nu le găsească părinții mei; apoi, când ajungeam la vârsta de acum, puteam să-mi cumpăr un Porsche.

Am fost atât de captivat de toate suvenirele, încât am început să-mi încarc brațele cu tot felul de obiecte, apoi am observat că magazinul era plin de anunțuri cu „Nu atingeți!”, iar pe teighea, lângă casa de marcat, fusese lipit un afiș pe care scria „Nu vă sprijiniți de vitrină – dacă o spargeți, costă 50 de dolari”. Cum să spui așa o nemernicie! Cum să crezi că copiii care vin într-un loc plin de asemenea minunății nu le vor și atinge? M-am enervat atât de tare, încât am pus pe teighea tot ce intenționeam să cumpăr și i-am spus fetei că, până la urmă, nu le voiam. Cu atât mai bine, poate, pentru că nu sunt chiar sigur că soția mea ar fi vrut fețe de pernă cu St Louis Cardinals.

Biletul meu la Muzeul Național al Personalităților din Baseball includea intrarea într-un loc aflat la marginea orașului numit Muzeul Fermierilor, unde fuseseră conservate câteva zeci de clădiri vechi – o școală, un birt, o biserică și altele asemenea – pe un teren întins. Era cam la fel de palpitant pe cât sună, dar, deoarece cumpărasem biletul, m-am simțit obligat să arunc o privire. Măcar plimbarea în lumina soarelui de după-amiază a fost plăcută. M-am simțit ușurat însă când m-am întors la mașină și am pornit iar la drum. Până am ieșit din oraș trecuse de 16:00. Am mers prin

statul New York timp de câteva ore, prin valea Susquehanna, foarte fermecătoare, mai ales la acea oră din zi și la acel moment din an, în lumina blândă a unei după-amiezi de toamnă: dealuri cu forme ca de pepeni, copaci aurii, mici orașe adormite. Ca să compensez ziua lungă petrecută la Cooperstown, am condus până mai târziu decât de obicei, așa că era trecut de 21:00 când am oprit la un motel de la periferia Elmirei.

Am ieșit imediat să iau masa, dar aproape toate localurile care m-au tentat erau închise și am mâncat în cele din urmă la localul aferent unei popicării – încălcând flagrant a treia regulă a lui Bryson cu privire la cum ieși masa într-un oraș străin. În general, nu cred în lucrurile făcute din principiu – e un fel de principiu al meu –, dar am totuși șase reguli cu privire la mâncatul în localuri publice pe care încerc să le respect. Ele sunt:

1. Nu mânca niciodată la un local în care sunt fotografii ale preparatelor pe care le servește. (Dar dacă o faci, nu da niciodată crezare fotografiilor.)
2. Nu mânca niciodată la un local cu tapet catifelat în relief.
3. Nu mânca niciodată la un local ce ține de o popicărie.
4. Nu mânca niciodată la un local în care se aude ce se vorbește la bucătărie.
5. Nu mânca niciodată la un local care oferă spectacole de divertisment având oricare dintre următoarele cuvinte în titlu: Hank, Rhythm, Swinger, Trio, Combo, Hawaiian, Polka.
6. Nu mânca niciodată la un local ce are pete de sânge pe pereți.

Până la urmă, localul de la popicărie s-a dovedit a fi chiar acceptabil. Prin perete se auzeau înăbușit zgomotele popicelor căzând și coafezele și mecanicii din Elmira petrecând o seară distractivă în oraș. Eram singurul client din local. De fapt, se vedea clar că eram singurul lucru care le împiedica pe chelnerițe să plece acasă. În timp ce îmi așteptam mâncarea,

ele au debarasat celelalte mese, au strâns scrumierele, zaharnițele și fețele de masă, așa că, după o vreme, m-am trezit cinând singur într-o încăpere mare, cu o față de masă albă și o lumânare ce pâlpâia într-un mic bol roșu, înconjurat de o mare de mese de melaminat goale.

Chelnerițele stăteau în picioare rezemate de perete și se uitau în gura mea. După o vreme au început să șușotească și să chicotească privindu-mă în continuare, lucru care, sincer, m-a neliniștit puțin. Poate că doar îmi imaginam, dar aveam și impresia clară că cineva stinge treptat din becuri, astfel că lumina din sală s-a tot redus. Când aproape terminasem de mâncat, ajunsesem să-mi găsesc îmbucăturile mai mult pe pipăite și aplecându-mi ocazional fața spre farfurie și adulmecând. Înainte să termin cu totul, când m-am oprit o clipă ca să băjbâi cu mâna după paharul meu de apă cu gheață aflat undeva în semiobscuritatea de dincolo de pâlpâirea lumânării, chelnerița mi-a înșfăcat farfuria și mi-a pus nota în față.

— Mai doriți ceva? a întrebat ea pe un ton care sugera că mai bine nu.

— Nu, mulțumesc, am răspuns politicos.

M-am șters la gură cu fața de masă, fiindcă îmi pierdusem șervețelul în întuneric, și am adăugat o a șaptea regulă la listă: nu intra niciodată într-un local cu zece minute înainte de ora închiderii. Totuși, serviciul prost dintr-un local nu mă deranjează de fapt niciodată. Mă ajută să mă simt mai bine că nu las bacșiș.

Dimineața m-am trezit devreme și am fost copleșit de acea tristețe apăsătoare pe care o încerci atunci când deschizi ochii

și realizezi că, în loc să ai în față o zi normală, cu mici bucurii simple, te așteaptă o zi lipsită și de cea mai mărunță plăcere: urmează să traversezi statul Ohio.

Am oftat și m-am ridicat din pat. M-am fâțâit prin cameră târșându-mi picioarele moșnegește, mi-am strâns lucrurile, m-am spălat, m-am îmbrăcat și am pornit-o fără entuziasm pe șosea. Am mers spre vest prin munții Allegheny, apoi am intrat într-un colțișor ciudat al Pennsylvaniei. Pe o distanță de vreo 300 de kilometri, granița dintre New York și Pennsylvania e o linie dreaptă, dar în colțul ei din nord-vest, unde mă aflam eu acum, cotește brusc spre nord, ca și cum desenatorul tehnic ar fi primit un ghiont. Motivul acestei mici neregularități cartografice a fost ca Pennsylvania să aibă propria ieșire la lacul Erie, astfel încât să nu fie nevoită să traverseze statul New York, ca un memento vechi de 200 de ani că primele state nu erau deloc încrezătoare în fiabilitatea uniunii. Faptul că uniunea nu s-a dizolvat a fost o realizare mult mai mare decât se consideră adesea astăzi.

Pe o porțiune de-a lungul graniței, pe teritoriul Pennsylvaniei, drumul se unea cu șoseaua interstatală 90. Acesta este principalul drum din nord care străbate America de-a curmezișul, pe 4.861 de kilometri de la Boston la Seattle, și era plin de călători pe distanțe mari. Îi identifici întotdeauna pe acești călători pentru că arată ca și cum nu au mai ieșit din mașină de săptămâni întregi. Îi zărești doar fugitiv când trec pe lângă tine, dar poți să vezi că au început deja să se instaleze în mașină – în spate sunt înșirate rufe la uscat, pe bord vezi resturi de mâncare la pachet și peste tot sunt împrăștiate cărți, reviste și perne. Pe locul pasagerului din față e de fiecare dată o femeie grasă adormită, cu gura larg

deschisă, iar în spate, niște copii care fac tot felul de șotii. Tu și tatăl schimbați o privire posomorâtă, dar nu lipsită de compasiune când cele două mașini trec una pe lângă cealaltă. Vă uitați în treacăt la numărul de înmatriculare al celuilalt și îl invidiați sau îl compătimiți în funcție de cât mai are fiecare de mers până acasă. Una dintre mașini avea număr de înmatriculare de Alaska. Incredibil. Nu mai văzusem plăcuțe de înmatriculare de Alaska. Bărbatul trebuie să fi străbătut mai bine de 7.000 de kilometri, echivalentul distanței de la Londra în Zambia. Nu mai văzusem un personaj cu un aer mai disperat. Nici urmă de soție și copii. Presupun că deja îi omorâse și le băgase cadavrele în portbagaj.

Burnița stăruia. Conduceam semiabsent, în acea stare care te cuprinde când mergi pe șosele lungi. După o vreme, în dreapta a apărut lacul Erie. Asemenea tuturor Marilor Lacuri, e imens, mai mult mare interioară decât lac, întinzându-se pe 380 de kilometri de la vest la est și având o lățime de 90 de kilometri. Cu 25 de ani în urmă, lacul Erie a fost declarat mort. În timp ce mergeam de-a lungul malului său sudic, privindu-i imensitatea cenușie și netedă, acest lucru mi s-a părut a fi o realizare remarcabilă. Nu prea părea posibil ca ceva atât de mărunț ca omul să poată distruge ceva atât de mare precum unul dintre Marile Lacuri. Noi am reușit însă, în decurs de vreo sută de ani doar. Mulțumită unor legi laxo privind fabricile și triumfului lăcomiei asupra naturii în locuri precum Cleveland, Buffalo, Toledo, Sandusky și alte centre dinamice ale funinginii și pulberilor poluante, lacul Erie a fost transformat în doar trei generații dintr-un bazin cu apă albastră într-un mare closet. Clevelandul a făcut cel mai mult rău. Era atât de poluat, încât râul care îl străbătea, Cuyahoga,

o scursură leneșă plină de chimicale și chestii solide pe jumătate digerate, a luat foc la un moment dat și a ars incontrollabil timp de patru zile. Mi se pare că și asta a fost o realizare remarcabilă. Se spune că situația e mai bună acum. Conform unui articol din *Cleveland Free Press*, pe care l-am citit într-o pauză de cafea în apropiere de Ashtabula, o comisie oficială intitulată pretențios Consiliul pentru Calitatea Apei al Comisiei Internaționale Reunite pentru Marile Lacuri tocmai făcuse public un studiu asupra substanțelor chimice din lac, în care se identificaseră doar 362 de tipuri de chimicale, comparativ cu mai bine de 1.000 la numărarea anterioară. Mie unul mi se par tot foarte multe și m-a surprins să văd pe mal doi pescari care, cocoșați sub burniță, lansau fire din niște undițe lungi în mocirla verzuie. Poate pescuiau chimicale.

Printr-o ploaie monotonă am traversat suburbiile de la periferia Clevelandului, trecând pe lângă indicatoare spre locuri care se chemau, toate, Cutare de Sus: Richmond de Sus, Arțarii de Sus, Garfield de Sus, Shaker de Sus, Universitatea de Sus, Warrensville de Sus, Parma de Sus. În mod curios, singura trăsătură remarcabilă a peisajului din jur era lipsa totală a vreunei ridicături. Evident, Clevelandul era dispus să considere punct înalt ceea ce pentru alții ar fi o altitudine neglijabilă. Dar, cumva, nu am fost cu totul surprins de acest lucru. La un moment dat, șoseaua interstată 90 a devenit Șoseaua Memorială de Coastă Cleveland și a mers de-a lungul golfului. Ștergătoarele de parbriz ale mașinii mele se mișcau hipnotic și mașinile care treceau fășâind pe lângă mine împrășcau apa, pulverizând-o. Pe geam vedeam lacul întinzându-se întunecat și vast, până dispărea într-o ceață îndepărtată. În față îmi apăreau clădirile înalte din centrul

Clevelandului, alunecând spre mine aidoma cumpărăturilor pe o bandă rulantă de la supermarket.

Clevelandul a avut întotdeauna o reputație de oraș murdar, urât, plictisitor, deși acum unii spun că e mult mai bine. Prin „unii” mă refer la reporterii de la publicații serioase precum *Wall Street Journal*, *Fortune* și *New York Times Sunday Magazine*, care vizitează orașul la intervale de cinci ani și scriu articole lungi cu titluri precum „Clevelandul își revine spectaculos” și „Clevelandul renaște”. Nu citește nimeni niciodată aceste articole, în nici un caz eu, așa că nu aș putea spune dacă afirmația neplauzibilă și foarte relativă conform căreia Clevelandul e mai bine acum decât altădată este corectă sau greșită. Ceea ce pot spune e că priveliștea în amonte pe Cuyahoga, peste care trecea șoseaua, era un amestec de fabrici care scoteau fum și care nu prea păreau curate și nici nu înfrumusețau peisajul. Și nu pot spune că restul orașului m-a dat pe spate. O fi fost îmbunătățit, dar toată discuția asta despre renaștere e clar exagerată. Cumva, mă îndoiesc că, dacă ducele de Urbino ar fi readus la viață și dus în centrul Clevelandului, ar spune: „Dumnezeule, mă duce cu gândul la Florența secolului al XV-lea și la numeroasele ei comori”.

Apoi, dintr-odată, am ieșit din Cleveland și am intrat pe șoseaua James W. Shocknessy Ohio, prin pustietatea rurală unduitoare dintre Cleveland și Toledo, și am devenit din nou pe jumătate absent la volan. Ca să scap de monotonie, am deschis radioul. De fapt, ba îl deschiseseam, ba îl închiseseam toată ziua, ascultând o vreme, apoi renunțând disperat. Dacă nu ai trăit așa ceva, nu îți poți imagina deznădejdea care te cuprinde după ce auzi Eagles cu *Hotel California* de 14 ori în

trei ore. Simți cum îți pocnesc neuronii unul câte unul. Însă DJ-ii fac situația insuportabilă. Oare poate exista pe undeva o specie de oameni mai enervanți și mai imbecili decât DJ-ii? În America de Sud există un trib de indieni numiți janamano, care sunt atât de înapoiați, încât nu sunt în stare să numere nici măcar până la trei. Cam așa numără ei: „Unu, doi... of, Doamne, o grămadă”. Evident, DJ-ii știu să se îmbrace mai bine și sunt ceva mai înzestrați la capitolul aptitudini sociale, dar cred că vorbim de un nivel similar al acuității mintale.

Am căutat pe toate frecvențele ceva de ascultat, dar nu am găsit. Nu că aș fi cerut chiar așa de mult. Nu voiam decât un post care să nu difuzeze melodii interminabile, cântate de niște fete zglobii ce încă nu au ajuns la pubertate, care să nu angajeze DJ care exclamă „H-e-i-i-i-i” la intervale mai scurte de șase secunde și să nu îmi spună întruna cât de mult mă iubește Iisus. Dar asemenea posturi nu existau. Chiar și atunci când reușeam să găsesc ceva cât de cât decent, recepția începea să se piardă după 15-20 de kilometri și vechea piesă Beatlesilor pe care o ascultam cu o plăcere tihnită era înlocuită treptat de un ins care nu avea toate țițele pe casă și care vorbea despre cuvântul lui Dumnezeu și îmi spunea că Domnul mi-e prieten.

Multe posturi de radio americane, mai ales în ținuturile rurale izolate, sunt ridicol de mici și de zgârcite. Știu asta precis pentru că în adolescență obișnuiam să dau o mână de ajutor la KCBC, în Des Moines. KCBC deținea contractul de difuzare a meciurilor de baseball profesionale ale echipei Iowa Oaks, dar era prea zgârcit ca să-și trimită comentatorul sportiv, un tânăr simpatic pe nume Steve Shannon, să însoțească echipa în deplasare. Așa că, de fiecare dată când

Oaks erau în Denver sau în Oklahoma City sau oriunde altundeva, Shannon și cu mine mergeam la studioul KCBC – de fapt, doar o magherniță de tablă de lângă un turn de emisie înalt ridicat pe câmpul unui fermier, undeva la sud-est de Des Moines –, iar el transmitea de acolo ca și cum ar fi fost în Omaha. Era bizar. O dată la câteva reprize, mă suna cineva de pe stadion și îmi făcea un scurt rezumat al jocului, pe care îl mâzgăleam într-un carnet și i-l pasam lui Shannon, și pe această bază Shannon făcea o transmisiune de două ore.

A fost o experiență remarcabilă să stau într-o magherniță fără ferestre în serile de august înăbușitoare, să ascult greierii de afară și să urmăresc un om care vorbește la microfon și spune lucruri de genul: „E o seară răcoroasă aici, în Omaha, vântul bate ușor dinspre Missouri. În această seară în public avem un oaspete special, guvernatorul Warren T. Legless, pe care îl văd alături de frumoasa lui tânără soție, Bobbie Rae, într-o lojă aflată chiar sub loja noastră, a presei”. Shannon era genial la chestii din astea. Îmi amintesc că, o dată, nu am mai primit telefonul de pe stadion – tipul de la celălalt capăt rămăsese încuiat în toaletă sau așa ceva – și Shannon nu a avut ce să le spună ascultătorilor. Așa că a amânat meciul din cauza unei ploi torențiale subite, asta după ce spusese cu doar câteva clipe înainte că era o seară frumoasă, senină, și a pus muzică cât timp a sunat la stadion și s-a milogit la careva de acolo să-i povestească evoluția jocului. E amuzant că, ulterior, am citit că Ronald Reagan pățise exact același lucru pe vremea când era tânăr comentator sportiv în Des Moines. Reacția lui Reagan a fost să inventeze ceva extrem de puțin probabil – un jucător a dat *foul ball*-uri unul după altul mai bine de jumătate de oră –, prefăcându-se că așa ceva nu era deloc implauzibil,

iar dacă ne gândim puțin, cam tot așa a condus țara ca președinte.

După-amiaza târziu am dat peste un buletin de știri difuzat de un post oarecare din Scârnăveni, Ohio, sau dintr-un alt loc similar. Buletinele de știri americane la radio durează de obicei vreo 30 de secunde. Suna așa: „Un tânăr cuplu din Scârnăveni, Dwayne și Wanda Tristu, și cei șapte copii ai lor, Ronnie, Lonnie, Connie, Donnie, Bonnie, Johnny și Tammy-Wynette, au fost uciși într-un incendiu după ce un avion de agrement s-a prăbușit peste casa lor și a luat foc. Comandantul pompierilor, Walter Jărat, a spus că în această etapă a anchetei nu se poate exclude incendiul premeditat. Pe Wall Street s-a înregistrat cea mai mare scădere din istorie a acțiunilor într-o singură zi, de 508 puncte. Și prognoza meteo pentru zona Scârnăvenilor: cer senin, cu 2% șanse de precipitații. Ascultați radio Scârnăveni, mai multă muzică vioaie și mai puțină vorbărie”. După care au urmat Eagles cu *Hotel California*.

M-am uitat lung la radio, întrebându-mă dacă auzisem bine a doua știre. Cea mai mare scădere din istorie a acțiunilor într-o singură zi? Colapsul economiei americane? Am schimbat frecvența și am găsit un alt buletin de știri: „... dar senatorul Fofoloancă a negat că exista vreo legătură între folosirea celor patru Cadillacuri, călătoriile în Hawaii și contractul în valoare de 120 de milioane de dolari pentru construirea noului aeroport. Pe Wall Street s-a înregistrat cea mai mare scădere din istorie a acțiunilor într-o singură zi, de 508 puncte, în mai puțin de trei ore. Și prognoza meteo pentru

Scărnăveni: cer noros și 98% șanse de precipitații. După reclama următoare ascultăm din nou Eagles”.

Economia americană se dezintegrează și eu nu reușeam să prind decât melodii de Eagles. Am tot schimbat frecvența, gândindu-mă că cineva undeva trebuie să fi acordat mai multă atenție zorilor unei noi Mari Depresiuni decât o menționare în treacăt – și, din fericire, nu m-am înșelat. Era CBC, postul canadian, cu o emisiune excelentă, bine gândită, intitulată *As It Happens*, dedicată în totalitate în acea seară crahului de pe Wall Street. Vă las pe dumneavoastră, cititorul, să reflectați la ironia faptului că un cetățean american călătorind prin propria țară a fost nevoit să caute un post de radio străin ca să afle detalii despre una dintre cele mai importante știri interne ale anului. Ca să fiu corect până la capăt, mi s-a spus ulterior că radioul public american – poate cea mai insuficient finanțată organizație de radiodifuziune din lumea dezvoltată – a dedicat de asemenea un lung reportaj crahului. Presupun că a fost transmis de un bărbat aflat într-o magherniță de tablă undeva, pe un câmp, citind niște notițe mângălite pe o foaie de hârtie.

La Toledo am intrat pe șoseaua interstatală 75 și am luat-o spre nord în Michigan, îndreptându-mă către Dearborn, o suburbie a Detroitului, unde intenționez să rămân peste noapte. Aproape imediat m-am trezit într-o învâlmășeală de depozite și căi ferate și parcuri imense ce duceau spre fabrici de mașini aflate la mare depărtare. Parcurile erau atât de mari și de pline cu mașini, încât mai că m-am întrebat dacă fabricile existau doar ca să producă suficiente mașini pentru ca parcurile să fie mereu pline, eliminându-se astfel nevoia de consumatori. Printre toate astea erau răspândiți stâlpi mari de

înalță tensiune. Dacă v-ați întrebat vreodată ce se întâmplă cu toți acei stâlpi pe care îi vedeți înșirându-se la orizont în toate țările lumii, ca o armată de extraterestri invadatori, răspunsul e că se întâlnesc pe un câmp la nord de Toledo, unde își descarcă sarcinile pe o vastă moșie a transformatoarelor electrice, diodelor și altor drăcovenii care arată exact ca interiorul unui televizor, doar că la o scară mai mare, bineînțeles. Am auzit solul zumzăind când am trecut pe acolo și mi s-a părut că simt un val de electricitate statică albastră pârlind prin mașină, zbârlindu-mi pentru scurt timp părul pe ceafă și lăsându-mă cu o senzație ciudat de plăcută la subsuori. Am fost tentat să întorc când am ajuns la intersecția următoare, ca să mai iau o doză. Dar era târziu și mi-am continuat drumul. Timp de câteva minute am avut impresia că mirosea a carne arsă și mi-am tot pipăit capul. Dar poate că era din cauză că petrecusem prea multe ore singur în mașină.

La Monroe, un orașel aflat la jumătatea distanței dintre Toledo și Detroit, pe un panou mare de lângă șosea scria: BINE AȚI VENIT LA MONROE – LOCUL DE NAȘTERE AL GENERALULUI CUSTER. După un kilometru, doi am văzut un alt panou, mai mare, pe care scria MONROE, MICHIGAN – LOCUL DE NAȘTERE AL MOBILIERULUI LA-Z-BOY. Doamne – m-am întrebat –, nu se mai termină odată cu emoțiile astea? Dar s-a terminat, iar restul călătoriei s-a derulat fără evenimente dramatice.

Capitolul 18

Am rămas peste noapte în Dearborn din două motive. În primul rând, asta însemna că nu trebuia să stau peste noapte în Detroit, orașul cu cea mai mare rată a omorurilor din țară. În 1987, în Detroit s-au înregistrat 635 de omoruri, adică 58,2 la 100.000 de locuitori sau de opt ori media națională. Numai în rândul copiilor s-au consemnat 365 de cazuri de utilizare a unor arme de foc în care și victimele, și făptașii aveau sub 16 ani. Vorbim despre un oraș dur – și totuși încă bogat. Nici nu pot să mă gândesc cum va ajunge pe măsură ce industria americană producătoare de automobile se va prăbuși. Oamenii vor fi nevoiți să poarte la ei bazooka pentru protecție.

În al doilea rând, și mai important, am ales Dearborn ca să vizitez Muzeul Henry Ford, la care ne-a dus tata când eram mic și pe care mi-l aminteam cu duioșie. Dimineața, după micul dejun, am plecat direct acolo. Henry Ford și-a petrecut ultima parte a vieții cumpărând camioane întregi de obiecte importante aparținând culturii americane și depozitându-le la muzeul lui, aflat alături de fabrica de asamblare Rouge a companiei Ford Motor. Parcarea muzeului era enormă – la o scară ce rivaliza cu parcarile fabricilor pe lângă care trecusem

cu o zi înainte –, dar în această perioadă a anului erau puține mașini. Majoritatea erau japoneze.

Am intrat și am descoperit fără surprindere că taxa de intrare era piperată: 15 dolari pentru adulți și 7,50 dolari pentru copii. Evident, americanii sunt dispuși să cheltuiască mult pentru plăcerile lor. Am plătit cu ciudă taxa și am intrat. Dar am rămas vrăjit aproape imediat ce am trecut de porți. De exemplu, scara la care e construit muzeul mai că îți taie respirația. Te afli într-o clădire ca un mare hangar, cu o suprafață de aproape cinci hectare, plină cu chestii de o diversitate indescritibilă – utilaje, trenuri de cale ferată, frigidere, balansoarul lui Abraham Lincoln, limuzina în care a fost omorât John F. Kennedy (nu, fără fragmente de creier pe jos), cufărul de campanie al lui George Washington, masa de biliard miniaturală cu decorațiuni a generalului Tom Degetel¹, un flacon conținând ultima suflare a lui Thomas Edison. Acest ultim obiect m-a atras în mod deosebit. În afară de faptul că era ridicol de morbid și de sentimental, de unde s-a știut care avea să fie ultima lui suflare? Mi l-am imaginat pe Henry Ford stând la căpătâiul lui Edison, tot băgându-i flaconul sub nas și întrebând: „Gata?”.

Așa arăta pe vremuri Institutul Smithsonian și așa ar trebui să arate și acum – o încrucișare între podul unei case și un magazin de vechituri. Arăta ca și cum un geniu al scotocitului prin gunoaie ar fi triat toate amintirile colective ale națiunii și ar fi adus laolaltă în acest loc toate lucrurile legate de viața americană care erau splendide și frumoase și meritau să fie păstrate cu drag. Puteai să găsești aici toate obiectele care îmi aminteau de copilărie – vechi reviste cu benzi desenate, recipiente în care să-ți cari mâncare la școală,

surprize de la gumă de mestecat, abecedare din seria *Dick and Jane*, un aragaz Hotpoint identic cu cel al mamei mele, un dozator de sucuri acidulate ca acela aflat pe vremuri în fața sălii de biliard din Winfield.

Exista chiar și o colecție de sticle de lapte exact ca acelea pe care domnul Morrissey, lăptarul surd, ni le aducea acasă în fiecare dimineață. Domnul Morrissey era cel mai gălăgios lăptar din America. Avea vreo 60 de ani și purta un aparat auditiv mare. Era însoțit întotdeauna de câinele lui credincios, Skipper. Ajungeau de fiecare dată exact înaintea zorilor. Păi, laptele trebuia livrat devreme, pentru că în Midwest se strica repede după ce răsărea soarele. Știai întotdeauna când e 5:30 pentru că atunci sosea domnul Morrissey fluierând din răspuțeri și trezind toți câinii de pe o rază considerabilă, fapt care îl stârnea foarte tare pe Skipper, făcându-l să latre. Fiind surd, domnul Morrissey cam uita că vorbea tare și îl auzeai zăngănind lada cu sticle pe terasa din spate și spunându-i lui Skipper: „OARE CE VREA FAMILIA BRYSON AZI? IA SĂ VEDEM... PATRU LITRI DE LAPTE SMÂNTÂNIT ȘI NIȘTE BRÂNZĂ DE VACI. MĂI, SKIPPER, ÎȚI VINE SĂ CREZI CĂ AM LĂSAT DRACULUI BRÂNZĂ DE VACI ÎN NENOROCITUL ĂLA DE CAMION?”. Și atunci mă uitam pe geam și îl vedeam pe Skipper urinând pe bicicleta mea și lumini aprinzându-se în casele din tot cartierul. Nu voia nimeni să-l vadă concediat pe domnul Morrissey, dată fiind regretabila lui dizabilitate, dar când Flynn Dairies a încetat livrările la domiciliu, cam prin 1960, din motive economice, cartierul nostru s-a numărat printre foarte puținele din oraș care nu au protestat vehement.

M-am plimbat prin muzeu într-o stare de admirație subită și profundă față de Henry Ford și instinctele lui de om strângător. O fi fost el tiran și antisemit, dar s-a priceput de minune să conceapă un muzeu strașnic. Aș fi putut să petrec bucurosi ore întregi scotocind printre obiecte. Dar hangarul constituie doar o mică parte a muzeului. Afară există un întreg sat – un orașel – alcătuit din casele a 80 de americani celebri. Sunt casele reale, nu copii. Ford a bătut țara în lung și-n lat achiziționând locuințele și atelierelor oamenilor pe care îi admira cel mai mult – Thomas Edison, Harvey Firestone, Luther Burbank, frații Wright și, desigur, el însuși. Le-a împachetat pe toate și le-a expediat la Dearborn, unde le-a folosit ca să construiască acest tărâm fantastic de 100 de hectare – chintesența micului oraș american, o comunitate pitorească și atemporală în care fiecare clădire adăpostește un geniu (aproape invariabil un bărbat alb, creștin și genial din Midwest). Aici, în acest loc perfect, cu pajiștile sale întinse și magazinele și bisericile plăcute, norocosul locuitor putea să le ceară lui Orville și Wilbur Wright o cameră de bicicletă, să meargă la ferma Firestone după lapte și ouă (dar nu și după cauciuc – Harvey lucrează încă la el!), să împrumute o carte de la Noah Webster și să-i ceară lui Abraham Lincoln niște recomandări juridice, presupunând că nu e prea ocupat cu cererile de brevet pentru Charles Steinmetz sau cu emanciparea lui George Washington Carver, care trăiește într-o căbanuță peste drum.

E absolut fascinant. De exemplu, clădiri precum atelierul lui Edison și pensiunea în care locuiau angajații lui sunt conservate cu meticulozitate. Chiar poți vedea cum au muncit și au trăit acei oameni. Și, bineînțeles, e foarte convenabil să ai

toate aceste case la un loc. Câți s-ar duce vreodată la Columbiana, Ohio, ca să vadă unde s-a născut Harvey Firestone sau la Dayton, ca să vadă unde au trăit frații Wright? Eu în nici un caz. Mai ales punerea acestor case la un loc te face să-ți dai seama cât de incredibil de inventivă a fost America la vremea ei, cât de genială în ce privește inovația comercială practică, generând adesea averi de nedescris, precum și cât de multe dintre avantajele și plăcerile vieții moderne își au originile în mici orașe din Midwestul american. M-a făcut să mă simt mândru.

Am mers spre nord și spre vest prin Michigan, încă sub impresia plăcută a experienței de la muzeu. Aproape că nici nu mi-am dat seama când am trecut de Lansing și Grand Rapids și am intrat în Pădurea Națională Manistee, la 150 de kilometri distanță. Michiganul are forma unei mânuși de bucătărie și adesea e cam la fel de palpitant. Pădurea Manistee era deasă și monotonă – pâlcuri nesfârșite de pini uniformi –, iar șoseaua care o traversa era dreaptă și plată. Când și când vedeam o cabană sau un mic lac în pădure, ambele abia zărindu-se printre copaci, dar în general nu exista nimic remarcabil. Orașelele erau rare și mai ales sordide – locuințe răzlețe și clădiri urâte din prefabricate, în care se produceau și se vindeau cabane urâte din prefabricate, pentru ca oamenii să-și poată cumpăra propriul petic de urâtenie și să-l ducă în pădure.

După Baldwin, șoseaua a devenit mai lată și mai goală, iar mercantilismul mai puțin prezent. La Manistee, șoseaua cobora până la lacul Michigan, apoi, pe mulți kilometri, ba se apropia, ba se îndepărta de mal, trecând prin mici comunități

destul de plăcute, alcătuite mai ales din case de vacanță cu ferestrele și ușile bătute în scânduri – Pierport, Arcadia, Elberta („O frumusețe de loc”), Frankfort. La Empire am oprit ca să privesc lacul. Vremea era surprinzător de rece. Bătea un vânt aprig în rafale dinspre Wisconsin, aflat la 100 de kilometri dincolo de apa de un gri metalic, ridicând vălurile înspumate. Am încercat să fac o plimbare, dar am stat afară doar vreo cinci minute înainte ca vântul să mă sufle înapoi spre mașină.

Am mers mai departe până la Traverse City, unde vremea era mai blândă, probabil pentru că localitatea e mai ferită. Traverse City părea să fie un vechi orășel minunat, rămas neschimbat cam de prin 1948. Încă mai avea un magazin Woolworth, un J.C. Penney, un cinematograf ca pe vremuri numit The State și un frumos restaurant vechi, Sydney, cu separeuri negre și un dozator mare de sucuri. Astăzi pur și simplu nu mai vezi asemenea locuri. Am băut o cafea și m-am bucurat că mă aflam acolo. Apoi mi-am continuat călătoria spre nord, pe un drum care mergea pe un mal al golfului Grand Traverse și se întorcea pe celălalt, astfel că puteai să vezi oricând locul spre care te îndreptai și cel din care veneai; uneori mai cotea câțiva kilometri abătându-se de la lac, pe lângă ferme și livezi de cireși, apoi revenea pe malul apei. Odată cu trecerea orelor după-amiezii, vântul s-a potolit și a ieșit soarele, la început șovăitor, ca un oaspete timid, apoi a rămas pe cer, făcând lacul să strălucească în argintiu și albastru. Departe, deasupra apei, poate la vreo 30 de kilometri, din niște nori negri ploua puternic. Ploaia cădea ca o perdea gri-deschis. Iar sus, deasupra, se vedea un curcubeu palid. Era inexprimabil de frumos. Conduceam fascinat.

Seara devreme am ajuns la Mackinaw City, în vârful mânușii de bucătărie, punctul în care malul sudic și cel nordic al lacului Michigan se apropie ca să formeze strâmtoarea Mackinac, care îl desparte de lacul Huron. Pe deasupra strâmtoării trece un pod suspendat, lung de opt kilometri. Mackinaw City – sunt destul de neatenți cu scrierea cuvântului prin părțile astea – era un orașel împrăștiat și antipatic, plin de magazine de cadouri, moteluri, gelaterii, pizzerii, parcuri și firme care asigurau transport cu feribotul până pe insula Mackinac. Aproape toate firmele, inclusiv motelurile, erau închise, cu scânduri bătute la uși și ferestre pe perioada iernii. Motelul Holiday, aflat pe malul lacului Huron, părea să fie deschis, așa că am intrat și am sunat la recepție. Tânărul care a apărut părea surprins să vadă un client.

— Suntem pe punctul de a închide la final de sezon, mi-a spus el. De fapt, toată lumea a plecat în oraș la cină, să sărbătorească. Dar avem camere, dacă doriți.

— Cât costă? am întrebat.

A părut că prinde un număr din aer.

— 20 de dolari?

— Sună bine, am spus și am semnat în registru.

Camera era mică, dar plăcută și avea încălzire, un lucru bun. Am ieșit la o plimbare și ca să caut ceva de mâncare. Abia trecuse de șapte, dar era deja întuneric și aerul rece îți lăsa impresia că era mai degrabă decembrie decât octombrie. Îmi vedeam aburii respirației. Era straniu să mă aflu într-un loc cu atât de multe clădiri și totuși atât de mort. Până și la

McDonald's era închis, un afiș în geam urându-mi o iarnă plăcută.

Am mers până la terminalul feribotului Shepler's – de fapt, doar o parcare mare cu un șopron – ca să văd la ce oră pleca a doua zi dimineață feribotul spre insula Mackinac. Din acest motiv mă aflam aici. Era un feribot la 11. Am stat lângă debarcader întors cu fața în direcția din care bătea vântul și am contemplat multă vreme lacul Huron. Insula Mackinac se afla la vreo trei kilometri în larg, ca un vas de croazieră scânteietor. În apropiere, mai mare, dar fără lumini, era insula Bois Blanc, întunecată și rotundă. Mai la stânga, podul Mackinac, luminat ca un brad de Crăciun, se întindea deasupra strâmtorii. Peste tot se vedeau luminile licărind în apă. Era straniu că un mic oraș fără nici o însemnătate putea să aibă o priveliște atât de minunată.

Am luat cina într-un restaurant practic pustiu, apoi am băut niște bere într-un bar practic pustiu. Ambele localuri porniseră încălzirea. Era plăcut, primitor. Afară, vântul se lovea de geamurile de sticlă rezistentă. Îmi plăcea barul liniștit. Majoritatea barurilor din America sunt întunecoase și pline de personaje irascibile – oameni care beau singuri și privesc în gol. Nu găsești atmosfera de cafenea a barurilor din Europa. În general, barurile americane sunt doar niște locuri întunecoase în care să te îmbeți. Nu prea îmi plac, dar cel în care mă aflam era în regulă. Era intim, liniștit și bine luminat, așa că am putut să stau să citesc. În scurt timp m-am luminat și eu oarecum. Și asta a fost în regulă.

Dimineața m-am trezit devreme și am șters cu mâna geamul aburit, ca să văd cum era afară. Răspunsul: deloc bine.

Lumea era plină de zăpadă apoasă, care dansa purtată de vânt ca o invazie de insecte albe. Am deschis televizorul și m-am strecurat înapoi în patul cald. A apărut postul PBS local. PBS este sistemul public de radiodifuziune, pe care obișnuiam să-l numim „televiziune educativă”. Teoretic, ar trebui să transmită programe de calitate, dar, din cauză că nu are niciodată fonduri suficiente, grila sa conține mai ales melodrame BBC cu Susan Hampshire și emisiuni americane a căror producție costă vreo 12 dolari – emisiuni culinare, discuții pe teme religioase, meciuri de lupte greco-romane între licee locale. În cea mai mare parte a timpului nu prea ai la ce să te uiți și situația continuă să se înrăutățească. De fapt, postul pe care eram ținut chiar în acel moment un maraton de televiziune în scop caritabil pentru chiar același post. Doi bărbați de vârstă mijlocie purtând haine de stradă stăteau pe niște scaune rotative, cu două telefoane pe o masă între ei, și cereau bani. Încercau să pară energici și veseli, dar li se citea un fel de disperare în ochi.

— Nu-i așa că ar fi tragic dacă copiii voștri nu ar mai vedea păpușile Muppets? spunea unul dintre ei privind direct spre camera de filmat. Așa că haideți, mămici și tătici, sunați-ne și faceți o donație acum!

Dar nu suna nimeni, iar cei doi discutau despre toate emisiunile minunate de la PBS. Se vedea clar că purtau de ceva timp conversația asta. După o vreme, unul dintre ei a primit un telefon.

— Am avut primul meu apelant, a spus el punând receptorul în furcă. Melanie Bitowski din Traverse City, care împlinește astăzi 4 ani. La mulți ani, draguțo! Dar, dragilor,

data viitoare când sunați, tu sau alți copii, ce-ar fi s-o convingeți pe mămica sau pe tăticul să doneze niște bani?

Era clar că cei doi cerșeau ca să-și păstreze locurile de muncă și tot nordul Michiganului se făcea că nu îi vede.

Am făcut duș, m-am îmbrăcat și mi-am făcut bagajul, cu un ochi la televizor în tot acest timp ca să văd dacă face cineva vreo donație, dar nu a sunat nimeni. Înainte să-l închid, unul dintre cei doi spunea cu o ușoară țâfnă în glas:

— Ei, chiar așa? Nu pot să cred că nu ne urmărește *nimeni*! Trebuie să se fi trezit vreun telespectator. Sunt sigur că există persoane care vor să susțină televiziunea publică de calitate, pentru ele și pentru copiii lor.

Dar se înșela.

Am luat un mic dejun copios în același loc în care mâncasem cu o seară înainte, apoi, pentru că nu era absolut nimic altceva de făcut, m-am dus pe chei ca să aștept feribotul. Vântul se oprise. Lapovița se topea când atingea pământul și după o vreme s-a oprit și ea. Peste tot se auzea cum face apa pic-pic-pic căzând de pe acoperișuri, de pe crengile copacilor, de pe mine. Era abia ora 10 și pe chei nu se întâmpla nimic – mașina mea, acoperită de zăpadă udă, stătea singură și părăsită în parcare mare –, așa că am dat o raită până la locul primului fort Mackinac, apoi pe străzi rezidențiale cu mult gazon fără copaci și cu case în stil rustic fără etaj. Când m-am întors la feribot, după vreo 40 de minute, mașina mea nu mai era singură și o mulțime relativ numeroasă – cel puțin 20-30 de persoane – se îmbarca deja.

Ne-am așezat toți pe niște scaune înșiruite într-o sală mică. Hidroglisorul a pornit cu un zgomot ca de aspirator, apoi a virat și a început să lunece pe verdele mohorât al lacului

Huron. Lacul era agitat, ca apa dintr-o cratiță care fierbe la foc mic, dar călătoria a fost lină. Oamenii din jurul meu erau entuziasmați într-un mod straniu. Se tot ridicau să facă poze și să-și arate unul altuia câte ceva. M-am gândit că poate mulți dintre ei nu mai fuseseră niciodată pe un feribot, poate că nici măcar nu mai văzuseră o insulă sau, cel puțin, nu una suficient de mare ca să fie locuită. Nu e de mirare că erau entuziasmați. Și eu eram entuziasmat, chiar dacă dintr-un alt motiv.

Mai fusesem pe insula Mackinac. Tata ne dusesse acolo când aveam vreo 4 ani și îmi aminteam de ea cu drag. De fapt, era probabil cea mai veche amintire clară a mea. Îmi aminteam că avea un hotel mare, alb, cu o terasă lungă și straturi de flori de-a dreptul amețitoare în lumina soarelui de iulie, și îmi mai aminteam de un fort mare pe un deal și că nu erau mașini pe insulă, ci doar trăsurile trase de cai, și că era balegă de cal peste tot și că am călcat în una, caldă și molcuță, și că mama mi-a curățat pantoful cu o crenguță și un șervețel, înăbușindu-și delicat reflexele de vomă, și că imediat ce m-a încălțat la loc am făcut un pas în spate și am călcat în altă balegă cu celălalt picior și că ea nu s-a supărat. Mama nu se supăra niciodată. Nu că s-ar fi bucurat, evident, dar nu striga, nu se răstema și nu lua acel aer ca și cum ar fi fost în pragul apoplexiei, cum fac eu cu copiii mei când calcă în ceva cald și molcuț, lucru care li se întâmplă tot timpul. Doar m-a privit oarecum obosită o clipă, apoi mi-a zâmbit larg și a spus că bine că mă iubea, ceea ce era foarte adevărat. E o sfântă mama mea, mai ales când e vorba de balegă de cal și aiureli.

Insula Mackinac e mică – lungă de vreo opt kilometri și lată de vreo trei –, însă, la fel ca majoritatea insulelor, pare mai

mare când te afli pe ea. Din 1901 pe insulă e interzis accesul oricărui tip de vehicul cu motor, așa că, atunci când cobori de pe feribot pe strada principală, găsești un șir de trăsură cu cai așteptând la bordură – o trăsură elegantă care te duce la Grand Hotel, faetoane deschise care îți fac tururi costisitoare ale insulei și un fel de sănii care transportă bagaje și mărfuri. Satul Mackinac era desăvârșit, așa cum mi-l aminteam, un șir de clădiri victoriene albe de-a lungul unei străzi principale în pantă, căsuțe intime înșirate în sus, pe dealul abrupt, până la vechiul fort Mackinac, construit în 1780 pentru apărarea strâmtorii și care străjuiește localitatea și astăzi.

Am hoinărit prin sat, ocolind atent grămăjoarele de gunoi de cal. Fără mașini, liniștea era aproape deplină. Întreaga insulă parcă urma să intre într-o comă de șase luni. Aproape toate magazinele și restaurantele de pe strada principală erau închise până la următorul sezon estival. Presupun că e îngrozitor vara, cu miile de vizitatori de o zi. Într-o broșură pe care am luat-o din port erau enumerate 60 de magazine de cadouri și mai bine de 30 de restaurante, gelaterii, pizzerii și tonete cu prăjituri. Dar acum, în acest moment al anului, totul părea pitoresc și tihnit și incredibil de frumos.

O vreme, insula Mackinac a fost cel mai mare centru comercial din Lumea Nouă – compania de comerț cu blănuri a lui John Jacob Astor își avea sediul acolo –, dar adevăratele ei zile de glorie au fost la sfârșitul secolului al XIX-lea, când oamenii bogați din Chicago și Detroit veneau aici ca să scape de arșița metropolei și să se bucure de aerul fără polen. S-a construit Grand Hotel, cel mai mare și mai vechi hotel din America, și cei mai bogați industriași ai țării au ridicat locuințe de vară bogat decorate pe falezele înalte cu vedere

spre satul Mackinac și lacul Huron. Am urcat într-acolo. Priveliștile cu lacul erau fantastice, însă casele pur și simplu îți tăiau răsuflarea. Sunt printre cele mai mărețe și mai complexe case construite vreodată din lemn, cu câte 20 de dormitoare și cu toate ornamentele cunoscute minții victoriene – cupole, turnuri, domuri, frontoane, foișoare și terase în față pe care te puteai plimba cu bicicleta. Unele dintre cupole aveau la rândul lor cupole. Sunt incredibil de splendide și sunt cu zecile, una lângă alta, pe falezele înalte care flanchează fortul Mackinac. Cred că e nemaipomenit să fii copil și să te joci de-a v-ați ascunselea în acele case, camera ta să fie într-un turn și, când te întinzi în pat, să vezi un asemenea lac, să mergi cu bicicleta pe străzi fără mașini, până la plaje mici și golfulețe ascunse și, mai ales, să explorezi pădurea de fagi și mesteceni care acoperă trei sferturi din insulă.

Spre această pădure întunecoasă m-am și aventurat acum, pe una dintre potecile pavate care o străbat, și m-am simțit ca un puști de 7 ani într-o mare aventură. La fiecare cotitură, poteca oferea câte o surpriză exotică – Skull Cave, unde, conform unui panou de alături, un negustor de blănuri englez s-a ascuns de indieni în 1763; fortul Holmes, o veche reședință britanică situată în punctul cu cea mai mare altitudine de pe insulă, la 99 de metri deasupra nivelului lacului Huron; și două cimitire vechi, năpădite de mușchi, izolate, unul catolic și unul protestant. Ambele păreau imposibil de mari pentru o insulă atât de mică și includeau cam aceleași câteva nume, purtate de mai multe generații – familia Truscott, familia Gable, familia Sawyer. Am hoinărit fericit timp de trei ore fără să văd nici ȝipenie de om și abia dacă am văzut câte ceva din

insulă. Aș fi putut ușor să rămân zile la rând. M-am întors în sat pe lângă Grand Hotel, cea mai splendidă și mai enervant de pretențioasă instituție de acest fel din câte am văzut. O clădire din lemn albă, mare, cu cea mai întinsă terasă din lume (200 de metri), e fără îndoială șic și costisitor. La momentul respectiv, o cameră în regim single costa 135 de dolari pe noapte. Un panou montat pe strada ce duce la hotel informa: GRAND HOTEL – ȚINUTĂ DECENTĂ OBLIGATORIE LA HOTEL ȘI PE STRADA AFLATĂ ÎN PROPRIETATEA HOTELULUI. DUPĂ ORA 18:00, ȚINUTA OBLIGATORIE PENTRU DOMNI INCLUDE SACOU ȘI CRAVATĂ, IAR DOAMNELOR NU LE ESTE PERMIS SĂ POARTE PANTALONI. E posibil ca acesta să fie singurul loc din lume în care ți se spune cum să te îmbraci doar ca să mergi pe stradă. Un alt anunț informa că ești taxat dacă intri în hotel doar ca să caști gura. Zău așa! Presupun că vizitatorii de o zi le fac multe probleme. Am înaintat pe furiș pe strada care duce la hotel, așteptându-mă oarecum să găsesc un anunț spunând „Persoanele purtând pantaloni în carouri și încălțăminte albă care trec dincolo de acest punct vor fi arestate”. Dar nu am găsit nimic. Îmi propusesem să bag capul pe ușa de la intrare doar ca să văd cum e viața pentru oamenii cu adevărat bogați, dar ușa era păzită de un portar în livrea, așa că a trebuit să bat în retragere.

M-am întors pe continent cu feribotul de după-amiază, am trecut cu mașina pe podul Mackinac și am ajuns în regiunea pe care locuitorii Michiganului o numesc „peninsula de sus”. Înainte de construirea podului, în 1957, această bucată de Michigan era practic separată de propriul stat și chiar și acum lasă o puternică impresie de izolare. E în cea mai mare parte doar o peninsulă mohorâtă și nisipoasă, lungă de vreo 250 de kilometri, înghesuită între trei dintre Marile Lacuri – Lacul

Superior, Huron și Michigan. Din nou, mai că mă aflu în Canada. Sault Sainte Marie se afla foarte aproape, la nord. Ecluzele sale mari leagă lacul Huron și Lacul Superior și sunt cele mai circulante din lume, prin ele trecând – dacă vă vine să credeți – un volum de mărfuri mai mare decât prin canalele Suez și Panamá împreună.

Mă aflu pe șoseaua 2, care se întinde mai toată în paralel cu țărmul nordic al lacului Michigan. Imensitatea Marilor Lacuri e imposibil de exagerat. Sunt cinci, Erie, Huron, Michigan, Lacul Superior și Ontario, și se întind pe 1.200 de kilometri de la nord la sud și pe 1.400 de kilometri de la est la vest. Acoperă o suprafață de 244.700 de kilometri pătrați, aproape cât cea a Marii Britanii. Împreună formează cea mai mare întindere de apă dulce de pe planetă.

În depărtare, pe lac se vedeau mai multe furtuni violente, dar unde mă aflu eu atmosfera era calmă. La vreo 30 de kilometri în larg era un grup de insule – Beaver, High, Whiskey, Hog și alte câteva. Insula High s-a aflat demult în proprietatea unei secte religioase numite Casa lui David, ai cărei membri purtau barbă și se specializau, dacă vă vine să credeți, în jocul de baseball. În anii 1920 și 1930 au făcut un turneu prin țară, înfruntând echipe locale peste tot pe unde ajungeau și bănuiesc că erau aproape imbatabili. Se zvonea că insula High era un fel de colonie penitenciară pentru membrii sectei care comiteau infracțiuni grave – dacă ratau de prea multe ori sau cam așa ceva. Se spunea că nu se mai știa nimic despre cei trimiși acolo. Acum, la fel ca toate celelalte insule din grup, mai puțin Beaver, e nelocuită. Am avut o ciudată părere de rău că nu le puteam explora. De fapt, toată regiunea Marilor Lacuri exercita o atracție stranie asupra mea, pe care

nu o înțelegeam deloc. Ideea unei mări interioare vaste, gândul că, dacă ai avea o ambarcațiune, ai putea petrece ani întregi trecând dintr-un lac în altul, plimbându-te de la Chicago la Buffalo, de la Milwaukee la Montréal, oprindu-te pe drum să cercetezi insule, golfuri și mici orașe cu nume curioase precum Deadman's Point, Egg Harbor, Summer Island, are ceva ademenitor. Bănuiesc că mulți oameni chiar asta fac – cumpără o ambarcațiune și dispar. Pot să înțeleg de ce.

Pe toată peninsula am întâlnit chioșcuri cu mâncare la marginea șoselei, cu panouri mari pe care scria PATEURI CU CARNE ENGLEZEȘTI. Majoritatea aveau ușile și ferestrele bătute în scânduri, dar la Menominee, ultimul orașel înainte să intru în Wisconsin, am trecut pe lângă unul care era deschis și, impulsiv, m-am întors din drum. Trebuia să văd dacă erau pateuri cu carne autentice după rețeta din Cornwall sau un preparat cu totul diferit, dar cu același nume. Proprietarul chioșcului a fost foarte încântat să aibă drept client un englez adevărat. Făcea pateuri de 30 de ani, însă nu văzuse niciodată un pateu din Cornwall și, de fapt, nici un englez din Anglia. Nu m-a lăsat inima să-i spun că mă născusem totuși în Iowa, două state mai încolo. Nu se entuziasmează nimeni când face cunoștință cu cineva din Iowa. Pateurile erau autentice, aduse în acest colț izolat al Michiganului de niște englezi din Cornwall veniți să muncească în minele locale în secolul al XIX-lea.

— Aici, în peninsula de sus, toată lumea mănâncă așa ceva, mi-a spus bărbatul. Dar în alte părți nu s-a auzit de ele. După ce treci granița dintre state și intri în Wisconsin, de cealaltă parte a râului, nu știe nimeni ce-s astea. E cam ciudat.

Omul mi-a înmănat pateul într-o pungă de hârtie și m-am întors la mașină. Arăta ca un pateu cu carne englezesc autentic, doar că era cam de dimensiunile unei mingi de rugby. În pungă erau și o farfurie din polistiren, o furculiță de plastic și câteva pliculețe cu ketchup. M-am pus pe înfulecat. Muream de foame.

A fost oribil. Nu că ar fi avut neapărat ceva în neregulă – era un pateu cu carne autentic, corect în fiecare detaliu –, doar că, după mai bine de o lună de consumat mâncare americană nesănătoasă, mi s-a părut cu totul anost și insipid, ca și cum ai mânca niște carton încălzit. „Unde-i grăsimea?”, m-am întrebat. „Unde-i chifteaua cu brânză care se topește și sosul de pui prăjit la tigaie? Și mai ales, unde-i glazura de cremă de ciocolată?” Pateul avea doar carne și cartofi, doar arome naturale, fără potențiatori. „Nu-i de mirare că n-are succes aici”, am bombănit și l-am băgat înapoi în pungă.

Am pornit mașina și am intrat în Wisconsin, căutând un motel și un local unde să găsesc niște mâncare adevărată – ceva din care să curgă când mușc și să mi se prelingă pe bărbie. Bineînțeles, așa trebuie să fie mâncarea.

- [1.](#) Charles Sherwood Stratton (1838-1883), persoană suferind de nanism care a marcat istoria circului american (n. trad.).

Capitolul 19

„La Spitalul General Northern Wisconsin vă ajutăm să vă atingeți scopurile legate de naștere”, a spus o voce la radio. O, Doamne! mi-am zis. Asta era încă o noutate survenită de când plecasem din America – apariția publicității pentru spitale. Oriunde te duci, dai de reclame la spitale. Oare cui se adresează? Când dă un autobuz peste tine, oare spui „Duceți-mă rapid la Michigan General! Acolo au aparat de RMN”? Nu pricep. Dar nu înțeleg nici sistemul de sănătate american.

Chiar înainte să pornesc în această călătorie, am aflat că o prietenă se internase la Spitalul Mercy din Des Moines. Așa că am căutat numărul în cartea de telefon și Spitalul Mercy avea 94 de numere de contact. Începeau cu Internarea și continuau în ordine alfabetică cu Biofeedback, Centrul de infertilitate, Centrul de osteoporoză, ceva care se numea Îngrijiri comune integrate, Linia de urgență pentru apnee infantilă, Linia de urgență pentru cancer, Relații cu publicul, Servicii specializate pentru tulburările de somn, Stop fumatului și așa mai departe. Sistemul de sănătate din America este acum o industrie monolitică scăpată cu totul de sub control.

Persoana pe care o vizitam, o veche prietenă de familie, tocmai aflase că are cancer ovarian. Avea și complicații, inclusiv pneumonie. După cum vă puteți imagina, nu se

simțea prea bine. Cât timp am stat cu ea, a venit un asistent social și i-a explicat cu blândețe unele dintre costurile pe care le presupunea tratamentul ei. Prietena mea putea, de exemplu, să ia medicamentul A, care costa 5 dolari doza, dar pe care ar fi trebuit să-l ia de patru ori pe zi, sau medicamentul B, care costa 18 dolari doza, dar pe care ar fi trebuit să-l ia doar o dată pe zi. Asta era treaba asistentului social, să fie persoana de legătură între medic, pacient și compania de asigurări și să încerce să facă astfel încât pacientul să nu se trezească cu o sumedenie de facturi care să nu fie acoperite de compania de asigurări. Bineînțeles, prietena mea trebuia să plătească acest serviciu. Mi s-a părut nebunesc și ireal să-mi văd o veche prietenă trăgând aer dintr-o mască de oxigen, mai mult moartă decât vie, și abia dând din cap în semn de da sau nu ca răspuns la întrebări legate de supraviețuirea ei în funcție de capacitatea de plată.

Spre deosebire de ceea ce se crede în general în străinătate, este posibil, chiar simplu să beneficiezi de tratament gratuit în America dacă mergi la un spital districtual. Astfel de spitale nu sunt locuri tocmai roz, de fapt sunt în general destul de sumbre, dar nu sunt mai proaste decât un spital din cadrul sistemului de sănătate din Marea Britanie. Trebuie să se ofere și tratament gratuit, pentru că în America există 40 de milioane de persoane care nu au asigurări de sănătate. Dar să te ferească Dumnezeu dacă încerci să te strecuri într-un spital districtual ca să obții niște servicii gratuite având totuși niște bani în cont. Am lucrat un an la spitalul districtual din Des Moines și vă asigur că au armate de avocați și de recuperatori de datorii a căror unică misiune e să facă săpături în istoricul

oamenilor care le folosesc instituția și să se asigure că aceștia chiar sunt atât de nevoiași pe cât pretind că ar fi.

În pofida absurdului evident al sistemului de sănătate privat din America, nu se poate nega faptul că e cel mai bun din lume când vine vorba de calitatea tratamentului. Prietena mea a beneficiat de servicii excelente și devotate (și, nu întâmplător, i-au vindecat și cancerul, și pneumonia). Stătea singură într-o rezervă cu baie proprie, televizor cu telecomandă și videocasetofon, plus telefon propriu. Întregul spital avea mochetă pe jos și era plin de palmieri exotici și picturi vesele. În spitalele de stat din Marea Britanie, mochetă sau televizor color găsești numai în camera de odihnă pentru asistenții medicali. Cu mulți ani în urmă am lucrat într-un asemenea spital și o dată m-am furișat noaptea târziu în camera de odihnă pentru asistenți doar ca să văd cum e. Ei bine, parcă era salonul reginei. Numai mobilier îmbrăcat în catifea și cutii începute cu bomboane de ciocolată Milk Tray.

Între timp, pacienții dormeau sub becuri fără abajur în niște saloane ca de cazarmă, reci și cu ecou, și își petreceau zilele făcând puzzle-uri cărora le lipsea cel puțin o cincime dintre piese și așteptând vizita de 20 de secunde, o dată la două săptămâni, a unei suite grăbite de doctori și studenți. Vorbesc, bineînțeles, despre vremurile bune de altădată ale sistemului de sănătate britanic. Acum, situația nu mai e nici pe departe la fel de roz.

Îmi cer scuze. Se pare că am cam deviat de la subiect. Ar fi trebuit să vă ghidez prin Wisconsin, dându-vă date interesante despre principalul producător de lactate dintre statele Americii, dar în schimb divaghez și fac remarci

neconstructive despre sistemul de sănătate britanic și cel american. Nu am nici o scuză.

În fine, statul Wisconsin e cel mai mare producător de lactate al Americii, asigurând 17% din brânzeturile și derivatele din lapte ale țării – ce chestie! –, deși, în timp ce străbăteam cu mașina peisajele sale frumoase și domoale, nu m-a frapat în mod deosebit vreo abundență de vaci de lapte. Am mers multe ore spre sud, pe lângă Green Bay, Appleton și Oshkosh, apoi spre vest, către Iowa. Era o regiune agricolă tipică Midwestului, un studiu în tonuri de maro, un peisaj cu dealuri joase împădurite, copaci golași, pășuni vestejite, porumb culcat la pământ. Totul emana un fel de frumusețe discretă. Fermele erau mari, răzlețe și păreau să fie prospere. Cam la câte un kilometru treceam pe lângă vreo casă în stil rustic cu aspect îngrijit, cu un balansoar pe terasă și o curte plină de copaci. În apropiere se găseau un hambar roșu, cu acoperiș rotunjit, și un grânar înalt. Peste tot, porumbarele erau pline până la refuz. Cerul palid era acoperit de păsări migratoare. Porumbul de pe câmpuri părea mort și sfărâmicios, dar am întâlnit de multe ori pe drum secerătoare mari care înghițeau șiruri de plante și scuipau știuleți de un galben intens.

Am mers prin lumina anemică a după-amiezii pe drumuri secundare. A durat o veșnicie să traversez statul, dar mi-a plăcut, pentru că era frumos și odihnitor. Ziua respectivă, anotimpul, senzația că se apropie iarna aveau ceva neobișnuit de seducător. În jur de ora patru, lumina începuse deja să scadă. Pe la cinci, soarele coborâse dintre nori și se strecura între dealurile din depărtare, ca o monedă care intră într-o pușculiță. Într-o localitate numită Ferryville am ajuns pe

neasteptate în dreptul fluviului Mississippi. Mi s-a tăiat respirația, atât de larg, de frumos și de grațios era, întins și calm. În lumina asfințitului parcă era inox lichid.

Pe celălalt mal, cam la un kilometru și jumătate distanță, se afla Iowa. Acasă. M-am simțit cuprins de o emoție ciudată, care m-a făcut să mă aplec puțin spre volan. Am parcurs 30 de kilometri pe malul estic al fluviului, privind spre cel din Iowa, înalt, abrupt și întunecat. La Prairie du Chien am traversat fluviul pe un pod de fier cu traverse și diagonale. Și am ajuns în Iowa. Am simțit că-mi bate inima mai repede. Eram acasă. Acesta era statul meu. Numărul meu de înmatriculare se potrivea cu ale tuturor celorlalți. Nu avea să se uite nimeni la mine ca și cum ar întreba „Ce cauți aici?”. Eram de-al locului.

În lumina tot mai slabă, am mers aproape la întâmplare prin nord-estul statului. Odată la câțiva kilometri treceam pe lângă câte un fermier într-un tractor ce trepida pe șosea, îndreptându-se spre casă, la una din fermele întinse de pe acele dealuri ferite care străjuiau fluviul Mississippi, unde îl aștepta cina. Era vineri, una din zilele importante ale săptămânii pentru fermier. Se va spăla pe brațe și pe gât și va sta cu familia la o masă plină cu castroane mari cu mâncare. Vor spune împreună o rugăciune de mulțumire. După cină, familia va merge cu mașina la Țățești și va urmări în aerul rece de octombrie, în care scoți deja aburi, cum echipa de fotbal american Diavoli Albaştri a liceului din Țățești bate cu 28 la 7 echipa din Nemțești. Fiul fermierului, Merle Jr., va marca trei goluri. Apoi, Merle senior va merge la Cârțuma lui Ed ca să sărbătorească (două beri, niciodată mai mult) și se va bucura de admirația comunității pentru isprava fiului său. Pe urmă acasă, la culcare, și deșteptarea devreme, în zorii

brumați, ca să meargă la vânătoare de căprioare împreună cu cei mai buni prieteni ai lui, Ed, Art și Wally, străbătând anevoie câmpuri lăsate pârloagă și bucurându-se de aerul curat și de compania prietenilor. Mi-am dat seama că îi invidiam enorm pe acești oameni și viețile lor modeste. Trebuie să fie minunat să trăiești într-un loc sigur și atemporal, unde știi pe toată lumea și toată lumea te știe și toți vă puteți baza unii pe alții. Le invidiam sentimentul comunității, meciurile de fotbal, târgurile de prăjituri de casă, activitățile sociale din cadrul bisericii. Și m-am simțit vinovat pentru că îi ridiculizam. Sunt niște oameni buni.

Am mers înainte prin noaptea neagră, trecând pe lângă Millville, New Vienna, Cascade, Scotch Grove. Când și când treceam pe lângă o casă rustică îndepărtată, ale cărei ferestre erau pete de lumină gălbuie, caldă și îmbietoare. Mai apărea și câte un oraș mai mare în depărtare, cu o pată mult mai mare de lumină decupată în noapte – terenul de fotbal al liceului, unde meciul săptămânal era în desfășurare. Aceste terenuri de fotbal luminau noaptea; erau vizibile de la mulți kilometri. Pe măsură ce treceam prin câte un orașel, îmi dădeam seama că toată lumea era la meci. Nu era nimeni pe străzi. Cu excepția unei adolescente uitate la teigheaua Dairy Queenului local, care aștepta valul de clienți de după meci, toți locuitorii orașului asistau la meciul de fotbal. Puteai să vii cu o flotă de tiruri și să demontezi întregul oraș în timpul unui meci de fotbal între echipe de liceu din Iowa. Puteai să detonezi explozibili la intrarea în bancă, apoi să scoți banii cu roaba și nu ar fi avut cine să te vadă. Dar, bineînțeles, nu s-ar gândi nimeni la așa ceva pentru că nu există infracționalitate în zona rurală din Iowa. Pentru locuitorii acestui stat,

infracțiune ar fi să rateze meciul de fotbal de vineri. O faptă mai gravă există numai la televizor și în ziare, pe un tărâm semilegendar aflat la mare depărtare, numit La Oraș.

Intenționasem să merg până la Des Moines, dar m-am oprit în Iowa City, mânat de un impuls. E un oraș universitar, care găzduiește University of Iowa, și încă aveam câțiva prieteni care locuiau acolo – făcuseră colegiul acolo, apoi nu găsiseră un motiv întemeiat să meargă mai departe. Am ajuns aproape de ora zece, dar străzile erau pline de studenți ieșiți la chefuit. L-am sunat pe vechiul meu prieten John Horner de la un telefon public aflat la un colț de stradă, iar el mi-a propus să ne întâlnim la Fitzpatrick's Bar. Am întrebat un tânăr aflat în trecere cum ajung la Fitzpatrick's Bar, însă era atât de beat, încât își pierduse darul vorbirii. Doar s-a holbat năuc la mine și atât. Părea să aibă vreo 14 ani. Am oprit un grup de fete aflate într-o stare similară de ebrietate și le-am întrebat dacă știau cum să ajung la bar. Au răspuns toate că știau și au arătat în direcții diferite, apoi le-a bușit un răs atât de puternic, încât abia dacă se mai țineau pe picioare. Se clătinau în fața mea precum pasagerii unui vapor pe o mare foarte agitată. Și ele păreau să aibă tot vreo 14 ani.

— Fetelor, sunteți mereu așa de vesele? le-am întrebat.

— Doar la reuniunea absolvenților, a spus una dintre ele.

Aha, deci asta era. Reuniunea absolvenților. Marele eveniment social al anului școlar. Reuniunile absolvenților la universitățile americane au trei etape ritualice: (1) te faci mângă; (2) vomiti într-un loc public; (3) te trezești fără să știi unde te afli, cum ai ajuns acolo și de ce ai chiloții pe dos. Se pare că ajunsesem în oraș undeva între prima și a doua etapă, deși, de fapt, câțiva dintre petrecăreții mai serioși intonau

deja serenade la marginea șanțului. Mi-am croit drum printre mulțimile pe trei cărări din centrul Iowa City, întrebând oameni la întâmplare dacă știau cum se ajunge la Fitzpatrick's Bar. Nimeni nu părea să fi auzit de el – însă probabil că mulți dintre cei cu care mă intersectam nu ar fi fost în stare să se identifice pe ei înșiși într-o încăpere plină de oglinzi. În cele din urmă, am găsit singur barul. Ca toate barurile din Iowa City într-o seară de vineri, era ticsit de lume. Toți clienții păreau să aibă 14 ani, cu excepția unei singure persoane – prietenul meu John Horner, care, aflat în picioare la tejghea, își arăta toți cei 35 de ani. Nimic nu te face să te simți mai bătrân înainte de vreme decât un oraș universitar. M-am alăturat lui Horner la bar. Nu se schimbase mult. Acum era farmacist și membru respectabil al comunității, deși încă îi mai scliffea puțină nebunie în ochi. La vremea lui fusese unul dintre cei mai entuziaști consumatori de droguri din comunitate. De fapt, deși el nega întotdeauna insistent, toată lumea știa că alesese să studieze farmacologia ca să poată crea o combinație mai exotică de halucinogene. Eram prieteni aproape dintotdeauna, cel puțin din clasa întâi. Ne-am zâmbit larg, ne-am strâns călduros mâinile și am încercat să vorbim, dar erau atâta zgomot și muzică bubuitoare, încât doar ne uitam unul la altul cum dăm din gură. Așa că am renunțat la încercarea de a conversa și am băut în schimb o bere și ne-am zâmbit stupid, așa cum faci cu oamenii pe care nu i-ai mai văzut de mulți ani, și i-am privit pe cei din jur. Nu îmi venea să cred cât de tineri și de proaspeți păreau toți. Parcă erau noi-nouți și nefolosiți cu totul – hainele, fețele, trupurile lor. După ce ne-am băut și ultima picătură de bere, Horner și cu mine am ieșit în stradă și ne-am îndreptat spre mașina lui. Aerul

proaspăt era minunat. De fiecare clădire se sprijinea cineva și voma.

— Ai mai văzut vreodată în viața ta atâtea scârbe mici? m-a întrebat Horner retoric.

— Și toți au doar 14 ani, am adăugat eu.

— Din punct de vedere fizic au 14 ani, m-a corectat el, dar emoțional și intelectual încă n-au împlinit 8.

— Așa eram și noi la vârsta lor?

— Mi-am pus și eu întrebarea asta o vreme, dar nu cred. Oi fi fost la fel de prost pe vremuri, dar n-am fost niciodată la fel de superficial. Puștii ăștia poartă cămăși cu guler și nasturi și mocasini. Arată de parcă s-ar duce la un concert cu The Osmonds. Și habar n-au de *nimic*. Stai de vorbă cu ei într-un bar și nu știu nici măcar cine candidează la președinție. N-au auzit de Nicaragua. Te ia cu flori.

Ne-am plimbat o vreme gândindu-ne la cât de înflorătoare era situația.

— Dar e ceva și mai grav, a adăugat Horner.

Ajunseserăm la mașina lui. L-am privit pe deasupra ei.

— Ce anume? l-am întrebat.

— Nu fumează iarbă. Îți vine să crezi?

Ei bine, nu-mi venea. Ideea că studenții din cadrul University of Iowa nu fumează iarbă e... păi, e pur și simplu de neconceput. Pe orice listă cu motive pentru care să te duci la University of Iowa, consumul de iarbă ocupa cel puțin două din primele cinci poziții.

— Și atunci ce caută aici?

— O *educație*, a spus Horner cu mirare. Poți să crezi? *Vor* să fie agenți de asigurări și programatori. Ăsta-i visul lor în viață. Vor să facă o grămadă de bani, ca să poată ieși în oraș, ca să-și

cumpere și mai multe perechi de mocasini și albume cu Madonna. Treaba asta mă îngrozește câteodată.

Am urcat în mașină și am pornit pe străzi întunecate, spre casa lui. Horner mi-a explicat cum se schimbase lumea. Când am plecat din America în Anglia, Iowa City era plin de hippy. Deși poate fi greu de crezut, aici, printre toate lanurile astea de porumb, University of Iowa a fost mulți ani una dintre cele mai radicale universități din țară, întrecută în acest sens, în momentele sale de vârf, numai de Berkeley și Columbia. Toți erau hippy, profesorii și studenții deopotrivă. Nu numai că fumau iarbă și organizau adesea proteste, ci erau totodată intelectuali cu vederi largi. Oamenilor le păsa de lucruri ca politica, mediul înconjurător și încotro se îndreaptă lumea. Acum, din câte îmi spunea Horner, era ca și cum toată lumea din Iowa City își dusesese creierul la spălat la Institutul Ronald McDonald de Recalibrare Mintală.

— Păi, și ce s-a întâmplat? l-am întrebat pe Horner după ce ne-am așezat la o bere la el acasă. Ce i-a făcut pe toți să se schimbe?

— Nu știu precis, a spus el. Principala cauză e, presupun, că administrația Reagan are o obsesie cu drogurile. Și nu face diferența între droguri tari și droguri ușoare. Dacă te prind că vinzi iarbă, faci închisoare cât ai face și dacă te-ar prinde cu heroină. Așa că acum nu mai vinde nimeni iarbă. Toți cei care vindeau iarbă pe vremuri au trecut la metamfetamină și heroină, pentru că nu riscă mai mult, iar profitul e mult mai mare.

— Pare o nebunie, am zis.

— Sigur că-i o nebunie! a răspuns Horner, puțin încins. Apoi s-a calmat. De fapt, mulți pur și simplu nu mai fac trafic

cu iarbă. Îl mai ții minte pe Frank Dortmeier?

Frank Dortmeier era un tip care ingera droguri cu sacul altădată. Ar fi tras cocaină pe nas printr-un furtun de grădină dacă ar fi avut ocazia.

— Da, sigur, am spus.

— Pe vremuri îmi cumpăram iarba de la el. Apoi s-a dat o lege cum că, dacă ești prins că vinzi droguri pe o rază de o mie de metri în jurul unei școli publice, te bagă la pușcărie pe viață. Nu contează dacă-i vinzi un cui maică-tii, tot te trimit la răcoare pe veci, ca și cum ai sta pe treptele școlii și i-ai băga droguri pe gât fiecărui mucos care trece pe lângă tine. Ei bine, și când s-a dat legea asta, Dortmeier a început să-și facă griji, pentru că era o școală pe strada lui. Așa că într-o noapte, pe întuneric, iese cu o ruletă de 30 de metri și măsoară distanța dintre casa lui și școală și, la dracu', sunt 997 de metri. Așa că se lasă de vândut droguri, pur și simplu.

Horner bău trist din bere.

— E foarte frustrant. Adică ai încercat vreodată să te uiți la posturile TV americane fără să fi fumat ceva?

— Trebuie să fie greu tare, am încuviințat.

— Dortmeier mi-a dat numele furnizorului lui, ca să-mi pot cumpăra singur. Ei bine, tipul ăsta era în Kansas City. Habar n-aveam. Așa că am bătut tot drumul până acolo doar ca să-mi cumpăr 50-60 de grame de iarbă și a fost nebunie curată. Casa era plină de arme. Tipul se tot uita pe fereastră ca și cum se aștepta să apară poliția și să-i ceară să iasă din casă cu mâinile sus. Era aproape convins că lucram pentru Narcotice ca agent sub acoperire. Ce naiba, am 35 de ani, sunt familist convins, absolvent de facultate și cu un serviciu respectabil, și iată-mă la 300 de kilometri de casă întrebându-mă dacă urmează să

mă ciuruiască mai știu eu cine, și asta doar pentru un fleac care să mă ajute să rezist când se dau reluările la *Croaziera de lux*. A fost prea mare nebunia pentru mine. Ai nevoie de cineva ca Dortmeier într-o situație ca aia – un obsedat de droguri, fără creier.

Horner și-a scuturat doza de bere la ureche ca să se convingă că e goală, apoi s-a uitat la mine și m-a întrebat:

— Poate ai niște iarbă la tine, printr-o coincidență bizară?

— Nu, îmi pare rău, John, am zis.

— Păcat, a spus Horner și s-a dus la bucătărie să mai aducă niște bere.

Am rămas peste noapte în camera de oaspeți a lui Horner, iar dimineața am stat cu el și cu simpatica lui soție în bucătărie, bând cafea și sporovăind, în timp ce copiii lor mici se învâртеau printre picioarele noastre. Viața e ciudată, mi-am zis. Părea atât de straniu că Horner avea soție, copii, burtă și credit ipotecar și că, asemenea mie, se apropia de sfârșitul tinereții. Copilăriserăm împreună atât de mult timp, încât presupun că crezusem că acea vârstă va fi permanentă. Mi-am dat seama cu oarecare groază că, data viitoare când ne vom întâlni, vom vorbi probabil despre operații de scos pietre de la bilă și despre meritele relative ale diferitelor mărci de ferestre duble. M-a cuprins astfel melancolia, stare în care am rămas cât mi-am recuperat mașina din parcare din centru și m-am întors pe șosea.

Am mers pe vechea șosea 6, altădată principalul drum spre Chicago, dar acum aproape căzută în uitare, și n-am văzut pe mai nimeni cât am parcurs-o, dat fiind că șoseaua interstată 80 se află la doar cinci kilometri spre sud. Am

condus o oră și jumătate fără să mă gândesc la mare lucru, abia așteptând, obosit, să ajung acasă, să o văd pe mama, să fac un duș și să nu mă mai ating de volan multă, multă vreme.

Des Moines arăta minunat în lumina soarelui matinal. Cupola capitolului local scânteia. Copacii erau încă plini de culoare. Orașul s-a schimbat complet – centrul e acum tot numai clădiri moderne și arteziene gălgâitoare și de fiecare dată când ajung acolo trebuie să urmăresc indicatoarele cu numele străzilor ca să nu mă rătăcesc –, dar simțeam că sunt acasă. Probabil că așa va fi întotdeauna. Sper. Mergeam prin oraș bucuros că eram acolo, mândru că făceam parte din el.

Pe Grand Avenue, în apropiere de vila guvernatorului, mi-am dat seama că mergeam în spatele mamei mele, care, evident, împrumutase mașina surorii mele. Am recunoscut-o pentru că semnalizarea din dreapta clipea inutil în timp ce ea mergea înainte. În general, mama pune semnalizarea la scurt timp după ce iese din garaj și o lasă așa cam toată ziua. Într-o vreme îi atrăgeam atenția, apoi mi-am dat seama că, de fapt, e un lucru bun, pentru că îi alertează pe alți conducători auto că se apropie de un șofer care s-ar putea să nu fie întru totul stăpân pe situație. M-am ținut după ea. În dreptul Thirty-First Street, semnalizarea s-a schimbat de la dreapta la stânga – uitasem că îi place să o mai schimbe uneori – în timp ce am virat spre casă, apoi a continuat să clipească vesel în partea stângă de-a lungul ultimului kilometru și jumătate, pe Thirty-First Street și pe Elmwood Drive.

A trebuit să parchez la ceva distanță de casă, apoi, deși eram nerăbdător ca un copil să o văd pe mama, am stat un minut să consemnez ultimele detalii ale călătoriei într-un carnet pe care l-am avut tot timpul la mine. Acest lucru m-a

făcut întotdeauna să mă simt ciudat de important și de profesionist, ca un pilot de avion la sfârșitul unui zbor transatlantic. Era ora 10:38 și parcursesem 11.008 kilometri de când plecasem de acasă, în urmă cu 34 de zile. Am încercuit această cifră, apoi am ieșit din mașină, mi-am luat bagajele din portbagaj și m-am îndreptat vioi spre casă. Mama era deja înăuntru. O vedeam pe geamul din spatele casei cum se mișcă prin bucătărie, punând cumpărăturile la loc și fredonând. Mereu fredonează ceva. Am deschis ușa din spate, mi-am lăsat gențile și am spus cu glas tare:

— Bună, mamă, am ajuns!

Părea foarte bucuroasă că mă vede.

— Bună, dragule! a spus ea veselă și m-a îmbrățișat. Chiar mă întrebam când o să te mai văd. Să-ți fac un sendviș?

— Chiar te rog, am spus, deși nu prea îmi era foame.

Mă simțeam bine că ajunsesem acasă.

Partea a II-a

Vestul

Capitolul 20

Mă îndreptam spre Nebraska. Asta chiar e o propoziție pe care nu vrei să trebuiască să o spui prea des. Nebraska e probabil cel mai puțin palpitant dintre toate statele. Prin comparație, Iowa e raiul. Iowa măcar are un sol roditor, e verde și are și un deal. Nebraska e ca un petic de pământ golaș, de 200.000 de kilometri pătrați. Prin mijlocul statului trece un râu numit Platte, a cărui lățime atinge în anumite perioade din an trei sau chiar cinci kilometri. Arată impresionant, până îți dai seama că are doar vreo zece centimetri adâncime. Se poate trece și într-un scaun cu roțile. Într-un peisaj lipsit de orice contururi sau depresiuni care să-i dea o formă, Platte doar bălțește, ca băutura dintr-un pahar vărsat pe masă. E cel mai palpitant lucru din tot statul.

În copilărie mă întrebam cum de a ajuns Nebraska să fie locuită. Adică primii coloniști, care au străbătut America în căruțele lor cu coviltir ce scârțâiau, trebuie să fi trecut prin Iowa, care e verde și roditoare și are, cum ziceam, un deal, dar s-au oprit înainte de Colorado, care e verde și roditor și are un lanț muntos, și s-au mulțumit cu un ținut plat, pământiu și plin de măraciniș și câini-de-prerie. Nu prea are logică, nu-i așa? Știți din ce și-au făcut primii coloniști casele? Din lut uscat. Și știți ce se întâmpla cu toate acele case din lut când

venea sezonul ploios în fiecare an? Exact, lunecau direct în râul Platte.

Multă vreme nu m-am putut hotărî dacă primii coloniști din Nebraska nu erau sănătoși la cap sau dacă erau doar proști, apoi, într-o sâmbătă, am văzut manifestându-se un stadion plin de fani ai echipei de fotbal a University of Nebraska și mi-am dat seama că trebuie să fi fost amândouă. Probabil că nu mai sunt la curent cu lucrurile astea de vreo zece ani, dar, când am plecat din America, University of Nebraska nu juca fotbal, ci mai degrabă practica măceluri ritualice săptămânale. Obținea întotdeauna scoruri de 58 la 3 împotriva nefericiților adversari. Majoritatea școlilor, când conduc cu un scor lejer, trimit pe teren un pluton de boboci costelivi, în uniforme curate, ca să zburde nițel, să se murdărească și, mai ales, să le dea perdanților o șansă cavaleriească de a ajunge la un scor respectabil. Se numește fairplay.

Nu și Nebraska. University of Nebraska ar trimite aruncătoare de flăcări pe teren, dacă ar fi permise. Să urmărești Nebraska jucând fotbal în fiecare săptămână era ca și cum ai fi urmărit niște hiene sfârtecând o gazelă. Era dizgrațios. Lipsea spiritul cavaleresc. Iar fanii, bineînțeles, nu se mai săturau. Să stai printre ei când scorul e 66 la 0 și să-i vezi cum cer și mai mult sânge e o experiență înfiorătoare, mai ales dacă te gândești că mulți dintre acești oameni lucrează probabil la Comandamentul Aerian Strategic din Omaha. Dacă statul Iowa ar supăra vreodată statul Nebraska, nu aș fi deloc surprins dacă ar lansa o bombă atomică asupra orașului Ames. Toate aceste gânduri îmi treceau prin minte în dimineața respectivă și, sincer, m-au tulburat.

Am pornit din nou la drum. Era trecut puțin de 7:30 într-o dimineată de luni senină, dar tot hibernală, în aprilie. Am ieșit din Des Moines spre vest, pe șoseaua interstatală 80, intenționând să trec rapid prin jumătatea vestică a statului Iowa și să intru în Nebraska. Dar încă nu eram în stare să dau ochii cu Nebraska, nu la o oră atât de matinală, așa că brusc, la De Soto, la doar 34 de kilometri vest de Des Moines, am ieșit de pe șosea și am luat-o relaxat pe niște drumuri secundare. M-am rătăcit după câteva minute. Nu am fost cu totul surprins. Simțul orientării lipsește în familia mea.

Tatăl meu, când era la volan, nu știa aproape niciodată unde se afla. Era dezorientat mai tot timpul, dar de fiecare dată când ne apropiam de vreun loc pe care intenționam să-l vizităm, se rătăcea de-a binelea. În general, îi trebuia cam o oră ca să-și dea seama că trecuse de la primul stadiu la al doilea. În tot acel timp, când bâjbâia prin câte un oraș nefamiliar, schimbând direcția brusc și imprevizibil și fiind claxonat din cauză că mergea greșit pe străzi cu sens unic sau că ezita în mijlocul unor intersecții aglomerate, mama sugera calm că poate trebuia să tragem pe dreapta și să cerem indicații. Dar tata se prefăcea că nu o aude și-i dădea înainte, în acea stare semiobsesivă care tinde să-i copleșească pe tați când treaba nu merge bine.

În cele din urmă, după ce conducea pe contrasens pe aceeași stradă cu sens unic de atâtea ori, încât comercianții ieșeau în prag și se uitau la noi, tata oprea mașina și anunța grav: „Ei bine, *eu* cred că ar trebui să cerem indicații”, pe un ton care sugera că asta și voise să facă de la bun început.

Această schimbare era de fiecare dată bine-venită, dar rareori însemna mai mult decât un mic pas înainte. Fie ieșea

mama din mașină, cerea indicații unei persoane în mod clar nepotrivite – de obicei, o călugăriță din Costa Rica aflată într-un schimb de experiență – și se întorcea cu informații de neînțeles, fie pleca tata să găsească pe cineva și nu se mai întorcea. Problema cu tata era că se pricepea foarte tare să facă conversație. Așa ceva e periculos pentru o persoană care se rătăcește frecvent. Intra într-o cafenea ca să întrebe cum ajungem la Parcul Statal Ciuperca Uriașă și, cât ai clipi, era la masă la o cafea stând de vorbă cu proprietarul sau proprietarul îl ducea în spate ca să-i arate noua lui fosă septică sau altceva. Între timp, noi, ceilalți, trebuia să stăm într-o mașină care se cocea încet și să nădușim, să așteptăm și să urmărim nemișcați cum se împreunează două muște pe bord.

După foarte mult timp, tata își făcea apariția ștergându-și niște firimituri de la gură, cu un aer foarte vioi. „Strașnică treabă”, spunea el aplecându-se să vorbească cu mama în dreptul geamului. „Tipul de acolo colecționează dinți falși. Are mai bine de 700 de seturi la subsol. A fost așa de încântat că are cui să i le arate, că n-am putut să-l refuz. Și pe urmă soția lui a insistat să servesc niște plăcintă cu afine și să mă uit la fotografiile de la nunta fiicei lor. N-au auzit de Parcul Statal Ciuperca Uriașă, din păcate, dar tipul a spus că fratele lui, care lucrează la benzinăria Conoco de la semafor, ar trebui să știe. *Ăsta* colecționează curele de transmisie, imaginează-ți, și se pare că are cea mai mare colecție de curele de transmisie antebelice din nordul Midwestului. Mă duc acum la el.” Și apoi, până să apucăm să-l oprim, dispărea din nou. Până când se întorcea într-un final, tata îi știa pe majoritatea oamenilor

din oraș, iar muștele de pe bord aveau deja o droaie de odrasle.

În cele din urmă am găsit ce căutam: Winterset, locul de naștere al lui John Wayne. Am mers prin oraș până când i-am găsit casa – Winterset e atât de mic, încât asta mi-a luat doar un minut – și am încetinit ca să o privesc din mașină. Casa era foarte mică și vopsea de pe pereți se scorojea. Wayne, sau Marion Morrison, cum se numea atunci, a trăit acolo doar aproximativ un an, apoi familia lui s-a mutat în California. Acum, casa funcționează ca muzeu, dar era închis. Asta nu m-a surprins, deoarece mai tot în oraș era închis, în multe cazuri aparent chiar definitiv. Era clar că cinematograful Iowa din piața centrală nu mai funcționa – nu afișa nici un program – și multe dintre magazine dispăruseră sau abia supraviețuiau. Era o imagine deprimantă, fiindcă Winterset era un orașel chiar plăcut, cu tribunalul său districtual și piața centrală și străzile lungi cu case victoriene mari. Pun pariu că, la fel ca Winfield, arăta cu totul altfel acum 15-20 de ani. M-am întors pe șosea, trecând pe lângă Gold Buffet („Dans în fiecare seară”), cu un straniu sentiment de gol interior.

Fiecare mic oraș în care am ajuns era cam la fel – vopsea scorojită, firme închise, răsuflarea morții. Sud-vestul statului Iowa a fost dintotdeauna partea cea mai săracă a acestuia, iar asta se vedea. Nu m-am oprit pentru că nu merita. Nici măcar nu am putut găsi un loc de unde să-mi iau o cafea. În cele din urmă, spre marea mea surprindere, am dat întâmplător de un pod peste râul Missouri și apoi am intrat în Nebraska City, statul Nebraska. Și nu a fost rău deloc. De fapt, a fost chiar foarte plăcut – de departe mai plăcut decât Iowa, am recunoscut stânjenit. Orașelele aveau un aer mai prosper și

erau întreținute mai bine și peste tot la marginea drumului erau arbuști plini de flori crem. Totul era cât se poate de drăguț, deși cam monoton. Asta e problema cu Nebraska. Nu se mai termină și chiar și părțile sale bune devin în scurt timp plictisitoare. Am condus ore în șir pe o șosea deloc solicitantă și am trecut pe lângă Auburn, Tecumseh, Beatrice (un orașel cu doar 10.000 de locuitori, dar care ne-a dat două stele de la Hollywood, Harold Lloyd și Robert Taylor), Fairbury, Hebron, Deshler, Ruskin.

În Deshler am oprit să beau o cafea și m-a surprins cât era de frig. La capitolul vreme, Midwestul are parte de ce e mai rău. Iarna, vântul taie ca briciul. Coboară din Arctica și îți intră în oase. Urlă și se învâртеjește și biciuiește casa. Aduce mormane de zăpadă și un ger de crapă pietrele. Din noiembrie până în martie mergi adus de spate la un unghi de 20 de grade, chiar și în interior, și îți trece viața așteptând să ți se încălzească mașina sau dezgropând-o din troiene sau râcâind inutil gheața care pare să fi fost aplicată cu Superglue pe geamuri. Apoi, într-o bună zi, vine primăvara. Zăpada se topește, mergi cu pași mari în cămașă, privești spre soare. Apoi, ca din senin, primăvara s-a terminat și e vară. E ca și cum Dumnezeu ar fi tras de o manetă în marea centrală electrică celestă. Acum, vremea vine din direcția opusă, dinspre tropicele aflate departe, spre sud, și te izbești de un zid de căldură. Arșița se revarsă asupra ta timp de șase luni. Transpiri grăsime. Ți se deschid toți porii. Iarba se face maro. Câinii arată de parcă ar fi pe moarte. Când mergi prin centru, simți dogoarea trotuarului trecându-ți prin tălpile pantofilor. Iar când crezi că s-ar putea să-ți pierzi mințile, vine toamna și timp de două-trei săptămâni atmosfera e plăcută și natura

prietenoasă. Apoi e iarnă și ciclul reîncepe. Și îți spui: „Aștept să mai cresc puțin, apoi mă mut departe de-aici”.

La Red Cloud, orașul natal al Willei Cather, am intrat pe șoseaua națională 281 și m-am îndreptat spre sud, către Kansas. Chiar dincolo de graniță se află Smith Center, unde s-a născut dr. Brewster M. Higley, care a scris textul melodiei *Home on the Range*. Nu știați că versurile de la *Home on the Range* au fost scrise de cineva cu un nume ca Brewster M. Higley? Puteți vedea cabana în care le-a scris. Dar eu mă îndreptam spre ceva mult mai incitant – centrul geografic al Statelor Unite. Ajungi acolo ieșind de pe șosea chiar înainte de orașelul Lebanon și urmând un drum secundar cam un kilometru și jumătate, printre lanuri de grâu. Ajungi apoi la un mic parc uitat de lume, cu mese de picnic și un monument din piatră ce are un drapel biciuit de vânt în vârf și o placă pe care scrie că acela este centrul teritoriului continental al Statelor Unite, zău așa. Lângă parc, intensificând sentimentul de colț uitat de lume, se afla un motel închis, care, evident, fusese construit cu speranța că oamenii vor vrea să petreacă o noapte în acel loc izolat și să le trimită prietenilor vederi pe care să scrie „N-o să ghicești nici într-o mie de ani unde suntem”. Evident, proprietarul interpretase greșit cerințele pieței.

M-am cocoțat pe o masă de picnic și am văzut imediat în zare kilometri întregi de câmpuri care se unduiau. Vântul s-a năpustit spre mine ca un marfar. Aveam senzația că nu mai călcase nimeni pe acolo de ani buni. Era ciudat gândul că, dintre cei 230 de milioane de locuitori ai Statelor Unite, eram cel mai deosebit din punct de vedere geografic. Dacă America ar fi fost invadată, aș fi fost ultimul capturat. Iat-o, ultima

redută, și, în timp ce am coborât de pe masă și m-am întors la mașină, am avut un sentiment neplăcut de vinovăție că o lăsam fără apărare.

Conduceam prin înserarea tot mai întunecoasă. Norii erau joși și iuți. Peisajul era o mare de iarbă subțire precum părul de copil. Era ciudat de frumos. Până am ajuns la Russell, s-a întunecat și ploua. Lumina farurilor a trecut peste un panou pe care scria BINE AȚI VENIT ÎN ȚARA LUI BOB DOLE. Russell e orașul natal al lui Bob Dole, care concura la vremea respectivă pentru a fi ales candidatul republican la președinție. M-am oprit și m-am cazat pentru o noapte, gândindu-mă că, dacă Dole ar fi ales președinte, aș putea să le spun copiilor mei că am stat odată o noapte în orașul lui natal și, poate, asta îi va face să mă respecte mai mult. În plus, de fiecare dată când Russell avea să apară la TV în următorii patru ani, puteam să spun „Hei, am fost acolo!” și să-i fac pe toți cei prezenți să tacă în timp ce arătam spre lucrurile pe care le văzusem. Până la urmă, Dole s-a retras din cursă două zile mai târziu, în principal pentru că nu îl putea suferi nimeni, în afară de familia lui și de alți câțiva oameni din zona Russellului, iar micul oraș, vai, a ratat șansa să devină celebru.

De dimineață, ziua următoare părea mai promițătoare. Soarele strălucea puternic și aerul era curat. Insectele explodau în toate culorile pe parbriz, semn sigur de primăvară în Midwest. În lumina soarelui, Kansasul părea mult mai plăcut, ceea ce m-a surprins puțin. Îmi imaginasem întotdeauna că unul dintre cele mai rele lucruri pe care le puteai auzi era „Din păcate, te transferăm în Kansas”.

Kansasul se autointitulează „Statul grâului”. Asta spune cam tot, nu credeți? Te face chiar să-ți anulezi excursia în Barbados, nu-i așa? Dar, de fapt, a fost OK în Kansas. Micile orașe prin care am trecut aveau toate un aer îngrijit, prosper și tipic american. Pe de altă parte însă, Kansasul e chintesența statelor americane. În definitiv, acolo au crescut Superman și Dorothy din *Vrăjitorul din Oz* și în toate orașelele prin care am trecut era o atmosferă intimă, înverzită, atemporală. Arătau ca niște locuri în care încă se mai putea ca un băiat pe bicicletă să-ți aducă acasă ceva de la băcănie și în care oamenii încă mai folosesc expresii ca „Măi să fie!” și „Sfinte Sisoe!”. La Great Bend am oprit în piața centrală, lângă tribunalul districtului Barton, și m-am plimbat puțin. Parcă aș fi făcut un salt înapoi în timp. Orașul nu părea să se fi schimbat deloc din 1965. Cinematograful Crest încă funcționa. În apropiere erau sediul ziarului *Great Bend Daily Tribune* și magazinul de îmbrăcăminte Brass Buckle, pe a cărui firmă mare scria PENTRU FLĂCĂI ȘI FETE. Măi să fie! Un bărbat și soția lui au trecut pe lângă mine pe trotuar și mi-au spus bună dimineata, ca niște vechi prieteni. Bărbatul chiar și-a dus mâna la pălărie. Dintr-o mașină aflată în trecere se auzeau Everly Brothers. Era aproape prea straniu. Mai că mă așteptam să apară Rod Serling de după un copac și să spună: „Bill Bryson încă nu știe, dar tocmai a intrat într-o comunitate care nu există în timp sau spațiu. Tocmai a pornit într-o călătorie fără întoarcere în... Zona Crepusculară”.

Am aruncat o privire în vitrina Farmaciei de Familie și Magazinului de Cadouri, al cărei aranjament interesant și neobișnuit includea un scaun cu roțile, un pachet de scutece pentru adulți (nu se întâmplă des să găsești un magazin care

se gândește la nevoile persoanelor incontinente care fac compulsiv cumpărături), ursuleți de pluș, câni inscripționate cu sentimente sănătoase precum „Cea mai bună bunică din lume”, felicitări de ziua mamei și diverse animale din porțelan. Într-un colț al vitrinei era un afiș ce anunța un concert cu – nu o să vă vină să credeți – Paul Revere și The Raiders. Vă puteți gândi la ceva mai grozav decât asta? Iată-i, îmbrăcați tot ca niște soldați ai Armatei Continentale, ținându-și gura până la urechi, exact ca pe vremea când eram în primul an de liceu. Urmau să concerteze la Civic Auditorium din Dodge City peste două săptămâni. Prețul билетelor începea de la 10,75 dolari. Toate acestea începeau să devină prea mult pentru mine. M-am bucurat să urc în mașină și să-mi continui drumul spre Dodge City, care cel puțin e ireal în mod intenționat.

Undeva, pe parcursul celor 130 de kilometri dintre Great Bend și Dodge City, ieși din Midwest și intri în Vest. Lumea din micile orașe de pe traseu nu mai poartă șepci de baseball și nu își mai târșăie picioarele cu acel aer nătâng și prietenos caracteristic Midwestului, ci poartă pălării și cizme de cowboy, merge cu pas întins și te privește vag bănuitor și pieziș, ca și cum ar crede că s-ar putea să trebuiască să te împuște peste un minut. Oamenilor din Vest le place să împuște chestii. Când au ajuns inițial în Vest, au împușcat bivoli¹. Pe câmpii au existat cândva 70 de milioane de bivoli, apoi oamenii din Vest s-au apucat să-i împuște în număr mare. Bivolii sunt doar niște vaci cu capul mare. Dacă ați privit vreodată o vacă în ochi și ați văzut încrederea și prostia abisală pe care le exprimă, veți ghici cât de greu trebuie să le fi fost locuitorilor

Vestului să ia urma bivolilor și să-i sfârtece cu gloanțe. Până în 1895 mai rămăseseră doar 800 de bivoli, majoritatea la grădini zoologice și menajerii ambulante cu tema Vestul Sălbatic. Nemaivând bivoli de omorât, locuitorii Vestului au început să împuște amerindieni. Între 1850 și 1890 au redus numărul indienilor din America de la două milioane la 90.000.

Astăzi, din fericire, și unii, și ceilalți și-au refăcut efectivele. Acum există 30.000 de bivoli și 300.000 de amerindieni și, bineînțeles, nu ai voie să împuști nici bivoli, nici amerindieni, așa că locuitorii Vestului nu mai au în ce să tragă, decât în indicatoarele rutiere și unii în alții, lucru pe care îl fac destul de frecvent. Iată o istorie condensată a Vestului.

Când nu împușcau diverse chestii, oamenii Vestului mergeau în mici orașe precum Dodge City pentru un pic de contact social și sexual. În zilele sale de glorie, Dodge City era cel mai mare oraș al văcarilor și cea mai mare cloacă din Vest, plin de pierde-vară, văcari, vânători de bivoli și tipul de femei pe care numai un cowboy le-ar putea găsi atractive. Dar nu a fost niciodată pe atât de dur și de primejdios pe cât v-au făcut să credeți *Gunsmoke* și toate filmele despre Bat Masterson și Wyatt Earp. Timp de zece ani a fost cea mai mare piață de bovine din lume; și atât.

În toți acei ani, doar 34 de oameni au fost înmormântați în cimitirul Boot Hill și majoritatea dintre ei erau simpli vagabonzi găsiți morți în troiene de zăpadă sau decedați din cauze naturale. Știu sigur acest fapt pentru că am plătit 2,75 dolari ca să vizitez Boot Hill și așa-numita „Casă istorică de la stradă” din vecinătate, reconstruită ca să arate ca pe vremea când Dodge City era oraș de frontieră, iar Bat Masterson și Wyatt Earp șerifi. Matt Dillon nu a existat, am fost mâhnit să

aflu, deși Bat Masterson și Wyatt Earp au fost amândoi cât se poate de reali. La sfârșitul vieții, Bat Masterson a fost redactor sportiv la *New York Morning Telegraph*. Interesant, nu-i așa? Și încă un fapt interesant, pe care nu vi l-am spus mai devreme pentru că am așteptat momentul potrivit: Wyatt Earp s-a născut la Pella, micul oraș din Iowa cu morile de vânt. Grozav, nu-i așa?

La 90 de kilometri de Dodge City se află Holcomb, Kansas, care a căpătat o oarecare notorietate drept locul crimelor descrise cu lux de amănunte în cartea lui Truman Capote *Cu sânge rece*. În 1959, doi găinari au intrat prin efracție în casa unui fermier bogat din Holcomb, pe nume Herb Clutter, pentru că auziseră că avea un seif plin cu bani. De fapt, nu avea. Așa că, de supărare, i-au legat de paturi pe soția lui Clutter și pe cei doi copii adolescenți ai lor, l-au dus pe Clutter în subsol și i-au omorât pe toți. Lui Clutter i-au tăiat gâtul (Capote îi descrie gâlgâielile cu o încântare tulburătoare), iar pe ceilalți i-au împușcat în cap cu pistolul de la mică distanță. Fiindcă Clutter avusese vizibilitate în politica statului, *The New York Times* a publicat o scurtă relatare despre crime. Capote a citit-o și, fascinat, a petrecut cinci ani intervievându-i pe toți participanții principali – prieteni, vecini, rude, anchetatorii poliției și criminalii înșiși. În 1965, când a apărut, *Cu sânge rece* a fost considerată de la bun început o carte clasică, în mare parte pentru că asta le-a spus Capote tuturor că este. În orice caz, a fost o lucrare îndeajuns de seminală, cum spuneam noi la colegiu, încât impactul ei să fie de durată, și mi-a trecut prin minte că aș fi putut să o recitesc, apoi să

merg la Holcomb și să fac o sumedenie de observații tranșante despre crimă și violență în America.

M-am înșelat. Mi-am dat seama imediat că uciderea membrilor familiei Clutter nu avea nimic tipic: ar fi la fel de șocantă astăzi precum a fost la vremea respectivă. Iar cartea lui Capote nu avea nimic în mod special seminal. Era, în esență, o simplă poveste senzaționalistă cu crime sângeroase, care satisfăcea, sub aparența ipocrită a respectabilității, instinctele primare ale cititorului. O călătorie până la Holcomb nu mi-ar fi oferit decât fiorul morbid al holbatului la o casă în care o familie fusese măcelărită cu cruzime acum mult timp. Dar nici nu cer mai mult de la viață, iar această experiență putea fi cel puțin mai interesantă decât „Casa istorică de la stradă” din Dodge City.

În cartea lui Capote, Holcomb era un cătun prăfuit, liniștit, plin de oameni profund cuviincioși, care nu fumau, nu beau, nu mințeau, nu înjurau și nu ratau slujba de la biserică, un loc în care sexul în afara căsătoriei era impardonabil, iar sexul înaintea căsătoriei de neconceput, în care adolescenții erau acasă la ora 23 sâmbătă seara, în care catolicii și metodiștii nu se amestecau dacă puteau să evite asta, în care ușile nu se încuiau niciodată, iar copiii de 11-12 ani aveau voie să conducă mașina. Dintr-un oarecare motiv, am rămas uluit mai ales de ideea că niște copii au voie să conducă mașini. În cartea lui Capote, cel mai apropiat orașel era Garden City, la o distanță de opt kilometri pe șosea. Situația se schimbase în mod clar. Acum, Holcomb și Garden City aproape că se contopiseră, fiind conectate printr-un cordon ombilical alcătuit din benzinării și fast-fooduri. Holcomb, tot prăfuit, nu mai era însă un cătun. La marginea orașului se afla un liceu

enorm, evident nou, înconjurat de căsuțe ieftine, de asemenea noi, în ale căror curți din față alergau copii mexicani desculți. Nu a fost dificil să găsesc casa Clutter. În carte, era situată în afara localității, pe o alee umbroasă. Acum, aleea era mărginită de case. Casa Clutter nu părea să fie locuită. Draperiile erau trase. Am ezitat ceva timp, apoi am bătut la ușa din față și, sincer, m-am simțit ușurat că nu a deschis nimeni. Ce aș fi putut să spun? Bună ziua, sunt un străin aflat în trecere prin oraș, am un interes morbid față de crime senzaționale și mă întrebam doar dacă mi-ați putea spune cum e să locuiți într-o casă în care au fost omorâte mai multe persoane, iar creierii le-au fost împrăștiați pe pereți? Vă gândiți vreodată la asta când luați masa, de pildă?

M-am întors la mașină și am dat niște ture uitându-mă după ceva familiar din carte, însă toate magazinele și cafenelele păreau să fi dispărut sau să fi fost redenumite. Am oprit la liceu. Intrarea principală era încuiată – era ora 16 –, dar pe terenurile de sport erau niște elevi din echipa de atletism. I-am abordat pe doi dintre ei, care stăteau într-o margine, și i-am întrebat dacă puteam discuta puțin despre crimele Clutter. Era clar că nu știau la ce mă refer.

— Știți voi, am insistat. *Cu sânge rece*. Cartea lui Truman Capote.

S-au uitat la mine pierduți.

— N-ați auzit niciodată de *Cu sânge rece*? De Truman Capote?

Nu auziseră. Nu-mi venea să cred.

— Ați auzit vreodată de crimele Clutter – o familie întreagă omorâtă într-o casă aflată mai încolo de turnul de apă?

Unul dintre ei s-a luminat la față.

— A, da, a zis el. Toată familia rasă. Asta a fost, știi, nasol.

— Locuiește cineva în casă acum?

— Habar n-am, a spus elevul. Cred că da, odată. Dar acum cred că poate nu. Chiar habar n-am.

În mod clar vorbitul nu era punctul lui forte în materie de abilități sociale, deși, în comparație cu al doilea elev, era un veritabil Cicero. Mi-am zis că nu mai întâlnisem niciodată doi tineri de o ignoranță atât de remarcabilă, apoi am abordat alți trei elevi și nici ei nu auziseră niciodată de *Cu sânge rece*. Lângă terenul pentru sărituri cu prăjina l-am găsit pe antrenor, un profesor de științe sociale tânăr și prietenos pe nume Stan Kennedy. Supraveghea trei tineri atleți care sprintau pe rând pe o pistă cu o prăjină lungă, pentru ca mai apoi să se izbească cu capul și umerii de o bară orizontală aflată cam la un metru și jumătate de sol. Dacă trântitul cu toată forța într-o bară orizontală ar fi un sport în Kansas, băieții ăștia ar putea fi campionii statului. L-am întrebat pe Kennedy dacă nu i se pare straniu că atât de mulți elevi nu auziseră niciodată de *Cu sânge rece*.

— Și pe mine m-a surprins la început, când am venit aici, acum opt ani, a spus el. În fond, era cea mai mare chestie întâmplată vreodată în oraș. Dar trebuie să înțelegi că oamenii de aici au detestat cartea. Au interzis-o la biblioteca publică și mulți dintre ei nu discută nici astăzi despre ea.

Cuvintele lui m-au surprins. Cu câteva săptămâni înainte citisem într-un număr vechi din *Life* un articol conform căruia locuitorii din Holcomb îl simpatizaseră pe Truman Capote, deși era un poponar prețios și sâsâit, care purta pălării caraghioase. În realitate, îl disprețuiau nu numai din cauză că îl considerau un poponar prețios și sâsâit, ci și pentru că îl

vedeau ca pe un intrus de la oraș care le exploatare suferința în folos propriu. Majoritatea voiau să dea uitării toată această poveste și își descurajau copiii să dezvolte vreun interes față de ea. Kennedy întrebare o dată la clasa lui cu cei mai inteligenți elevi câți dintre ei citiseră cartea și trei sferturi nici măcar nu o văzuseră vreodată.

Am spus că mi se părea surprinzător. Dacă aș fi crescut într-un loc în care să se fi întâmplat vreun lucru devenit celebru, aș fi vrut să citesc despre asta.

— La fel și eu, a zis Kennedy. La fel și majoritatea celor din generația noastră. Dar copiii de astăzi sunt altfel. Mulți dintre ei abia sunt în stare să citească. Și pur și simplu nu poți să-i înveți nimic. Nu vezi în ei nici o scânteie de entuziasm. Parcă ar fi hipnotizați de anii la rând de uitat la televizor. Unii dintre ei abia leagă o propoziție coerentă.

Am căzut amândoi de acord că asta era, știi, nasol.

Nu e mare lucru de spus despre extremitatea vestică a Kansasului decât că orașele sunt mici și răzlețe, iar șoselele în cea mai mare parte pustii. Cam din 15 în 15 kilometri e câte un drum secundar și pe fiecare asemenea drum vezi câte o camionetă veche, oprită la stop. Se văd de departe – în Kansas totul se vede de departe – scânteind în lumina soarelui. La început te gândești că poate camioneta s-a defectat ori e abandonată, dar, exact când ajungi la 10-12 metri de ea, intră pe șosea în fața ta, făcându-te să reduci viteza rapid, de la 100 de kilometri pe oră la vreo 20, și să testezi cu fruntea rezistența volanului. Și ți se întâmplă asta la nesfârșit. Curios să afli ce fel de persoană îți poate crea asemenea neplăceri la dracu-n praznic, accelerezi ca să o depășești și vezi că la volan

stă un moșuleț de 87 de ani cu o pălărie de cowboy cu trei numere mai mare decât îi trebuie, holbându-se fix la șoseaua goală, ca și cum ar pilota o aeronavă ușoară pe furtună. Bineînțeles, el nu e câtuși de puțin conștient de prezența ta. Kansasul are mai mulți asemenea șoferi decât oricare alt stat al țării, mai mulți decât poate să explice dinamica demografică obișnuită. Probabil că alte state își trimit bătrânii în Kansas, poate promițându-le o pălărie de cowboy gratis când ajung la destinație.

1. Mulți oameni vă vor atrage atenția să nu numiți aceste animale „bivoli”, pentru că sunt de fapt bizoni. Bivolii, vor mai zice ei, trăiesc de fapt în China sau în vreo altă țară îndepărtată și sunt o cu totul altă specie. Sunt aceiași oameni care vă atrag atenția că pentru a vă referi la mușcate trebuie să spuneți „pelargonii”. Ignorați-i.

Capitolul 21

Nu ar fi trebuit să îmi imaginez că în Colorado sunt numai munți. Cumva, am crezut că, în clipa în care voi ieși din Kansas, mă voi trezi printre Munții Stâncoși cu vârfurile înzăpezite, pe pajiști alpine cu piciorul-cocoșului legănate de briză, unde cerul e albastru, iar aerul la fel de înviorător ca o limonadă rece. Dar nu a fost nicidecum așa. Era doar un ținut plat, pământiu, cu orașele răzlețe purtând nume serbede: Swink, Ordway, Manzanola. Iar acestea erau pline de oameni care păreau să fie săraci și de câini care păreau să fie răi și adulmecau pe lângă benzinării și magazine de băuturi alcoolice. Sticle sparte scânteiau printre buruienile din șanțurile de la marginea șoselei, iar indicatoarele rutiere purtau urme de alice. Cu siguranță că nu acesta era acel Colorado pe care l-a tot cântat John Denver.

Drumul urca imperceptibil. Fiecare mic oraș aflat de-a lungul șoselei își anunța altitudinea și fiecare era situat la câteva sute de metri mai sus decât cel de dinainte, dar abia când m-am apropiat de Pueblo, la 250 de kilometri după ce intrasem în Colorado, am văzut în sfârșit munți. Au apărut dintr-odată, albaștri, abrupti și împovărați de zăpadă.

Plănuisem să merg pe șoseaua statală 67 spre nord, până la Victor și Cripple Creek, două vechi orașe miniere unde se

exploatase aur. Drumul era marcat pe harta mea drept traseu pitoresc. Nu mi-am dat seama însă că nu era asfaltat și că ducea printr-o trecătoare cu numele sinistru Phantom Canyon. A fost drumul cel mai pustiu și care m-a hurducat cel mai tare dintre câte am străbătut vreodată, plin de bolovani și făgașe adâncite de roți – genul de drum care face ca tot ce ai în mașină să salte în toate părțile și portierele să se deschidă smucindu-se. Problema era că nu aveam unde să întorc. Drumul se mărginea într-o parte cu un perete de stâncă ce se ridica la nesfârșit, ca un zgârie-nori; în cealaltă se învecina cu o prăpastie la baza căreia curgea un pârâu cu ape involburate. Am înaintat umil, conducând cu viteza melcului și nutrind speranța că situația avea să se îmbunătățească. Dar bineînțeles că nu s-a îmbunătățit. Drumul a devenit și mai abrupt, și mai primejdios. Pe alocuri, canionul se îngusta și înaintam o vreme prins între pereți de rocă fracturată care arătau ca și cum ar fi fost loviți cu ciocanul, apoi canionul se lărgea din nou, brusc, dezvăluind priveliști care îți dădeau fiori, spre fundul sinuos al văii, hăt departe.

Deasupra mea, pretutindeni, bolovani de mărimea unor case abia se țineau în vârful unor stânci, așteptând să se prăvălească pe versantul muntelui și să mă facă preș. Se vedea clar că se produceau frecvent alunecări. Fundul văii era un cimitir al bolovanilor. Mă rugam să nu întâlnesc un alt vehicul venind din sens opus, ca să nu trebuiască să dau cu spatele tot drumul până în vale. Dar mă îngrijoram degeaba pentru că, bineînțeles, nu mai exista o altă persoană în toată America de Nord suficient de imbecilă încât să străbată cu mașina Phantom Valley în acea perioadă a anului, când o furtună subită putea să transforme drumul în mocirlă și să

împotmolească mașina luni bune sau să-i facă vânt în gol. Nu eram obișnuit să mă confrunt cu peisaje care te pot omorî. Mi-am continuat drumul cu prudență.

Sus, în munți, am trecut un pod de lemn ridicol de șubred peste un hău adânc. Era tipul de pod la care, în filme, se sfărâmă întotdeauna o scândură, făcând-o pe eroină să cadă în gaură până la subsuori și să rămână cu picioarele ei tonifiate bălăngănindu-se neputincios deasupra hăului, până când eroul se întoarce valvârtej să o salveze în timp ce în jurul lor plouă cu sulite. Când aveam 12 ani nu înțelegeam de ce eroul, acționând de pe această poziție de superioritate, nu îi spunea doamnei: „Bine, îți salvez viața, dar mai târziu mă lași să te văd dezbrăcată. Ne-am înțeles?”.

Dincolo de pod a început lapovița. S-a amestecat cu sutele de insecte care se izbiseră de parbriz pe când eram încă în Nebraska (ce risipă nesăbuită de vieți!), transformându-se într-o mazăgă maronie. Am atacat-o cu soluție pentru spălat parbrizul, dar asta doar a transformat-o dintr-o mazăgă maronie într-una alb-gălbuie și tot nu vedeam nimic. Am oprit și am ieșit din mașină ca să șterg parbrizul cu mâneca, convins că în orice clipă un râs, văzând ocazia vieții sale, îmi va ateriza pe umeri și-mi va smulge scalpul, care va pârai ca benzile de scai care se desfac. M-am închipuit coborând împleticit muntele, scalpat, cu râsul după mine mușcându-mă de picioare. Imaginea era atât de vie în mintea mea, încât am sărit înapoi în mașină, deși nu curătasem decât o suprafață mică din parbriz, cam cât un plic. Mă uitam acum afară ca din turela unui tanc.

Mașina nu mai pornea. Bineînțeles. Am zis sec: „Vai, ce mă mai bucur”. În aerul rarefiat de acolo, de sus, Chevette doar a

gâfâit și a șuierat și s-a înecat rapid. În timp ce așteptam să-și revină din înec, m-am uitat pe hartă și am descoperit exasperat că mai aveam de mers 32 de kilometri. Făcusem până atunci doar 13, în mai bine de o oră. Ideea că era posibil ca Chevette să nu răzbească până la Victor și Cripple Creek mi s-a înfipt în creier. Pentru prima oară, mi-a trecut prin minte că poate pe acest drum nu trecea nimeni niciodată. Dacă aş muri aici, am reflectat sumbru, ar putea trece ani buni până să dea cineva peste mine sau peste Chevette, ceea ce ar fi, evident, o tragedie. Lăsând orice altceva deoparte, bateria era încă în garanție.

Dar desigur că nu am murit acolo. De fapt, să vă spun sincer, nu am de gând să mor vreodată. Mașina a pornit; m-am târât prin ultimul dintre pasurile de la altitudine mare, iar de acolo la Victor fără alte incidente. Victor era un loc minunat – un mic oraș cu clădiri în stil western cocoțate la întâmplare într-o vale înaltă și verde incredibil de frumoasă. Altădată, Victor și Cripple Creek, aflat la zece kilometri distanță, au fost orașe dintre cele mai prospere. La apogeul lor, în 1908, aveau împreună 500 de mine de aur și 100.000 de locuitori. Minerii erau plătiți în aur. În circa 25 de ani, minele au produs aur în valoare de 800 de milioane de dolari și i-au îmbogățit pe mulți. Jack Dempsey a trăit în Victor și acolo și-a început cariera.

Astăzi mai funcționează doar două mine, iar populația abia dacă atinge o mie de locuitori. Victor avea aerul unui oraș-fantomă, deși străzile erau totuși pavate. Niște veverițe se zbenguiau printre clădiri și iarba creștea prin crăpăturile din trotuar. Orașul avea o puzderie de artizanate și magazine de antichități, însă mai toate erau închise, așteptând, evident, sezonul de vară. Destul de multe erau goale, iar pensiunea

Amber Inn fusese pusă sub sechestru pentru neplata taxelor. Așa spunea un afiș mare din geam. Dar oficiul poștal era deschis, la fel și o cafenea, care era plină de bătrâni în salopete și bărbați mai tineri cu barbă și părul prins în coadă. Toți bărbații purtau șepci de baseball, deși cele de aici făceau reclamă la mărci de bere – Coors, Bud Lite, Olympia –, și nu la mărci de îngrășământ.

M-am hotărât să merg mai departe până la Cripple Creek și să iau prânzul acolo, apoi însă mi-am dorit să nu o fi făcut. Cripple Creek se întinde la poalele muntelui Pisgah și ale vârfului Pikes și era mult mai turistic decât Victor. Majoritatea magazinelor erau deschise, deși nu prea aveau clienți. Am parcat pe strada principală, în față la Sarsaparilla Saloon, și am aruncat o privire prin oraș. Din punct de vedere arhitectural, Cripple Creek arăta cam ca Victor, însă aici firmele erau aproape toate orientate spre turiști: magazine de cadouri, snack-baruri, gelaterii, un loc în care copiii puteau să caute aur cernând nisipul unui pârau artificial, un teren de minigolf. Era destul de dezolant, iar vremea tot mai mohorâtă înrăutățea situația. Fulgi de zăpadă roiau încă prin aer. Era frig și aerul rarefiat. Cripple Creek e situat la circa 3.000 de metri altitudine. Când te afli atât de sus, dacă nu ești obișnuit cu altitudinea mare, ai senzația neplăcută că nu poți respira o mare parte din timp și o stare vagă de rău tot timpul. Evident, ultimul lucru pe care mi-l doream era o înghețată sau o partidă de minigolf, așa că m-am întors la mașină și am plecat mai departe.

La intersecția cu șoseaua națională 24, am virat la stânga și m-am îndreptat spre vest. Aici vremea era superbă. Soarele strălucea, cerul era albastru. Dinspre vest a apărut o flotilă de

nori pufoși inofensivi, care au plutit printre vârfurile munților. Șoseaua era din asfalt roz; parcă aș fi mers pe o fâșie de gumă de mestecat. Drumul urca prin trecătoarea Wilkerson, apoi cobora într-o vale lungă, cu pajiști molcome, izvoare scânteietoare și cabane pe fundalul unor munți vânjoși. Scena părea ruptă dintr-o reclamă la deodorant. Era splendidă și m-am bucurat aproape singur de ea. În apropiere de Buena Vista, terenul cobora spectaculos scoțând la iveală un platou și, dincolo de acesta, mărețul Collegiate Peaks, cel mai înalt lanț muntos din Statele Unite, cu 15 vârfuri de mai bine de 4.200 de metri altitudine, întins pe 50 de kilometri. Am urmat șoseaua în jos, pe coasta muntelui, și am traversat platoul spre lanțul Collegiate, înalt, albastru și cu vârfuri înzăpezite. Parcă aș fi intrat cu mașina în imaginea de fundal a genericului de la începutul unui film produs de Paramount.

Intenționasem să ajung la Aspen, însă la Twin Lakes, unde trebuia să schimb direcția, m-am oprit la o barieră albă, lângă un anunț care spunea că șoseaua spre Aspen prin trecătoarea Independence era închisă din cauza zăpezii. Până la Aspen erau doar 30 de kilometri pe drumul închis, dar ca să ajung acolo pe traseul alternativ, prin nord, ar fi fost necesar un ocol de 250 de kilometri. Dezamăgit, am căutat un alt loc de cazare peste noapte și am ajuns la Leadville, un loc despre care nu știam nimic și de care nici măcar nu auzisem.

La Leadville a fost excepțional. Periferia orașului era neîngrijită și dărăpănată – în Colorado e surprinzător de multă sărăcie –, dar strada principală era largă și mărginită de clădiri victoriene solide, multe având turnuri și turnulețe. Leadville a fost și el un oraș minier, cu exploatări de aur și argint; acolo și-au început cariera Molly Brown „Cea imposibil

de scufundat” și Meyer Guggenheim. Ca și Cripple Creek și Victor, era acum orientat spre turism – fiecare localitate din Munții Stâncoși s-a reorientat spre turism –, dar emana un spirit mult mai autentic. Avea 4.000 de locuitori, suficienți încât să-i asigure o viață independentă de veniturile din turism.

M-am cazat la motelul Timberline, m-am plimbat prin oraș și am luat o cină satisfăcătoare la Golden Burro Café – nu cea mai grozavă mâncare din lume și poate nici măcar din Leadville, dar la 6 dolari pentru supă, salată, friptură de pui, piure de cartofi, fasole verde, cafea și plăcintă poți să mai comentezi? –, urmată de o plimbare agale, la lumina lunii, înapoi la motel, un duș fierbinte și puțin privit la televizor. Ce bine ar fi dacă viața ar putea să fie întotdeauna atât de simplă și de senină! La ora zece dormeam deja și visam frumos – se făcea că mă confruntam bărbătește cu râși care mă atacau pe neașteptate, cu poduri de lemn care se balansau și cu parbrize pline de insecte lipicioase. Eroina m-a lăsat chiar să o văd dezbrăcată. A fost o noapte memorabilă.

Capitolul 22

Dimineata, meteorologul de la TV a spus că un „fron amosferic” urma să aducă mulți centimetri de zăpadă în Munții Stâncoși. Părea să fie tare încântat. I se vedea încântarea sclipindu-i în ochi. Harta lui prezenta o fâșie lată cu chestii neplăcute acoperind ca un blestem mai tot Vestul. Se vor închide drumurile, a zis el cu un rânjel abia perceptibil, și se vor emite atenționări de călătorie. De ce sunt întotdeauna atât de malițioși meteorologii de la televiziune? Chiar și atunci când încearcă să fie sinceri, îți dai seama că e o fațadă – că dincolo de aparențe zace o persoană care și-a petrecut copilăria smulgând aripile insectelor și răzând răutăcios pe înfundate de fiecare dată când alt copil cădea sub roțile vreunui vehicul ce trecea.

M-am hotărât brusc să mă îndrept spre sud, către munții arizi din New Mexico, deasupra cărora harta meteo nu arăta că se întâmpla mare lucru. Aveam o nepoată la un colegiu mic și exclusivist din Santa Fe pe care nu o mai văzusem de mult și eram sigur că va fi încântată ca toți prietenii ei din campus să vadă cum un bărbat supraponderal și șleampăt apare într-o mașină ieftină, prăfuită, sare din ea și o îmbrățișează, așa că am decis să merg direct acolo.

M-am îndreptat spre sud pe șoseaua națională 285, care se întinde de-a lungul faliei continentale. Eram înconjurat de frumuseți incredibile ale naturii, dar peisajul era stricat constant de amestecul omului – parcuri de rulote urâte, gospodării neîngrijite, până și curți cu fier vechi. Fiecare orașel era în esență o înșiruire de fast-fooduri și benzinării și de-a lungul drumului, pe kilometri întregi, se instalaseră panouri de dimensiunea unor hambare pe care scria CAMPING, MOTEL, RAFTING.

Cu cât înaintam spre sud, cu atât peisajul devenea mai sterp și după o vreme panourile au dispărut. Dincolo de Saguache, platoul lat dintre munți s-a transformat într-o întindere de salvie mov, presărată cu petice de pământ cafeniu, mort. Pe alocuri, câte un câmp verde fusese smuls hățișului cu ajutorul unor aspersoare uriașe pe roți. În mijlocul acestor oaze se înălța câte o casă rustică îngrijită. Dar, în rest, ținutul dintre lanțurile muntoase îndepărtate era la fel de neinteresant ca fundul unei mări secate. Între Saguache și Monte Vista se găsește una dintre cele mai lungi 10-12 porțiuni de drum drept din America: vreo 60 de kilometri fără nici o curbă sau ridicătură. Poate că pe hârtie nu pare mult, dar pe șosea distanța pare infinită. Nimic nu se compară cu o șosea care se întinde spre un punct de fugă ce se îndepărtează continuu dacă vrei să ai senzația că nu ajungi nicăieri. La Monte Vista, drumul cotește la stânga – ceea ce te înviorează și te face să-ți încleștezi mâinile pe volan –, dar urmează încă o porțiune de 30 de kilometri dreaptă ca trasă cu rigla. Și tot așa. De două-trei ori pe oră treci vijelios prin câte un orașel prăfuit – o benzinărie, trei case, un copac, un câine – sau întâlnești o sinuozitate abia perceptibilă a drumului care

presupune să dai din volan trei centimetri la dreapta sau la stânga timp de două secunde și astea-ți sunt toate emoțiile în ora respectivă. În restul timpului nu miști nici un mușchi. Fundul îți amortțește și începe să ți se pară că nu e al tău.

Pe la începutul după-amiezii am intrat în New Mexico – unul dintre momentele palpitate ale zilei – și am oftat când am descoperit că era la fel de puțin incitant precum Colorado. Am pornit radioul. Eram atât de departe de orice, încât prindeam doar posturi răzlețe, și acelea toate în spaniolă, care transmiteau genul de muzică mexicană cu ai-ai-ai cântată întotdeauna de muzicanți cu mustăți pleoștite și sombrero mari, plimbându-se prin restaurante de tipul celor la care profesorii de liceu își duc soțiile când aniversează 30 de ani de căsătorie și în care angajaților le place să-ți dea foc la mâncare ca să te impresioneze. În 36 de ani de existență nu îmi trecuse prin minte nici măcar o dată că cineva ar asculta de plăcere muzică mexicană. Și totuși, aici o auzeai răcnită pe o duzină de posturi. După fiecare melodie, un DJ trecea la microfon și pălăvrăgea un minut, două în spaniolă, pe tonul unui bărbat căruia tocmai i-a prins careva boșele într-un sertar. Urmau o pauză pentru o reclamă citită de un bărbat cu voce și mai imperativă, și mai surescitată – era clar că ăstuia îi prindea careva în mod repetat boșele într-un sertar –, apoi un alt cântec. Sau, din câte îmi puteam da seama, era din nou același cântec. Acesta e ghinionul muzicanților mexicani. Par să știe o singură melodie. Poate că așa se explică de ce găsesc cu greu de lucru altundeva în afară de restaurantele de mâna a doua.

În dreptul unui cătun numit Tres Piedras – aproape toate localitățile din New Mexico au nume spaniole – am intrat pe șoseaua 64 spre Taos și lucrurile au început să se amelioreze.

Dealurile au devenit mai închise la culoare, iar salvia mai deasă și mai bogată. Toată lumea vorbește mereu despre cerul din jurul Taosului și e într-adevăr uimitor. Nu mai văzusem niciodată un cer atât de intens și de albastru, atât de lichid. Aerul e atât de curat în această regiune deșertică, încât uneori poți vedea cale de 300 de kilometri, cel puțin așa spunea ghidul meu turistic. În orice caz, îți dai seama de ce Taosul a atras pictori și scriitori dintotdeauna – sau cel puțin înțelegi acest lucru până ajungi în oraș. Mă așteptasem să fie o colonie mică și încântătoare de artiști, plină de oameni cu halate și șevalete, însă era o simplă capcană pentru turiști, cu trafic lent și magazine în care se vindeau ceramică amerindiană urâtă, catarama mari din argint și cărți poștale. Erau vreo două galerii de artă interesante, dar în cea mai mare parte orașul era încins, prăfuit și plin de hippy încărunțiți. M-am amuzat vag când am văzut că mai existau hippy – erau chiar bunici acum –, însă nu a meritat nici pe departe să bat drumul până acolo. Așa că am mers mai departe până la Santa Fe, temându-mă că va fi cam la fel. Dar m-am înșelat. De fapt, era chiar frumos și m-a fermecat într-o clipă.

Primul lucru plăcut la Santa Fe e că are copaci. Are copaci și iarbă și umbră și piețe răcoroase pline de tot felul de flori și în care se aude gălgâitul liniștitor al apei curgătoare. După zile întregi de mers cu mașina prin întinderile sterpe ale Vestului, așa ceva e o desfătare nemaipomenită. Aerul e cald și curat, iar munții roșietici Sangre de Cristo pe fundalul cărora se află orașul sunt de-a dreptul senzaționali, mai ales la apusul soarelui, când pur și simplu strălucesc, de parcă ar fi iluminați din interior, ca niște dovleci cu felinare înăuntru. Orașul propriu-zis e prea frumos ca să fie descris în cuvinte. E cea

mai veche localitate americană locuită fără întrerupere – a fost întemeiată în 1610, cu un deceniu înainte ca pelerinii să se îmbarce la Plymouth – și se mândrește cu vârsta sa. În Santa Fe, totul – absolut totul – e făcut din chirpici. Există un Woolworth din chirpici, o parcare supraetajată din chirpici, un hotel cu cinci etaje din chirpici. Când treci pe lângă prima benzinărie din chirpici și primul supermarket din chirpici, îți zici „Hei, s-o ștergem de-aici”, apoi îți dai seama că nu e ceva aranjat pentru turiști. Pur și simplu chirpiciul e materialul de construcție din partea locului și faptul că e folosit peste tot dă orașului un aspect uniform pe care puține alte așezări îl au. În plus, Santa Fe e putred de bogat, așa că totul e făcut bine și cu gust.

M-am îndreptat spre dealuri, căutând St John's College, unde studia nepoata mea. Era ora patru după-amiază și străzile erau pline de umbre prelungi. Soarele se instala deasupra munților, dând caselor din chirpici de pe fiecare coastă o lucire portocalie-maronie intensă. St John's e un colegiu mic, cocoțat între dealuri, având cea mai frumoasă priveliște din oraș, spre Santa Fe și munții ce se întind în depărtare. Campusul său somnoros are doar 300 de studenți, dar în acea frumoasă după-amiază de primăvară nepoata mea nu se număra printre ei. Nu știa nimeni unde era, însă toată lumea a promis să o anunțe că o căutase o persoană șleampătă, supraponderală, cu pantofi prăfuiți și subsuori tropicale, care va reveni a doua zi dimineață.

M-am întors în oraș, m-am cazat, am făcut o baie fierbinte și lungă, mi-am pus haine curate și am petrecut seara cutreierând agale străzile liniștite din centrul Santa Fe-ului –

am privit admirativ aranjamentele din vitrinele galeriilor de artă și ale buticurilor scumpe, am savurat aerul cald al serii și i-am pus în încurcătură pe oamenii aflați în restaurantele mai exclusiviste lipindu-mi fața de geamuri și privindu-le critic mâncarea. Inima Santa Fe-ului este Plaza, o piață în stil spaniol, cu bănci albe și un obelisc înalt ridicat în amintirea bătăliei de la Valverde, ce-o fi fost și asta. La bază avea gravată o inscripție în care „februarie” era scris greșit, „februarie”; acest lucru mi-a dat o mare satisfacție. Un alt amănunt satisfăcător la Plaza era un local aflat într-un colț, Ore House. La parter avea un restaurant, dar la etaj era un bar cu o verandă deschisă, unde puteai petrece – unde am și petrecut – multe ore liniștite, bând beri aduse la masă de o chelneriță agreabilă, cu un fund mișto, bucurându-te de seara plăcută și privind cum stelele umplu cerul de un albastru palid al deșertului. Prin ușa deschisă spre bar l-am putut urmări și pe pianist, un tânăr cu înfățișare îngrijită care a cântat o serie aparent nesfârșită de acorduri și arpegii ce clincheteau fără să se transforme în ceva care să poată fi numit melodie. Dar își plimba suav mâinile pe clape și avea un zâmbet cuceritor și o dantură impecabilă, ceea ce presupun că contează cel mai mult la un pianist dintr-un bar. În orice caz, era clar că doamnele îl plăceau.

Nu știu câte beri am băut, dar – voi fi sincer de data asta – au fost prea multe. Nu luasem în calcul faptul că te îmbeți mult mai repede în aerul rarefiat de munte din Santa Fe. Oricum, când m-am ridicat, după vreo două ore, am descoperit cu surprindere că relația dintre mintea și picioarele mele, în mod normal destul de bună, se deteriorase. Mai mult, picioarele mele păreau acum să nu se mai înțeleagă

deloc bine nici între ele. Unul a luat-o spre scări, conform instrucțiunilor, dar celălalt, într-o pornire rebelă, a decis să se îndrepte spre toaletă. Rezultatul a fost că m-am bălăbănit prin bar ca un om pe catalige, zâmbind prosteste cu gura până la urechi, ca și cum aș fi spus: „Da, știu că arăt ca un tâmpit. Nu-i așa că-s nostim?”.

Pe drum spre ieșire am dat peste masa unui grup de bogătași de vârstă mijlocie, vărsându-le paharele, și nu am putut decât să zâmbesc tâmp încă și mai larg și să bolborosesc că îmi părea nespus de rău. Am bătut-o pe umăr pe una dintre doamne ușurel, afectuos, cu acea familiaritate firească ce mă cuprinde când sunt beat, și am folosit-o ca pe un fel de trambulină ca să mă propulsez spre trepte, în capătul cărora am zâmbit în semn de rămas-bun către toți cei prezenți – de acum toată lumea mă urmărea cu interes – și am coborât la parter dintr-o singură mișcare fluentă. Nu am căzut propriu-zis, dar nici nu pot să spun că am pășit. A fost mai mult un fel de surfing pe talpa pantofilor și aș zice că nu a fost chiar neimpresionant. Dar, pe de altă parte, cele mai reușite cascadorii ale mele le fac de cele mai multe ori când sunt în stare de ebrietate. Odată, cu mulți ani în urmă, în timpul unei petreceri acasă la John Horner, am căzut pe spate de la o fereastră de la etaj și m-am redresat cu un elan despre care încă se vorbește la sud de Grand Avenue.

Dimineața, cumințit de mahmureală, m-am întors în campusul de la St John's, mi-am găsit nepoata și am pus-o într-o situație jenantă – poate chiar am îngrețosat-o – cu o îmbrățișare. Am luat micul dejun împreună într-un restaurant elegant din centru, iar ea mi-a povestit totul despre St John's și Santa Fe, apoi mi-a arătat obiectivele orașului: catedrala St

Francis (foarte frumoasă), Palatul Guvernatorilor (foarte plictisitor, plin de documente despre guvernatori teritoriali) și celebra scară din interiorul bisericii Loretto. E o scară din lemn care urcă 6,5 metri într-o spirală dublă până la balconul corului. Scara e remarcabilă pentru că nu e susținută decât de propria greutate. Arată ca și cum ar trebui să se prăbușească. Se spune că maicile de la biserică s-au rugat să li se construiască o scară interioară, apoi a apărut un tâmplar necunoscut care a muncit la scară șase luni și a dispărut fără să fie plătit, la fel de misterios precum sosise. Timp de o sută de ani, călugărițele au profitat cât au putut de pe urma acestei povești, apoi într-o zi, acum câțiva ani, au vândut biserica din senin unei firme private, care face bani cu ea și te taxează cu 50 de cenți pentru intrare. Asta mi-a făcut o impresie cam proastă și nici nu mi-a crescut respectul față de călugărițe.

În general vorbind – lucru desigur întotdeauna periculos, în general vorbind –, americanii venerază trecutul numai atât timp cât asta aduce cumva niște bani și nu presupune să te lipsești de aer condiționat, parcare gratuită și alte facilități esențiale. Conservarea trecutului ca scop în sine nu prea intră în discuție. Nu e loc de sentimente. Când cineva oferă unui grup de călugărițe bani frumoși pentru scara lor interioară, ele nu spun „Exclus, e un loc sacru, pe care ni l-a construit un mesager misterios și cam arătos al lui Iisus”, ci „Cât dai?”. Iar dacă oferta e suficient de bună, vând locul și folosesc banii ca să construiască o mănăstire nouă pe un teren mai mare, cu aer condiționat, multe locuri de parcare și o sală pentru jocuri. Nu vreau să sugerez nicidecum că maicile sunt mai prejos decât alți americani în această privință. Ele se comportă pur și simplu așa cum se obișnuiește în America. Mi

se pare un fapt foarte trist. Nu e de mirare că atât de puține lucruri rezistă mai mult de o generație în America.

Am plecat din Santa Fe spre vest, pe șoseaua interstatală 60. Aceasta era altădată șoseaua 66. Toată lumea îndrăgea șoseaua 66. Unii compuneau cântece despre ea. Dar avea și doar două benzi, nu se potrivea deloc cu epoca spațială, era cu totul improprie pentru posesorii de rulote și cam o dată la 80 de kilometri trecea prin câte un orașel în care exista posibilitatea să dai de un indicator Stop sau de un semafor – ce pacoste! –, așa că a fost îngropată în deșert și s-a construit o superșosea nouă, care trece prin peisaj ca un laser cu patru fascicule și nu se oprește în fața a nimic, nici măcar a munților. Așa că un alt lucru frumos și plăcut a dispărut pentru totdeauna din cauză că nu era practic – asemenea trenurilor de pasageri, laptelui la sticlă, magazinașelor de la colț de stradă și panourilor publicitare pentru Burma Shave. Iar acum se întâmplă același lucru și în Marea Britanie. Se renunță la toate lucrurile plăcute pentru că nu sunt practice, ca și cum acesta ar fi un motiv suficient – cabinele telefonice roșii, bancnotele de o liră, autobuzele londoneze fără uși, în care porți urca și coborî dintr-un salt. Aproape că nu există altă experiență în viață care să te facă să arăți și să te simți mai grațios decât săritul în sau dintr-un autobuz londonez în mișcare. Dar nu sunt practice. Necesită câte doi operatori (unul la volan și unul care să-i împiedice pe golani să-l ia în șuturi pe domnul pakistanez din spate), iar așa ceva e neeconomic, așa că trebuie să dispară. Și în scurt timp nu se va mai livra lapte la sticlă la ușă, nu vor mai exista cârciumi de țară liniștite, iar zonele rurale vor consta mai ales din

centre comerciale și parcuri tematice. Să-mi fie cu iertare. Nu vreau să fiu supărat. Dar mă lăsați fără lumea mea, bucătică cu bucătică, și uneori asta mă scoate pur și simplu din sărite. Scuze.

Am mers spre vest pe șoseaua interstatală 40, printr-un ținut sărăcit. Am întâlnit puține așezări. Localitățile existente constau de obicei doar în niște rulote împrăștiate la marginea drumului, ca și cum ar fi fost aruncate de la mare înălțime. Nu aveau curți, nici garduri, nimic care să le separe de deșert. O mare parte din teren aparținea rezervațiilor de amerindieni. Cam o dată la 30-50 de kilometri treceam pe lângă câte un autostopist solitar, câteodată un amerindian, dar de obicei un alb, singur și cu bagaje. Până atunci nu prea văzusem autostopiști, însă aici erau mulți, bărbații părând periculoși, iar femeile nebune. Intram pe un tărâm al oamenilor fără căpătâi: visători, ratați, vagabonzi, nebuni – toți se îndreaptă întotdeauna spre vest în America. Toți își imaginează imposibilul, că vor ajunge pe coastă și vor face avere ca vedetă de cinema sau cântăreț de rock sau participant la un joc-concurs sau ceva asemănător. Iar dacă nu le iese, pot oricând să devină criminali în serie. E ciudat că nu se îndreaptă nimeni spre est, că nu întâlnești niciodată pe cineva care face autostopul spre New York, mânat de un vis fantastic și nebunesc de a deveni contabil autorizat sau de a da lovitura cu preluări de firme pe datorie.

Vremea s-a înrăutățit. Vântul a început să sufle praf peste șosea. Intram în furtuna despre care vorbise meteorologul la televizor în dimineața anterioară. După Albuquerque, cerul s-a întunecat și s-a pornit o lapoviță, suflată de vânt în toate

direcțiile. Rotocoale de scaieți săltau prin deșert și pe șosea și fiecare rafală de vânt dădea mașinii câte un brânci lateral.

Crezusem întotdeauna că în deșert e caniculă și nu plouă tot anul. Acum vă pot spune că nu e așa. Probabil din cauză că obișnuiserăm să plecăm în vacanță în iunie-august, îmi intrase în cap ideea că peste tot în America, cu excepția Midwestului, e foarte cald tot anul. Oriunde ai fi mers vara în America era criminal de cald. Erau întotdeauna 32°C. Dacă închideai geamurile, te coceai, dar, dacă le lăsa deschise, toate lucrurile zburau peste tot – reviste de benzi desenate, hărți, articole de îmbrăcăminte lăsate la întâmplare. Dacă purtai pantaloni scurți, cum purtam noi mereu, pielea de pe picioare se făcea una cu scaunul, precum cașcavalul topit pe o felie de pâine prăjită, iar când trebuia să te ridici, dezlipirea se lăsa cu un sunet sfâșietor și cu o usturime atroce. Dacă, în delirul pricinuit de coacerea la soare, te sprijineai neatent cu brațul de partea metalică a portierei pe care bătuse soarele, pielea de pe porțiunea de contact se zbârcea și dispărea, ca o pungă de plastic într-o flacăra. Asta te lăsa de fiecare dată fără grai. Era un spectacol realmente uluitor și straniu de nedureros să vezi cum îți dispare pur și simplu o bucată din corp. Nu știai dacă să zbieri către mama ca și cum ai fi fost grav rănit sau dacă să repeți figura, în spiritul investigației științifice. De obicei, în cele din urmă nu mai făceai nimic, doar rămâneai nemișcat, prea înfierbântat pentru orice altceva.

Așa că vremea de iarnă mă uluia, în acel peisaj pe cât de mohorât, pe atât de rece. Lapovița șfichiuitoare a devenit tot mai deasă pe măsură ce șoseaua intra în munții Zuni. După ce am trecut de Gallup s-a transformat în ninsoare. Udă și grea,

cădea din cer ca niște pene împrăștiate și după-amiaza s-a făcut ca noaptea.

La 30 de kilometri după Gallup am intrat în Arizona și cu cât înaintam, cu atât devenea mai clar că intram într-o furtună de durată. Stratul de zăpadă de la marginea drumului a crescut până la glezne, apoi până la genunchi. Era straniu când mă gândeam că, cu doar câteva ore înainte, mă plimbam prin Santa Fe în cămașă, sub un soare strălucitor. Acum, la radio tot auzeai știri despre drumuri închise și vreme cumplită – ninsoare în munți, ploaie torențială în alte părți. Cea mai mare furtună de primăvară înregistrată în decenii bune, a anunțat meteorologul cu o încântare prost disimulată. Echipa Los Angeles Dodgers fusese nevoită să amâne meciul de acasă trei zile la rând din cauza ploii – pentru prima dată de când se mutase din Brooklyn pe coastă, cu 30 de ani în urmă. Nu aveam în ce direcție s-o iau ca să scap de acest front atmosferic. Am ținut-o înainte sumbru spre Flagstaff, aflat la 200 de kilometri spre vest.

„Iar la Flagstaff, stratul de zăpadă măsoară 36 de centimetri, fiind așteptate noi căderi de zăpadă”, a zis meteorologul părând foarte mulțumit.

Capitolul 23

Nimic nu te pregătește pentru Marele Canion. Indiferent de câte ori citești despre el sau îl vezi în imagini, tot îți taie respirația. Minte ta, incapabilă să cuprindă ceva de asemenea dimensiuni, se blochează pur și simplu și ești clipe bune golit de orice altceva, fără grai, fără răsufare, doar cu un sentiment profund, inexprimabil de teamă respectuoasă în fața faptului că pe acest pământ poate exista ceva atât de vast, de frumos, de liniștit.

Chiar și pe copii îi liniștește. În copilărie eram deosebit de vorbăreț și de enervant, dar Marele Canion mă încremenea. Îmi amintesc că, după o cotitură, m-am oprit încordat, iar o grămadă de vorbe prostești încă nearticulate mi s-au dus înapoi pe gât, rămânând nerostite pe veci. Aveam șapte ani și mi s-a spus că fusese doar a doua oară, până atunci, când m-am oprit din vorbit, cu excepția scurtelor pauze pentru somn și uitat la televizor. Cealaltă situație care m-a amuțit a fost când l-am văzut pe bunicul meu mort, într-un sicriu deschis. A fost o imagine atât de neașteptată – nu îmi spusese nimeni că nu se va pune capacul –, încât mi s-a tăiat respirația. Bunicul zăcea acolo, neclintit și mut, pudrat și îmbrăcat în costum. Îmi amintesc mai ales un detaliu – avea ochelarii pe nas (ce s-au gândit că va face cu ei acolo unde se ducea?) și îi stăteau

strâmb. Cred că bunica îi strâmbase fără să vrea în timpul ultimei îmbrățișări printre hohote de plâns, apoi toată lumea fusese prea simțitoare ca să-i pună la loc. A fost un șoc pentru mine când mi-am dat seama că bunicul nu va mai râde în vecii vecilor la *I Love Lucy*, nu își va mai repara mașina și nu va mai vorbi cu gura plină (obicei remarcat de întreaga familie). Mi-a dat fiori.

Dar nici pe departe aceiași fiori ca Marele Canion. Pentru că, evident, nu puteam spera vreodată să retrăiesc înmormântarea bunicului meu, Marele Canion era singura experiență intensă din copilărie pe care puteam nădăjdui să o retrăiesc și o așteptam cu nerăbdare de multe zile. Rămăsesem peste noapte în Winslow, Arizona, la 90 de kilometri de Flagstaff, pentru că drumurile deveneau impracticabile. Seara, ninsoarea se domolise și mai cădeau doar câțiva fulgi răzleți, iar până dimineață s-a oprit cu totul, deși cerul era tot întunecat și încărcat. Am mers prin peisajul albit de zăpadă spre Marele Canion. Părea greu de crezut că eram în ultima săptămână din aprilie. Nori de ceață se învâртеbeau pe șosea. Nu vedeam nimic nici în lateral, nici în față, cu excepția câte unei pete albe formate de farurile unei mașini venind din sens opus. Până să ajung la intrarea în Parcul Național Marele Canion și să plătesc taxa de 5 dolari, ninsoarea a reînceput să cadă abundent, cu fulgi albi și groși atât de mari, încât făceau umbră.

Drumul prin parc mergea 50 de kilometri de-a lungul extremității sudice a canionului. Am oprit la refugii de două-trei ori și m-am dus până la margine sperând să zăresc ceva prin pâcla tăcută, dar nu am văzut nimic. Era ceață peste tot – răsfirată printre copaci, plutind la marginea drumului,

ridicându-se ca un abur din asfalt. Era atât de groasă, încât puteam să fac găuri în ea dându-i șuturi. Mi-am continuat posomorât drumul până în satul Grand Canyon, unde existau un centru pentru vizitatori, un hotel rustic și câteva clădiri administrative. În parcări erau multe autocare și rulote, iar oamenii așteptau pe la intrări sau își croiau drum de la o clădire la alta prin zăpada apoasă. Abătut și descurajat, am băut o cafea la suprapreț în sala de mese a hotelului. Chiar așteptasem cu nerăbdare să văd Marele Canion. M-am așezat lângă fereastră și am privit întristat cum se îngroașă stratul de zăpadă.

Apoi am pornit anevoie spre centrul pentru vizitatori, aflat la vreo 200 de metri, dar, până să ajung, am dat de un indicator acoperit parțial de zăpadă care semnală un punct de observare aflat la 800 de metri pe o cărare prin pădure și, dintr-un impuls de moment, am pornit într-acolo, în principal doar ca să iau o gură de aer. Cărarea era alunecoasă și mi-a luat mult să o străbat, dar pe drum ninsoarea s-a oprit și am simțit aerul curat și înviorător. În cele din urmă am ajuns la o platformă de bolovani ce marca buza canionului. Nu exista un gard care să te țină departe de margine, așa că am înaintat târșăit, cu prudență și m-am uitat în jos, însă nu am văzut decât o masă de ceață cenușie. A apărut și un cuplu de vârstă mijlocie și, în timp ce comentam cât de dezamăgitoare era experiența, s-a întâmplat ceva miraculos. Cețurile s-au despărțit. S-au retras pur și simplu în liniște, așa cum se deschid cortinele la teatru, și am văzut dintr-odată că stăteam pe marginea unei prăpastii abrupte amețitoare, de unde puteai să cazi în gol cel puțin 300 de metri. „Maaamă!”, am exclamat toți trei și ne-am tras rapid în spate, iar de-a lungul

buzei canionului s-au tot auzit voci exclamând „Maaamă!”, ca un mesaj transmis din om în om într-un șir lung. Apoi a fost liniște deplină multe clipe, tulburată doar de fâșâiala zăpezii în adierea vântului, pentru că în fața noastră se întindea cea mai extraordinară priveliște din câte există pe pământ.

Scara Marelui Canion aproape că depășește puterea de înțelegere. Are 16 kilometri lățime, 1,6 kilometri adâncime și 450 de kilometri lungime. Dacă am instala Empire State Building pe fundul canionului, tot ar mai rămâne sute de metri deasupra. De fapt, am putea instala întregul Manhattan în interior și tot am fi atât de sus, încât autobuzele s-ar vedea cât niște furnici, oamenii ar fi invizibili și n-ar ajunge la noi nici un zgomot. Ești fascinat – toți sunt fascinați – de liniște. Marele Canion înghite pur și simplu sunetul. Senzația de spațiu și de gol e copleșitoare. Acolo nu se întâmplă nimic. Jos, pe fundul canionului, foarte departe, curge ceea ce l-a săpat: fluviul Colorado. Are aproape 100 de metri lățime, dar de pe buza canionului pare subțire și nesemnificativ. Arată ca un șiret vechi de pantofi. Orice pare minuscul în comparație cu această groapă măreață.

Apoi, la fel de repede, în aceeași liniște în care se despărțiseră, cețurile s-au închis la loc, iar Marele Canion a redevenit o taină. Îl văzusem maximum 20-30 de secunde, dar măcar îl văzusem. Oarecum satisfăcut, am pornit înapoi spre mașină, ca să-mi continui mulțumit călătoria. Pe drum am întâlnit un cuplu tânăr care se îndrepta spre margine. M-au întrebat dacă am avut noroc și le-am povestit cum se despărțiseră cețurile câteva secunde. Au părut distruși. Veniseră tocmai din Ontario. Erau în luna de miere. Își doriseră toată viața să vadă Marele Canion. În ultima

săptămână, de trei ori pe zi, se echipaseră cu cizme călduroase pentru zăpadă și îmbrăcăminte de iarnă potrivită unor tineri însurăței și merseseră de mână până la buza canionului, dar nu văzuseră decât un zid de ceață încremenit.

— Ei, nu-i nimic, am zis încercând să-i ajut să vadă partea bună a lucrurilor, pun pariu că măcar v-o trageți la greu.

De fapt, nu am spus asta. Nici măcar *eu* nu aş spune așa ceva. Am scos doar niște sunete în semn de compătimire, le-am zis că îmi pare rău că vremea e atât de proastă și le-am urat baftă. Am mers meditativ mai departe spre mașină, gândindu-mă la bieții tineri însurăței. Tata îmi spunea mereu: „Vezi tu, fiule, întotdeauna există cineva care o duce mai prost decât tine”.

Iar eu îmi spuneam mereu în gând: „Și ce-i cu asta?”.

M-am îndreptat spre nord, pe șoseaua 89, către Utah. La radio se tot difuzau știri despre vremea proastă din Munții Stâncoși și din munții Sierra Nevada și despre drumuri închise din cauza alunecărilor de teren și a ninsorilor abundente, deși aici, în nordul Arizonei, nu era zăpadă deloc. Absolut deloc. La 15 kilometri dincolo de Marele Canion a dispărut pur și simplu, iar după alți câțiva kilometri parcă era primăvară. A ieșit soarele. Lumea era caldă. Am deschis puțin geamul.

Am condus la nesfârșit. Asta faci în Vest. Tot mergi cu mașina de nu se mai termină drumul, înaintând de la un orașel răzleț la următorul, printr-un peisaj ca de pe Neptun. Timp de multe ore lungi, goale, singurul tău scop în viață e să ajungi la Dry Gulch sau la Cactus City sau oriunde. Doar stai la volan și vezi șoseaua desfășurându-se la nesfârșit și kilometrajul crescând cu viteza melcului și nu te gândești

decât să ajungi în Dry Gulch, sperând să aibă, printr-o minune, un McDonald's sau cel puțin o cafenea. Iar când în sfârșit ajungi acolo, nu găsești decât o benzinărie cu două pompe și o gheretă în care o amerindiană bătrână vinde flecuștețe navajo și-ți dai seama că trebuie să o iei de la capăt, cu vreun alt cătun incredibil de izolat, purtând un nume deprimant de nepromițător: Coma, Acalmia, Puț-Secat, Insolăția.

Distanțele sunt aproape de neimaginat. Deseori, între case sunt 50 de kilometri, iar între orășele, cel puțin 150. Ce te poate face să locuiești undeva unde trebuie să mergi 120 de kilometri cu mașina doar ca să-ți cumperi o pereche de pantofi – și chiar și așa, pantofii arată ca și cum ți i-ai fi luat de la o firmă de pompe funebre?

Răspunsul la întrebarea mea e, bineînțeles, că nu sunt mulți oameni care chiar vor să trăiască într-un asemenea loc, cu excepția amerindienilor, care n-au prea avut niciodată de ales. Străbăteam acum cea mai mare rezervație de indieni din America – o rezervație navajo întinsă pe 250 de kilometri de la nord la sud și pe 300 de kilometri de la est la vest – și la volanul puținelor mașini de pe șosea erau în majoritatea cazurilor indieni. Aproape fără excepție, erau mașini mari, vechi, fabricate la Detroit, într-o stare jalnică, cu toate garniturile căzute sau fâlfâind și cu cel puțin o portieră de la un alt model și piese care păreau importante atârânănd pe dedesubt, zăngănind pe șosea și scoțând scânteii sau fum gros. Nu păreau în stare să meargă cu mai mult de 65 de kilometri la oră, însă erau greu de depășit din cauză că nu țineau drumul drept.

Din când în când deviau mult la dreapta, uneori stârnind praful de la marginea drumului, și atunci țâșneam ca să le depășesc. De fiecare dată era aceeași imagine: o mașină plină de indieni, bărbați și băieți, și un șofer beat turtă, care stătea la volan cu o expresie de parcă avea un vis erotic – expresia unui om care abia dacă e conștient, dar care se simte totuși extraordinar de bine.

La Page, Arizona, unde se află barajul Glen Canyon, am intrat în Utah și peisajul s-a îmbunătățit aproape imediat. Dealurile au devenit purpurii și roșietice, iar deșertul a căpătat niște urme de culoare. După câțiva kilometri, tufele de pelin s-au îndesit, iar dealurile au prins nuanțe mai închise și s-au făcut mai ascuțite. Totul părea straniu de familiar. M-am uitat apoi în ghidul de călătorie Mobil și am descoperit că acolo se făceau toate westernurile de la Hollywood. Mai bine de o sută de companii cinematografice și de televiziune folosiseră Kanab, următoarea localitate de pe traseu, drept bază pentru filmările de teren.

M-am entuziasmat, iar când am ajuns la Kanab, am oprit și am intrat într-o cafenea ca să văd dacă pot afla mai multe. O voce feminină din spate a strigat că vine imediat, așa că am studiat puțin meniul afișat pe perete. Era cel mai ciudat meniu dintre câte văzusem, plin de preparate de care nu mai auzisem: buturugă de cartofi („mică, medie și de familie”), batoane de cașcaval la 89 de cenți, portofele cu pizza la 1,39 dolari, shake-uri cu Oreo la 1,25 dolari. Oferta specială era „buturugă 230 g, chiflă și salată de varză, 7,49 dolari”. M-am hotărât să-mi iau o cafea. După câteva clipe, femeia care ținea cafeneaua a apărut ștergându-și mâinile de un prosop. Mi-a enumerat câteva dintre lungmetrajele și emisiunile de

televiziune filmate în apropiere de Kanab: *Duel la Diablo*, *Butch Cassidy și Sundance Kid*, *Prietenul meu Flicka*, *Pușcașul*, niște filme cu Clint Eastwood. Am întrebat-o dacă s-a întâmplat ca vreun star de la Hollywood să comande buturugă de cartofi sau batoane de cașcaval. A înclinat din cap într-o parte cu melancolie și a spus că nu. Cumva, nu am fost cu totul surprins.

Am rămas peste noapte în Cedar City, iar dimineața am mers la Parcul Național Bryce Canyon, care era invizibil din cauza ceții și zăpezii, apoi, posac, la Parcul Național Zion, unde părea să fie vara. Ciudat, pentru că între cele două parcuri sunt doar vreo 100 de kilometri, și totuși, din punctul de vedere al vremii, parcă erau pe continente diferite. Chiar dacă voi trăi o veșnicie, tot nu voi reuși nici măcar să încep să înțeleg vremea din Vest.

Parcul Zion era incredibil de frumos. Dacă la Marele Canion ești sus și privești în jos, la Zion ești pe fundul văii și te uiți în sus. E doar un canion lung, luxuriant, cu mulți plop de-a lungul văii mărginite de pereți de stâncă impunători, arāmii – tipul de vale întunecată, amenințătoare prin care te-ai aștepta să treci în căutarea orașului dispărut al aurului. Ici și colo, din stâncă ieșeau cascade lungi, subțiri, care cădeau 300 de metri sau mai mult până pe fundul văii, unde apa se aduna în bazine sau curgea mai departe, până în învolburatul râu Virgin. În depărtare, într-un capăt, valea se îngusta și între pereții înalți mai rămâneau doar câțiva metri. Din fisurile rocii creșteau în umbra umedă plante ce dădeau ansamblului un aspect de grădină suspendată. Era foarte pitoresc și exotic.

Pereții abrupti ai canionului arătau ca și cum oricând urma să se desprindă din ei o ploaie de bolovani – lucru care uneori se și întâmplă. Pe la mijlocul văii, micul râu era dintr-odată plin de pietre, unele mari cât o casă. Pe un panou scria că pe 16 iulie 1981 căzuseră peste 15.000 de tone de rocă de la 300 de metri înălțime în acel loc, dar nu se preciza dacă și striviseră pe cineva. Îndrăznesc să spun că da. Chiar și acum, în aprilie, zeci de oameni străbăteau valea; în iulie trebuie să fi fost cu sutele. Măcar vreo câțiva trebuie să fi fost prinși sub pietre. Când vin bolovanii la vale, nu ai unde să fugi.

Cum stăteam acolo reflectând melancolic, mi-am dat seama că lângă mine bâzâia ceva vag enervant. Un bărbat cu o cameră video filma bolovanii. Aparatul era un model primitiv, vechi, așa că bărbatul își atârname pe el tot felul de acumulatori și accesorii, iar camera propriu-zisă era imensă. Probabil e ca și când ai merge în vacanță cu aspiratorul după tine. Oricum, o merita. Prima mea regulă în ceea ce privește consumerismul e să nu cumperi niciodată un lucru pe care nu-ți poți pune copiii să-l care. Bărbatul părea extenuat, dar, după ce dăduse pe aparat un preț ridicol de umflat, acum era hotărât să filmeze tot ce îi trecea prin fața ochilor, chiar și cu riscul de a face o hernie (situație în care urma, bineînțeles, să-și pună nevasta să filmeze intervenția chirurgicală).

Nu îi înțeleg pe oamenii care se grăbesc să-și cumpere gadgeturi noi; nu se poate să nu-și dea seama că vor arăta ca niște idioți în circa un an, când producătorii vor veni cu versiuni mici, ușoare ale aceluiași obiect, la jumătate de preț. Cum s-a întâmplat cu oamenii care au dat 200 de lire sterline pentru primele calculatoare de buzunar, pentru ca apoi,

câteva luni mai târziu, să se dea gratis la benzinării. Sau cu cei care au cumpărat primele televizoare color.

Unul dintre vecinii noștri, domnul Sheitelbaum, a cumpărat un TV color în 1958, când se transmiteau doar vreo două emisiuni color pe lună. Obişnuiam să tragem cu ochiul pe fereastra lui când ştiam că începe o asemenea emisiune şi era de fiecare dată la fel – oameni cu feţe portocalii şi haine care îşi tot schimbau nuanţa. Domnul Sheitelbaum se tot ridica să umble la numeroasele butonaşe cu care era echipat aparatul, în timp ce soţia lui îi striga încurajări din celălalt capăt al camerei.

Timp de câteva clipe, culorile erau destul de naturale – nu chiar ca în realitate, dar nu foarte supărătoare –, apoi, exact când domnul Sheitelbaum îşi reaşeza fundul pe canapea, totul o lua razna şi aveam cai verzi şi nori roşii, iar el revenea la panoul de comandă. Nu avea ce să-i facă. Dar, după ce cheltuisese enorm pe chestia aia, domnul Sheitelbaum nu concepea să renunţe la ea, aşa că în următorii 15 ani, de fiecare dată când treceai prin dreptul ferestrei de la livingul lui, îl vedeai umblând la butoane şi bombănind.

După-amiaza târziu am mers mai departe, până la St George, un oraş nu departe de graniţa statală. M-am cazat la motelul Oasis şi am cinat la Dick's Café. Apoi am făcut o plimbare. St George avea o atmosferă plăcută, de oraş vechi, deşi de fapt majoritatea clădirilor erau noi, cu excepţia cinematografului Gaiety („Orice loc la 2 dolari”) şi a drogheriei Dixie de alături. Drogheria era închisă, dar am rămas surprins când am văzut înăuntru un dozator de suc model vechi, cu tot cu tejghea cu blat de marmură, scaune înalte rotitoare şi paie

cu ambalaj individual din hârtie – de tipul celor pe care le rupi la un capăt și apoi suflă, lansând ambalajul pe o traiectorie grațioasă spre raionul de cosmetice.

Eram distrus. Acesta era probabil unul dintre ultimele dozatoare de suc autentice din drogheriile din toată America, iar localul era închis. Aș fi dat chiar și niște dolari ca să intru și să comand un suc verde cu aromă de limetă sau un suc cu sirop de ciocolată și să trimit în zbor lin câteva ambalaje de la paie, apoi să-l provoc pe cel de lângă mine la un concurs de rotit pe scaun. Recordul meu personal e de patru rotații întregi. Știu că nu pare mare lucru, dar e mult mai dificil decât ați crede. Bobby Wintermeyer a făcut cinci odată și după aia a vomitat. E un sport destul de riscant, credeți-mă.

La colț se afla o biserică – sau templu sau tabernacul sau cum i-or fi spunând – mormonă mare, din cărămidă. Era datată 1871 și părea suficient de încăpătoare pentru tot orașul – și probabil că adesea chiar se adună acolo tot orașul, întrucât absolut toți locuitorii Utahului sunt mormoni. Acest lucru pare oarecum îngrijorător până când îți dai seama ce înseamnă: că Utah e singurul loc de pe planetă în care nu trebuie să te alarmezi că vei fi abordat de tineri care încearcă să te convertească la mormonism. Vor presupune că ești deja de-al lor. Dacă nu îți lași părul să crească prea mult și dacă nu spui „Ce căcat!” în public când ceva merge prost, poți scăpa nedetectat cu anii. Asta te face să te simți puțin precum Kevin McCarthy în *Invazia jefuitorilor de trupuri*, dar e și ciudat de eliberator.

Dincolo de biserica mormonă, intrai într-o zonă predominant rezidențială. Totul era verde și proaspăt după ploile recente. Orașul mirosea a primăvară, a liliac și a iarbă

abia cosită. Se însera. Era acel moment relaxat al zilei când oamenii și-au terminat cina și mai fac câte ceva prin curte sau prin garaj, dar nu mare lucru, pregătindu-se ca în scurt timp să nu mai facă nici atât.

Străzile erau cele mai largi din câte văzusem prin orășele, chiar și aici, în cartierele rezidențiale. Mormonilor chiar că le plac străzile largi. Nu știu de ce. Străzi largi și multe neveste pentru călăreală, iată pietrele de temelie ale mormonismului. Când Brigham Young a întemeiat Salt Lake City, unul dintre primele lucruri pe care le-a făcut a fost să decreteze că străzile trebuie să aibă 30 de metri lățime și probabil că le-a spus ceva de genul ăsta și locuitorilor din St George. Young știa bine orașul – acolo își avea reședința de iarnă –, așa că, dacă locuitorii săi ar fi încercat vreodată să nu respecte dimensiunile străzilor, i-ar fi prins numaidecât.

Capitolul 24

Să vă spun o ghicitoare. Care e diferența dintre Nevada și o toaletă? Răspuns: la toaletă poți să tragi apa, dar Nevada nu o speli nici cu toate apele.

Nevada are cea mai mare rată a infracționalității dintre toate statele, cea mai mare rată a violurilor, a doua cea mai mare rată a infracțiunilor violente (o ia doar puțin înainte New Yorkul), cea mai mare rată a mortalității din cauza accidentelor rutiere, a doua cea mai mare incidență a gonoreei (Alaska deține trofeul) și cel mai mare procent de locuitori temporari – aproape 80% din populația statului s-a născut altundeva. Are mai multe prostituate decât oricare alt stat din SUA. Are un lung istoric de corupție și legături puternice cu crima organizată. Iar cel mai popular om de divertisment al său e Wayne Newton. Așa că poate înțelegeți de ce am devenit oarecum neliniștit când am trecut granița din Utah.

Dar apoi am ajuns în Las Vegas și neliniștea mi-a dispărut. Eram năucit. E imposibil să nu fii. Era spre sfârșitul după-amiezii, soarele cobora la orizont, erau vreo 30°C, iar pe Strip¹ se aflau deja puhoaie de oameni aflați în vacanță, fericiți, îmbrăcați frumos și curat, cu buzunarele umflate vizibil de bani, care se plimbau prin fața unor cazinouri de

dimensiunile unor terminale de aeroport. Totul părea distractiv și bizar de sănătos. Mă așteptasem să fie doar prostituate și jucători care pariază sume mari, în limuzine Cadillac, genul de oameni ce poartă pantofi albi din piele și sacouri drapate, dar nu vedeam decât oameni obișnuiți, ca noi, care poartă haine din nailon și multe chestii cu scai.

M-am cazat pe Strip, la un motel de la capătul său mai ieftin, am făcut un duș lung, am dansat printr-un nor de pudră de talc, mi-am pus cel mai curat tricou și am ieșit imediat în oraș, curățel tot și bucuros ca un copil. După zile la rând de mers cu mașina prin deșert ești pregătit pentru puțină stimulare, iar Las Vegasul o oferă fără doar și poate. Iar acum, pe înserat, în aerul uscat ca într-un cuptor, luminile cazinourilor se aprindeau – milioane și milioane de lumini care erupeau în pereți de culoare și mișcare ametoitoare, pulsau, străluceau cu tot felul de efecte, toate întrecându-se să-mi atragă atenția și monedele din buzunar. Nu mai văzusem niciodată așa ceva. E un orgasm optic, o halucinație tridimensională, visul erotic al electricianului. Era exact așa cum mă așteptasem, dar înmulțit cu zece.

Numele hotelurilor și cazinourilor erau straniu de familiare: Caesar's Palace, Dunes, Sands, Desert Inn. Ce m-a surprins cel mai mult – ceea ce îi surprinde cel mai mult pe majoritatea oamenilor – era numărul mare de parcele goale. Pe ici, pe colo printre monoliții pulsatili vedeai suprafețe de circa 500 de metri pătrați de deșert mut, mici enclave de calm întunecos care așteptau vreo investiție. După ce ai fost la un cazinou, două și ai văzut cum curg banii în ele precum pietrișul dintr-o basculantă, e greu de crezut că ar mai putea să existe destui bani lichizi încât să alimenteze și altele, și

totuși cazinouri noi se construiesc tot timpul. Lăcomia omenirii, inclusiv a mea, e practic insașiabilă.

Am intrat la Caesar's Palace. E situat destul de departe de stradă, dar am fost transportat înăuntru de un trotuar rulant, ceea ce m-a cam impresionat. Atmosfera din interior era fantasmagorică. Presupun că întregul decor ar fi trebuit să evoce un templu roman. Peste tot erau împrăștiate statui reprezentând gladiatori și oameni de stat romani și toate vânzătoarele de țigări și doamnele care îți schimbau banii în mărunțiș purtau togi sumare, chiar dacă erau în vârstă și supraponderale, cum și erau majoritatea, așa că le tremurau coapsele când mergeau. Parcă priveai gelatină în mișcare. M-am plimbat prin săli pline de oameni care intenționau să piardă bani – băgând hotărâți, la infinit, monede în jocurile mecanice cu fise sau urmărind dansul zăngănitor al unei bile de oțel pe o roată de ruletă sau jucând partide de blackjack care nu aveau nici început, nici sfârșit, ci erau continue, precum timpul. Totul avea un ritm monoton, dar se simțea și încordarea. Nu și plăcerea sau distracția. Nimeni nu vorbea cu nimeni, decât pentru a comanda ceva de băut sau pentru a încasa niște bani. Zgomotul era puternic – al manetelor de la jocurile mecanice, al miilor de roți care se învâртеau, al monedelor care cădeau zornăind când se câștiga la vreun aparat.

O doamnă care schimba banii în mărunțiș a trecut pe lângă mine tremurând ca gelatina; am schimbat 10 dolari în monede de 25 de cenți. Am băgat una într-un joc mecanic – nu mai făcusem niciodată așa ceva; sunt din Iowa –, am tras de manetă și am urmărit roțile învârtindu-se și oprindu-se cu un clanc una câte una. După câteva clipe, aparatul a scuipat șase

monede de 25 de cenți în fanta pentru câștiguri. Mă molipsisem. Am băgat alte monede. Uneori pierdeam și băgam și mai multe monede. Alteori, aparatul îmi scuipa înapoi câteva monede și le băgam și pe acelea. După vreo cinci minute nu mai aveam nici una. I-am făcut semn altei vestale virgine cu șolduri generoase și am mai schimbat 10 dolari. De data aceasta am câștigat din prima 12 dolari în monede de 25 de cenți. Aparatul mi le-a scuipat zgomotos. Am privit mândru în jur, dar nu m-a băgat nimeni în seamă. Apoi am mai câștigat 5 dolari. Ehei, e bine, m-am gândit. Mi-am pus toate monedele într-o găletușă din plastic pe care scria Caesar's Palace. Păreau să fie al naibii de multe, scânteindu-mi sub ochi, dar în vreo 20 de minute găletușa era goală. Am schimbat încă 10 dolari în mărunțiș și am început să bag monedele în aparat. Am și câștigat, am și pierdut. Începeam să realizez că exista un anumit tipar: la fiecare patru monede pe care le băgam primeam înapoi cam trei, uneori un pumn deodată, alteori cu țârâita. A început să mă doară puțin brațul drept. Era plictisitor, de fapt, să tot trag de manetă și să urmăresc roțile cum se învârt și fac clanc, clanc, clanc și iar se învârt și fac clanc, clanc, clanc. Cu ultima monedă de 25 de cenți am câștigat altele în valoare de 3 dolari și am fost ușor dezamăgit, pentru că sperasem să cinez și, când colo, aveam iar un pumn de mărunțiș. Așa că am băgat conștiincios monedele în aparat și am mai câștigat niște bani. Chiar că începuse să mă obosească. În sfârșit, după vreo jumătate de oră, am scăpat de ultima monedă și am putut să plec în căutarea unui restaurant.

În drum spre ieșire mi-a atras atenția un aparat care făcea mare gălăgie. O femeie tocmai câștigase 600 de dolari. Din

aparat au curs bani timp de 90 de secunde, într-o cascadă argintie. Când s-a oprit, femeia a privit fără încântare mormanul și a început să reintroducă monedele în aparat. Am compătimit-o. Avea să-i trebuiască toată noaptea ca să scape de atâta bănet.

Am rătăcit printr-un șir de încăperi încercând să găsesc ieșirea, dar spațiul era proiectat în mod evident ca să te dezorienteze. Nu existau ferestre, nici semne care să te îndrume spre ieșire, doar săli nesfârșite, toate iluminate discret și având o mochetă care ajunsese acolo probabil după ce vreun director răcnise la telefon: „Dă-mi 20.000 de metri din cea mai urâtă mochetă pe care o ai!”. O țesătură cu model de vomă. Am rătăcit o veșnicie fără să știu dacă mă apropiam sau mă îndepărtam de ieșire. Am trecut pe lângă un mic centru comercial, pe lângă niște restaurante, un bufet, cabarete, baruri întunecoase și liniștite în care oamenii își rumegau deprimați gândurile, baruri cu muzică live și animatori uluitor de netaleantați („Și dă-mi și niște animatori uluitor de netaleantați”) și o sală mare în care pereții erau acoperiți cu ecrane TV uriașe pe care se urmăreau evenimente sportive transmise în direct – meciuri de baseball din liga întâi, meciuri de baschet din NBA, meciuri de box, o cursă de cai. Un perete întreg de atleți își dădeau sufletul în beneficiul unicului spectator din sală, iar acesta adormise.

Nu știu câte săli de jocuri erau, dar erau multe. Adesea îmi era greu să-mi dau seama dacă treceam printr-o sală nouă sau prin una pe care o mai văzusem, dar din alt unghi. În fiecare era la fel – șiruri lungi de oameni care pierdeau bani monoton, mecanic. Parcă ar fi fost hipnotizați. Nici unul nu părea să observe că nimic nu era în favoarea lui. E o

escrocherie incredibilă. Unele cazinouri au profituri de 100 de milioane de dolari pe an – tipul de câștig obținut de multe dintre marile corporații –, fără să fie nevoie să facă altceva decât să-și deschidă ușile. Administrarea unui cazinou nu presupune aproape deloc competență, inteligență sau clasă. Am citit în *Newsweek* că proprietarul cazinoului Horseshoe din centru nu știe să citească și să scrie. Puteți crede așa ceva? Vă puteți face astfel o idee despre nivelul competențelor intelectuale necesare ca să ai succes în Las Vegas. M-a cuprins dintr-odată o ură față de acel loc. M-am enervat pe mine însumi pentru că mă lăsasem păcălit de toate astea, de zgomot și de strălucire, pentru că pierdusem 30 de dolari atât de rapid și de stupid. Cu aceiași bani aș fi putut să cumpăr o șapcă de baseball cu un rahat din plastic pe cozoroc și o scrumieră în formă de veceu pe care scrie „Locul unde și regele merge singur. La fumat. Suvenir din Las Vegas, Nevada”. M-am deprimat.

Am mâncat la bufetul din Caesar's Palace, sperând că niște mâncare îmi va schimba perspectiva. Masa costa 8 dolari, dar puteai să mănânci cât voiai, așa că mi-am luat o cantitate uriașă din tot, hotărât să-mi recuperez o parte din pierdere. Am făcut o asemenea combinație de mâncăruri, sosuri de carne, sosuri pentru friptură și sosuri pentru salată pe platou, încât a rezultat de fapt doar un morman insipid și vâscos. Am înfulecat însă tot, plus o farfurie foarte mare de mâzgă de ciocolată la desert. Apoi mi s-a făcut foarte rău. Parcă aș fi mâncat izolirband. Ținându-mă cu mâinile de abdomenul bombat, am reușit să găsesc o ieșire. Nu exista trotuar rulant care să mă ducă înapoi la stradă – nu e loc de perdanți sau de dezertori în Las Vegas –, așa că a trebuit să merg mult,

împleticindu-mă pe carosabilul inundat de lumină până la Strip. Aerul curat m-a ajutat puțin, dar numai puțin. Am schiopătat prin mulțimea de pe Strip ca un individ care îl imită prost pe Quasimodo și am intrat în alte două cazinouri, sperând că o să-mi retrezească lăcomia și o să uit de burta mea umflată. Însă erau practic identice cu Caesar's Palace – aceeași gălăgie, aceiași oameni proști care își pierd toți banii, aceleași mochete hidoase. Nu m-am ales decât cu o durere de cap. După o vreme m-am dat bătut. M-am târât înapoi la motel, m-am afundat în pat și m-am uitat la televizor cu acea neclintire tâmpă care te copleșește după ce te-ai îmbuibat peste măsură și nu ai telecomandă și nu ajungi cu degetul mare de la picior la butonul de schimbat postul.

Așa că m-am uitat la știrile locale. Erau în principal o enumerare a omorurilor zilei în Las Vegas, însoțită de filmări de la diferitele locuri unde se produsese. Ți se arătau în fiecare caz o casă cu ușa din față deschisă, niște agenți de poliție târșâindu-și picioarele de colo colo și un grup de copii din cartier stând pe margine, făcând veseli din mână spre aparatul de filmat și spunând „Bună, mama!”. Între două știri, prezentatorul și prezentatoarea schimbau niște replici tâmpe care se voiau spirituale, apoi spuneau pe un ton relaxat ceva de genul: „Astăzi, o mamă și cei trei copii mici ai ei au fost căsăpiți cu toporul de un nebun în Boulder City. Revenim în câteva clipe cu un reportaj filmat”. Intra apoi o pauză publicitară de multe minute lungi, cu reclame în principal la produse care îți îngrijesc colonul, urmată de reportaje despre crime din regiune, incendii în zone rezidențiale, prăbușirea unor avioane ușoare, ambuteiaje multiple pe șoseaua Boulder și alte exemple de carnaj local, însoțite de fiecare dată de

imagini cu vehicule contorsionate, case carbonizate, cadavre acoperite cu păături și un grup de copii pe marginea perimetrului delimitat de poliție, făcând veseli din mână spre aparatul de filmat și spunând „Bună, mama!”. Poate că era doar imaginația mea, dar mai că aș putea să jur că erau aceiași copii în fiecare reportaj. Poate că violența americană crease un nou tip de personaj – martorul în serie.

La sfârșit a fost un reportaj special despre un bărbat care aștepta eliberarea din închisoare și care, cu zece ani înainte, violase o tânără, apoi, urmărind cine știe ce satisfacție obscură, îi tăiasse brațele de la cot cu fierăstrăul. Nu glumesc. Această faptă era atât de șocantă chiar și pentru sensibilitățile tocite ale locuitorilor Nevadei, încât se anticipa că a doua zi la șase dimineța, când urma să fie eliberat, bărbatul avea să fie așteptat de o mulțime furioasă, conform reporterei TV, care a dat apoi toate detaliile necesare pentru ca telespectatorii să poată participa. Reportera a adăugat cu o undă sesizabilă de încântare că poliția refuza să garanteze siguranța bărbatului. Reportajul s-a încheiat cu un cadru al reporterei adresându-se camerei de filmat în fața porților închisorii. În spatele ei, niște copii țopăiau de zor și făceau din mână spre aparat spunând „Bună, mama!”. Toată treaba asta devenea deja prea bizară. M-am ridicat cu greu și am schimbat pe un post care difuza *Mr Ed*. Când e vorba de *Mr Ed*, măcar știi de la început cu ce ai de-a face.

Dimineța am ieșit din Las Vegas pe la sud, pe șoseaua interstatală 15, un drum lung și drept prin deșert. E principala rută între Las Vegas și Los Angeles, aflat la 435 de kilometri, și te simți ca și cum ai merge pe o plită. După aproximativ o oră

am intrat în California, într-un peisaj cu pământ decolorat de atâta soare și pâlcuri de tufișuri cu spini numit Devils Playground. Soarele era orbitor. Munții Soda se vedeau tremurători în depărtare, mașinile care veneau din sens opus păreau niște mingi de foc, atât de strălucitoare era lumina pe care o reflectau, iar în față, pe drum, vedeam încontinuu un miraj lucitor care dispărea pe măsură ce mă apropiam și reapărea mai încolo. La marginea șoselei și câteodată chiar în deșert erau mașini care nu reușiseră să încheie călătoria. Unele păreau să se afle acolo de mult. Îngrozitor loc să ai o defecțiune! Vara, acesta este unul dintre cele mai toride locuri de pe planetă. Mai la dreapta, dincolo de munții pârjoliți Avawatz, se afla Valea Morții, unde temperatura a atins în 1913 cel mai ridicat nivel consemnat vreodată în America, 56,6°C (recordul mondial, înregistrat în 1922 în Libia, e doar cu un grad mai mare). Un termometru așezat pe sol la soare a trecut de 93°C. Chiar și acum, în aprilie, temperatura trecea de 32°C și era foarte neplăcut. Nu puteam să-mi imaginez cum e la o temperatură de aproape două ori mai mare. Și totuși, aici trăiesc oameni, în orașele îngrozitoare precum Baker și Barstow, unde temperatura depășește adesea 32°C o sută de zile la rând și unde pot trece zece ani fără să cadă un strop de ploaie. Mi-am continuat drumul, tânjind după apă cristalină și dealuri verzi.

Un lucru bun în California e că nu durează mult până găsești un contrast total. Geografia statului e cât se poate de stranie. În Valea Morții ai altitudinea cea mai mică din America – 85 de metri sub nivelul mării –, dar la o aruncătură de băț, practic, se află punctul cel mai înalt din țară (fără să includem Alaska) – muntele Whitney, 4.421 de metri. Dacă ai

vrea, ai putea să prăjești un ou pe capotă în Valea Mortii, apoi să faci 50 de kilometri până în munți și să-l congelezi rapid într-un nămete. Inițial, intenționasem să traversez munții Sierra Nevada prin Valea Mortii (mai făcând câte o pauză pentru experimente cu ouă), dar o meteorologă de la radio m-a informat că toate trecătorile montane rămâneau închise din cauza vremii rele din ultimele zile. Așa că a trebuit să fac un ocol lung și ingrat prin deșertul Mojave, pe vechea șosea 58. Aceasta m-a dus pe lângă Baza Aeriană Edwards, care se întinde pe vreo 60 de kilometri de-a lungul șoselei, dincolo de un gard din plasă care pare că nu se mai termină. Pe vremuri navetele spațiale aterizau la Edwards și tot acolo Chuck Yeager a depășit viteza sunetului, așa că e chiar un loc al personalităților, dar de pe șosea nu am putut să văd absolut nimic – nici un avion, nici un hangar, doar kilometri întregi de gard înalt din plasă.

Deșertul s-a terminat după orășelul Mojave și în peisaj au apărut dintr-odată dealuri domoale și pâlcuri de plante citrice. Am traversat Apeductul Los Angeles, care aduce apă din nordul Californiei în Los Angeles, 80 de kilometri mai la sud. Chiar și aici, smogul metropolei se răsfira printre dealuri. Nu se vedea mai departe de un kilometru și jumătate, după care era doar un zid de pâclă gri-maronie. Dincolo de zid, soarele era un disc de lumină încețoșat. Culoarea părea să se fi scurs din orice. Până și dealurile păreau atinse de icter. Erau rotunde și acoperite de bolovani și copaci scunzi. Aveau ceva ciudat de familiar – și la un moment dat mi-am dat seama ce anume. Erau dealurile pe care hoinăreau Călărețul Singuratic, Zorro, Roy Rogers și Cisco Kid în serialele TV din anii 1950. Până atunci nu remarcasem că Vestul din filmele de cinema și

Vestul din serialele de televiziune sunt două locuri foarte diferite. Evident, echipele filmelor de cinema merseseră în Vestul real – cel cu stânci, prăpăstii și văi roșietice –, iar companiile de televiziune, zgârcindu-se, se deplasaseră doar câțiva kilometri, pe dealurile aflate la nord de Hollywood, și filmaseră la marginea pâlcurilor de portocali.

Aceștia erau cu siguranță bolovanii printre care se strecura Tonto, tovarășul credincios al Călărețului Singuratic. În fiecare săptămână Călărețul Singuratic îl trimitea pe Tonto să se strecoare printre niște bolovani ca să spioneze locul unde își instalaseră tabăra niște inși răi și în fiecare săptămână Tonto era capturat. Nu se învăța minte niciodată. În fiecare săptămână Călărețul Singuratic trebuia să apară călare ca să-l salveze pe Tonto, lucru care însă nu îl deranja, pentru că el și Tonto erau foarte apropiați. Îți dădeai seama după felul în care se priveau.

Abia acestea au fost vremuri bune. Astăzi, copiii se uită la oameni cărora li se pulverizează organele vitale pe pereți cu o drujbă și nu sunt deloc impresionați. Știu că astfel de afirmații mă fac să par foarte bătrân și ursuz în ochii tuturor cititorilor tineri, dar cred că e păcat că nu mai există divertisment sănătos, ca în copilăria mea, când eroii purtau mască și capă și aveau bici și le plăcea mult de alți bărbați. Serios, v-ați gândit vreodată că ni s-au servit niște modele ciudate când eram copii? De pildă, Superman. Un tip care își schimbă hainele în public. Sau Davy Crockett, un pionier care a cucerit Vestul, a luptat cu vitejie la Alamo și totuși nu a observat niciodată că avea o veveriță moartă pe cap. Nu e de mirare că oamenii de vârsta mea au crescut dezorientați și că s-au apucat serios de droguri. Eroul meu preferat era Zorro, care,

de fiecare dată când se enerva pe cineva, scotea rapid sabia și, din trei mișcări abile, tăia un Z în cămașa ofensatorului. Nu-i așa că v-ar plăcea la nebunie să puteți face la fel?

— Ospătar, am precizat că vreau friptura în sânge.

Harșt, harșt, harșt!

— Nu vă supărați, cred că eram înaintea dumneavoastră la rând.

Harșt, harșt, harșt!

— Cum adică nu aveți mărimea mea?

Harșt, harșt, harșt!

Săptămâni în șir, prietenul meu Robert Swanson și cu mine am încercat să învățăm această șmecherie utilă exersând cu cuțitele de bucătărie ale mamei lui, dar nu ne-am ales decât cu niște tricouri sfâșiate și cu zgârieturi pe piept, iar după o vreme am renunțat, considerând că era deopotrivă dureros și imposibil, decizie pe care și azi o regret uneori.

Fiindcă mă aflam aproape de Los Angeles, am cochetat cu ideea să intru în oraș, dar m-au descurajat smogul și traficul și mai ales posibilitatea să apară cineva care să-mi graveze un Z pe piept de-adevăratelea. Consider că e un lucru bun ca nebunii să aibă orașul lor, dar să mă picuri cu ceară și tot nu pricep de ce ai vrea să mergi acolo dacă ești sănătos la minte. În plus, Los Angelesul e fumat. Nu are surprize. Mi-am propus să traversez inima ascunsă și roditoare a Californiei, valea San Joaquin. Acolo nu merge nimeni niciodată. Motivul, după cum aveam să descopăr, e simplu. E foarte plictisitoare.

[1.](#) Porțiune a bulevardului South Las Vegas, celebră pentru numărul său mare de hoteluri și cazinouri (n. trad.).

Capitolul 25

M-am trezit binedispus. Era o dimineață senină, luminoasă, iar într-o oră, două plecam spre Parcul Național Sequoia, unde urma să trec cu mașina printr-un copac. Acest lucru mă entuziasma într-un fel calm, neostentativ. Când aveam cinci ani, unchiul meu Frank și mătușa Fern din Winfield au plecat în vacanță în California – asta era, bineînțeles, înainte să ne dăm seama că șmecheroiul de Frank era homosexual și să fugă în Key West cu frizerul lui, fapt care i-a șocat și i-a supărat pe mulți din Winfield, mai ales când au realizat că nu se mai puteau tunde decât dacă băteau tot drumul până la Mount Pleasant – și ne-au trimis o ilustrată cu un sequoia care avea o circumferință atât de gigantică, încât fusese tăiat un drum chiar prin baza lui. Ilustrata înfățișa un cuplu de tineri frumoși într-o decapotabilă Studebaker verde, care treceau prin copac, cu o expresie pe chip ca și cum ar fi avut un soi de orgasm sănătos. Am rămas impresionat. L-am întrebat pe tata dacă puteam merge în California în următoarea noastră vacanță ca să trecem cu mașina printr-un copac, iar el s-a uitat la ilustrată și a zis „Păi... într-o zi, poate” și atunci am știut că aveam cam tot atâtea șanse să văd drumul printr-un copac câte aveam să înceapă să-mi crească păr pubian.

În fiecare an, tata convoca un consiliu de familie (vă vine să credeți?) ca să stabilim unde să mergem în vacanță și în fiecare an eu insistam să mergem în California, la copacul prin care trece un drum, iar fratele meu și sora mea rânjeau cu cruzime și spuneau că era o idee megastupidă. Fratele meu voia de fiecare dată să meargă în Munții Stâncoși, sora mea în Florida, iar mama zicea că nu îi pasă unde mergem atât timp cât suntem toți împreună. Apoi tata scotea niște broșuri cu titluri ca „Arkansas – țara cu câteva lacuri” și „Informații de vacanță importante despre Arkansas” (cu un cuvânt-înainte al guvernatorului Luther T. Zâmbăreț) și dintr-odată se ivea posibilitatea să mergem în Arkansas în acel an, indiferent de părerile noastre colective pe tema respectivă.

Când aveam 11 ani am mers în California, taman statul în care se afla copacul visurilor mele, dar am vizitat doar locuri precum Disneyland și Hollywood Boulevard și Beverly Hills. (Tata era prea zgârcit ca să cumpere o hartă cu reședințele vedetelor de cinema, așa că doar am mers cu mașina prin zonă și ne-am dat cu părerea.) De câteva ori, la micul dejun, am întrebat dacă puteam merge să vedem copacul prin care trece un drum, dar toți mi-au respins ideea atât de ferm – era prea departe, ar fi fost groaznic de plictisitor, ar fi costat probabil prea mult –, încât mi-am pierdut curajul și nu am mai întrebat. De fapt, nu am mai întrebat niciodată. Dar ideea mi-a rămas undeva în minte, unul dintre cele cinci mari visuri neîmplinite din copilărie. (Celelalte, se înțelege de la sine, erau să pot opri timpul, să pot vedea prin orice, să-mi pot hipnotiza fratele ca să-l fac sclavul meu și să o văd pe Sally Ann Summerfield goală pușcă.)

Evident, nu mi s-a împlinit nici unul dintre aceste visuri. (Și poate că e mai bine așa. Sally Ann Summerfield e acum o umflată. În urmă cu doi ani a venit la o reuniune cu colegii de liceu și arăta ca un pericol pentru transportul maritim.) Dar acum eram, în sfârșit, pe punctul de a-mi împlini unul dintre ele. De aici fiorul de emoție când i-am făcut vânt valizei în portbagaj și am pornit pe șoseaua 63, spre Parcul Național Sequoia.

Rămăsesem peste noapte în orașul Tulare, în inima văii San Joaquin. E cea mai bogată și mai roditoare zonă agricolă din lume. În valea San Joaquin există mai bine de 200 de culturi agricole diferite. Chiar în dimineața respectivă, la știrile TV locale se anunțase că venitul din agricultură al districtului Tulare pe anul anterior fusese de 1,6 miliarde de dolari – asemenea cifră de afaceri are Austin Rover –, fiind totuși doar al doilea cel mai mare venit la nivelul statului. Districtul Fresno, aflat în vecinătate, era și mai bogat. Chiar și așa, peisajul nu era cine știe ce strălucit. Valea era netedă ca un teren de tenis. Se întindea pe kilometri întregi în toate direcțiile, monotonă, cafenie și prăfoasă, iar la orizont persista o pâclă permanentă, ca un geam murdar. Poate că avea legătură cu vremea din acea perioadă a anului sau poate cu seceta care începea să sufoce centrul Californiei, dar peisajul nu părea nici bogat, nici roditor. Iar orașele presărate pe câmpie erau la fel de monotone. Arătau ca oricare alte orașe. Nu păreau bogate, moderne sau interesante. Dacă nu ar fi fost portocalii din curțile din față care aveau fructe de dimensiunea unor grepfruturi, m-aș fi putut afla în Indiana sau Illinois sau oriunde. Am rămas surprins. Când călătorisem cu ai mei în vacanță în California, parcă făcuserăm un salt de

zece ani în viitor. Avusesem impresia că totul era elegant și modern. Unele lucruri încă noi în Iowa – centrele comerciale, băncile drive-in, restaurantele McDonald's, terenurile de minigolf, puștii pe skateboard – erau deja vechi și împământenite în California. Acum arătau doar și mai vechi. Restul țării recuperase decalajul. California anului 1988 nu avea nimic care să nu se găsească și în Iowa. Cu excepția smogului. Și a plajelor. Și a portocalilor din curtea din față. Și a copacilor prin care poți trece cu mașina.

Am intrat pe șoseaua 198 la Visalia, străbătând crânguri înmiresmate de lămâi, trecând de-a lungul malului pitoresc al lacului Kaweah și urcând dealurile de la poalele munților Sierra Nevada. Imediat după Three Rivers am intrat în parc, unde un pădurar aflat într-o gheretă de lemn m-a taxat cu 5 dolari pentru intrare și mi-a dat o broșură cu detalii despre obiectivele turistice locale. Am frunzărit-o căutând o fotografie cu un drum printr-un copac, dar nu avea ilustrații, ci numai cuvinte și o hartă pe care erau trecute denumiri expresive și tentante: Avalanche Pass (Trecătoarea Avalanșei), Mist Falls (Cascada Cețurilor), Farewell Gap (Pasul Rămas-Bun), Onion Valley (Valea Cepei), Giant Forest (Pădurea Gigantică). M-am îndreptat spre Giant Forest.

Parcul Național Sequoia și Parcul Național King's Canyon sunt unul în continuarea celuilalt. Practic, alcătuiesc un singur parc național, care, asemenea tuturor parcurilor naționale din Vest, e de dimensiuni considerabile – 110 kilometri lungime și 50 de kilometri lățime. Din cauza drumurilor șerpuite pe care urcam în munți, înaintam lent, dar printr-un peisaj extraordinar de pitoresc.

Am mers cu mașina două ore pe drumuri aflate la mare altitudine, printre munți presărați cu bolovani. Încă mai era zăpadă pe porțiuni mari. În cele din urmă am intrat în pădurile întunecate și misterioase de sequoia uriași (*Sequoiadendron giganteum*, conform broșurii). Erau înalți, fără îndoială, și groși la bază, dar nu într-atât încât să cuprindă un drum. Am presupus că deveneau și mai groși pe măsură ce te afundai în pădure. Sequoia sunt niște copaci urâți. Se înalță la nesfârșit, dar au ramuri rare și butucănoase, așa că arată caraghios, ca în desenele copiilor de trei ani. În mijlocul Giant Forest se află Copacul Generalul Sherman – cea mai mare ființă vie de pe Pământ. Cu siguranță că pe Generalul Sherman îl căutam.

— Drăguța mea Chevette, dac-ai ști ce surpriză am pentru tine! am spus afectuos, bătând ușurel volanul.

Când m-am apropiat în sfârșit de Generalul Sherman, am găsit o parcare mică și o cărare prin pădure spre copac. Evident, nu se mai putea trece cu mașina prin copac. Am fost dezamăgit – numiți ceva în viață care nu dezamăgește –, dar nu contează, mi-am zis. Voi trece prin copac pe jos; plăcerea va dura mai mult. Voi trece chiar de mai multe ori. Mă voi plimba și voi pași încet și, dacă nu sunt prea mulți oameni prin preajmă, aș putea chiar să dansez în jurul lui cu pașii ușori ai lui Gene Kelly improșcând prin băltoace în *Cântând în ploaie*.

Așa că am trântit portiera și am mers pe cărare până la copac și iată-l, cu un gărduleț în jur care nu lăsa oamenii să se apropie prea mult. Era într-adevăr mare – înalt și gros –, dar nu *chiar așa* de înalt, nu *chiar așa* de gros. Și nu avea nici o gaură la bază. Poate că s-ar fi putut tăia, cu indulgență, un

drumuleț prin el, dar – și acum urmează detaliul important – asta nu s-a întâmplat niciodată. Lângă copac se afla un panou mare din lemn, cu un mesaj educativ: „Urișul General Sherman nu e numai cel mai mare arbore din lume, ci și cea mai mare ființă vie. Are cel puțin 2.500 de ani și, ca atare, este și una dintre cele mai vârstnice. Chiar și așa, e surprinzător de plictisitor, nu? Iar asta, din cauză că nu e chiar atât de înalt și chiar atât de gros. Ceea ce îl deosebește de alți sequoia e faptul că nu se subțiază mult spre vârf. Rămâne destul de gros până la vârf. Așadar, e mai voluminos decât oricare alt copac. Dacă vreți să vedeți sequoia cu adevărat impresionanți – cu drumuri care le sfredelesc baza –, trebuie să mergeți în Parcul Național Redwood, aproape tocmai de granița cu Oregonul. Apropo, am montat un gard în jurul trunchiului ca să vă ținem la o distanță considerabilă de copac și să vă sporim dezamăgirea. Ca și cum asta nu ar fi suficient, vedeți că vă ajunge din urmă un grup de germani tineri și gălăgioși. Viața-i de rahat, nu-i așa?”.

După cum v-ați dat probabil seama, am parafrazat oarecum mesajul, dar cam ăsta era, în esență. Germanii m-au ajuns din urmă, au fost nesuferiți și prea puțin amabili, așa cum tind să fie adolescenții, și mi-au furat copacul. S-au cocoțat pe gard și au început să facă poze. Am găsit o mică plăcere în a trece prin fața fotografului de fiecare dată când era pe punctul de a apăsa pe buton, dar această activitate cu greu te amuză mult timp, chiar și când e vorba de germani, așa că după vreo două minute i-am lăsat acolo să trăncănească despre *die Pop Musik* și *das Drugs Scene* și despre celelalte preocupări adolescente ale lor.

M-am întors la mașină și am descoperit descurajat pe hartă că Parcul Național Redwood era la vreo 800 de kilometri distanță. Mă aflam la 500 de kilometri nord de Los Angeles și, dacă mai mergeam încă 800, *tot* nu aș fi ieșit din California. Are 1.200 de kilometri – aproximativ distanța dintre Londra și Milano – de sus până jos. Îmi trebuia o zi și jumătate ca să ajung la Parcul Național Redwood, plus o zi și jumătate ca să mă întorc unde mă aflam acum. Nu aveam atâta timp la dispoziție. Am pornit mașina posomorât și am mers 110 kilometri, până la Parcul Național Yosemite.

Și ce dezamăgire s-a dovedit a fi! Îmi cer scuze că mă plâng, chiar îmi pare rău, dar Yosemite a fost o decepție de proporții monumentale. E incredibil de frumos, te lasă cu gura căscată. Prima oară când vezi valea El Capitan, cu munții săi impunători și cascadele albe care cad zeci de metri până pe pajiștile de la baza lor, te gândești că sigur ai răposat și ai ajuns în rai. Apoi ajungi în satul Yosemite și îți dai seama că, dacă acesta este raiul, îți vei petrece restul veșniciei alături de îngrozitor de mulți grăsani îmbrăcați în bermude.

Yosemite e varză. S-o spunem pe șleau – autoritatea americană care se ocupă de administrarea parcurilor naționale face o treabă cam de mântuială. E un lucru surprinzător, pentru că majoritatea activităților pentru petrecerea timpului liber sunt cam de un milion de ori mai bune în America decât oriunde altundeva. Dar nu și parcurile naționale. Centrele pentru vizitatori sunt de obicei neinteresante, serviciile de alimentație publică sunt întotdeauna de rahat și scumpe și, în general, pleci fără să fi aflat mai nimic despre flora, fauna, geologia și istoria locurilor pentru vizitarea cărora ai făcut sute de kilometri cu mașina.

Se presupune că parcurile naționale s-au înființat pentru conservarea unei mari părți din natura Americii, dar numărul de animale a scăzut de fapt în multe dintre ele. Yellowstone și-a pierdut toți lupii, toate pumele și toți cerbii cu coada albă, iar numărul de castori și de mufloni canadieni a scăzut foarte mult. Acestor animale le merge foarte bine în afara Yellowstone-ului, dar autoritatea pentru administrarea parcurilor naționale consideră că sunt specii dispărute.

Nu știu care e cauza, dar această autoritate are un lung istoric de incompetență. În anii 1960, dacă vă vine să credeți, a invitat Walt Disney Corporation să construiască un complex în Parcul Național Sequoia. Din fericire, proiectul a fost anulat. Altele însă au reușit, mai ales cel din 1923, când, după un conflict de durată între conservaționiști și oamenii de afaceri, valea Hetch Hetchy din partea de nord a Yosemite – despre care se spune că era de o frumusețe și mai spectaculoasă decât valea Yosemite – a fost inundată pentru a se crea un rezervor care să asigure apă potabilă orașului San Francisco, aflat la 250 de kilometri distanță spre vest. Așa că, de 60 de ani, una din cele vreo jumătate de duzină de regiuni absolut răpitoare de pe planetă zace sub apă, din rațiuni comerciale. Să ne ferească Dumnezeu dacă se descoperă vreodată țitei acolo!

Astăzi, marea problemă la Yosemite ține pur și simplu de orientare. Nu am mai văzut niciodată un loc atât de prost marcat. E ca și cum s-ar dori să nu poți descoperi parcul. În majoritatea parcurilor, primul lucru pe care vrei să-l faci e să mergi la centrul pentru vizitatori, să studiezi harta cea mare ca să-ți dai seama unde te afli și să hotărăști ce vrei să vezi. Centrul pentru vizitatori de la Yosemite e însă aproape imposibil de găsit. M-am învârtit cu mașina prin satul

Yosemite 25 de minute până am descoperit o parcare, apoi mi-au mai trebuit 20 de minute plus o plimbare lungă în direcția greșită ca să-l gădesc. Până să-l gădesc, mă orientasem deja și nu mi-a mai folosit.

Și peste tot e pur și simplu descurajator, deprimant de aglomerat – cafenelele, oficiul poștal, magazinele. Asta era în aprilie; nici nu vreau să mă gândesc cum o fi în august. Nu am mai fost niciodată într-un loc atât de frumos și atât de îngrozitor în același timp. În cele din urmă, am făcut o lungă plimbare plăcută, am privit cascadele și peisajul și a fost excepțional. Dar nu pot să cred că parcul nu poate fi administrat mai bine.

Seara mi-am continuat călătoria spre Sonora, într-un amurg liniștit, pe drumuri de munte sinuoase. Am ajuns în oraș după lăsarea întunericului și cu greu am găsit o cameră. Era abia mijlocul săptămânii, dar aproape toate spațiile de cazare erau ocupate. Motelul pe care l-am găsit în cele din urmă avea prețuri exagerate și recepția TV era jalnică. Parcă aș fi urmărit niște oameni plimbându-se prin fața unor oglinzi de carnaval. Corpul lor avansa pe ecran, iar capul venea din urmă o clipă mai târziu, ca și cum ar fi fost prins cu elastic. Iar pentru asta plăteam 42 de dolari. Patul era ca o masă de biliard cu cearșafuri. Iar de pe capacul veceului lipsea banda pe care scrie „Dezinfectat”, ceea ce m-a privat de ritualul zilnic de a o tăia cu foarfeca mea și de a spune „Declar acest closet deschis acum”. Aceste lucruri devin importante pentru tine când ești singur pe drum de ceva timp. Am plecat în oraș posac și am intrat într-un restaurant ieftin ca să cinez. Chelnerița m-a făcut să aștept mult până a venit să-mi ia

comanda. Părea acră și avea obiceiul enervant de a repeta tot ce îi spuneam.

— Aș vrea friptura de pui, am zis.

— Ați vrea friptura de pui?

— Da. Și cartofi pai ca garnitură.

— Cartofi pai ca garnitură?

— Da. Și aș vrea o salată cu sos Thousand Island.

— Doriți o salată cu sos Thousand Island?

— Da, iar de băut, o Cola.

— Doriți de băut o Cola?

— Nu te supăra, domnișoară, dar am avut o zi proastă și, dacă nu încetezi să repeți tot ce spun, o să iau sticla asta de ketchup și o să ți-o torn toată în cap.

— O să luați sticla aia de ketchup și o să mi-o turnați toată în cap?

De fapt, nu am amenințat-o cu ketchupul – poate că avea un iubit voinic care putea să apară ca să mă ia la pumni; în plus, cândva o chelneriță mi-a spus că, de fiecare dată când un client era nepoliticos cu ea, mergea în bucătărie și îi scuipa în mâncare, iar de atunci nu mai vorbesc urât cu chelnerițele, nici nu mai trimit înapoi la bucătărie mâncarea insuficient gătită (pentru că atunci se pare că bucătarul scuipă în ea) –, dar eram într-o dispoziție atât de proastă, încât mi-am pus guma de mestecat direct în scrumieră, fără să o înfășor mai întâi într-o bucată de șervețel, cum mă învăța mama întotdeauna să fac, și am apăsat pe ea cu degetul mare ca să nu cadă când e răsturnată scrumiera, ci să trebuiască să fie desprinsă cu o furculiță. Și ce-i mai grav – să mă ajute Cel-de-Sus! –, asta mi-a dat un mic fior de satisfacție.

Dimineața am plecat din Sonora spre nord, pe șoseaua 49, întrebându-mă ce avea să-mi aducă ziua respectivă. Aș fi vrut să o iau spre est, dincolo de munții Sierra Nevada, însă multe dintre trecători erau încă închise. Până la urmă, șoseaua 49 m-a purtat într-o călătorie sinuoasă și plăcută printr-un ținut deluros. Drumul era mărginit de pădurici și pășuni pentru cai, iar când și când treceam pe lângă câte o fermă veche, dar nu prea erau semne că pământul ar fi folosit pentru ceva productiv. Micile orașe prin care am trecut – Tuttletown, Melones, Angel's Camp – erau cele ale goanei după aur din California. În 1848, un bărbat pe nume James Marshall a găsit o pepită la Sutter Creek, pe unde trecea și șoseaua, și lumea a înnebunit. 40.000 de prospectori au apărut aproape peste noapte în stat, iar după zece ani și ceva, între 1847 și 1860, populația Californiei a crescut de la 15.000 la aproape 400.000 de locuitori. Unele dintre orașe sunt păstrate așa cum erau la vremea respectivă – Sonora nu stă rău din acest punct de vedere –, dar, în general, nu e mare lucru care să arate că aici a avut loc odată cea mai febrilă goană după aur din istorie. Presupun că e așa în principal pentru că majoritatea oamenilor trăiau în corturi și au plecat odată cu epuizarea filoanelor aurifere. Acum, mai toate orașelele ofereau obișnuita zonă cu benzinării, moteluri și diverse localuri cu hamburgeri. Era Oriunde, SUA.

La Jackson am aflat că șoseaua 88 era deschisă pe porțiunea ce străbate munții – prima trecătoare prin munții Sierra deschisă în aproape 500 de kilometri – și am urmat-o. Mă așteptasem să fiu nevoit să folosesc a doua trecătoare de după ea, Donner Pass, de tristă amintire, unde un grup de coloniști au fost blocați de un viscol timp de câteva săptămâni

în 1846 și au supraviețuit prin canibalism, incident care a făcut mare senzație la vremea respectivă. Liderul grupului se numea Donner. Nu știu ce s-a ales de el, dar pun pariu că, după aceea, a fost luat peste picior¹ de fiecare dată când s-a dus la restaurant. În orice caz, așa i-a ajuns numele pe hartă. Donner Pass a fost și pe traseul primei căi ferate transcontinentale, Southern Pacific, și pe al primului drum transcontinental, fosta șosea 40, șoseaua Lincoln, în parcursul lor de 5.000 de kilometri între New York și San Francisco. Asemenea șoselei 66, aflate mai la sud, șoseaua 40 fusese excavată cu indiferență și transformată într-o șosea interstatală monotonă, așa că m-am bucurat să găsesc un drum secundar deschis prin munți.

Și a fost foarte plăcut. Am străbătut peisaje cu păduri de pini, cu vederi ample din când în când spre văi nepopulate, urcând și apoi coborând vârful Mokelumne (2.845 de metri), mergând către lacul Tahoe și Carson City. Drumul era abrupt, înaintam încet și mi-a trebuit o mare parte din după-amiază ca să parcurg cei circa 150 de kilometri până la granița cu Nevada. În apropiere de Woodfords am intrat în Pădurea Națională Toiyabe, sau cel puțin în ceea ce a fost cândva Pădurea Națională Toiyabe. Kilometri în șir nu vedeai nimic decât pământ carbonizat, versanți de munte cu sol mort și cioturi de copaci. Când și când treceam pe lângă vreo casă rămasă neatinsă, în jurul căreia se săpase un șanț ca să nu înainteze focul. Era o priveliște stranie, o casă cu leagăne și piscină pentru copii în mijlocul unui ocean de cioturi înnegrite. Cu vreun an înainte, proprietarii trebuie să se fi crezut cei mai norocoși oameni de pe planetă pentru că trăiau în pădure, în munți, între pinii răcoroși și înmiresmați. Iar

acum locuiau pe Lună. În scurt timp, zona urma să fie reîmpădurită și ei aveau să poată vedea pădurea crescând din nou, tot restul vieții lor, câte un centimetru pe an.

Nu mai văzusem niciodată un asemenea prăpăd – kilometri în șir – și totuși nu îmi aminteam să fi citit despre incendiu. Asta e treaba cu America. E atât de mare, încât absoarbe dezastrele pur și simplu, le înăbușă cu vastitatea ei. În această călătorie văzusem nenumărate știri care, în alte părți ale lumii, ar fi fost considerate niște tragedii colosale – 12 oameni morți în inundații în Sud, zece persoane strivite când s-a prăbușit acoperișul unui magazin din Texas, 22 de morți într-o furtună de zăpadă din est – și fiecare fusese tratată ca un scurt divertisment nu foarte important între reclame la unguente pentru hemoroizi și la brânză de vaci. Acest lucru este parțial un efect al nonșalanței stupide întâlnite la prezentatorii de știri TV locale din America, dar în principal se datorează pur și simplu dimensiunilor țării. Un dezastru înregistrat în Florida e privit în California așa cum privesc britanicii un dezastru în Italia – ca un divertisment morbid de scurtă durată, dar prea îndepărtat ca să fie tragic într-un sens personal.

Am intrat în Nevada cam la 15 kilometri sud de lacul Tahoe. Las Vegasul mă descurajase atât de mult, încât nu aveam nici un chef să mai vizitez o cloacă, deși ulterior mi s-a spus că Tahoe e un loc foarte plăcut și nu seamănă deloc cu Las Vegasul. Dar am ratat ocazia, așa că nu voi mai afla niciodată. Vă pot spune însă despre Carson City că e în topul orașelor care nu au nimic de oferit. E capitala statului, dar, în

afară de localuri Pizza Hut, benzinării și cazinouri meschine, nu prea găsești altceva.

Am ieșit din oraș pe șoseaua națională 50, trecând pe lângă Virginia City și îndreptându-mă spre Silver Springs. Cam pe acolo lua foc harta în *Bonanza*. Vă mai amintiți? Au trecut mulți ani de când am urmărit serialul, dar mi-i amintesc pe Pa, Hoss, Little Joe și insul morocănos pe care am uitat cum îl cheamă, trăind toți într-un ținut roditor și luxuriant, genul de regiune înaltă acoperită de crânguri tipică Vestului. Aici însă nu erau decât câmpii de culoarea cimentului, dealuri sterpe și aproape nici urmă de așezări umane. Totul era cenușiu, cerul, ca și pământul. Acesta avea să fie tiparul pentru următoarele două zile.

E greu de conceput un stat mai pustiu și mai trist decât Nevada. Are doar 800.000 de locuitori pe o suprafață cam de mărimea Marii Britanii și Irlandei luate împreună. Circa jumătate din populație se află în Las Vegas și Reno, astfel că mai tot restul statului e practic pustiu. Nevada are doar 70 de orașe – Insulele Britanice au 40.000, ca termen de comparație –, iar unele dintre ele sunt nespuse de izolate. De exemplu, Eureka, un mic oraș cu 1.200 de locuitori din mijlocul statului, se află la peste 100 de kilometri distanță de cel mai apropiat oraș în orice direcție. Mai mult, întregul district Eureka are doar trei orașe și mai puțin de 2.500 de locuitori – și asta, pe o suprafață de vreo 10.000 de kilometri pătrați.

Am mers o vreme prin această pustietate impresionantă, pe o șosea secundară între Fallon și un punct de pe hartă numit Humboldt Sink, unde am intrat recunoscător pe șoseaua interstatală 80. A fost un act de lașitate, dar de vreo

câteva zile mașina scotea din când în când niște zgomote ciudate – un fel de clonc-clonc-o-doamne-nu-mă-lăsa-clonc-mor-doamne-dumnezeule-clonc mai leșinat –, despre care nu se spunea nimic în secțiunea referitoare la defecțiuni din manualul utilizatorului. Nu puteam să accept posibilitatea să mi se strice mașina și să rămân blocat zile în șir în cine știe ce colț uitat de lume, așteptând să-mi fie trimis un dispozitiv anticlonc de la Reno, cu autobuzul Greyhound săptămânal. În orice caz, șoseaua 50, cea mai apropiată rută alternativă, m-ar fi abătut din drum cu 250 de kilometri și m-ar fi dus în Utah. Voiam să merg pe un traseu mai spre nord, prin Montana și Wyoming – ținutul „Cerului Înalt”. Așa că am intrat pe șoseaua interstatală cu o oarecare ușurare, deși era remarcabil de puțin circulată – de obicei vedeam o mașină departe în față și una departe în spate –, dat fiind că era principala arteră ce străbătea țara. De fapt, dacă aveai rezervorul și vezica suficient de încăpătoare, puteai parcurge tot drumul dintre New York și San Francisco fără întrerupere.

La Winnemucca am oprit ca să pun benzină și să beau o cafea și am sunat-o pe mama ca să o anunț că încă nu mă omorâse nimeni și că stăteam bine la capitolul lenjerie intimă – una dintre grijile permanente ale mamei. Am reușit să o liniștesc în această privință, iar ea m-a liniștit că nu își lăsase banii prin testament Institutului Internațional pentru Guppy și nici nu făcuse vreo altă asemenea nesocotință (doar îmi place să verific!), așa că ne-am continuat fiecare ziua cu inima ușoară.

În cabina telefonică era un afiș cu fotografia unei tinere, deasupra căreia scria „Ați văzut-o pe această fată?”. Era atrăgătoare și părea plină de viață și veselă. Pe afiș se preciza

că avea 19 ani și dispăruse când mergea cu mașina de la Boston acasă, la San Francisco, de Crăciun. Își sunase părinții din Winnemucca să-i anunțe că urma să sosească a doua zi după-amiază, apoi nu s-a mai știut nimic de ea. Acum era aproape sigur moartă, undeva în acel mare pustiu. E înfiorător de ușor să ucizi în America. Poți să omori un străin, să-i arunci cadavrul într-un loc în care nu va fi găsit niciodată și să fii la 3.000 de kilometri distanță până când victimei i se simte lipsa. Se estimează că în orice moment în țară există 12-15 criminali în serie liberi, care doar călătoresc fără o destinație precisă, răpesc victime la întâmplare, apoi pleacă mai departe, lăsând în urmă puține indicii și nici un mobil. Cu câțiva ani înainte, în Des Moines, niște adolescenți eliberau un birou din centru pentru tatăl unuia dintre ei, într-o duminică după-amiază, când un necunoscut a intrat, i-a dus într-o încăpere din spate și i-a împușcat pe fiecare o dată în ceafă. Fără nici un motiv. S-a întâmplat ca făptașul să fie prins, dar ar fi putut să plece cu ușurință în alt stat și să facă din nou același lucru. 5.000 de omoruri rămân neelucidate în America anual. E o cifră incredibilă.

Am rămas peste noapte în Wells, Nevada, cel mai jalnic, mai sordid și mai vai de el oraș din câte am văzut vreodată. Majoritatea străzilor erau neasfaltate și mărginite de rulote prăpădite. Toată lumea din oraș părea să colecționeze mașini vechi. În fiecare curte vedeai mașini ruginite, fără geamuri. Aproape totul în oraș părea pe cale de a fi abandonat. Așa-zisa viață economică de care avea parte Wells se datora traficului de pe șoseaua interstată 80. Existau câteva popasuri pentru camioane și niște moteluri răzlețe, deși multe nu mai

funcționau și era evident că alea rămase abia se descurcau. Majoritatea firmelor luminoase ale motelurilor aveau litere lipsă sau arse, astfel că se putea citi „Mot l Lone St r – L curi libe e”. Înainte de cină am făcut o plimbare prin zona comercială. Consta în principal din magazine închise definitiv, deși câteva păreau să funcționeze încă: o farmacie, o benzinărie, o autogară Trailways, hotelul Overland – pardon, h telul – și un cinema numit The Nevada, cu toate că, după o examinare mai atentă, am constatat că și acesta își dăduse duhul. Oriunde vedeai câini adulmecând pe la uși și urinând cam peste tot. Mai era și frig. Soarele apunea în spatele vârfurilor tăioase și îndepărtate ale munților Jackson și simțai bine aerul rece. Mi-am ridicat gulerul hainei și am străbătut anevoie cei vreo 800 de metri din orașul propriu-zis până la intersecția dintre șoseaua interstată și șoseaua națională 93, unde, în amurgul trandafiriu, se vedea o oază strălucitoare alcătuită din popasurile pentru camioane cărora părea să le meargă mai bine.

Am intrat în popasul care părea cel mai răsărit, constând dintr-o cafenea mare, un magazin de cadouri, un restaurant, un cazinou și un bar. Cazinoul era mic, doar o încăpere cu vreo 20 de jocuri mecanice, majoritatea funcționând cu monede de 5 cenți, iar magazinul de cadouri era cam cât o debara. Cafeneaua era aglomerată, plină de fum și de pălăvrăgeală. La tonomat se auzea muzică de chitară havaiană. Eram singura persoană din încăpere, în afară de vreo două femei, care nu purta pălărie de cowboy.

M-am așezat într-un separeu și am comandat pui prăjit. Chelnerița era prietenoasă, dar avea mâinile și brațele pline de mici răni deschise și doar vreo trei dinți, iar șorțul ei arăta

ca și cum ar fi măcelărit porci toată după-amiaza. Sincer să fiu, asta mi-a cam tăiat cheful de a lua cina, apoi chelnerița mi-a adus cina, care mi-a tăiat cu totul pofta de mâncare.

A fost categoric cea mai proastă mâncare pe care am mâncat-o vreodată în America, indiferent de situație, incluzând mâncarea de spital, de benzinărie și de la cafenelele din aeroporturi. Incluzând chiar și mâncarea din autogările Greyhound și cea de la autoservirile din magazinele Woolworth. A fost chiar mai rea decât produsele de patiserie care se vindeau la automatele din clădirea Register and Tribune din Des Moines, iar acestea aveau un gust de parcă ar fi vomat cineva pe ele. Era îngrozitoare de-a dreptul și totuși toată lumea din încăpere se îndopa ca și cum ar fi venit sfârșitul lumii. O vreme am ciugulit câte ceva – pui atât de prăjit, încât îți zgâria gura, lăptuci cu nervuri înnegrite, cartofi prăjiți care aveau aspectul îmbietor al unor limacși albiștri –, apoi am renunțat deznădăjduit. Am împins farfuria la o parte și mi-am dorit să nu mă fi lăsat de fumat. Chelnerița, văzând cât de multă mâncare mai aveam, m-a întrebat dacă să mi-o pună la pachet pentru vreun câine.

— Nu, mulțumesc, am răspuns zâmbind fals. Nu cred că există vreun câine care s-o mănânce.

Dacă mă gândesc bine, am avut o altă experiență culinară și mai descurajantă decât cina la acea cafenea: cantina gimnaziului Callanan din Des Moines. Cantina de la Callanan părea desprinsă dintr-un film despre viața la închisoare. Înaintai târșăit la o coadă lungă, mută și niște femei comune, informe – care arătau ca și cum ar fi avut învoire pe timpul zilei dintr-o instituție psihiatrică în care ajunseseră, poate, din

cauză că otrăviseră alimente în localuri publice – îți trânteau pe tavă polonice de mâncare comună, informă. Nu numai că nu îți venea să mănânci, dar nici măcar nu îți puteai da seama ce aveai în farfurie. Neplăcerea era sporită de prezența directorului adjunct, domnul Snoyd, care pândea mereu de undeva, din spate, gata să te apuce de ceafă și să te ia pe sus până în biroul lui dacă te prefăceai că îți vine să vomiti sau dacă erai auzit întrebând persoana așezată în fața ta „Ce-i căcatul ăsta?”. Să mănânci la Callanan era ca și cum ți s-ar fi făcut spălături stomacale în sens invers.

M-am întors la motel foarte flămând și nemulțumit. M-am uitat puțin la televizor și am citit o carte, apoi am avut un somn agitat, genul de somn când tot corpul este nemișcat și se odihnește, cu excepția stomacului, care spune: „UNDE DRACU' E CINA MEA? ALO, BILL, EȘTI ATENT LA MINE? UNDE D-R-A-C-U' E RAȚIA MEA DE SEARĂ?”.

¹ Joc de cuvinte în original: *ribbing* – tachinare, luare în râs; coaste (col.) (engl.) (n. trad.).

Capitolul 26

Fără legătură cu ceva anume, iată o poveste adevărată. În 1958, bunica mea a făcut cancer de colon și s-a mutat la noi ca să moară. În acea perioadă, mama angajase o femeie pentru curățenie, doamna Goodman, care nu era cine știe ce mobilată la mansardă, însă avea o inimă bună, de credincioasă catolică. După sosirea bunicii, doamna Goodman a devenit neobișnuit de ursuză. Apoi, într-o după-amiază, la sfârșitul programului, i-a spus mamei că va trebui să-și dea demisia, pentru că nu vrea să ia cancer de la bunica. Mama a liniștit-o blând pe doamna Goodman, spunându-i că nu se poate să „iei cancer”, și i-a mărit puțin salariul pentru a compensa munca în plus cauzată de prezența bunicii mele, care mai și zâmbea prefăcut. Așa că doamna Goodman a continuat să vină, cu o reținere prost disimulată. Iar după vreo trei luni a luat cancer și a murit într-un răstimp tulburător de scurt.

Ei bine, după cum vă puteți închipui, întrucât familia mea a ucis-o pe biata femeie, mi-am dorit întotdeauna să o comemorez cât de cât și m-am gândit că aici ar fi un loc la fel de bun ca oricare altul, mai ales că nu aveam nimic interesant să vă spun despre călătoria cu mașina de la Wells, Nevada, la Twin Falls, Idaho.

Așadar, adio, doamnă Goodman, mă bucur că v-am cunoscut. Și ne pare tuturor foarte, foarte rău.

Twin Falls era un oraș suficient de drăguț – nu mă îndoiesc că doamnei Goodman i-ar fi plăcut; dar, dacă ne gândim mai bine, probabil că o persoană decedată ar aprecia orice schimbare de peisaj –, iar peisajul din sudul statului Idaho era mai verde și mai roditor decât orice avea de oferit Nevada. Idaho e cunoscut pentru producția sa de cartofi, deși Maine, având doar o treime din suprafața sa, produce mai mult. Adevărata sa bogăție vine din minerit și prelucrarea lemnului, mai ales în regiunile mai înalte ale Munților Stâncoși, spre granița cu Canada, la vreo 800 de kilometri nord de locul în care mă aflu. Mă îndreptam spre Sun Valley, celebra stațiune din munții Sawtooth, și spre orașul învecinat Ketchum, unde Hemingway și-a petrecut ultimul an din viață și și-a zburat creierii. Acesta mi s-a părut întotdeauna (nu că m-ar privi treaba asta, să ne înțelegem) un mod foarte nechibzuit și egoist de a te sinucide. Vreau să spun că familia ta va suferi suficient din cauză că ai murit, fără să trebuiască să strici mobila și să mai și îngrețoșezi pe toată lumea.

În orice caz, Ketchum era turistic, dar Sun Valley s-a dovedit a fi cât se poate de plăcut. Sun Valley a fost construit anume ca stațiune de schi în anii 1930 de Union Pacific Railroad, pentru a atrage lumea în regiune iarna. Are cu siguranță o poziționare minunată, într-o depresiune între niște munți cu creste stâncoase, și se spune că e una dintre cele mai bune regiuni pentru schi din țară. Persoane precum Clint Eastwood și Barbra Streisand au case acolo. M-am uitat în geamul unei agenții imobiliare și nu am văzut nimic de vânzare sub 250.000 de dolari.

Partea urbană a Sun Valley – e doar un mic centru comercial, de fapt – e construită astfel încât să arate ca un sat bavarez. Mi s-a părut straniu de fermecătoare. După cum se întâmplă adesea în asemenea situații în America, era superioară unui sat bavarez autentic. Iar asta din două motive: (1) era mai bine construită și mai pitorească și (2) locuitorii din Sun Valley nu l-au adoptat niciodată pe Adolf Hitler drept conducător și nici nu și-au trimis vecinii la gazare. Dacă aș schia și dacă aș fi bogat, aș alege Sun Valley fără ezitare doar din aceste motive, în loc de Garmisch-Partenkirchen, de pildă. Între timp, fiind sărac și fără schiuri, nu prea am avut ce să fac decât să intru prin magazine. În general, acestea vindeau echipamente de schi pentru snobi și cadouri scumpe – chestii cum ar fi elani mari din cositor la 200 de dolari și prespapieruri din cristal și plumb la 150 de dolari –, iar persoanele care le gestionau erau dintre cele cu nasul pe sus, care te urmăresc ca și cum te-ar bănuși că nu ai rata nici cea mai mică ocazie să faci caca într-un colț. În mod lesne de înțeles, localitatea mi-a devenit antipatică și am refuzat să fac cumpărături. „Voi aveți de pierdut, nu eu”, am murmurat disprețuitor la plecare.

Și Idaho e un stat mare – 800 de kilometri lungime, 500 de kilometri lățime la bază – și mi-a trebuit tot restul zilei doar ca să ajung la Idaho Falls, aproape de Wyoming. Pe drum am trecut pe lângă micul oraș Arco, devenit, pe 20 decembrie 1951, prima localitate din lume iluminată cu electricitate dintr-o sursă nucleară, furnizată de primul reactor nuclear din vreme de pace al lumii, situat la 15 kilometri sud-vest de oraș, la Laboratorul Național pentru Inginerie din Idaho.

Numele induce în eroare, pentru că așa-zisul laborator acoperă sute de kilometri pătrați de zonă aridă cu tufișuri spinoase și este de fapt cea mai mare groapă de deșeuri nucleare din țară. Șoseaua dintre Arco și Idaho Falls trece pe lângă complex pe 65 de kilometri, dar e mărginită de garduri înalte și, din loc în loc, de puncte de control asemenea celor militare. În depărtare se văd clădiri mari în care, probabil, niște angajați în costume spațiale albe mișună prin încăperi ce par desprinse dintr-un film cu James Bond.

Nu mi-am dat seama la momentul respectiv, dar guvernul american recunoscuse de curând că se descoperise o scurgere de plutoniu dintr-un depozit din incintă, care se îndrepta prin sol spre un mare rezervor subteran ce asigură apa pentru zeci de mii de oameni din sudul statului Idaho. Plutoniul e cea mai letală substanță cunoscută de om – o lingură de plutoniu poate ucide populația unei metropole. După ce obții niște plutoniu, trebuie să-l păstrezi în siguranță timp de 250.000 de ani. Guvernul Statelor Unite reușise să-și țină plutoniul în siguranță mai puțin de 36 de ani. Mi se pare că e un argument convingător pentru a nu permite guvernului tău să-și facă de cap cu plutoniul.

Și asta era doar una dintre numeroasele situații în care se înregistrau scurgeri. La o instituție similară din statul Washington, aproape 2.000.000 de litri de substanțe puternic radioactive s-au scurs înainte să se gândească cineva să introducă o joă în rezervor ca să vadă cum stă treaba. Cum e posibil să pierzi 2.000.000 de litri de orice ar fi? Nu știu răspunsul la această întrebare, dar știu că nu aș vrea să fiu agentul imobiliar care încearcă să vândă case în Pocatello sau

Idaho Falls peste cinci ani, când solul va începe să strălucească și femeile să nască muște umane.

Deocamdată însă, Idaho Falls rămâne un orașel drăguț. Centrul era atrăgător și se vedea că încă prospera. Se plantaseră copaci și se montaseră bănci. De-a curmezișul unei străzi era întins un banner mare pe care scria „Idaho Falls spune NU drogurilor”. Asta chiar că o să convingă puștimea să nu se atingă de chestiile tari, mi-am zis. America micilor orașe e obsedată de droguri, dar presupun că, dacă percheziționezi până la piele fiecare adolescent din Idaho Falls, nu găsești ceva mai ilicit decât niște reviste porcoase, un pachet de prezervative și o sticlă de Jack Daniels pe jumătate goală. Eu unul cred că tinerii din Idaho Falls ar trebui încurajați să se drogheze. Asta îi va ajuta să facă față situației când vor afla că apa lor potabilă conține plutoniu.

Am luat o cină excelentă la restaurantul chinezesc Happy's. Sala era goală, cu excepția unui grup alcătuit dintr-un cuplu de vârstă mijlocie, fica lor adolescentă și o tânără suedeză venită într-un schimb de studenți, care era pur și simplu radioasă – blondă, bronzată, cu voce blândă și o frumusețe hipnotizantă. M-am holbat la ea fără să mă pot stăpâni. Nu mai văzusem niciodată o persoană atât de frumoasă într-un restaurant chinezesc din Idaho. După o vreme a intrat un bărbat, în mod evident un cunoscut al familiei, și s-a oprit la masa lor ca să schimbe câteva cuvinte. I s-a făcut cunoștință cu fata suedeză, pe care a întrebat-o cum se simțea în Idaho Falls și dacă vizitase atracțiile locale – peșterile de lavă și izvoarele termale. (Le vizitase. Erau foarte frumoase.) Apoi bărbatul i-a pus Marea Întrebare:

— Și care țară îți place mai mult, Greta, Statele Unite sau Suedia?

Fata a roșit. Evident, nu se afla în SUA de suficient timp încât să se aștepte la această întrebare. Dintr-odată a părut mai mult copil decât femeie. Gesticulând stânjenită cu mâinile, a spus:

— A, cred că Suedia.

Și o liniște mormântală i-a cuprins pe toți. Toată lumea era stânjenită. Bărbatul a scos un „A!” pe un ton sec, dezamăgit, apoi s-a discutat despre prețul cartofilor.

Conservatorii americani din clasa de mijloc pun întotdeauna această întrebare. Dacă crești în SUA, ți se inculcă de mic credința – ba nu, *percepția* – că America e cea mai bogată și mai puternică țară de pe planetă, pentru că noi îi suntem cei mai dragi lui Dumnezeu. În SUA găsești forma de guvernământ perfectă, cele mai palpitate evenimente sportive, cea mai gustoasă mâncare și cele mai generoase porții, cele mai mari mașini, cea mai ieftină benzină, cele mai bogate resurse naturale, cele mai productive ferme, cel mai distrugător arsenal nuclear și cei mai prietenoși, mai cumsecade și mai patrioți oameni de pe Pământ. Pur și simplu nu există țări mai bune. Așa că e practic de neînțeles de ce ai vrea să trăiești altundeva. Așa ceva e deconcertant la un străin; la un locuitor al SUA, e un act subversiv. Aceasta era și perspectiva mea altădată. La liceu am împărțit un dulap cu un olandez venit printr-un program de schimb și îmi amintesc că m-a întrebat iritat într-o zi de ce toată lumea, dar absolut toată lumea vrea ca lui să-i placă America mai mult decât Olanda.

— Olanda e acasă pentru mine, a zis. De ce nu poate lumea să priceapă că acolo vreau să trăiesc?

Am reflectat la argumentul lui.

— Da, am răspuns, dar Anton, în adâncul sufletului, n-ai prefera de fapt să trăiești aici?

Și ironia face că, până la urmă, s-a hotărât să trăiască aici. Ultima dată când am auzit de el era un agent imobiliar de succes în Florida, conducea un Porche, purta ochelari de soare cu protecție laterală și spunea „Hei, care-i treaba?”, ceea ce e, bineînțeles, un progres considerabil de la a purta saboți, a căra lapte cu cobilița și a fi invadat de germani o dată la câteva generații.

Dimineața am plecat spre Wyoming, printr-un peisaj asemenea unei ilustrații dintr-o carte minunată pentru copii cu povești despre Vest – munți înzăpeziți, păduri de pini, ferme îngrijite, un râu șerpuitor, o vale între munți cu un nume plăcut: Swan Valley (Valea Lebedei). Aceasta e lauda care trebuie adusă bărbaților și femeilor care au făurit Vestul: au știut fără doar și poate ce nume să aleagă pentru diverse locuri. Numai pe acest colț de hartă vedeam Soda Springs (Izvoarele Minerale), Massacre Rocks (Stâncile Masacrului), Steamboat Mountain (Muntele Vaporului cu Abur), Wind River (Râul Vântului), Flaming Gorge (Defileul Aprins), Calamity Falls (Cascada Calamității) – locuri ale căror nume în sine promiteau aventură și adrenalină, chiar dacă de fapt nu ofereau decât o benzinărie DX și un local Tastee-Freeze cu drive-in.

Majoritatea primilor coloniști din America s-au dovedit straniu de nepricepuți când a fost vorba să conceapă denumiri pentru locuri. Au ales fie nume lipsite de imaginație, pe jumătate reciclate – New York, New Hampshire, New

Jersey, New England –, fie nume lingușitoare, pupincuriste precum Virginia, Georgia, Maryland și Jamestown, într-o încercare în general jalnică de a se da bine pe lângă vreun monarh sau aristocrat pudrat de acasă. În celelalte cazuri au acceptat pur și simplu numele pe care li le-au spus amerindienii, fără să știe dacă Striveșteoinsectă însemna „ținutul lacurilor scânteietoare” sau „locul unde marea căpetenie Bubuit-de-Tunet s-a oprit să-și golească vezica”.

Cu spaniolii a fost și mai rău, pentru că au pus peste tot denumiri religioase, așa că orice loc din sud-vest se numește San Cutare sau Santa Cutare. Când mergi cu mașina prin sud-vest, parcă ai participa la o procesiune religioasă cale de 1.300 de kilometri. Cel mai stupid nume de pe întregul continent este cel al munților Sangre de Cristo din New Mexico, însemnând „Munții Sângele lui Hristos”. Știți vreun nume mai absurd pentru o formă de relief? Doar aici, în adevăratul Vest, ținutul vânătorilor de castori și al muntenilor, atribuirea de nume nu a fost lipsită de o doză de romantism și de culoare. Și iată-mă pe cale de a intra într-unul dintre cele mai frumoase și mai discret romantice dintre toate: Jackson Hole (Gaura lui Jackson).

Jackson Hole nu e deloc o gaură; acesta e doar numele unei văi pitorești ce se întinde de la nord la sud în munții Grand Teton, foarte probabil cel mai maiestuos grup din Munții Stâncoși. Cu vârfurile lor înalte, albe și cu baza gri-albăstruie, arată ca un desert exotic, cum ar fi un *frappé* cu afine. La marginea sudică a văii se află orașelul Jackson, unde m-am oprit acum ca să iau prânzul. Era un loc straniu, cu o combinație bizară de indivizi crăcănați asemenea lui Yosemite Sam și magazine de lux ca Benetton și Ralph Lauren, deschise

acolo în beneficiul numeroșilor ageamii cu bani care vin la schi iarna și la ferme de agrement vara. Fiecare firmă din oraș avea un motiv legat de Vestul Sălbatic – Antler Motel, Silver Dolar Saloon, Hitching Post Lodge. Chiar și Bank of Jackson, unde am intrat ca să încasez un cec de călătorie, avea un cap de bizon împăiat pe un perete. Totul părea însă mai degrabă firesc. Wyoming e statul cel mai pătruns de spiritul Vestului dintre toate statele din Vest. Rămâne încă un ținut al cowboy-ilor, cailor și spațiilor ample, un loc în care bărbații sunt bărbați, ceea ce, la prima vedere, înseamnă să umble de colo-colo cu o camionetă și să fie cam înceți la minte. Nu mai văzusem niciodată atâția oameni în ținută de cowboy și aproape toți au pistol. Cu doar vreo câteva săptămâni înainte, legislativul de stat de la Cheyenne introdusese o regulă conform căreia toți legislatorii urmau să-și lase pistolul la recepție când intrau în clădire. Iată categoria din care face parte Wyomingul.

Am mers mai departe spre Parcul Național Grand Teton. Încă un nume frapant pentru dumneavoastră. În franceză, *tétons* înseamnă „țâțe”. E un fapt interesant – ca să spunem așa, o chestie topografică picantă – pe care domnișoara Mucus, profesoara mea de geografie din gimnaziu, nu ni l-a împărtășit în clasa a opta. De ce la școală nu ți se spun niciodată lucrurile cele mai interesante? Dacă aș fi știut în liceu că Thomas Jefferson ținea o sclavă de culoare care să-l ajute să-și rezolve tensiunile sexuale sau că Ulysses S. Grant era un bețiv incurabil care nu era în stare să se încheie singur la șliț fără să cadă grămadă, aș fi manifestat un interes mai viu față de lecții, vă spun sigur.

În orice caz, primii exploratori francezi care au trecut prin nord-vestul Wyomingului au aruncat o privire munților și au exclamat: „*Zut alors!* Hei, Jacques, fii atent la munții ăia! Arată exact ca *téton*-urile nevesti-mii”. Nu-i așa că e tipic francezilor să reducă totul la nivel de vulgarități sexuale? Slavă Domnului că nu au descoperit Marele Canion, mai mult nu spun. Și faptul remarcabil e că munții Teton arată ca niște țâțe cam în aceeași măsură în care... ei bine, o tigaie sau niște bocanci de drumetrie arată ca niște țâțe. Într-un cuvânt, nu arată deloc ca niște țâțe, decât, poate, pentru bărbații disperat de singuri, plecați de acasă de foarte multă vreme. Mie mi se părea că aduceau puțin cu niște țâțe.

Parcul Național Grand Teton și Parcul Național Yellowstone formează împreună o imensă zonă sălbatică, ce se întinde pe mai bine de 170 de kilometri de la nord la sud. Drumul care le unește, șoseaua 191, abia fusese redeschis pe anul respectiv, iar centrele pentru vizitatori din Teton erau încă închise. Abia dacă am văzut alți oameni sau vehicule în zonă și am condus 60 de kilometri într-o izolare splendidă de-a lungul luncii sălbatice a râului Snake, unde turme de elani pășteau pe fundalul munților Teton înalți și ascuțiți. Pe măsură ce am urcat în Yellowstone, norii au devenit mohorâți, părând împovărați de ninsoare. Drumul pe care mă aflam se închide șase luni pe an, astfel că vă cam puteți da seama cum sunt iernile acolo. Chiar și acum, stratul de zăpadă de la marginea drumului avea pe alocuri un metru și jumătate sau doi.

Yellowstone e cel mai vechi parc național din lume (a fost creat în 1872) și e imens, cam cât Connecticutul. Am mers mai bine de o oră cu mașina fără să întâlnesc pe nimeni în afară

de un paznic al parcului într-o gheretă de lemn, care mi-a cerut 10 dolari ca să intru. Aceasta trebuie să fie o muncă palpitantă pentru un absolvent de colegiu – să stea într-o gheretă la dracu-n praznic și să încaseze câte 10 dolari de la un turist o dată la două-trei ore. În cele din urmă am ajuns la un drum spre Grant Village, pe care am mers un kilometru și jumătate prin pădurea înzăpezită. Satul era măricel, cu un centru pentru vizitatori, un motel, magazine, oficiu poștal și camping, însă totul era închis și toate ferestrele erau acoperite cu scânduri. Troienele de zăpadă se înălțau până aproape de acoperișul unora dintre clădiri. Parcursesem de-acum 110 kilometri fără să văd vreo firmă deschisă, așa că am mulțumit în gând cerului că făcusem plinul de benzină la Jackson.

Grant Village și satul învecinat, West Thumb, se află pe malul lacului Yellowstone, de-a lungul căruia trece șoseaua. Aburi fierbinți se ridicau din fumarolele lacului și ieșeau cu bulbuci prin noroiul de la marginea drumului. Mă aflu în partea de parc numită caldeira. Odinioară acolo se aflase un munte măreț. Dar cu 600.000 de ani în urmă a explodat într-o colosală erupție vulcanică ce a trimis în atmosferă 1.000 de kilometri cubi de reziduuri. Gheizerele, fumarolele și vulcanii noroioși pentru care e vestit Yellowstone sunt rămășițele bolborositoare ale acelui cataclism.

Imediat după West Thumb, șoseaua se bifurca. Un drum ducea spre Old Faithful, cel mai renumit dintre gheizere, dar de-a curmezișul lui se întinsese un lanț de care atârna un indicator roșu cu „Drum închis”. Old Faithful se afla la 27 de kilometri distanță pe drumul închis și la 130 pe drumul alternativ. Am mers mai departe spre valea Hayden, unde poți

opri în numeroase refugii ca să admiri panorame cu râul Yellowstone. Pe acolo hoinăresc urșii grizzly și pasc bizonii.

Când intri în parc, primești instrucțiuni serioase să nu te apropii de animale, întrucât e foarte probabil să te omoare sau să te schilodească, deși am citit ulterior că mai mulți oameni au fost uciși în parc de alți oameni decât de animale. Chiar și așa, urșii grizzly rămân un pericol real pentru excursioniștii cu cortul, dintre care unu-doi sunt înhățați în fiecare an. Dacă stai cu cortul în parc, ești instruit să-ți schimbi hainele după ce mănânci sau după ce faci mâncare și să le pui, împreună cu toate alimentele, într-un sac suspendat de o ramură la trei metri de sol și la 100 de metri de cort. Circulă nenumărate povești despre excursioniști flămânzi care mănâncă un baton de ciocolată înainte de culcare, pentru ca după cinci minute un grizzly să bage capul în cort și să întrebe: „Hei, băieți, aveți niște ciocolată?”. Conform broșurilor oferite de parc, există chiar dovezi conform cărora menstruația și întreținerea de raporturi sexuale îi atrag pe urșii grizzly. Ceea ce mi s-a părut cam nasol.

M-am uitat cu binoclul tatei, dar nu am văzut nici un urs, poate pentru că încă hibernau și pentru că nu au mai rămas mulți în parc. Majoritatea au fost alungați de puhoiul vizitatorilor de peste vară, deși accesul oamenilor e interzis pe porțiuni întinse din Yellowstone, pentru a-i încuraja pe urși să rămână. Existau însă cirezi de bizoni peste tot. Bizonul e un animal extraordinar, cu capul și greabănul sale imense pe niște picioare subțirele. Trebuie să fi fost impresionant să vezi câmpii pline cu cirezi de milioane de animale.

Am mers mai departe spre Geyser Basin, cel mai volatil și mai instabil peisaj din lume. La câțiva kilometri spre est, solul

se ridică cu circa doi centimetri pe an, ceea ce sugerează că va urma o nouă erupție de proporții. Geyser Basin oferea cea mai fantastică și mai stranie priveliște, un peisaj selenar cu exalații de vapori, gheizere șuierătoare și iazuri de mică adâncime de un acvamarin intens. Poți hoinări peste tot pe pasarele din lemn construite deasupra solului. Conform informațiilor de pe panouri, dacă ai pași în afara pasarelelor, te-ai afunda în solul ca o crustă și ai muri opărit în apa aflată aproape de suprafață. Întreaga zonă putea a sulf.

Am mers până la gheizerul Steamboat, cel mai mare din lume. Conform panoului informativ, apa țâșnește din el până la 122 de metri înălțime, deși numai la intervale destul de mari. Ultima mare erupție se consemnase cu trei ani și jumătate înainte, pe 26 septembrie 1984. În timp ce îl priveam, a erupt – am înțeles dintr-odată expresia „a-ți sări inima din piept”. Balta de noroi aburind din fața mea a făcut fleoșc-fleoșc-fleoșc ca un sfincter colosal pulsabil (recunosc că și sfincterul meu a început să pulseze într-un contrapunct modest), apoi, cu un șuierat ca de balenă care urcă la suprafață ca să respire, a lansat o coloană mare, clocotită de apă învolburată. S-a înălțat la doar vreo șase-opt metri, dar erupția a durat multe secunde. Apoi s-a oprit, a reînceput, iar asta s-a repetat de patru ori, umplând aerul răcoros cu pături de abur, după care a intrat în repaus. Când a terminat, mi-am închis gura cu mâna și m-am întors la mașină, știind că văzusem una dintre cele mai impresionante priveliști din viața mea.

Acum nu mai era nevoie să merg la Old Faithful, de care mă mai despărțeau 60 de kilometri. Am pornit în schimb pe drumul abrupt ce urca dincolo de Roaring Mountain (Muntele

Urlător), pe lângă Nymph Lake (Lacul Nimfei), Grizzly Lake (Lacul Grizzly) și Sheepeater Cliff (Stânca Mâncătoare de Oi) – vai, ador aceste nume! –, apoi o lua la vale, spre Mammoth Hot Springs, unde se află administrația parcului. Acolo am găsit un centru pentru vizitatori deschis, așa că am aruncat o privire înăuntru, am făcut un pipi și am băut niște apă înainte să-mi continui drumul. Când am ieșit din parc pe la capătul nordic, în apropiere de orașelul Gardiner, mă aflam într-un alt stat, Montana. Am parcurs cei circa 100 de kilometri până la Livingston printr-un peisaj mai puțin sălbatic, dar mai frumos decât tot ce oferise Yellowstone. Asta se datora parțial faptului că soarele ieșise dintre nori și umpluse dintr-odată după-amiaza târzie cu o căldură primăvărată. Umbre lungi se întindeau peste vale. Aici nu era zăpadă, deși prima infuzie de verde abia începea să se facă simțită în pajiștile încă galbene care mărgineau șoseaua. Era deja sfârșitul lunii aprilie, dar iarna se retrăgea abia acum.

M-am cazat la motelul Del Mar din Livingston, am cinat și am ieșit la plimbare de-a lungul șoselei, la marginea orașului. Soarele apunea în spatele munților din apropiere, așa că seara s-a făcut imediat rece. Un vânt tăios venea din pustietatea Canadei, de la 500 de kilometri spre nord, un vânt din acela care îți intră pe sub haină la spate și își bate joc de freza ta. Răsuna de-a lungul cablurilor telefonice, ca un fluierat printre dinți, și făcea iarba înaltă să se agite. Undeva, o poartă scârțâia și se trântea, scârțâia și se trântea. Șoseaua se întindea netedă și dreaptă în fața mea, îngustându-se și dispărând la câțiva kilometri mai încolo. Din când în când, o mașină venea spre mine din spate făcând un zgomot straniu ca de avion cu reacție la decolare. Pe măsură ce se tot apropia,

mă întrebam o clipă dacă urma să mă lovească – atât de aproape părea după cum se auzea –, apoi mă depășea ca fulgerul și îi urmăream luminile de poziție dispărând în întunericul tot mai dens.

Un marfar a apărut pe o cale ferată paralelă cu șoseaua. La început au fost o lumină îndepărtată și niște șuierături scurte, apoi a ajuns în dreptul meu trecând lent și maiestuos în procesiunea sa de fiecare noapte prin Livingston. Era imens – trenurile americane sunt de două ori mai mari decât cele europene – și lung de cel puțin un kilometru și jumătate. Am numărat 60 de vagoane de marfă înainte să le pierd șirul, toate fiind marcate cu nume precum Burlington & Northern, Rock Island, Santa Fe. Mi s-a părut curios că liniile feroviare poartă adesea numele unor orașe care nu au avut niciodată vreo importanță aparte. M-am întrebat câți oameni au pierdut absolut tot cu un secol înainte, când au cumpărat proprietăți în localități precum Atchison și Topeka, presupunând că într-o bună zi acestea vor deveni la fel de mari precum Chicago și San Francisco. Spre capătul trenului era un vagon cu ușa deschisă, în interiorul căruia se vedeau trei siluete neclare: vagabonzi. Eram uimit că asemenea oameni mai existau, că încă mai era posibil să călătorești clandestin cu trenul. În amurg, acest mod de a-ți petrece viața părea foarte romantic. M-am abținut să sprintez spre tren, să urc în el și să dispar pur și simplu împreună cu ei în noapte. Nimic nu te face să uiți de rațiune ca un tren de seară în mers. În schimb doar am făcut stânga-mprejur și mi-am continuat drumul de-a lungul căii ferate spre oraș, cuprins de o mulțumire ciudată.

Capitolul 27

A doua zi nu mă puteam hotărî dacă să mă întorc în Wyoming, mergând mai departe spre est pe șoseaua interstată 90, ca să ajung în Cody, un orașel, sau dacă să rămân în Montana și să vizitez câmpul național de luptă Custer. Cody a fost botezat după Buffalo Bill Cody, care a acceptat să fie înmormântat acolo cu condiția ca orașul să-i poarte numele. E posibil să mai fi existat două condiții: (1) lumea să aștepte ca el să moară înainte de a-l îngropa și (2) să umple orașelul cu cât mai multe nimicuri turistice. Sesizând ocazia de a scoate ceva bani, orașenii le-au acceptat bucuroși și de atunci exploatează celebritatea lui Cody. Astăzi, orașul oferă șase muzee dedicate cowboy-ilor și alte distracții și, desigur, numeroase prilejuri de a achiziționa mici rahaturi de dus acasă.

Oamenilor din Cody le place să credeți că Buffalo Bill a fost un fiu al orașului. De fapt, sunt teribil de mândru să vă informez că a fost un fiu al statului Iowa, născut în orașelul Le Claire în 1864. Într-una dintre acțiunile comerciale mai disperate ale acestui secol, locuitorii din Cody au cumpărat casa în care s-a născut Buffalo Bill și au instalat-o în orașul lor, dar mint de îngheață apele când sugerează că era din partea locului. De fapt, Cody își are propriul fiu talentat. Artistul

Jackson Pollock s-a născut acolo. Dar locuitorii orașului nu speculează acest lucru din cauză că – presupun – Pollock n-avea nici o treabă cu împușcatul bizonilor.

Așadar, aceasta era opțiunea numărul unu. Ca alternativă, după cum spuneam, îmi puteam continua călătoria prin Montana până la Little Bighorn, unde Custer și-a luat-o-n barbă. Ca să fiu cât se poate de sincer, nici una dintre variante nu mă atrăgea în mod deosebit – aș fi preferat ceva de genul unei băuturi pe o terasă cu vedere spre mare –, dar nu prea ai de ales în Wyoming și în Montana. În cele din urmă am optat pentru ultima bătălie a lui Custer. M-am surprins singur, pentru că de regulă nu îmi plac câmpurile de luptă. Nu le mai consider interesante după ce s-au colectat cadavrele și s-a făcut curat. Tatălui meu îi plăceau la nebunie câmpurile de luptă. Înarmat cu un ghid și o hartă, refăcea entuziasmat mișcările de trupe din timpul bătăliei de pe Culmea Lingăilor sau mai știu eu de unde.

O dată am avut de ales între a merge cu mama la un muzeu ca să vedem rochiile ale soțiilor unor președinți americani și a rămâne cu tata și am ales nesăbuit a doua variantă. Am petrecut o după-amiază lungă ținându-mă după el, convins că își pierduse mințile. „Asta trebuie să fie locul în care generalul Fraiereanu s-a împușcat accidental la subsuoară și a trebuit să fie înlocuit la comandă de locotenent-colonelul Popicărescu”, spunea el în timp ce ne opinteam spre vreun vârf abrupt. „Asta înseamnă că forțele lui Prostovici trebuie să se fi regrupat acolo, pe la copacii ăia” – și arăta spre un pâlț de copaci aflat trei dealuri mai încolo și pornea cu pași mari și documentele fluturând în vânt, iar eu mă întrebam: „Acum unde se mai duce?”. Ulterior, spre marea mea neplăcere, am

aflat că turul muzeului dedicat rochiilor soțiilor de președinți americani durase doar 20 de minute, iar mama, fratele și sora mea petrecuseră restul după-amiezii la restaurantul unui hotel Howard Johnson, mâncând înghețată cu sirop de ciocolată.

Drept urmare, monumentul național de pe câmpul de luptă Custer a fost o surpriză plăcută. Nu e cine știe ce, dar nici despre bătălie nu e mare lucru de spus. Centrul pentru vizitatori conținea un muzeu mic, dar captivant cu obiecte ale indienilor și ale soldaților, precum și o machetă topografică a câmpului de luptă, pe care niște becuri minuscule indicau etapele desfășurării bătăliei. Adică, un șir de lumini albastre coborau încrezătoare dealul, apoi îl urcau la repezeală, urmărite de lumini roșii mult mai numeroase. Luminile albastre se grupau pe vârful dealului, unde clipeau furibund o vreme, apoi se stingeau una câte una, pe măsură ce luminile roșii se năpusteau asupra lor. Pe machetă, bătălia s-a încheiat în vreo câteva minute; în realitate nu a durat mult mai mult. Custer a fost un idiot și o brută și și-a meritat soarta. Plănuise să-i măcelărească pe indienii cheyenne și sioux – bărbați, femei și copii – care se instalaseră pe malul râului Little Bighorn și a avut ghinionul ca aceștia să fie mult mai numeroși și mai bine înarmați decât calculase. Custer și oamenii lui au fugit înapoi pe vârful dealului pe care se află acum centrul pentru vizitatori, dar nu au avut unde să se ascundă și au fost învinși în scurt timp. Am ieșit, am urcat o pantă scurtă până la ultimele poziții ale lui Custer și am privit în jur.

Locul e un deal mohorât și fără copaci, unde vântul bate neîncetat. De pe vârful dealului se vedea la 80-100 de

kilometri depărtare și nu se zărea nici un singur arbore, ci doar o întindere neîntreruptă de iarbă gălbuie care se unduia spre orizontul alb. Era un loc atât de izolat și de îndepărtat, încât vedeam vântul apropiindu-se înainte să-l simt. Iarba de la poalele dealului începea să fremete și într-o clipă o rafală se rotea în jurul meu și dispărea.

Locul ultimei defensive a lui Custer e împrejmuit de un gard negru din fier forjat. În perimetrul astfel delimitat, de vreo 50 de metri în diametru, sunt răspândite pietre albe ce marchează punctul în care a căzut fiecare soldat. În spatele meu, la aproximativ 50 de metri pe versantul cealălalt, erau două pietre albe una lângă alta pe locul în care doi soldați încercaseră în mod evident să fugă și li se tăiasse calea. Nu se știe unde au căzut indienii și nici câți, pentru că și-au luat morții și răniții cu ei. De fapt, nu se știe cu adevărat ce s-a întâmplat acolo în acea zi din iunie 1876, din cauză că indienii au furnizat relatări contradictorii și nici unul dintre participanții albi nu a supraviețuit. Se știe cu siguranță doar atât: Custer a dat-o-n bară rău de tot, fapt care a dus la moartea sa și a altor 260 de soldați.

Pietrele comemorative astfel împrăștiate într-un loc atât de pustiu și de vântos au un efect surprinzător, aproape tulburător. Nu ai cum să le privești și să nu te gândești ce moarte stranie și înfricoșătoare trebuie să fi avut soldații căzuți acolo; și am fost cuprins din nou de o stare meditativă cât am coborât dealul până la mașină și m-am întors pe nesfârșita șosea americană.

M-am îndreptat spre Buffalo, Wyoming, printr-un peisaj cu dealuri verzui-maronii. Montana e un stat imens și pustiu. E

chiar mai mare și mai pustiu decât Nevada, în principal pentru că nu are așezări semnificative. Helena, capitala statului, are doar 24.000 de locuitori. Populația statului nu atinge 800.000 – pe o suprafață totală de 380.000 de kilometri pătrați. Și totuși, Montana are un fel de frumusețe obsedantă, cu nesfârșitele sale câmpii pustii sub cerul înalt. E numită ținutul „Cerului Înalt” și chiar așa e. Considerasem mereu cerul drept ceva fix și invariabil, însă aici părea să fi crescut cel puțin înzecit. Chevette era o particulă minusculă sub o cupolă albă colosală. Totul părea pitic în comparație cu cerul acela uluitor.

Șoseaua trecea printr-o rezervație mare a indienilor crow, dar nu am văzut nici urmă de indieni nici pe drum, nici în afara lui. După Lodge Grass și Wyola am reintrat în Wyoming. Peisajul a rămas la fel, deși aici vedeai mai multe semne că se creșteau animale și harta s-a umplut din nou de nume derutante: Spotted Horse (Calul Bălțat), Recluse (Pustnicul), Crazy Woman Creek (Pârâul Nebunei), Thunder Basin (Bazinul Tunetului).

Am intrat în Buffalo. Aici a avut loc în 1892 celebrul Război din Districtul Johnson, incidentul care a inspirat filmul *Tărâmul făgăduinței*, deși de fapt termenul „război” e extrem de exagerat pentru scara la care s-au desfășurat evenimentele. Tot ce s-a întâmplat a fost că fermierii locali, sub acoperirea Asociației Crescătorilor de Animale din Wyoming, au angajat niște golani să vină în districtul Johnson și să le tragă o mamă de bătaie unora dintre coloniștii care începuseră să se mute legal acolo de puțin timp. După ce golanii au omorât un bărbat, coloniștii s-au mobilizat și i-au alungat la o fermă din afara orașului, unde i-au asediat până când cavaleria le-a

asigurat derbedeilor umiliți plecarea din oraș în condiții de siguranță. Și asta a fost tot: doar un bărbat ucis și prea puține împușcături. Cam așa era în Vest, în linii mari. Acolo locuiau doar fermieri. Asta-i tot.

Am ajuns la Buffalo la patru și ceva după-amiaza. Orașul are un muzeu dedicat Războiului din Districtul Johnson, pe care speram să-l vizitez, însă am descoperit când am ajuns acolo că e deschis doar din iunie până în septembrie. M-am plimbat cu mașina prin zona comercială, gândindu-mă dacă să rămân acolo peste noapte, dar orașelul era atât de trist, încât m-am hotărât să merg mai departe până la Gillette, aflat la 110 kilometri. La Gillette era și mai rău. L-am cutreierat timp de câteva minute, dar nu am putut accepta ideea de a-mi petrece acolo o seară de sâmbătă, așa că m-am hotărât din nou să-mi continui călătoria.

Așa se face că am ajuns la Sundance, după alți 50 de kilometri. Sundance e orașul de la care și-a luat numele Sundance Kid și se pare că nici nu mai era altceva în oraș care să merite să fie luat. Nu s-a născut la Sundance, ci doar a stat o vreme la închisoare acolo. Era o localitate mică și fără nici un farmec, cu doar un drum de intrare și unul de ieșire. M-am cazat la motelul Bear Lodge de pe strada principală, într-o cameră plăcută dacă ne gândim la dotări elementare. Patul era moale, televizorul avea cablu cu HBO, iar pe colacul veceului exista o bandă cu „Dezinfectat”. În capătul mai îndepărtat al străzii era un restaurant care arăta acceptabil. Evident, nu urma să petrec acolo cea mai minunată seară de sâmbătă din viața mea, dar lucrurile ar fi putut sta mai prost. Și în scurt timp așa au și stat.

Am făcut un duș, apoi, în timp ce mă îmbrăcam, am deschis televizorul și l-am urmărit pe pastorul Jimmy Swaggart, un teleevanghelist prins cu puțin timp înainte flirtând cu o prostituată, ca un ticălos bătrân ce era. În mod firesc, acest lucru îi cam știrbise din credibilitate, așa că luase calea undelor, aproape încontinuu, din câte îmi dădeam seama, ca să se milogească pentru indulgență. Iată-l așadar din nou, cerând bani și iertare, în această ordine. Lacrimile îi curgeau șiroaie și îi luceau pe obraji. Mi-a spus că e un păcătos de nimic.

— Aici nu te contrazic, Jimmilică, am replicat și am închis televizorul.

Am ieșit pe strada principală. Era șapte fără zece. Seara era caldă și în aerul nemișcat aroma fripturilor la grătar plutea dinspre restaurantul de peste drum și mi se cuibărea în nări. Nu mâncasem toată ziua, iar izul de mușchi de vită m-a făcut să-mi dau seama că îmi era o foame teribilă. Mi-am netezit părul ud, m-am asigurat inutil din dreapta și din stânga înainte să pășesc pe carosabil – nu mișca nimic pe drum pe o rază de cel puțin 100 de kilometri – și m-am dus într-acolo. Am deschis ușa și am rămas șocat să văd că localul era plin ochi cu membri ai societății Shriners International.

Shrinerii, dacă nu știți despre ei, sunt o organizație socială alcătuită din bărbați de vârstă mijlocie cu o anumită dispoziție și mentalitate – genul de bărbați cărora le place să facă farse și să ciupească de fund chelnerițele care trec pe lângă ei. Se îmbată adesea și aruncă cu baloane umplute cu apă de la fereastra hotelului. Pentru ei, o poantă inteligentă e să-și ducă mâna făcută căuș la subsuoară și să scoată niște pârțâieli. Recunoști oricând un shriner pentru că poartă fes roșu și

șosete desperecheate. Shrinerii se întrunesc așa-zicând ca să strângă bani pentru acțiuni caritabile. Asta le spun nevestelor lor. Să vă relatez însă un fapt interesant care v-ar putea ajuta să înțelegeți relevanța acestor afirmații. Conform *Harper's Magazine*, în 1984 shrinerii au strâns în total 17,5 milioane de dolari, din care au donat 182.000 în scop caritabil. Pe scurt, shrinerii se adună ca să facă măgării. Așa că poate îmi înțelegeți neliniștea când m-am văzut în situația de a lua cina înconjurat de 50 de chelioși care aruncă prin sală cu bucățele de unt și își dau foc unul altuia la meniuri.

Plasatoarea a venit la mine. Mesteca gumă și nu părea prea prietenoasă.

— Vă ajut cu ceva?

— Aș vrea o masă pentru o persoană, vă rog.

A pocnit din guma de mestecat într-un mod deloc atrăgător.

— Restaurantul e închis.

Am rămas șocat din nou.

— Mi se pare cât se poate de deschis.

— E o petrecere privată. Au rezervat restaurantul pentru seara asta.

Am oftat.

— Nu cunosc orașul. Îmi puteți spune alt loc în care să pot mânca ceva?

A rânjit, încântată în mod evident că putea să-mi dea o veste proastă:

— Suntem singurul restaurant din Sundance.

Niște shrineri radioși aflați la o masă din apropiere îmi urmăreau nemulțumirea crescândă cu o veselie nătângă.

— Puteți încerca la benzinăria de mai încolo, a adăugat doamna.

— La benzinărie se servește mâncare? i-am răspuns mirându-mă calm.

— Nu, dar au chipsuri și batoane de ciocolată.

— Nu pot să cred că se întâmplă așa ceva, am murmurat.

— Sau mai puteți merge cam un kilometru și jumătate de la ieșirea din oraș, pe șoseaua 24, și o să ajungeți la un Tastee-Freez cu drive-in.

Fantastic. Chiar am rămas fără cuvinte. Femeia îmi spunea că într-o seară de sâmbătă, în Sundance, Wyoming, nu puteam să mănânc la cină decât chipsuri de cartofi și înghețată.

— Dar un alt oraș? am întrebat.

— Puteți încerca în Spearfish. E la 50 de kilometri de aici, pe șoseaua 14, dincolo de granița statală cu Dakota de Sud. Dar nici acolo n-o să găsiți mare lucru.

A rânjit din nou și a pocnit din gumă, ca și cum era mândră că trăia într-un așa loc de rahat.

— Atunci mulțumesc *foarte* mult pentru ajutor, am spus cu o ipocrizie elaborată și am plecat.

Iată diferența dintre Midwest și Vest, doamnelor și domnilor. Oamenii din Midwest sunt amabili. În Midwest, plasatoarea s-ar fi simțit prost dacă aș fi plecat flămând. Mi-ar fi găsit o masă în fundul sălii sau cel puțin mi-ar fi pregătit două-trei sendvișuri cu friptură de vită și o porție zdravănă de plăcintă cu mere ca să le iau cu mine la motel. Iar shrinerii, chiar dacă sunt niște măgari hiperimbecili, mi-ar fi făcut loc bucuroși la una dintre mesele lor și probabil că mi-ar fi dat și niște bucățele de unt de aruncat. Locuitorii Midwestului sunt buni și amabili cu străinii. Însă aici, în Sundance, lipsa crasă de omenie nu era eclipsată decât de creierul cât o alună al shrinerilor.

Am pornit anevoie în direcția localului Tastee-Freez. Am mers o vreme, am trecut pe lângă ultima dintre case și am intrat pe o șosea pustie care părea să se întindă pe mulți kilometri, dar nu se vedea nici urmă de Tastee-Freez, așa că am făcut stânga-mprejur și m-am târât înapoi în oraș. Intenționam să iau mașina, dar apoi nu m-am mai deranjat. Faptul că nici nu știau să scrie corect „freeze” m-a făcut să-mi displacă dintotdeauna localurile astea. Câtă încredere poți avea într-o firmă care nu scrie corect nici măcar un cuvânt monosilabic? Așa că m-am dus în schimb la benzinărie și mi-am cumpărat chipsuri și batoane de ciocolată de vreo șase dolari, pe care, întors în cameră, le-am descărcat pe pat. Am zăcut și m-am îndopat cu batoane de ciocolată așa cum bagi bușteni într-un gater și m-am uitat la o producție violentă marca Hollywood pe HBO, apoi am avut o altă noapte agitată, lungit în pat pe întuneric, plin și totuși nesatisfăcut, cu ochii ațintiți în tavan, ascultând vocile shrinerilor de peste drum și chiorăitul neîncetat al stomacului meu.

Și așa a trecut noaptea.

M-am trezit devreme și am tras cu ochiul afară, tremurând, printre draperii. Erau zorii unei duminici cu burniță. Pe stradă nu era nici țipenie. Ar fi fost un moment excelent să arunc o bombă incendiară asupra restaurantului. Mi-am propus să nu uit să-mi pun în bagaj și niște gelinită data viitoare când vin în Wyoming. Și sendvișuri. Am deschis televizorul, m-am băgat înapoi în pat și m-am învelit până sub ochi. Jimmy Swaggart încă cerea iertare. Măiculiță, cât poate omul ăsta să plângă! E o cascadă umană. L-am urmărit o vreme, apoi m-am ridicat și am schimbat postul. Pe toate celelalte canale erau doar alți teleevangheliști, de obicei

alături de nevestele lor bondoace. Puteai să-ți dai seama de ce căutau toți sex. În general, la emisiune era invitat și ginerele evanghelistului, un absolvent al școlii de îngrijire personală Pat Boone, care cânta o melodie cu un titlu de genul „Iisus ți-e prieten și, te rog, trimite-ne o căruță de bani”. Puține experiențe pot fi mai deprimante decât să stai singur în pat, într-o cameră de motel întunecată dintr-un loc precum Wyomingul, și să te uiți la televizor duminică dimineața devreme.

Îmi amintesc de vremurile în care nici măcar nu exista emisie TV duminică dimineața; cam atât de bătrân sunt. Deschideai televizorul pe WOI și nu vedeai decât mira și te uitai la ea, în lipsă de altceva. După o vreme, mira dispărea și se difuza *Sky King*, program interesant și palpitant, cel puțin în comparație cu mira. Astăzi televiziunile americane nu mai afișează mira – păcat, pentru că, dacă aș avea de ales între miră și teleevangheliști, aș alege fără ezitare mira. Era liniștitoare într-un mod ciudat și, bineînțeles, nu îți cerea bani și nu te pune să-i asculți ginerele cântând.

Abia trecuse de opt când am plecat de la motel. Am pornit prin burniță spre Devils Tower, aflat la vreo 40 de kilometri. Devils Tower a fost muntele folosit de Steven Spielberg în *Întâlnire de gradul trei*, cel pe care extraterestrii aterizează. E atât de unic și de extraordinar, încât nu îți poți imagina la ce alternativă ar fi apelat Spielberg dacă acest munte nu ar fi existat. Îl vezi cu mult înainte să ajungi la el, dar, pe măsură ce te apropii, dimensiunile sale devin de-a dreptul copleșitoare. E un con de stâncă cu vârful plat, înalt de 265 de metri, care se ridică dintr-o câmpie altfel fără nimic remarcabil. Explicația

științifică e că la origine a fost un accident vulcanic – un mare boț de rocă încălzită care a țâșnit din pământ, apoi s-a răcit, căpătând actuala sa formă contrariantă. Se spune că lucește la lumina lunii, dar chiar și acum, într-o dimineață umedă de duminică, cu nori fumurii atingându-i vârful, arăta de-a dreptul supranatural, ca și cum ar fi fost așezat acolo cu miliarde de ani în urmă în eventualul beneficiu al unor extraterestri. Sper doar că, atunci când chiar vor veni, nu se vor aștepta să mănânce în oraș.

Am oprit într-un refugiu de lângă Devils Tower și am ieșit din mașină ca să-l privesc, mijind ochii în burniță. Pe un panou de lemn aflat la marginea drumului scria că indienii considerau turnul sacru și că în 1906 a devenit primul monument național al Americii. L-am privit îndelung, hipnotizat în egală măsură de măreția lui și de o nevoie surdă de cafea, apoi mi-am dat seama că burnița mă uda bine, așa că m-am întors la mașină și am plecat mai departe. Întrucât rămăsesem fără cină cu o seară înainte, intenționez să mă răsfăț cu cea mai mare dintre toate plăcerile gustative americane – să iau micul dejun de duminică în oraș.

În America, toată lumea iese în oraș duminica la micul dejun. E o activitate atât de îndrăgită, încât de regulă trebuie să stai la rând ca să primești o masă, dar așteptarea merită de fiecare dată. De fapt, imposibilitatea de a obține gratificare bucală pe loc e o experiență atât de neobișnuită în America, încât statul la rând chiar intensifică plăcerea. Bineînțeles, nu vrei să ți se întâmple asta tot timpul, nu vrei să faci ca un britanic, dar o dată pe săptămână timp de 20 de minute e chiar mișto. Unul dintre motivele pentru care trebuie să stai la rând e că chelnerița are nevoie de vreo 30 de minute doar ca

să ia comanda. Mai întâi trebuie să-i spui dacă vrei ouăle ochiuri cu gălbenușul moale sau cu gălbenușul tare, dacă le vrei jumări, poșate, fierte moi sau omletă, iar în cazul în care vrei omletă, dacă o vrei simplă, cu brânză, cu legume, picantă sau cu ciocolată și nuci, apoi trebuie să te hotărăști dacă vrei ca pâinea prăjită să fie din făină albă, de secară, integrală sau dacă vrei pâine dospită sau neagră cu maia și dacă vrei cremă de unt, unt tare sau înlocuitor de unt cu conținut redus de colesterol, apoi urmează o perioadă de negocieri complicate în care întrebi dacă ți se pot aduce fulgi de porumb în loc de melc cu scorțișoară și cârnăciori în loc de chiftele. Așa că chelnerița, care are doar 16 ani și nu e chiar isteată, trebuie să-l întrebe pe manager dacă se poate, apoi se întoarce și îți spune că nu poți primi fulgi de porumb în loc de melc cu scorțișoară, dar poți primi cartofi prăjiți în stil Idaho în loc de o porție mică de clătite sau poți primi o brișă englezească cu bacon în loc de pâine prăjită din făină integrală, dar numai dacă comanzi și crochete de cartofi și un suc de portocale mare. Consideri că așa ceva e inacceptabil și te hotărăști să-ți comanzi gofre, așa că chelnerița trebuie să șteargă totul cu ciotul ei de radieră și să o ia de la început. Iar în celălalt capăt al sălii, rândul din spatele panoului cu „Vă rugăm să așteptați să fiți condus la masă” se tot lungește, dar nu se supără nimeni, pentru că mâncarea miroase foarte bine și, oricum, așteptarea asta e, cum ziceam, chiar mișto.

Mergeam pe șoseaua 24 printr-un peisaj cu dealuri joase cuprins de emoția așteptării. Pe parcursul următorilor 30 de kilometri existau trei orașele și eram convins că unul dintre ele urma să aibă un restaurant la marginea drumului. Mă aflam aproape de granița statală cu Dakota de Sud. Ieșeam din

ținutul crescătorilor de animale și intram într-o regiune agricolă mai convențională. Fermierii nu pot trăi fără un restaurant la marginea drumului din trei în trei kilometri, așa că nu mă îndoiam că aveam să găsesc unul imediat după curba următoare. Am trecut pe rând prin cele trei orașele – Hulett, Alva, Aladdin –, dar nu am găsit nimic în afară de niște case adormite. Nu se trezise nimeni. În ce fel de loc mă aflam? Fermierii se trezesc în zori chiar și duminică. Dincolo de Beulah am trecut pe lângă Belle Fourche, o localitate mai mare, apoi prin St Onge și Sturgis, dar tot nimic. Nu am avut de unde să-mi iau nici măcar o cafea.

În sfârșit, am ajuns la Deadwood (Uscături), un mic oraș care măcar nu își trăda numele. Pentru o scurtă perioadă, în anii 1870, după ce s-a descoperit aur în Black Hills, Deadwood a fost unul dintre cele mai dinamice și mai celebre orașe din Vest. Acolo a locuit Calamity Jane. Wild Bill Hickok a fost împușcat mortal în timpul unei partide de cărți într-o cârciumă locală. Astăzi, orașul își câștigă traiul luând sume mari de bani de la turiști în schimbul unor flecuștețe de rahat de dus acasă și de pus pe poliță deasupra șemineului. Aproape toate magazinele de pe strada principală vindeau exclusiv suvenire, iar câteva dintre ele erau deschise, deși era duminică dimineața. Am găsit și vreo câteva cafenele, dar erau închise.

Am intrat la Gold Nugget Trading Post și am aruncat o privire. Era o încăpere mare, în care nu se vindeau decât suvenire – mocasini, traiste indiene cu mărgelă, vârfuri de săgeți, pepite de pirită, păpuși indiene. Eram singurul client. Nu am văzut nimic de cumpărat, așa că am plecat și am intrat în alt magazin, la vreo două uși mai încolo, The World Famous

Prospectors Gift Shop, și am găsit exact aceleași chestii, la prețuri identice, și din nou eram singurul client. Personalul nu m-a salutat în nici unul dintre cele două magazine. În Midwest ar fi făcut-o. Am ieșit iar în burnița tristă și am luat-o prin oraș în căutarea unui loc în care să mănânc, dar nu am găsit nimic. Așa că m-am întors la mașină și am pornit spre Mount Rushmore, aflat la 80 de kilometri distanță.

Mount Rushmore e chiar în vecinătatea orașelului Keystone, care e și mai turistic decât Deadwood, dar cel puțin am găsit niște restaurante deschise. Am intrat în unul dintre ele și am fost condus imediat la o masă, fapt care m-a cam descumpănit. Chelnerița mi-a dat un meniu și a plecat. Meniul conținea vreo 40 de variante de mic dejun. Ajunsesem cu lectura abia la numărul 17 („Cârnăciori în aluat”) când chelnerița s-a întors cu creionul pregătit, însă îmi era atât de foame, încât m-am hotărât, mai mult sau mai puțin arbitrar, să comand micul dejun numărul 3.

— Dar ați putea să-mi aduceți cârnăciori în loc de crochete de cartofi? am adăugat.

A bătut ușor cu creionul pe meniu, unde scria FELURILE NU SE POT MODIFICA. Ce nasol! Asta era partea cea mai distractivă. Nu e de mirare că restaurantul era pe jumătate gol. Am dat să formulez un protest, dar mi s-a părut că o văd colectându-și saliva în gură și m-am oprit. Am zâmbit doar și am spus viori:

— Bine, nu contează, mulțumesc!

„Și, te rog, nu-mi scuipa în mâncare!”, am vrut să adaug când a plecat, dar, cumva, am simțit că asta nu ar face decât s-o încurajeze.

Am plecat apoi la Mount Rushmore, la vreo trei kilometri de oraș, pe un drum abrupt. Mi-am dorit dintotdeauna să văd Mount Rushmore, mai ales după ce l-am urmărit pe Cary Grant cățărându-se pe nasul lui Thomas Jefferson în *La nord, prin nord-vest* (film care m-a lăsat și cu nevoia ciudată de a mitralia pe cineva aflat într-un lan de porumb, dintr-un avion care zboară la mică altitudine). Am descoperit încântat că accesul la Mount Rushmore era gratuit. Am găsit o parcare etajată imensă, dar care era aproape goală. Am parcat și am urcat la centrul pentru vizitatori. Avea un perete întreg din sticlă, ca să poți privi din interior monumentul sculptat la înălțime pe versantul învecinat. Era învăluit în ceață. Nu îmi venea să cred ce ghinion aveam. Parcă aș fi încercat să zăresc ceva prin aburul dintr-o saună. Mi s-a părut că îl disting vag pe Washington, dar nu eram sigur. Am așteptat multă vreme, dar nu s-a întâmplat nimic. Chiar când eram pe punctul să renunț și să plec, ceața s-a risipit, din fericire, și i-am văzut – Washington, Jefferson, Lincoln și Teddy Roosevelt, privind rece spre Black Hills.

Monumentul părea mai mic decât mă așteptasem. Toată lumea spune asta. Monumentul pare mai mic decât e în realitate poate din cauza locului în care te afli, considerabil mai jos decât altitudinea sa, și a faptului că îl privești de la vreo 400 de metri distanță. De fapt, Mount Rushmore e imens. Fața lui Washington are 18 metri lungime, iar ochii lui au 3,5 metri. Conform informațiilor de pe un panou, sculpturile de la Rushmore ar avea 141 de metri înălțime, dacă ar avea și corp.

Într-o sală alăturată rula mai mult sau mai puțin continuu un film excelent despre istoria sculpturilor de la Mount Rushmore, cu o sumedenie de statistici impresionante despre

cantitatea de rocă dislocată și cu secvențe extraordinare de film mut prezentând lucrările în desfășurare. Acestea constau în cea mai mare parte din muncitori zâmbitori care băgau dinamită în stâncă, apoi o explozie puternică, după care praful se risipea și se vedea Abraham Lincoln din ceea ce fusese stâncă înainte. Era remarcabil. E o realizare extraordinară, unul dintre motivele de mândrie ale Americii și, cu siguranță, unul dintre marile monumente ale acestui secol.

Lucrările au durat din 1927 până în 1941. Chiar înainte să fie finalizate, Gutzon Borglum, omul din spatele întregului demers, a murit. O tragedie, nu-i așa? A depus atâta muncă atât de mulți ani și, când mai era puțin și se desfăcea șampania și se scoteau platourile cu cârnăciori pe scobitori, s-a prăbușit și și-a dat duhul. Pe o scară a ghinionului de la 0 la 10, aş zice că ăsta e de 11.

Am pornit spre est prin Dakota de Sud, pe lângă Rapid City. Intenționasem să opresc la Parcul Național Badlands, însă ceața și burnița erau atât de dese, încât părea inutil. Mai mult, conform radioului, eram la doar jumătate de pas în fața unui alt front atmosferic periculos. Se preconiza ninsoare în zonele mai înalte ale Black Hills. Multe drumuri din Colorado, Wyoming și Montana erau deja închise din cauza unor căderi de zăpadă recente, inclusiv șoseaua dintre Jackson și Yellowstone. Dacă aş fi ajuns la Yellowstone cu o zi mai târziu, acum aş fi fost blocat, iar dacă nu continuam să mă deplasez, se putea foarte bine să rămân blocat câteva zile în Dakota de Sud. Pe o scară a ghinionului de la 0 la 10, aş zice că ăsta era de 12.

La 80 de kilometri după Rapid City e orașelul Wall, unde găsim cel mai celebru magazin din Vest, Wall Drug. Știi că se apropie pentru că de-a lungul tuturor celor 80 de kilometri treci cam la fiecare sută de metri pe lângă un panou mare de reclamă care îți spune: FRIPTURI ȘI PRĂJITURI – WALL DRUG, 76 KM, SENDVIȘURI CALDE CU VITĂ – WALL DRUG, 58 KM, CAFEA LA 5 CENTI – WALL DRUG, 40 KM și așa mai departe. E echivalentul publicitar al picăturii chinezești. După o vreme, pic-pic-pic-ul neîncetat al panourilor îți destabilizează judecata într-o asemenea măsură, încât nu ai de ales, trebuie să ieși de pe șoseaua interstatală ca să arunci o privire la Wall Drug.

E o localitate oribilă, una dintre cele mai mari capcane pentru turiști din lume, însă mie mi-a plăcut la nebunie și nu vreau să aud nici o critică la adresa ei. În 1931, un tip pe nume Ted Hustead a cumpărat Wall Drug. Achiziționarea unei prăvălii într-un oraș cu 300 de locuitori din Dakota de Sud în perioada de vârf a unei mari depresiuni trebuie să fie cam cea mai proastă decizie de afaceri pe care o poți lua. Dar Hustead și-a dat seama că oamenii care treceau cu mașina prin locuri precum Dakota de Sud delirau de plictiseală, așa că s-ar fi oprit să se uite la aproape orice. Prin urmare, a instalat tot felul de șmecherii, cum ar fi un dinozaur în mărime naturală, un Hupmobile din 1908, un bizon împăiat și un stâlp înalt, cu săgeți indicând distanța față de Wall Drug și direcția în care se aflau orașe din lumea întreagă, de pildă, Paris, Hong Kong și Timbuktu. Și, mai ales, a montat sute de panouri publicitare de-a lungul întregii șosele dintre Sioux Falls și Black Hills și a umplut magazinul cu cea mai exotică și mai cuprinzătoare adunătură de căcaturi turistice pomenită vreodată, iar clienții au dat năvală în scurt timp. Acum, Wall Drug ocupă cea mai

mare parte a oraşului şi e înconjurat de parcări atât de mari, încât ar putea să aterizeze acolo şi un avion cu sute de pasageri. Vara, Wall Drug are şi câte 20.000 de vizitatori zilnic, deşi, când am ajuns, situaţia era categoric mai calmă şi am putut să parchez chiar în faţă, pe strada principală.

Am fost enorm de dezamăgit să descopăr că Wall Drug nu e o simplă drogherie care s-a extins prea mult, cum îmi închipuisem. Era mai degrabă un minimall, cu vreo 40 de magazinaşe în care se vindeau tot felul de lucruri – cărţi poştale, filme foto, îmbrăcăminte specifică Vestului, bijuterii, cizme de cowboy, produse alimentare, picturi şi suvenire câte vrei. Am cumpărat o lampă cu petrol foarte frumoasă având forma monumentului Mount Rushmore. Fitulul şi abajurul de sticlă ies direct din capul lui George Washington. Lampa era fabricată în Japonia şi cei patru preşedinţi aveau ochii oblici, tipic orientali. Am găsit multe alte asemenea cadouri şi suvenire, dar nici unul la fel de frumos sau de fermecător. Din păcate, nu am găsit şepci de baseball cu rahaţi de plastic pe cozoroc. Wall Drug e un magazin orientat spre familii, nici nu încape vorbă să țină așa ceva. Păcat, pentru că nu prea erau şanse să mai dau de un alt magazin de suvenire în călătoria mea. Încă un vis trebuia să rămână neîmplinit.

Capitolul 28

Am mers la nesfârșit prin Dakota de Sud. Doamne, ce stat plat și pustiu! E incredibilă senzația de izolare și de singurătate pe care ți-o dau câmpiile infinite cu iarbă gălbuie. Parcă ai fi în prima cameră de izolare senzorială din lume cu drive-in. Mașina tot cloncănea a rău și gândul că se putea defecta acolo mă umplea de neliniște. Mă aflam într-o parte a lumii în care puteai să faci sute de kilometri în orice direcție până să dai de civilizație sau, cel puțin, până să întâlnești o altă persoană căreia nu îi place muzica de acordeon. Într-o încercare disperată de a face timpul să treacă mai repede, am răsfoit ghidurile turistice Mobil, sprijinindu-le de volan și ieșind de pe bandă doar câte puțin din când în când, și am adunat populația și suprafața celor patru state situate pe câmpiile înalte – Dakota de Nord și cea de Sud, Montana și Wyoming. În total, se întind pe 1.000.000 de kilometri pătrați – o suprafață cam cât Franța, Germania, Elveția și Țările de Jos la un loc –, dar întreaga lor populație e de doar 2,6 milioane de locuitori. Numai în Paris trăiesc de aproape patru ori mai mulți oameni. Interesant, nu-i așa? Să vă mai dau o informație interesantă. Densitatea populației în Wyoming e de 1,9 locuitori pe kilometru pătrat; în Dakota de Sud e puțin peste doi locuitori pe kilometru pătrat. Marea Britanie are

236,2 locuitori pe kilometru pătrat. Numărul de persoane aflate într-un avion în zbor în orice moment în Statele Unite (136.000) este mai mare decât suma populațiilor orașelor celor mai mari din toate aceste patru state. Și, în sfârșit, o informație chiar interesantă. Conform unui studiu făcut de *Current Health Magazine*, procentul de clienți ai autoservirilor cu salate din Statele Unite văzuți „în timp ce ating sau varsă alimente sau în timp ce au alte comportamente neigienice” este de 60%. Bineînțeles, sunt conștient că asta nu are nici o legătură cu populația statelor din câmpiile de nord, dar m-am gândit că o scurtă digresiune pe tărâmul irelevanței e un preț mic pentru o informație care v-ar putea schimba viața. Mie mi-a schimbat-o, fără îndoială.

M-am oprit seara într-un orașel obscur numit Murdo, m-am cazat la un Motel 6 cu vedere spre șoseaua interstatală 90 și am mers să iau cina la un popas mare pentru camioane aflat peste drum. O mașină a poliției rutiere era parcată în apropiere de intrarea în local. Întotdeauna e parcată o mașină a poliției rutiere în apropiere de intrarea în local. Când treci pe lângă ea, auzi transmisiunile cu pârâituri la stația de emisie-recepție. „Atențiune, atențiune! Zero Tango Charlie! Un Boeing 747 tocmai s-a prăbușit peste centrala nucleară de pe șoseaua 69. Lumea umblă bezmetică cu părul în flăcări. Mă auziți?” În restaurant, surzi la toate acestea, sunt cei doi polițiști de la rutieră care stau la tejghea, mănâncă plăcintă cu mere și înghețată și mai schimbă câte un cuvânt cu chelnerița. La intervale foarte mari – poate de două ori pe zi –, cei doi polițiști se ridică de la tejghea și ies pe șosea ca să le dea amenzi unor șoferi la întâmplare pentru că au încercat să traverseze statul cu 11 kilometri la oră peste limita de viteză

permisă. Apoi pleacă să mai mănânce niște plăcintă. Asta înseamnă să fii polițist rutier.

Dimineața mi-am continuat drumul prin Dakota de Sud. Parcă aş fi mers pe o coală infinită de şmirghel. Cerul era întunecat şi jos. La radio s-a anunţat că în regiune era în vigoare un avertisment de tornadă. Întotdeauna acest lucru îi face pe vizitatorii din străinătate să se piardă cu firea – când intră în tură, cameristele din hotelurile din Midwest găsesc de fiecare dată membri ai delegaţiilor comerciale japoneze tremurând de frică sub pat pentru că au auzit o sirenă de tornadă –, dar localnicii îl ignoră pentru că, după ce ai trăit ani buni în așa-numita centură a tornadelor, ele fac pur şi simplu parte din viaţă. În plus, probabilitatea să fii lovit de o tornadă e cam de unu la un milion.

Singurul om pe care l-am cunoscut care a fost cât pe ce să aibă această experienţă e bunicul meu. Într-o noapte, el şi bunica (apropo, e o întâmplare adevărată) au fost treziţi de un bâzâit ca de la o mie de drujbe. Toată casa se zguduia. Tablourile cădeau de pe pereţi. Un ceas a căzut de pe poliţa de deasupra şemineului în camera de zi. Bunicul s-a dus cu greu până la fereastră să se uite afară, dar nu se vedea nimic, doar o beznă de nepătruns, așa că s-a întors în pat, i-a spus bunicii că părea să fie o furtună cam mare şi şi-a reluat somnul. Nu şi-a dat seama că o tornadă, cea mai violentă forţă a naturii, îi trecuse pe la nas. Ar fi putut literalmente să întindă mâna şi să o atingă – deşi, bineînţeles, dacă ar fi făcut așa ceva, l-ar fi luat foarte probabil pe sus şi l-ar fi azvârlit în districtul vecin.

A doua zi dimineaţă, când buncii mei s-au trezit, era frumos şi senin. Au rămas surprinşi să vadă copaci doborâţi la

pământ peste tot. Când au ieșit afară, au văzut, uluiți, distrugerile provocate pe o suprafață considerabilă în două direcții și trecând chiar pe lângă casa lor. Garajul dispăruse, dar vechiul lor Chevy stătea pe placa de beton fără nici o zgârietură. N-au mai găsit nici măcar o așchie din garajul lor, dar mai târziu, în aceeași zi, un fermier le-a adus cutia poștală, pe care o găsisese pe un câmp, la vreo trei kilometri distanță. Avea doar o mică adâncitură. Cam așa ceva se întâmplă în timpul unei tornade. Toate relatările pe care le-ați citit despre tornade care fac paie să treacă prin stâlpi de telegraf sau iau vaci pe sus și le lasă nevătămate pe un câmp la șase kilometri mai încolo sunt într-un tot real. În sud-vestul statului Iowa există o vacă ce a trecut chiar de două ori prin așa ceva. Vine lumea de la mare depărtare să o vadă. Și numai această întâmplare spune multe despre misterele tornadelor. Spune ceva și despre ce poți face ca să te distrezi în sud-vestul statului Iowa.

După-amiază, imediat după Sioux Falls, am părăsit în sfârșit Dakota de Sud și am intrat în Minnesota. Era al treizeci și optulea stat din călătoria mea și ultimul nou pe care urma să-l vizitez, deși de fapt nu prea intra la socoteală, pentru că doar treceam o vreme pe la marginea sa sudică. Spre dreapta, la doar vreo trei kilometri peste câmpuri, se afla Iowa. Era minunat că mă întorsesem în Midwest, cu câmpurile sale unduitoare și pământul său negru roditor. După săptămâni la rând petrecute în Vestul pustiu, verdele bogat al zonei rurale, ivit dintr-odată, era aproape amețitor. Imediat după Worthing, Minnesota, am reintrat în Iowa. Ca la un semnal, soarele a ieșit dintre nori. O fâșie de lumină aurie a trecut rapid peste câmpuri și a încălzit totul într-o clipă, ca primăvara. Fiecare

fermă era îngrijită și roditoare. Fiecare orășel arăta curat și prietenos. Mi-am continuat vrăjit drumul, incapabil să ies de sub impresia puternică pe care peisajul o lăsa asupra mea. Nu avea cine știe ce forme remarcabile, doar câmpuri unduitoare, dar fiecare culoare era intensă și vie: cerul albastru, norii albi, hambarele roșii, pământul ciocolatiu. Parcă nu le mai văzusem niciodată. Nu știam că în Iowa putea fi atât de frumos.

Am mers până la Storm Lake. Cineva mi-a spus odată că Storm Lake e un orășel drăguț, așa că m-am hotărât să verific. Și, ce să vezi, era minunat. E un oraș universitar cu 8.000 de locuitori, construit în jurul lacului albastru de la care și-a primit numele. Poate că era datorită perioadei din an, aerului blând de primăvară, adierii proaspete, nu știu, dar părea să fie pur și simplu perfect. Centrul era mic, compact și nepretențios, plin de clădiri vechi din cărămidă și magazine deținute de câte o familie. Mai departe de centru, o serie întreagă de străzi largi, pline de verdeață, toate mărginite de case victoriene elegante duceau spre malul lacului, unde se afla un parc. Am oprit, am parcat și am făcut o plimbare pe jos. Erau multe biserici. Întregul oraș era impecabil de curat. Peste drum, un băiat pe bicicletă azvârlea ziare pe terasele din fața caselor și mai că aș jura că am văzut în depărtare doi bărbați în costume din anii 1940 traversând strada cu pas energic. Iar undeva, la o fereastră deschisă, cânta Deanna Durbin.

Dintr-odată, nu voiam să se termine călătoria. Nu suportam gândul că urma să mă întorc la mașină și, după o oră sau două, să trec de culmea ultimului deal, să iau ultima curbă și să închei această privire asupra Americii, poate

pentru totdeauna. M-am uitat în portofel. Mai aveam aproape 75 de dolari. Mi-a trecut prin minte să merg la Minneapolis și să urmăresc un meci de baseball cu Minnesota Twins. Brusc, această idee mi s-a părut excelentă. Dacă conduceam doar puțin nebunește, puteam să ajung în trei ore – mai mult decât la timp pentru un meci în nocturnă. Am cumpărat un număr din *USA Today* de la un automat de la colțul străzii și am intrat într-o cafenea. M-am așezat într-un separeu și am deschis nerăbdător ziarul la rubrica sportivă ca să văd dacă Twins jucau acasă. Nu. Jucau la Baltimore, la 1.600 de kilometri distanță. Am fost descumpănit. Nu îmi venea să cred că mă aflasem în America în tot acest timp și abia acum, în ultima zi a călătoriei, îmi trecuse prin minte să merg la un meci de baseball. Incredibil de stupidă neglijență!

Tata ne ducea întotdeauna la meciuri de baseball. În fiecare vară, eu, el și fratele meu plecam cu mașina la Chicago sau Milwaukee sau St Louis câte trei-patru zile, iar acolo mergeam la film după-amiaza și la meciuri de baseball seara. Era ca în rai. Mergeam la stadion de fiecare dată cu ore bune înainte să înceapă meciul. Pentru că tata era un redactor sportiv bunicel – ba nu, dă-o-ncolo de modestie, tata a fost unul dintre cei mai buni redactori sportivi din țară, recunoscut ca atare de multă lume –, putea să intre la tribuna presei, apoi pe teren înaintea meciului și îi rămân veșnic recunoscător că ne lua cu el de fiecare dată. Aveam voie să stăm lângă el în dreptul plasei de antrenament în timp ce tata intervievea persoane precum Willie Mays și Stan Musial. Dacă sunteți britanic, asta nu vă spune nimic, știu, dar credeți-mă că era un adevărat privilegiu. Aveam voie să stăm pe băncile jucătorilor (care miroseau întotdeauna a zeamă de tutun și

urină; nu știu ce preocupări aveau băieții ăia acolo) și să intrăm în vestiar în timp ce jucătorii se echipau pentru meci. L-am văzut pe Ernie Banks în fundul gol. Nu mulți pot spune asta, nici măcar în Chicago.

Cel mai grozav sentiment îl trăiam când ne plimbam pe teren, știind că puștii din tribune ne urmăreau invidioși. Cum îmi purtam eu șapca de baseball a Ligii Juniorilor, cu cozorocul îndoit meticulos și ochelarii de soare din plastic foarte șmecheri, mă credeam Mr Cool. Și eram. Îmi amintesc că o dată, la Commiskey Park din Chicago, niște puști m-au strigat din spatele băncilor jucătorilor din dreptul primei baze, de la câțiva metri. Erau băieți de oraș mare. Arătau ca și cum ar fi făcut parte din gașca Dead End. Nu știu unde era fratele meu în acel moment, dar nu era cu mine. Puștii mi-au zis: „Hei, amice, cum de ai voie să fii pe teren?” și „Hei, amice, fă-mi un serviciu și ia-mi un autograf de la Nellie Fox, ce zici?”. Dar nu le-am dat pic de atenție, pentru că eram... Prea Cool¹.

Așa că am fost descumpănit, cum spuneam, când am descoperit că Twins erau pe coasta de est, la 1.600 de kilometri distanță, și că nu puteam să merg la un meci. Privirea mi-a alunecat absent peste statisticile de la meciurile din ajun și mi-am dat seama, cu un fel de șoc, că nu recunosc nici măcar un nume. Am realizat că toți acei jucători erau elevi de gimnaziu când am plecat din America. Cum să merg la un meci de baseball fără să fi auzit de nici unul dintre jucători? Esența baseballului e să știi ce se întâmplă, să știi cine ce ar putea face în orice situație. Pe cine aveam impresia că păcălesc? De-acum eram un străin.

Chelnerița mi-a pus în față un suport de hârtie și tacâmuri.

— Bună! m-a salutat ea aproape strigând. Ce mai faceți azi?

Vocea ei suna ca și cum ar fi fost chiar sinceră. Presupun că și era. Frate, ce minunați sunt oamenii din Midwest! Purta ochelari cu ramă stil fluture și avea o coafură *beehive*.

— Foarte bine, mulțumesc, am răspuns. Dar dumneavoastră?

Chelnerița mi-a aruncat o privire piezișă, bănuitoare, dar totuși prietenoasă și m-a întrebat:

— Nu sunteți de prin partea locului, nu-i așa?

Nu am știut ce să răspund.

— Nu, din păcate, am spus cu o urmă de melancolie. Dar e atât de plăcut aici, încât uneori parcă mi-aș dori să fiu.

Ei bine, aceasta a fost, în linii mari, călătoria mea. Am vizitat 38 dintre cele 48 de state învecinate și am străbătut 22.491 de kilometri. Am văzut cam tot ce am vrut să văd și multe altele pe care nu le aveam pe listă. Aveam numeroase motive să fiu recunoscător. Nu m-a împușcat și nu m-a tâlhărit nimeni. Mașina nu s-a defectat. Nu am fost abordat nici măcar o dată de un martor al lui Iehova. Îmi mai rămăseseră 68 de dolari și o pereche de chiloți curați. Mai rar faci călătorii atât de reușite.

Am intrat în Des Moines, care părea foarte mare și frumos în lumina soarelui de după-amiază. Cupola aurie a clădirii capitolului de stat scânteia. Fiecare curte era umbrită de copaci. Oamenii erau afară tunzând iarba sau plimbându-se cu bicicleta. Am înțeles de ce străinii veneau de pe șoseaua interstatală în căutare de hamburgeri și benzină și rămâneau aici pentru totdeauna. Orașul avea pur și simplu ceva care îl făcea să pară prietenos, de bun-simț și plăcut. Aș putea trăi

aici, mi-am zis și m-am îndreptat spre casă. A fost cât se poate de ciudat că, după multă vreme, eram aproape senin.

[1](#). Joc de cuvinte în original: *cool* – șic, grozav; reținut, rece (engl.)(n. trad.).